

**NUR İÇÖZÜ'NÜN ESERLERİNDE ÇOCUKSU
DUYARLILIK, AİLE KURUMU VE
İNFORMAL EĞİTİM DURUMLARI**

Mesut ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Haziran, 2016

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**NUR İÇÖZÜ’NÜN ESERLERİNDE ÇOCUKSU
DUYARLILIK, AİLE KURUMU VE İNFORMAL
EĞİTİM DURUMLARI**

Hazırlayan
Mesut ARSLAN

Danışman
Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

AFYONKARAHİSAR 2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Nur İçözü’nün Eserlerinde Çocuksu Duyarlılık, Aile Kurumu ve İnformal Eğitim Durumları” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30/06/2016

Mesut ARSLAN

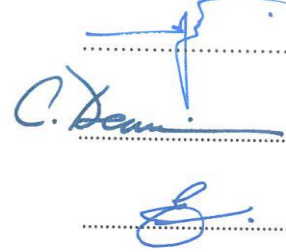
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Celal DEMİR

: Yrd. Doç. Dr. Ertan ENGİN

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Mesut ARSLAN'nın “**Nur İçözü'nün Eserlerinde Çocuksu Duyarlılık, Aile Kurumu ve İnfomal Eğitim Durumları**” başlıklı tezi, 30.06.2016 günü saat 10:00'da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet YARAMIŞ

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

NUR İÇÖZÜ’NÜN ESERLERİNDE ÇOCUKSU DUYARLILIK, AİLE KURUMU VE İNFORMAL EĞİTİM DURUMLARI

Mesut ARSLAN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ANABİLİM DALI

Haziran 2016

Danışman: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Günümüzde çocuklar için birçok kitap yazılmaktadır. Bu durum çocuk edebiyatı için sevindirici olsa da yazılan eserlerin niteliği her zaman tartışılabilir. Bu bağlamda, kitapların çocuğun düzeyine uygunluğu, çocuksu nitelikler taşıyıp taşımadığı, değerler eğitimi açısından çocuğa neler verebildiği incelenebilir ve bu eserlerin çocuk edebiyatına katkısı sorgulanabilir.

Çocuklar için kitaplar kaleme alan yazarlarımızdan birisi de Nur İçözü’dür. Nur İçözü, çocuklar için farklı türlerde eserler ortaya koymuştur. Bu çalışmada Nur İçözü’nün çocuklar için yazdığı eserler incelenmiştir. Eserlerde çocuksu duyarlılık aranmış, çevresine meraklı gözlerle bakan ve çeşitli maceralara atılan çocukların durumları tespit edilmiştir.

Aile çocuk eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın aile kısmında İçözü’nün eserlerinde anne-baba ilişkileri, ebeveynlerin çocuğa karşı olumlu veya olumsuz tutumları, ailenin çocuk eğitime verdiği önem incelenmiştir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk eğitimi üzerindeki etkisi yadsınamaz. Okuduğu kitaplarla edebî ve ahlaki yönden birçok kazanım elde eden çocuk, metin içinde verilen bilgilerle de bilişsel yönden kendisini geliştirmektedir. Nur İçözü’nün eserlerinde informal eğitim durumlarını incelediğimiz bölümde ise bu bilgilere dair tespitler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nur İçözü, Çocuksu Duyarlılık, Aile, Informal Eğitim

ABSTRACT

NUR ICOZU’S WORKS CHILD SENSITIVITY, FAMILY AND INFORMAL LEARNING SITUATIONS

Mesut ARSLAN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH EDUCATION**

June 2016

Adviser: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Present day now embraces many books intended for children. However the case might be regarded as promising for the children’s literature, the quality of the literary products are always subjected to discussion. In this very context whether the books written are appropriate for the level of the child, or they bear childish-characteristics can be studied in terms of values education as to what can be given to children. The contribution that these products yields to the field turns out to be questionable. Nur İ     is one of our pens who has produced works of different genres for the children. In this study the Works of Nur İ     are taken in hand.

The situation of children prone to fall for risks and adventure wearing curious looks around and such childish qualities have been the concern of this study. We have some findings in İ    ’s works that relates cases of informal education in the corresponding section in this study.

As family is the cornerstone of the child education parents-child relations, positive and negative approaches to children and their consequent effects within the family in terms of children’s education are pinpoints searched and studied in İ    ’s book in the family section of our study.

The Works of children’s literature have an undeniable effect on the education of children. Child, while acquiring many skills through the texts he reads, may also achieve cognitive development via information embedded in the text.

Keywords: Nur İ    , Child Sensitivity, Family, Informal Education

ÖN SÖZ

İnsan belli bir coğrafyada doğar. Doğar doğmaz da kendisini bir medeniyetin, kültürün içerisinde bulur. Medeniyeti, kültürü, toplumun değer yargılarını alır, benimser. Bu medeniyet çerçevesinde öğrenir, öğretir ve üretir. İyi insan olmaya, ülkesine katkı sağlamaya, kültürünü ve değerlerini gelecek nesillere aktarmaya çalışır.

Medeniyetine sahip çıkarak onu korumaya çalışan insanın yapması gereken iş, önce kendisini iyi bir şekilde geliştirmek sonra da ahlaklı bireyler yetiştirmeye çalışmaktır. Yetişkin bir insanı eğitmek zordur. Çünkü insan karakteri çocukluk ve gençlik döneminde şekillenir. Yetişkini bir ağaca benzetmek mümkündür. Nasıl ki ağaç büyüdüğünde ona şekil verilemezse, gökyüzüne uzanan gövdesi başka bir tarafa yönlendirilemezse tıpkı ağaç gibi insan da yetişkin bir birey haline geldiğinde eğitilmesi çok zor olacaktır. İnsan yetiştirmenin önemini kavramış olan bir kişi ise işe, çocuktan başlar. Bu yüzden eğitmek, terbiye, eğitim, öğretim gibi kavramlar kullanıldığında akla çocuk gelmektedir. Özellikle “terbiye” kavramının anlamı eğitim/öğretim açısından son derece önemlidir. Terbiye sözcüğü “Rab” sözcüğünden türetilmiş bir sözcüktür. “Rab”, ıslah eden, sivrilikleri törpüleyen, arıtan, saflaştıran, olgunlaştıran anlamlarını içerir. “Bir şeyi tamir eden, ıslah eden, güzelleştiren, düzene sokan, arıtan” (Sarı, 1982: 564-565) anlamlarına gelir. Bu anlamda insan “terbiye” edilir; küçük yaşlarda “arıtılır”, “saflaştırılır”, ona güzel alışkanlıklar kazandırılır.

Çocuk dünyaya saf ve temiz bir şekilde gelir. Yetişkin bir birey olduğunda ise yüreğinde sevgi, nefret, paylaşma, kin, merhamet, acıma, haset, utanma gibi iyi ya da kötü birçok duyguyu barındırır. Aklında ise onun yaşamını kolaylaştıran birçok düşünce bulunur. Böyle bir tablodan sonra asıl soru ortaya çıkacaktır: Dünyaya saf ve temiz olarak gelen bir birey bu kadar düşünceyi ve duyguyu ne zaman kazanıyor? Sorunun cevabı ise “çocukluk ve gençlik dönemi” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bireyin çevresiyle olan etkileşimi anne karnında başlar. Doğduktan sonra da çevresiyle belli bir düzeyde etkileşim hâlinde olan bireyin asıl iletişimi ise yürümeye başladığı dönemden itibaren ortaya çıkar. Bu dönem “ilk çocukluk” dönemidir. Bu dönemde çocuk gördüğü her nesneyi merak etmekte, onlara dokunmakta; somut

varlıkların durağanlığı dışında meydana gelen olayları da düşünüp anlamlandırmaya çalışmaktadır. Birçok durumla karşı karşıya gelmektedir. Ebeveynlerini model alarak onları taklit etmeye çalışmaktadır. Çeşitli ortamlarda yaşlılarıyla oyunlar oynamaktadır. Günün yirmi dört saati yayın yapan televizyonda farklı türlerdeki programları izlemektedir. Kütüphanelerde, okullarda yüzlerce kitapla karşılaşmaktadır. Tüm bu karşılaştığı durumlar karakterinin ve düşünce dünyasının şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Çocuk artık insanı, hayatı, kitapları okumakta, benimsemekte, hayatına tatbik etmekte ve belli bir olgunluğa erişmiş birey olarak toplum içerisinde yerini almaktadır. Görüldüğü gibi çocuğun yetişmesinde toplumdaki her bireye bir sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluğun farkında olan yazarların bir kısmı da çocuk edebiyatına yönelmişler ve bu alanda eserler kaleme almışlardır. Bu yazarlarımızdan birisi de Nur İçözü'dür. O, yazdığı kitaplarla çocukların eğitimine katkı sağlamaya çalışmıştır. Hazırlanan bu çalışmada Nur İçözü'nün şiir, öykü ve masalları incelenmiş ve yazarın çocuk edebiyatına katkısı sorgulanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bana maddî-manevî her türlü desteği veren tez danışmanım Prof. Dr. M. Hilmi Uçan hocama, hocalarım Prof. Dr. Celal Demir'e, Yard. Doç. Dr. Bayram Çetinkaya'ya ve arkadaşım Ziya Koyuncu'ya teşekkür ediyorum.

Mesut ARSLAN

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI....Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
KISALTMALAR DİZİNİ	x

GİRİŞ	1
1. PROBLEM DURUMU.....	1
2. PROBLEM TÜMCESİ	2
3. ALT PROBLEMLER	2
4. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
6. SINIRLILIKLAR.....	3
7. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	4
8. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	4
9. VERİLERİN ANALİZİ	4
10. TEZİN DÜZENİ	4

BİRİNCİ BÖLÜM ÇOCUKSU DUYARLILIK

1. ÇOCUK KİMDİR?	6
2. ÇOCUK VE EDEBİYAT	8
3. EDEBİYATIN İŞLEVİ.....	12
4. MASAL, ÖYKÜ VE ROMAN	13
5. NUR İÇÖZÜ'NÜN ESERLERİNDE ÇOCUKSU DUYARLILIK	18
5. 1. ARTIK OKUYORUM	18
5. 2. ÇİKOLATA ÖYKÜLER	24
5. 3. ŞİPŞİRİN ÖYKÜLER.....	29
5. 4. SEVECEN ÖYKÜLER	30
5. 5. ALTIN DOĞA ÖYKÜLER	40
5. 6. MASAL BAHÇESİ.....	43
5. 7. DİĞER KİTAPLAR	48

İKİNCİ BÖLÜM AİLE KURUMU

1. AİLE NEDİR?	63
2. AİLE BİREYLERİ	65
2. 1. ANNE	65
2. 2. BABA	66
3. AİLENİN İŞLEVİ	66
4. ÇOCUK TERBİYESİ	67
5. AİLE/ÇOCUK İLİŞKİSİ	71
6. ÇOCUK KİTAPLARI VE AİLE	72
7. NUR İÇÖZÜ'NÜN ESERLERİNDE AİLE KURUMU	73
7. 1. OKUMAYA BAŞLARKEN	74
7. 2. ÇİKOLATA ÖYKÜLER	77
7. 3. ŞİPŞİRİN ÖYKÜLER	82
7. 4. SEVECEN ÖYKÜLER	83
7. 5. ALTIN DOĞA ÖYKÜLER	88
7. 6. MASAL BAHÇESİ	89
7. 7. DİĞER KİTAPLAR	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İNFORMAL EĞİTİM DURUMLARI

1. EĞİTİM NEDİR?	99
2. EĞİTİMİN TÜRLERİ	101
2. 1. FORMAL EĞİTİM	102
2. 1. 1. Örgün Eğitim	102
2. 1. 2. Yaygın Eğitim	103
2. 2. İNFORMAL EĞİTİM	104
3. ÇOCUK VE EĞİTİM	106
4. NUR İÇÖZÜ'NÜN ESERLERİNDE İNFORMAL EĞİTİM DURUMLARI	109
4. 1. ARTIK OKUYORUM	110
4. 2. ÇİKOLATA ÖYKÜLER	113
4. 3. ŞİPŞİRİN ÖYKÜLER	116
4. 4. SEVECEN ÖYKÜLER	118
4. 5. ALTIN DOĞA ÖYKÜLERİ	128

4. 6. MASAL BAHÇESİ.....	137
4. 7. DİĞER KİTAPLAR	140

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	156
KAYNAKÇA	165

KISALTMALAR DİZİNİ

AAK	:	Arkadaş Arayan Kirpi
AK	:	Aynadaki Kız
AP	:	Amigo Papağan
BDB	:	Bana Dikkatle Bakın
BDKC	:	Bana Derler Küp Cadısı
BH	:	Bintepe'nin Hayaleti
BKK	:	Beyaz Konak'ın Köpekleri
BNCY	:	Bugün Ne Cadılık Yaptım
BPG	:	Bahar Perisi'nin Gezisi
CK	:	Cemo'nun Köpeği
ÇA	:	Çekirdek Adası
ÇBA	:	Çok Bilmiş'le Alınan
CSDF	:	Canı Sıkılan Deniz Feneri
CPM	:	Cadılık Parayla Mı?
ÇTHV	:	Çiçektop'tan Haber Var
DEB	:	Dans Eden Balina
DG	:	Dünyanın Gözyaşları
GGİAS	:	Guguk Gu ile Aksak Saksak
GIÜY	:	Gökten İnen Üç Yıldız
GTÇ	:	Güneşe Tırmanan Çocuk
HGL	:	Hoş Geldin Leylek
KA	:	Karabatak Akbatak
KAT	:	Kuyruğunu Arayan Tavşan
KBMT	:	Kırmızı Balonla Mavi Top
KDa	:	Kar Dansı
KDb	:	Kibritçi Dede
KFR	:	Kırmızı Filin Rüyası
KY	:	Kar Yağıyor
LLL	:	Lay Lay Lom
MK	:	Masal Kutusu

MM	:	Meraklı Martı
OB	:	Okumaya Başlarken
OGS	:	Okula Giden Sandal
ÖA	:	Özlem Ağacı
PAa	:	Pelikan Adası
PAb	:	Pembe Ayıcık
PÇ	:	Pıtırıcık'la Çıtırıcık
PÖT	:	Paytak Ördek Takımı
PP	:	Palyaçonun Pabuçları
RP	:	Rüzgâr Prenses
SDa	:	Sesleri Dinliyorum
SDb	:	Sihirli Düdük
SDK	:	Sihirli Düşler Kesesi
SM	:	Sevginin Mırnavcası
SONY	:	Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?
SY	:	Sihirli Yosunlar
ŞKY	:	Şaşkın Kuğu Yavrusu
ŞY	:	Şarkıcı Yunus
Tİİ	:	Tırmık ile Isırık
TKO	:	Topum Kuş Oldu
YK	:	Yaygaracı Kurbağalar
YY	:	Yalancı Yıldız
Ed.	:	Editör
MÖ	:	milattan önce
s.	:	sayfa
TDK	:	Türk Dil Kurumu
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve diğerleri
vs.	:	vesaire

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

1980’li yıllara kadar çocuklar için bir edebiyatın olup olmadığı tartışılıyordu. 1980’den sonra ise bu tartışmalar tamamen rafa kaldırılmış ve çocuk edebiyatı alanında pek çok kitap yazılmıştır. Çocuk edebiyatı alanında yazılan bu eserler ise beraberinde birçok tartışmanın kapısını aralamıştır. Bu tartışmaların en önemlisi de “çocuk kitaplarının niteliği” tartışmasıdır.

Günümüzde çocuklar için yazılan bilmece, tekerleme, masal, öykü, roman, şiir gibi türlerin kitap sayısında bir artış gözlenmektedir. Kitap sayılarındaki artış edebiyatımız açısından olumlu karşılanırsa da kitapların niteliği söz konusu olduğunda ise aynı durum söz konusu değildir. Çocuklar için kaleme alınan eserlerin çocuğun seviyesine uygun olup olmadığı, çocuksuluğu yakalayıp yakalayamadığı, değerler bağlamında çocuğa neler katabildiği, çocuğun zihinsel gelişiminin yanında bilişsel gelişimine ne derece etki ettiği gibi birçok problem durumu ortaya atılmakta ve tartışılmaktadır.

Bu çalışmada Nur İçözü’nün çocuklar için kaleme aldığı eserlerinde çocuğun nasıl işlendiği, çocuk ile aile arasındaki iletişime ne derece yer verildiği ve bu eserlerin çocuğu eğitmedeki işlevselliği incelenmiştir. Yazarın kitaplarından bu

kavramlar ile ilgili saptamalar yapılmıştır. Nur İçözü'nün çocuk kitaplarında çocuk, aile ve eğitim temalarının işlenişi ile yazarın çocuk edebiyatına bakışı bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

2. PROBLEM TÖMCEİ

Nur İçözü'nün eserlerinde çocuksu duyarlılık, aile kurumu ve informal eğitim durumları nasıldır/nasıl işlenmiştir?

3. ALT PROBLEMLER

Nur İçözü, eserlerinde çocuksuluğu yakalayabilmiş midir?

Nur İçözü, eserlerinde çocuk ile aile arasındaki iletişimi nasıl ele almıştır?

Nur İçözü'nün eserlerinin okul dışı eğitime katkısı var mıdır?

Nur İçözü'nün çocuk edebiyatındaki yeri nedir?

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, çocuk edebiyatı yazarlarından biri olan Nur İçözü'nün eserlerini incelemek ve çocuk edebiyatında önemli bir yer teşkil eden çocuk, aile ve eğitim kavramları hakkında tespitler yapmaktır. Bu amaçla birlikte her yazarın kendi düşünce dünyasında şekillendirdiği ve eserler ortaya koyduğu çocuk, aile ve eğitim kavramlarına Nur İçözü'nün penceresinden bakmak, çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuk zaman içerisinde hızla gelişmekte ve fiziksel olarak belli bir olgunluğa erişmektedir. Çocuğun fiziksel olarak gelişmesi ve sağlıklı bir birey olması için ebeveynler gayret göstermektedir. Çoğu ebeveyn bu duruma dikkat etmektedir. Çocuk yetiştirmede ebeveynlerin yaptığı yanlışlar da söz konusudur. Çocuğun fiziksel gelişimine dikkat eden ebeveynlerin bir kısmı bu küçük bireylerin zihinsel ve bilişsel gelişimlerini göz ardı etmektedir.

Fiziksel gelişimini hızlı bir şekilde tamamlayan çocuk, bu süreçte zihnini de şekillendirmektedir. Saf bir zihinle çevresinde yaşananlara dikkat kesilmekte, iyiyi, kötüyü ayırt etmeden almaktadır. Burada devreye ebeveynler girmekte ve çocukların güzel bir şekilde yetişmesi için onların çevrelerini düzenlemektedir. Yetişkinlerin

düzenlediği çevre koşullarından bir tanesi de çocuğun dilinden hayal dünyasına kadar birçok konuda gelişmesini sağlayan çocuk kitaplarıdır.

Günümüzde çocuklar için nitelikli ya da niteliksiz birçok kitap yazılmaktadır. Yetişkin kontrolünden yoksun olarak çocukların önüne konulan bu kitapları çocuklar okumakta, kitapların olumlu yanlarını alırken birçok olumsuz durumla da karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumu önlemek ve çocukların önüne daha nitelikli eserler ortaya koymak için çocuk kitapları yetişkinler tarafından değerlendirilmeli, olumlu ve olumsuz yanları ortaya çıkarılmalıdır. Yazılan bu kitaplar belli bir eleştiri süzgecinden geçmeden çocukların sofrasına konulmamalıdır.

Nur İçözü de çoğu yazar gibi çocuk edebiyatı alanında eserler vermiştir. Birçok eser kaleme almasına rağmen İçözü hakkında fazla çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmayla İçözü'nün eserleri irdelenecek ve İçözü'nün çocuk edebiyatına katkısı ortaya konacaktır.

6. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma Nur İçözü'nün yazdığı “Artık Okuyorum” serisi içerisinde yer alan on kitabı(*Okumaya Başlarken, Sesleri Dinliyorum, Pembe Ayıcık, Kırmızı Filin Rüyası, Topum Kuş Oldu, Hoş Geldin Leylek, Arkadaş Arayan Kirpi, Pıtırıcık'la Çıtırıcık, Dans Eden Balina, Şarkıcı Yunus*), “Şipşirin Öyküler” serisi içerisinde yer alan beş kitabı(*Aynadaki Kız, Bana Dikkatle Bakın, Kar Yağıyor, Lay Lay Lom, Şaşkın Kuğu Yavrusu*), “Çikolata Öyküler” serisi içinde yer alan on kitabı(*Amigo Papağan, Cemo'nun Köpeği, Kırmızı Balonla Mavi Top, Kuyruğunu Arayan Tavşan, Masal Kutusu, Meraklı Martı, Özlem Ağacı, Palyaçonun Pabuçları, Paytak Ördek Takımı, Yaygaracı Kurbağalar*), “Sevecen Öyküler” serisi içinde yer alan on kitabı(*Beyaz Konak'ın Köpekleri, Çekirdek Adası, Çokbilmiş'le Alınan, Dünyanın Gözyaşları, Karabatak-Akbatak, Leylek ile Kardan Adam, Okula Giden Sandal, Pelikan Adası, Rüzgâr Prenses, Sihirli Düdük*), “Altın Doğa Öyküleri” serisi içerisinde yer alan dört kitabı(*Sihirli Düdük, Bahar Perisi'nin Gezisi, Çiçektop'tan Haber Var, Guguk Gu ile Aksak Saksak*), “Masal Bahçesi” serisi içinde yer alan dört kitabı(*Kibritçi Dede, Canı Sıkılan Deniz Feneri, Kar Dansı, Yalancı Yıldız*), *Siz Olsaydınız Ne Yapardınız, Tirmık ile Isırık, Sevginin Mirnavcası, Güneşe Tırmanan*

Çocuk, Gökten İnen Üç Yıldız, Sihirli Düşler Kesesi, Cadılık Parayla Mı, Bugün Ne Cadılık Yaptım, Bana Derler Küp Cadısı, Bintepe'nin Hayaleti ile sınırlandırılmıştır.

Yazarın yukarıdaki kitapları ile aynı yayınevinden çıkan *Şiirli Hayvan Öyküleri, En Güzel Kimin İşi 1-2* adlı çocuk şiirleri; *Fara Fara Filli* adlı bilmece kitapları; *Dilek Mağarası, Ena Mena Dosi* adlı öykü kitapları; *Reyhan, Dönemeç, Yüreğimin Kıyısında* ve *Hürriyet* adlı gençlik romanları bu çalışmanın içerisinde yer almamıştır.

7. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplarken de fişleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada Nur İçözü'nün yazmış olduğu kitaplar temin edilmiştir. Çocuk, aile ve eğitim kavramlarından yola çıkılarak kitaptan tespitler yapılmış ve veriler fişlenmiştir. Fişlenen bu veriler belli kıstaslara göre tasnif edilmiş ve çocuk edebiyatına katkısı yönünden değerlendirilmiştir.

8. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Veriler kaynak tarama yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın konusu olan Nur İçözü'nün çocuk kitapları kütüphanelerden ve kitapçılardan temin edilmiştir. Çalışmanın temelini oluşturan “çocuk, aile ve eğitim” kavramları göz önünde bulundurularak veriler elde edilmiştir.

9. VERİLERİN ANALİZİ

Örneklem olarak Nur İçözü'nün şiir, masal ve öyküleri alınmıştır. Bu kitapları incelerken “içerik çözümleme” yöntemi kullanılmıştır.

10. TEZİN DÜZENİ

Giriş kısmında tezin problem durumuna, problem tümcesine, alt problemlerine, amacına, önemine, sınırlılıklarına, yöntemine, veri toplama tekniklerine, analizine ve düzenine yer verilmiştir.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde çocuk kavramı, çocuk ve edebiyat ilişkisi, masal ve öykülerin çocuk üzerindeki etkisi ve çocuğun

temel özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümün son kısmında ise Nur İçözü'nün eserlerinde çocuk sorgulanmış ve çocuğa dair tespitler yapılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde aile kavramı ele alınmış, çocuğun ailedeki yeri ve çocuk-ebeveyn ilişkisi sorgulanmıştır. Ailenin çocuk gelişimine etkisi üzerinde durulmuştur. Bu bölümün son kısmında ise Nur İçözü'nün eserlerinde aile ve çocuk ilişkisine dair tespitler yapılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde eğitim kavramı, çocuk-eğitim ilişkisi, kitapların çocuk eğitimindeki yeri üzerinde durulmuştur. Bu bölümün son kısmında ise Nur İçözü'nün masal, öykü ve romanlarının çocuğun gelişiminde nasıl kullanılabileceği ile ilgili tespitler yapılmıştır.

Tezin son kısmında ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKSU DUYARLILIK

1. ÇOCUK KİMDİR?

Çocuk kavramı TDK sözlüğünde “Küçük yaştaki oğlan veya kız; soy bakımından oğul veya kız, evlat; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan ya da kız, uşak” (2005: 444) olarak ifade edilmektedir.

Çocuk kelimesi yüzyıllar öncesinde dilimizde mevcut olan, pedagojik açıdan tanımlanmamış bir kelimeyken günümüzde ise başta çocuk edebiyatı olmak üzere birçok alanda, üzerinde çalışmalar yapılan bir kavram niteliğini kazanmıştır. Günümüzde çocuk kavramına farklı farklı tanımlar yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir.

Genel manada ve çocuk edebiyatı açısından çocuğa iki farklı tanım getiren Kıbrıs, çocuğu “...olgunluğa erişinceye dek, her yaştaki erkek ve kızlar için yapılan bir nitelendirmedir. Çocuk edebiyatı kapsamı içindeki ‘Çocuk’ ise bebeklik çağının bitimiyle ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan kişidir” (2010: 11) şeklinde ifade etmektedir.

Bebeklik ve ergenlik dönemlerine dikkat çeken Yalçın ve Aytaş ise çocuğu “İki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu, henüz ergenlik dönemine yetişmemiş kız ve erkek” (2008: 13) olarak tanımlamıştır.

Çocuk hem fiziksel hem de zihinsel açıdan gelişimini tam olarak tamamlamamış bireydir. Ergenlik döneminin sonuna kadar çocuk çok hızlı bir şekilde büyümekte ve gelişmektedir. Bu gelişime, toplumun çocuğa verdiği değere ve medeniyet ile çocuk arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiş ve çocuk şöyle tanımlanmıştır:

“Çocuk, gelişme ve büyüme çağlarının özelliklerini taşıyan ve yetişmekte olan bireydir. Çocuğa verilen değer, toplumların çocuğa bakışını belirler. Her toplum, kendine özgü duyarlılık ve medeniyet ölçekli bilgiyi kullanarak yeni bir çocuk okuması yapmakla görevlidir” (Şirin, 2006: 51).

Akıl ve iradeye sahip olan insan dünyaya gözlerini açtığında savunmasız ve korunmaya muhtaçtır. Dünyaya gelen bir hayvandan çok farklıdır. Hayvanın bir iradesi olmasa da doğduğunda kullanabileceği bazı yetenekleri vardır. Hayvan, belleğine kaydedilmiş olan bilgilerle dünyaya gelir ve bunları doğar doğmaz kullanmaya başlar. İnsana ise böyle bir imkân verilmemiştir. Doğduktan sonra belli bir yaşa gelinceye kadar hayatı tanır ve hayat hakkında tecrübeler edinir. Bu dönem bebeklik ve çocukluk dönemidir. Hayatı algılamaya başladığı, tecrübe kazandığı döneme dikkat çeken Şirin, çocuğu bir ifadesinde “Çocuk, hayata dair tecrübesi olmayan varlıktır” (2012: 9) şeklinde tanımlamaktadır. Başka bir ifadesinde ise çocuk ve çocukluğa dair tanımını yaparken şöyle bir soru sormaktadır: “Masal kapılarını açan eve döndüğümüzde yine çocukluk kozamızın sınırları içinde kalınca şaşırdık. Zaten çocukluk da biraz şaşırmak değil midir” (Şirin, 2006: 22).

Çocuk ile yetişkin bir birey arasındaki farklılıktan yola çıkılarak çocuk kavramına şöyle bir tanım getirilmiştir: “Sorgulayıcıdır. Büyüklerin o çok önem verdikleri hiyerarşik yapılanma, onun indinde birdenbire keyfi bir düzen olup karşımıza çıkabilir. Onun seçmiş olduğu dünyada insan gözsüz görebilir, kulaksız duyabilir, dilsiz tat alabilir vs. Çocuk, imkânı yeniden tanımlamaktır” (Karaosmanoğlu, 2005: 30).

Çocuk için birçok tanım yapmak mümkündür. Bu tanımları yaparken dikkat edilmesi gereken yerler vardır. Bunlardan bir tanesi yaş aralığıdır. Çocuğun tanımı yapılırken belli yaş aralıkları kullanılmaktadır. Bireyin bebeklikten çocukluğa geçişi iki yaş, çocukluktan çıkıp ergenliğe geçişi de on dört yaş olarak belirlenmiştir. Bu

belirleme her ne kadar ortalama alınarak yapılsa da kesinliğı olmayan bir genellemedir. Bir bebek çocukluğa iki yaşından sonra, bir çocuk ise ergenliğe on dört yaşından önce veya daha sonra girebilmektedir.

Çocuk için yapılan tanımlar incelendiğinde her tanımda çocuk, bireyin hayatında önemli bir yeri doldurmaktadır. Bir bireyin yaşamı zaman çizgisi üzerinde belli kıstaslar çerçevesinde bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık olmak üzere belli dönemlere ayrılmıştır. Bireyi en çok etkileyen ve dünyayı tanımmasını sağlayan en önemli dönemler bebeklik ve çocukluk dönemleridir.

Çocukluk döneminde birey dünyayı ve nesneleri tanımaya başlar. Çocuk için anne, baba, evdeki eşyalar, sosyal çevre ve doğa birer uyarıcıdır. Saf bir akılla bu uyarıcıları izler. Bir birey için çocukluk dönemi çok farklı bir dönemdir. Çocuk bu dönemde hayatı anlamaya, anlamlandırmaya başlar. “Çocuk her şeyi merak eder. Bu nedenle de çok soru sorar, keşfetmek, bilmek ister. Kendini ifade etmek, gördüğü nesneleri, korkularını, sevinçlerini, hoşlandığı olayları anlamak, kavramak ister. Kendini kanıtlama çabasıdadır” (Uçan, 2005: 21).

Bütün bu tanımlardan yola çıkılarak yeni bir çocuk tanımı yapmak mümkündür:

Çocuk, bebeklikle ergenlik dönemi arasında saf bir zihinle baktığı dünyayı anlamlandırmaya çalışan, karşılaştığı uyarıcılarla karakterini şekillendiren ve bu dönemler arasında oluşturduğu insan modeliyle varlığını devam ettirecek olan bireydir.

2. ÇOCUK VE EDEBİYAT

Çocukta meydana gelen bedensel değişiklikler beraberinde zihinsel değişiklikleri de getirmektedir. Her uyarıcıyla düşünce dünyasını genişleten çocuk daha fazlasını ister. Yaşadığı çevreden farklı olarak hayal ve düşünce dünyasında bambaşka bir çevresi vardır. Bu nedenle bulunduğu sosyal çevreyi aşmaya çalışır. Bu durumda devreye çocuk kitapları girmektedir.

Çevresindekileri meraklı gözlerle izleyen ve yorumlayan çocuk için sınırlı sayıdaki nesneler, uyarıcılar yeterli gelmez. Daha fazlasıyla karşılaşması için çocuğa kitaplar farklı dünyaların kapılarını açmaktadır. “Merak duygusu son derece baskın

olan çocuk, karşılaşacağı yazınsal ürünlerle yeni nesneleri, yeni insanları, yeni bakış açılarını tanır, gördüklerini, dinlediklerini, okuduklarını yorumlamaya çalışır” (Uçan, 2005: 22).

İçindeki bitmek tükenmek bilmeyen oyun sevgisine ve merak duygusuna dikkat çeken araştırmacı ise çocuğu şöyle tanımlamıştır: “Çocuk, doğuştan getirdiği süresiz oyun ihtiyacı, sınırsız merak duygusu, zengin hayal gücü ve özgün sözcük üretimleriyle yetişkinlerden ayrılır” (Şimşek, 2011: 12).

Yetişkinler ile çocuk arasında farklar vardır. Gerçek ve hayal kavramları üzerinden karşılaştırma yapmak mümkündür.

“Çocuk fiziksel olsun, psikolojik olsun her daim yenilenen bir varlık. Bir olay bir olgu onun zihninde hiç de birbiriyle zorunlu bir sebep sonuç ilişkisi kurmadan varlık sahnesine çıkabileceği gibi, büyüklerin sıkı sıkıya determine edilmiş dünyasında varolan illiyet bağı, onların zihninde hiç alışılmadık bir şekilde vücut bulabilir. Çocuğun dünyası, biz büyüklerin gerçeklik âlemi dediğimiz âlemin çok ötesinde bir yerlerde kurulabilir. Bu, onun için çok normal bir şeydir. Onun zihninde boyutlar her an yer değiştirebilirler, bunun bir anormalliği yoktur” (Karaosmanoğlu, 2005: 29).

Çocuk edebiyatı kavramına geçmeden önce edebiyat kavramının ne olduğuna bakılmalıdır. Edebiyat, TDK sözlüğünde “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın; bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür” (2005: 600) olarak tanımlanmıştır.

Her çocuğun belli başlı ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlardan bir tanesi de kitap ve edebiyat ihtiyacıdır. Çocuğun bu yönüne dikkat çekilmekte ve şunlar söylenmektedir:

“Başlangıçta çocuğun ihtiyaçları dar bir sınır içindedir ve tamamıyla kişiseldir; ama çocuk geliştikçe bu ihtiyaçların alanı genişler ve genellikle toplumsal bir nitelik kazanır. İhtiyaçlarını karşılamaya çalışan çocuk, durmadan, kişisel mutluluk ile toplumsal tasvip arasında nazik ve dikkatli bir dengeyi sürdürmenin yollarını arar ki bu kolay bir iş değildir. Kitaplar, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak çocuğa bu konuda yardım eder” (Oğuzkan, 2013: 9).

Kitaplar çocuğun zihinsel gelişimi açısından önemli bir görevi üstlenmektedir. Çocukların hayal dünyasını ve kişiliğini şekillendiren kitaplar dil gelişimine de etki etmektedir. Kitaplar sayesinde çocuğun kelime hazinesi gelişmektedir. Bu nedenle çocuk küçük yaştan itibaren kitapla tanıştırılmalı ve birbirinden farklı masalların, öykülerin dünyasında gezdirilirken çocuğun kişiliği de

şekillendirilmelidir. Böyle bir çaba sonucu yetişen çocuklar sosyal yaşantılarında bu kelimeleri aktif olarak kullanacaktır.

Çocukları kitapla tanıştırma ve çocuklara kitapları sevdirmeye sürecinde ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocukların yaş düzeyine uygun kitaplar belirlenmeli ve yazınsal yönden değer taşıyan kitaplar okutulmalıdır. Bu aşamadan sonra da devreye edebiyat girmektedir.

“Edebiyat, gündelik dilin üstünde birçok anlamlılığı içerir, hissettirir, düşündürür; anlayıp da anlatamadıklarımızı dile getirir. Başka bir deyişle edebiyat, güzel sanatlar arasında yer alan bir çalışmanın adıdır” (Uçan, 2006a: 26).

“Edebiyat çocuğun zekâ, hayal gücü, muhakeme yeteneği, problem çözme becerisi gibi beyin etkinliklerini geliştirecek bir ögedir. Başlangıçtan on iki yaşlarına kadar somut düşünen çocuk, soyut düşünceye yaklaştığında karşısında sembollerle kurulu bir dünya bulur” (Akbayır ve Şahin, 2005: 190). Yaşı gereği somut düşünen çocuğun edebiyat sayesinde soyut düşünceye geçmesi kolaylaşacaktır. Çocuğa sunulan nitelikli kitaplar çocuğun gelişimine olumlu yönde etki edecektir.

“Çocuk 10 yaşına kadar masallar, öyküler, hatta basit romanlar okuyabilir. 10-15 yaş arasında bir okuma alışkanlığı edinemeyen çocuk ise kitap okumaktan uzaklaşacak, görsel medyanın esiri olacak, televizyonlarda söylenenlere göre düşünmeye, yaşamaya başlayacaktır” (Uçan, 2005: 21).

Çocuk meraklıdır. Merakının sebebi ise dünyayı ve nesneleri yeni yeni tanımaya başlamasından kaynaklanmaktadır. Zihnini şekillendirmeye çalışan çocuk bir yetişkin için çok önemsiz sayılabilecek yüzlerce soru sormaktadır. Hatta çocuk o kadar ileriye gitmektedir ki bazen aynı soruyu defalarca dile getirir. Bu durumda yetişkin, çocuğun seviyesine uygun olarak cevaplar vermelidir. Böyle durumlarda çocuğun ihmal edilmesi ya da susturulması çocuğun sağlıklı bir gelişim dönemi geçirmesini engelleyecektir. “Susturulan bir çocuk sağlıklı tartışma yapmasını da öğrenemeyecektir. Bu nedenle çocuk, yaşının gereğini yaşamalı, yaşına uygun davranışlar göstermeli; ninniden, masaldan, öykü, roman ve şiire kadar, yaşına uygun yazınsal ürünlerle, anlatılarla karşılaştırılmalıdır” (Uçan, 2005: 21).

Çocuğa sunulan kitapları iyi seçmek gerekmektedir. Seçilen kitaplar çocuk tarafından beğenildiğinde bu, çocuğun ileriki dönemlerine etki edecek ve çocuk iyi

bir okur olacaktır. Bu nedenle seçilen kitap çocuğu kuşatmalıdır. “Edebi bir eser, çocuksuluğu yansıtıyor, çocuk kalbinin duyarlılıklarıyla özdeşleşebiliyorsa çocuğa göredir ve böyle bir kitap yetişkinlerce de okunabilir. Çocuksuluğu öne çıkarabilen edebiyatın, yediden yetmişe her yaştan okuru olacaktır” (Konar, 2005: 208).

Nitelikli çocuk kitaplarının belirlenmesi ve bu alanda yeni kitapların yazılması için devreye çocuk edebiyatı girmektedir. “Çocuk edebiyatı(yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşan evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2013: 17). Bu edebiyatı ile çocuk, düşünce dünyasını geliştirir.

“Çocuk edebiyatı kavramı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Hedef kitle olarak doğrudan çocuğu ele alan bir duyarlık ve çocukların düzeyine uygun anlatın biçimi, onlara seslenme anlamında kullanılmaya başlamıştır. Gelişme çağındaki çocukların anlama düzeyine, duygu, hayal ve düşünce dünyasına seslenebilen ürünlerin tümüne çocuk edebiyatı demek mümkündür. Özetle, çocuk edebiyatı, yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken toplumun genç bireylerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü, yazılı ve görsel ürünlerin tümüdür.(Karatay, 2007: 465).

Çocuk edebiyatı çocuğun yalnızca bulunduğu yaş seviyesine hitap etmez. Onu hayata hazırlar. “Çocuk edebiyatı, çocuğu hayata ve geleceğe hazırlamak amacıyla içinde bulunduğu yaş, ilgi, ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurarak yazılan, derlenen, düzenlenen eserlerin oluşturduğu edebi yönelimi ifade eder” (Sinar, 2007: 547).

Çocuk edebiyatı, çocuklar için yeni ufuklar açar. Çocukların gezmediği, görmediği yerlere seyahatler düzenler. Çocuk edebiyatının temel işlevi çocuğa kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Bu sayede çocuk dilini geliştirecek, insanlar arasında iletişimini güçlendirecek ve olaylara farklı açılardan bakabilen bilgili ve kültürlü bir insan olacaktır. Şirin ise çocuk edebiyatının işlevini şöyle ifade eder:

“Ana dille çocuğun kendini gerçekleştirmesi arasındaki ilişkinin anlamlı aracı ise çocuk edebiyatıdır. Çocuk, düzeyine uygun edebiyatla beslendikçe dürbününün açısı da büyümeye başlar. Dilin de her yaş gurubu çocuğunu besleyen en etkin türü çocuk edebiyatıdır. Edebiyat sütüyle beslenen çocukların ana dillerini keşfetmeleri hem erken başlar hem de kolay olur. Edebiyat duyarlılığı kazanan çocuksa daha anlamlı

bakar dünyaya. Daha duyarlı ve daha güzel. Hatta daha çocuk gibi” (Şirin, 2010: 179).

3. EDEBİYATIN İŞLEVİ

Edebiyat, bir kurgudur. Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olan durumlardan hareket ederek yeni kurgusal durumlar ortaya çıkarma işidir. Edebiyat gösterir, düşündürür, duygulandırır. Bir durum ya da yaşam karşısında kişiye insanî olanı hissettirmeye çalışır. Nitelikli edebi eserler okuyan bir kişi bu durumdan hareketle iyiye, güzele yönelir.

İnsanın hissetmesi, düşünmesi insan olmanın, insan olarak yaratılmışlığın bir gereğidir. İnsana verilen her duygunun ahlak çerçevesi içerisinde yaşanması gerekir. Yaşayan insan hisseden, akleden insandır. Yaşayan ve akleden insan ise insan olmanın gereğini yerine getirmiş olur. Çünkü insanın yaratılış amaçlarından biri de kâinatı okumak, varlığını sorgulamaktır. Kâinatı okuyamayan insanın kitap okuması gerekir. İnsanın göremediğini edebiyat gösterir. Sanatla, edebiyatla uğraşan insan, çoğu insanın görmediğini görür ve yaptığı uğraşla bunu göstermeye çalışır.

Günümüz toplumunda insan sanayinin getirdiği üretim çılgınlığı ve teknolojinin getirisi olan yeni yaşam koşullarının bir sonucu olarak sürekli çalışmakta, yarışmakta, kullanmakta ve tüketmektedir. Günümüzde insan o kadar yoğun bir çalışma maratonuna girmiştir ki neredeyse bir makineden, robottan farksız hâle gelmiştir. İşten eve, evden işe koşan insan yol üzerinde altından geçtiği büyük bir çınarın, üzerinde cıvıldaşan serçelerin varlığından habersizdir. Akşam evine dönen insan, bir kitabın kapağını araladığında yıllarca altından geçtiği hâlde göremediği o çınarın ihtişamını görebilir, serçe seslerindeki ahengi yakalayabilir. Edebiyatta “betimleme” adını verdiğimiz bu anlatım türü aslında bir kâinatı okuma, okutma işidir.

Edebiyatta sanatçı yalnızca göstermekle kalmaz, aynı zamanda hissettirir. “Edebiyat eğitiminin hedeflerinden birisi, öğrenciye sadece rasyonel bir düşünce sistemi kazandırmak değil, bunun yanı başında sezgisel bir yetenek edindirmektir” (Uçan, 2013: 62). Bu “sezgisel yetenek”in kaynağı ise kalptir. Hisseden, duyumsayan, sezen kalbin ortaya çıkardığını ise akıl, düşünür, yorumlar, analiz eder ve sonuçlar çıkarır. Bir insan, Mustafa Kutlu’nun *Beyhude Ömrüm*’ünü okuyarak doğadaki, ağaçtaki, topraktaki, kuştaki güzelliği görebilir, köy yaşamının

güzelliklerini hissedebilir; *Hayat Güzeldir*'i okuyarak yaşam içinde karşılaştığı küçük mutluluklarla tebessüm edebilmeyi başarabilir, *Bu Böyledir*'i okuyarak içinde düştüğü dünyada insanoğlunun nasıl çırpındığına şahit olabilir. Bir çocuk Cahit Zarifoğlu'nun *Motorlu Kuş*'unu okuyarak teknolojinin insan üzerindeki etkisini fark edebilir; *Yürek Dede ile Padişah*'ı okuyarak paylaşılan bir malın getirdiği manevi lezzeti tadabilir. Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna*'sını okuyan bir insan yapılan bir yanlışın sonuçlarının ne kadar vahim olabileceğini kavrayabilir.

Edebiyat, insanın duygularına, düşünce dünyasına hitap eder. Edebiyatla ilgilenen insan duygularını, düşüncelerini daha iyi bir şekilde karşısındakine aktarabilir, daha düzgün bir diksiyona sahip olabilir, daha iyi yazabilir. “Konuşmakta, hatta yazmakta güçlük yoktur. Güçlük, hissedebilmekte, hissettirebilmektedir. İnsanı insan yapan, güzelliği, acıyı, sevinci kuru bir bilgi olarak değil, içeride, gönülde duyabilmektedir” (Uçan, 2013: 63).

İnsan ile hayvan arasındaki fark ise burada ortaya çıkmaktadır. Çeşitli yöntemlerle koşullanan hayvanlar öğretileni yapar, aynı koşullarda aynı tepkiyi ortaya koyar. İnsanlarda ise durum farklıdır. İnsan, edindiği bilgi ve becerileri yeni durumlar için kullanır. Aldığı bu bilgileri akıl süzgecinden geçirdikten sonra yüreğine de sorarak kararlar verir. Edebiyat insana bir yüreğinin, hayvanlarda olmayan bir vicdan mekanizmasının olduğunu hatırlatır.

Bilişim çağındaki insan bilgiye rahatlıkla erişebilmekte, öğrenmek istediği bir kavramı çok kısa bir süre içinde sözlüklerde bulabilmekte, bu kavramları ezberleyebilmektedir. Önemli olan kavramlara ulaşabilmek değil, bu kavramları anlayabilmek, yorumlayabilmek, hissedebilmektir. “Aşkın tanımını sözlüklerde bulabiliriz, ama seven insan azdır; merhametin şefkatin tanımını ezberleyebiliriz, ama merhameti ve şefkati hissetmeyebiliriz. İnsan, atom ile molotof kokteyl ile ilgili bilgiyi çok kolay öğrenebilir, ama bir insanı öldürmenin, bütün insanlığı öldürmek olduğunu düşünemeyebilir” (Uçan, 2013: 98).

4. MASAL, ÖYKÜ VE ROMAN

Çocuk, edebiyat denildiğinde şiir, öykü ve romandan önce akla, masal gelmektedir. Arapça kökenli bir kelime olan masal TDK sözlüğünde “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların

veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye; öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik eser” (2005: 1349) olarak tanımlanmaktadır. Devellioğlu’nda ‘mesel’ olarak geçmekte ve “terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikâye” (2008: 625) şeklinde tanımlanmaktadır.

Masallar kurgularının farklı olması sebebiyle diğer türlerden daha etkili ve daha güçlü metinlerdir. Günlük hayatla ilgili olarak yazılmış metinler çocuğun dikkatini kolay kolay çekmez. Dikkati kolay dağılabilen çocuk için bu metinler sıkıcı bir hâle gelmektedir. Çocuğa perilerden, uçmaktan, devlerden ve hayvanların konuşması gibi konulardan bahsedildiğinde ise çocuğun tüm dikkatini konuşana ya da kitaba verdiği görülmektedir. Çocuğun hayal dünyası bu gibi kavramları istemektedir. Bir ağaç altında iki kişinin konuşması çocuğa sıradan gelirken iki hayvanın veya bitkinin konuşması çocuğun dünyasında bambaşka duygular uyandırmaktadır. Bu nedenle masal çocuk edebiyatında önemli bir yer teşkil etmektedir.

Bir yetişkine göre çocuğun hayal dünyası çok geniştir. Yetişkinlerde yaş ilerledikçe hayaller azalır. Hayal kurmak istese bile hayat şartları, toplumun ona verdiği statü onu bu eylemden alıkoyar. Çocukta ise hayal gücünün bir sınırı yoktur. Bu nedenle de çocuğun bir leyleğin sırtına binip dünyayı gezmek, bir ağaçla dost olup bütün sırlarını onunla paylaşmak, yıldızları merdiven yapıp tüm gökyüzünü dolaşmak gibi birçok hayali vardır. Bu durumda da devreye masallar girmekte ve çocukların hayallerini gerçekleştirmektedir.

Masallarda olağanüstü olaylar vardır. Hayal ürünü olan bu metinler çocuğu bulunduğu dünyadan alır ve şaşkınlığını, merakını arttıracak âlemlere sürükler. “Masallar; şahıs ve vakaları insan üstüne kurulmuş, tabiat üstü hususiyetler ve nitelikler taşıyan hikâyelerdir. Masallarda hayal unsuru ağır basar. İnanılmayacak, fevkalade hususlar ihtiva eden masallar, dinleyicileri-okuyucuları reel dünyadan çekip hayali âleme almak için tekerlemeye benzer sözlerle başlar” (Güzel ve Torun, 2005: 412).

Kurgusunda kalıplaşmış sözler bulunan masalların içeriği de diğer türlerden farklılık göstermektedir. Çocuğun ahlaki yönden iyi bir birey olarak yetişmesi için masalın içeriğinde birçok değere yer verilmektedir. “İyilik, yiğitlik, mertlik, erdem,

ahlak, hürmet, inanç ve değerlerin harmanlanarak bir şurup kıvamında sunulduğu masallar, tatlı uykulara açılan kapılardır. Pek çok erdemi barındıran hazinelerdir” (Aslan, 2014: 14).

Masalın yalnızca çocuk için değil, yetişkin bir birey için de “bir kurtuluş gemisi” olduğuna dikkat çekilmekte ve masal hakkında şunlar söylenmektedir:

İnsan, hangi toplum içinde ve hangi coğrafyada doğmuş olursa olsun temiz, pak, nezih ve masumdur. Yaratılışından gelen bu safiyet daha sonra aile, okul, çevre ve toplum tarafından emilip yok edilmekte, sığınılacak limanlar birer birer kaybolmaktadır. İyilik isteğinin yerini bencillik, yardım isteğinin yerini menfaat ilişkileri doldurmakta, hürriyete açılan kapı sık sık kapanmaktadır. Tam bu yerde azgın dalgalar arasında bir kurtuluş gemisi gibi belirir masal ve yaşı otuzu bile geçmiş olsa bütün çocukları acılarından kurtarır” (Efe, 2005: 130).

Görüldüğü gibi masallar hakkında birçok tanım yapılmaktadır. “Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, masalın temel özelliği, içinde doğaüstü ve olağandışı olayların anlatılmış olmasıdır. Bu olağan dışılık, olağanüstülük, beraberinde bilinmezliği, belirsizliği de getirmektedir” (Aça vd., 2008: 137). Bu belirsizlik durumu da çocukta heyecan ve merak uyandırmaktadır.

“Masallar bir zaman içinde, köklü bir geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan, hayali-gerçek, mücerret-müşahhas, maddi-manevi birtakım konu, macera, vaka, problem gibi motif ve unsurları içine alan, nesir diliyle yazılan, vakit geçirmek, insanları eğlendirirken öğretmek düşüncesinden hareketle hususi bir üslupla anlatılır” (Elçin, 1986: 369).

Masalların taşınması gereken özellikler vardır. Çocuklara okutulması gereken masallar nitelikli kitaplar olmalıdır. Çocuk masallarının taşınması gereken nitelikler şöyle sıralanabilir:

a.Masalı oluşturan olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.

b.Masalın dili sade, anlatımı akıcı olmalıdır.

c.Masalda düğüm noktası ustaca işlenmiş olmalı, olaylar beklenmedik biçimde sonuçlanmalıdır.

d.Tasvirler, kahramanların davranışları ve beğenileri çocuklarda iyilik ve güzellik duygusunun gelişmesine yardımcı olmalıdır.

e.Masalda anlatılanlar zaman zaman çocukları neşelendirmeli, güldürmeli ve eğlendirmelidir.

f.Masal, konusu ve kahramanları bakımından, çocukları korkutmaktan ve üzmekten uzak olmalıdır.

g.Masalda çocukları uyuşukluğa, boş inançlara ve yazgıcılığa(kaderciliğe) yönelten telkinler bulunmamalıdır” (Oğuzkan,2013: 26).

Çocuk büyüdükçe yaşadığı ikinci bir dünya olan hayal dünyasından çıkmaktadır. Nesnelere ve olaylara daha gerçekçi bir şekilde yaklaşmaktadır. Bu da çocuğun masallardan koparak gerçeğe daha uygun olan türleri tercih etmesi demektir. Bu ihtiyacını karşılayacak olan çocuk edebiyatı türleri ise öykü(hikâye) ve romandır.

TDK sözlüğünde hikâye, “Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması; gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü, öykü” (2005: 891) şeklinde tanımlanmaktadır. TDK sözlüğünde roman ise “İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi tür” (2005: 1660) olarak tanımlanmaktadır.

“Öykü ve romanın en genel tanımı şöyledir: Gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlusuna(hacim) öykü, uzun oylumlusuna da roman denir” (Kıbrıs, 2010: 178).

Öykü ve romana genel olarak bakıldığında her iki türün birbirinden en başta hacim olarak farklı olduğu görülmektedir. Öyküler daha kısadır ve genellikle ayrıntıya yer vermez. Öykü belli bir olay örgüsü çerçevesinde şekillenmektedir. Romanda ise ayrıntı vardır. Kalabalık kadrosu ve karmaşık olay örgüsüyle öyküden ayrılmaktadır. Romanda gerek insan gerekse mekân tasvirlerine çokça yer verilmektedir.

Birçok yönden farklılık gösteren edebi türlerin ortak noktaları ise çocuğun bilişsel gelişimine etki etmek, kişilik gelişimine katkı sağlamak, sosyal yanını güçlendirmek ve dilini, edebi yönünü geliştirmektir. “Başka bir deyişle edebiyatta amaç, insani olan güzelliği dil ile ifade etmektir” (Uçan, 2006a: 26).

Çocuk, yaşı gereği önce hayal dünyasında bir gezintiye çıkmaktadır. Hayal ile gerçek, çocukluğun ilk dönemlerinde iç içedir. Daha sonra ise gerçek dünya ile yaşadığı dünya arasındaki farklılığı öğrenir. Yavaş yavaş hayal dünyasından kopmaya başlar. Yaşı ilerledikçe de yaşadığı dünya daha karmaşık bir hal alır.

Çocuk edebiyatında türler de sırasıyla çocuğa sunulur. Düzyazı türlerinden masal ve fabl dünyasında gezen çocuk sonrasında öyküyle tanışır. Öyküden sonra ise

çocuk romanlarını okumaya başlar. Okunan her kitap çocuk için edebi bir hazdır. Her kitap çocukta yeni bir dünyadır. Her kitap bilgidir, tecrübedir.

Çocuğun gelişimine etki eden edebi türler yalnızca masal, öykü ve romanla sınırlandırılmaz. Tekerleme, fıkra, şiir ve bilmece gibi türler de çocuğun gelişiminde çok etkilidir. Çocuğun dil gelişiminde tekerlemeler çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Güldürü unsurunu kullanan fıkraların çocuğun hem eğlenmesi hem de öğrenmesi açısından önemi göz ardı edilemez. Şiir ise çok farklı bir dünyadır. Çocuğu kısa ve öz anlatımıyla sarıp sarmalar. Bilmece ise çocuğun düşünce dünyasının sınırlarını zorlar. “Bilmece, imgeler dünyasını keşfetmeye imkân sağlayacak; cevabı bulmak için düğümleri bir bir çözerken, zihin, nesneler arasındaki münasebetlere dikkat kesilecek; farkında olmadan ve sıkılmaksızın öğrenecektir. Sadece öğrenmekle kalmayıp, öğrendiğini de başkalarına ‘satma’, öğretme isteği duyacaktır” (Köktürk, 2005: 126).

Şüphesiz her kitabın bir amacı ve çocuğa söylemek istediği bir şeyler vardır. Öykü ve romanlarda da bu böyledir. Yine de ebeveynlerin çocuklar için öykü ve roman seçiminde dikkat etmesi gereken hususlar vardır. Bu hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- a.Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun konu.
- b.Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plan.
- c.Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar.
- ç.Somut, doğru, fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılar.
- d.Özellikleri iyi anlatan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler(şahıslar, kahramanlar)
- e.Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım.
- f.Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümlemeleri
- g.Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler veya konuşmalar.
- h.Küçük şeylere(ayrıntılara) karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması.
- i.Her durumun heyecanlı yanlarının daima belirtilmesi
- j.Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler” (Oğuzkan, 2013: 109).

5. NUR İÇÖZÜ’NÜN ESERLERİNDE ÇOCUKSU DUYARLILIK

Çocuk bebeklik dönemini atlatmış bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Kas, el ve göz koordinasyonları gelişmiştir. Fiziksel olarak bebeklik dönemine göre daha güçlü bir beden yapısına sahiptir. Bu da çocuğun enerjisini kullanması için daha rahat bir yapı demektir. Enerji düzeyi yüksek olan çocuk bu enerjisini oyunlar sayesinde hem atmakta hem de bedensel gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu dönemde okuma ve yazmayı öğrenmeye hazır hale gelen çocuk, enerjisini hem eğitimine hem de birçok oyuna ayırır.

Nur İçözü her yaş dönemi çocuk için kitaplar kaleme almış ve çocuğu, çocuksu duyarlığı anlatmıştır. Olaylar, durumlar üzerinden yola çıkarak çocuğun tepkisini ortaya koymuştur. Çalışmamızın bu bölümünde Nur İçözü’nün eserlerinde çocuk hakkında tespitler yapılmaya, çocuğun yaş dönemine uygun olarak nelerden hoşlandığı, nelere ilgi duyduğu saptanmaya ve çocuğun toplum içinde konumu belirlenmeye çalışılmıştır.

5. 1. ARTIK OKUYORUM

Yazarın harfleri yeni tanımaya başlayan çocuklar için yazdığı kitaplardan birisi olan *Okumaya Başlarken*’de hayatı oyun olan bir çocuk karşımıza çıkmaktadır. Öyküde kendini oyuna kaptıran çocuk evin camını kırmıştır. Yaptığı hatayı anlayan çocuk üzüntü duymaktadır. Hatasını düzeltmek için de para dolu kumbarasına koşar. Çocuğun yaşadığı heyecan ve bu duruma karşı oyuncağının tavrı kitapta şöyle ifade edilmiştir:

“Kumbaram doluydu para,

Cam aldık kalmadı bana.

Paralar bir bir döküldü,

Ayım buna çok güldü” (İçözü, OB: 5).

Kitabın bir bölümünde çocuğun okumaya başlamasında ve kitaba karşı ilgi duymasında ailenin önemine vurgu yapılmakta, çocuğun çevresine karşı duyduğu merak ifade edilmektedir. Okumayı bilmeyen bir çocuğun kitapla tanışması ve kitaba karşı merakı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Babam bir kitap getirdi.

Ablam okudu, bitirdi.

Resimleri ezberledim,

Keşke okuma bilseydim” (İçözü, OB: 6).

Kitabın bir bölümünde ise çocuğun okumaya başlaması ve sonrasındaki sevinç anlatılmıştır. Eğlence için ayrılan zamanda sadece oyun oynanamayacağı, bu zamanı kitap okuyarak da eğlenceli hale getirilebileceği anlatılmış ve bu durum kitapta şöyle ifade edilmiştir:

“Fişlerimi ezberledim.

Tüm sözcükleri bitirdim.

Artık sıra kitaplarda,

Tüm eğlence sayfalarda” (İçözü, OB: 9).

Artık Okuyorum adlı kitapta farklı dünyaları tanıma fırsatı bulan çocuğun sevinci anlatılmış, kitabın güzellikleri öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Artık inandım buna,

Kitap benim en iyi dostum” (İçözü, OB: 14).

“Bilgilerle donanarak,

Okuluma koşuyorum.

Sevgi dolu bu yolda ben,

Engelleri aşıyorum” (İçözü, OB: 15).

İçözü’nün *Sesleri Dinliyorum* adlı kitabında çevresindeki seslere duyarlı, işittiği her sese kulak veren ve çevresinde olup bitenleri zihin şemasına yerleştiren bir çocuk görülmektedir. Çevresinde olup bitenleri merakla izlemektedir. Yağmur damlalarının cama vuruşunu, babası çivi çakarken ortaya çıkan sesleri, kuşun kafesteki şakıyışını, duvardaki saatin tik taklarını, köpeğin havlamalarını, kedinin miyavlamalarını, kemandan çıkan sesleri, davulun güm gümlerini ve bindiği salıncaktan çıkan gıcırıltıları oyuna dönüştüren bir çocuk görülmektedir. Her sese

yorum yapan ve hayal gücü sayesinde zihninde yeni yeni şemalar oluşturan çocuk öğrendiği sesleri düşünmektedir. Bu durum kitapta şöyle anlatılmaktadır:

“Yatağında yatarken sesleri dinliyorum.

Onları görmesem de, hepsini biliyorum” (İçözü, SDa: 7).

Pembe Ayıcık kitapta Selin adında bir kızın oyuncakla olan dostluğu anlatılmıştır. Teyzesi tarafından alınan ayıcığa gözü gibi bakan Selin’den pembe ayıcık da çok memnundur. Selin okula başlayınca ve kitaplarla tanışınca ayıcığa karşı ilgisi azalmış ve ayıcığın yerini kitaplar almıştır. Kitapların dünyasına giren Selin’in okuma sevgisi, bu sevginin oynadığı oyuncakların yerini alışı kitapta şöyle anlatılmaktadır: “Her akşam yatağına, bir kitapla yatmaya başlamış. Pembe ayıcığı da dolabın üstüne kaldırmış” (İçözü, PAb: 8).

Kitapları kıskanan Pembe Ayıcık’ın önünü ve sonunu düşünmeden yaptığı çocukça davranış ise şöyle ifade edilmiştir: “Kitapları çok kıskanmış. Bir gün Selin okuldayken tüm kitapları yırtıp, camdan aşağı atmış” (İçözü, PAb: 10).

Okuldan gelen Selin ayıcığını göremeyince çok üzülmüştür. Çocuğun içindeki merhamet duygusu ve sevgi şöyle anlatılmıştır: “Selin’e de, ‘Artık kocaman kız oldun. Ayı ile oynamak ayıp oluyor.’ demiş. Selin pembe ayıcığını hemen özlemiş. Bütün gece için için ağlamış” (İçözü, PAb: 12).

Bir süre sonra Pembe Ayıcık, Selin’in bir arkadaşı sayesinde eve geri dönmüştür. Yaptıklarına pişman olan ayıcık Selin’den özür dilemiştir. Selin’in yüreği ise onu çoktan sarıp sarmalamıştır. Sevildiğini hisseden ayıcığın tavrı kitapta şu şekilde ifade edilmiştir: “Artık pembe ayıcığın gözleri pırıl pırıl parlıyormuş” (İçözü, PAb: 16).

Çocuklar her şeyin en güzelini isterler. Sahip olduklarının değerini çok iyi bilirler ve onları korurlar. Sahip olduklarından daha iyisini bulduklarında, gördüklerinde ise ellerindekileri kolayca bir köşeye bırakabilirler. Bu durumu İçözü’nün “Kırmızı Filin Rüyası” adlı kitapta görmek mümkündür. Ormandaki hayvanlarla karşılaştırıldığında onlara göre birçok üstün özelliğe sahip olmasına rağmen kendini küçük gören yavru bir fil anlatılmıştır. Rengini beğenmeyen küçük

bir filin durumu şöyle anlatılmıştır: “Ne yazık ki o, rengini hiç beğenmiyordu. Tüm filler gri renkliydi. O ise daha canlı bir rengi olsun istiyordu” (İçözü, KFR: 5).

Yavru filin en sevdiği renk kırmızıdır. Bir gün ip boyamak için kaynatılan içi boya dolu kazanların yanına gelir ve iplik boyayan kadınların olmadığı anı kollayıp boya dolu kazana girer. Yavru filin yaramazlığı ve bu yaramazlığı oyuna çevirmesi şöyle anlatılmaktadır: “Kırmızı boya olan kazanın içine atladı. Şapur şupur boyalara bulandı. Hem oynadı hem boyandı. Tam istediği gibi kıpkırmızı olmuştu. Sonra neşe içinde sürüye katılmaya koştu” (İçözü, KFR: 10).

Büyüklerine danışmadan kendi aklıyla böyle bir maceraya atılan yavru fili annesi, babası ve kardeşleri tanıyamaz. Ne yapacağını bilemeyen yavru filin çaresizliği şöyle ifade edilir: “Zavallılık ağlamaya başladı. Bir ağacın altında uyuya kaldı.” (İçözü, KFR: 12).

Yavru fil rüyasında ihtiyar bir fil görür. İhtiyar fil yavru filin yaptığı hatayı anlatır. Olduğundan farklı görünmeye çalışırsa başına nelerin gelebileceğini bir bir sıralar. Yavru fil uyanır uyanmaz dereye koşar. Minik hortumuyla derisini eski haline getirir. Sevinç içinde sürüsüne koşar. İçindeki büyük sevinci annesine sarılarak gösterir. Annenin şefkati şu şekilde ifade edilmiştir: “Annesi hortumuyla onu kucakladı” (İçözü, KFR: 16).

“Topum Kuş Oldu” adlı öyküde tekme yemekten bıkan bir topun başına gelenler anlatılmıştır. Bir süre sonra çocukların elinden kurtulur. Sessiz, sakin bir odada zamanını geçirmeye başlayan topun bir süre sonra canı sıkılmaya başlar. Topun içinde bulunduğu durum ve düşünceleri şöyle ifade edilmiştir: “Günler geçti. Üstü başı tozlandı. Pırıl pırıl rengi soldu. Sokakta çocuklarla oynasa ne güzel olurdu... Can’ın tekmelerini bile özlemişti. Bomboş oturmak çok kötü bir şeydi” (İçözü, TKO: 12).

İçinde bulunduğu hareketsizlikten şikâyetçi olan topu küçük bir kız bulur ve topla oynamaya başlar. Top, eski oyun ortamına kavuşur. Bazı zorluklar çekilse de çalışanların, kendi görevlerini yerine getirenlerin boş oturan kişilerden daha iyi olduğu masalda anlatılmaya çalışılmıştır. Masal ise şu ifadelerle bitirilmiştir: “Küçük top da bir daha yorulmaktan hiç yakınmadı” (İçözü, TKO: 16).

“Hoş Geldin Leylek” adlı öyküde anne küçük kızına “Müjde, müjde! Leylekler geldi” (İçözü, HGL: 4) deyince Miniş kendini pencerenin yanında bulur. Anne, leyleklerin müjde getirdiğini söyler. Leyleklerin gelişini müjdeleyen anneye Miniş şaşkın şaşkın bakar. Küçük kız düşüncesini şu şekilde ifade eder: “İyi ama anneciğim; ‘müjde’ diye leylekler seslenmedi ki... Sen seslendin” (İçözü, HGL: 10).

Miniş, yatağına uzanır ve leylekleri düşünmeye başlar. Çocuktaki hayal gücü öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Düşünde, kocaman bir leylek onu sırtına aldı. Dağların üstünden aşır, güneşli sahillere taşıdı. Miniş, yatağına dönerken mutlulukla sayıklıyordu. ‘Hoş geldin leylek...’” (İçözü, HGL: 16).

“Arkadaş Arayan Kirpi” öyküsünde çocukların hoşlandığı durumlar ve anlatılan masallara karşı zaafları küçük bir kirpi üzerinden şöyle anlatılmıştır: “Boncuk da ormanı, arkadaşlarını çok seviyordu. Komşu çocuklarıyla çeşit çeşit oyunlar oynuyordu. Hele ailesinin en yaşlısı Diken Nine’nin anlattığı masalları dinlemeye bayılırdı” (İçözü, AAK: 4).

Çocuklarda bitmek tükenmek bilmeyen istekler vardır. Bazen mantıklı olmasa da bu istekleri kafalarına koyarlar, ebeveynlerini sürekli sıkıştırırlar. Bu isteklerden biri de ormanda yaşayan küçük kirpinin isteğidir. Öyküde bu durum şöyle ifade edilmiştir: “Yaşamında bir eksiklik vardı. Çünkü o, ormandaki tüm hayvanlarla arkadaş olmak istiyordu” (İçözü, AAK: 6). Yetişkin kirpi için akla ve mantığa uymayan bir durum olsa da küçük kirpinin zihnini kurcalayan bir sorundur.

“Pıtırıcık’la Çıtırıcık” adlı öyküde dost olan iki sincabın yaşadıkları macera anlatılmıştır. Yerlerinde duramayan sincaplar bir gün çok sıkılır. Bu monoton günlerde onları rahatlatacak bir macera peşindedirler. Aradıkları macerayı bulurlar. Ormandan kente gideceklerdir. Bu durum onlar için çok tehlikeli olsa da kafalarına koyarlar. Küçük sincaplardaki kararlılık öyküde şu şekilde ifade edilir: “İlle de kente gideceğiz diye tutturmuşlardı. Ormandaki dostları onları durdurmaya çalıştılar ama başaramadılar” (İçözü, PÇ: 4).

Ormandaki dostlarını dinlemeyip yola koyulurlar. İlgilerini çeken birçok durumla karşılaşır. Bunlardan bir tanesi de yoldur. İlk kez gördükleri yolu çocuksu tavrı öyküde şöyle anlatılır:

“Bir sabah gün doğar doğmaz yola koyuldular. Daldan dala zıpladılar.  ayırlarda koşturdular. Sonunda kendilerini dev bir yılanın yanı başında buldular. Bu  yle kocaman, öyle kapkara bir yılanı ki, şaşıp kaldılar. Üstelik az sonra gördükleri, onları daha da şaşırttı. Yılanın üzerinden, kocaman, ürkütücü sesler çıkaran bir şeyler hızla geçiyordu.  ıtırcık korkuyla bağırdı. ‘Bu canavarlar da ne böyle?’” (    , P : 6).

Ormandaki hayvanların sözünü dinlemeyen iki küçük sincap insanların eline düşer. Sincapları kafese koyarlar. Kafesten kurtulmak için çırpınan sincaplar ne yapacaklarını bilemez. Çaresizce beklemeye başlarlar. Büyüklerinin sözlerini dinlemeyen ve kendi bildiklerini yapan küçük sincapların çaresizliği öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Kapısını açmayı denediler... Olanaksız! Ormandan ka tıklarına çoktan pişman olmuşlardı” (    , P : 14).

“Dans Eden Balina” adlı öyküde yeni doğmuş bir balinanın çevresini tanımaya başlaması anlatılmıştır. Bu süreç içinde balinanın başından geçen ilginç olaylar anlatılır. Bu masalda çevresini tanımaya çalışırken başına dertler açan küçük balinanın merak duygusunu şöyle ifade edilmektedir: “Tombik, buz dağlarının arasında, masmavi suların koynunda yaşayan bir balinaydı. Aslında henüz bebek sayılırdı. Annesiyle birlikte geziyordu. Çevrede gördüğü gemileri de çok merak ediyordu” (    , DEB: 3).

Anne balina küçük balınayı gemilere yaklaşmama konusunda uyarmaktadır. İnsanların ona zarar verebileceğini ifade eder. Küçük balina kendisine zarar verebilecek birisinin kendisinden daha büyük olacağını düşünmektedir. Küçük balinanın çocuksu tavrı öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Doğrusu, buna akılı yatmıyordu, Tombik’in... O, ufak tefek yaratıklar, kendisinden güçlü olamazlardı ki... Hem onun kimseye zararı dokunmamıştı ki! Yine de annesinin sözünü dinleyip gemilerden uzak durmaya çalışıyordu” (    , DEB: 4).

Merakına yenik düşerek balıkçıların ağına takılan küçük balina geminin içinde  ırpınmaktadır. Balıkçılar bu dansçı balınayı sirke satarak para kazanacaklarını düşünmekte ve mutlu olmaktadırlar. Bir süre sonra küçük balinanın bir şey yemediğini ve özgün bir hâlde olduğunu anladıklarında yaptıklarına pişman olurlar. Balıkçıların küçük balınaya karşı merhametleri öyküde ř  şekilde anlatılmaktadır:

“Üzgün bir sesle onunla konuşmaya başladı. ‘Zavallı küçük balina. Aslında sana kötülük yapmak istemiyoruz. Bizim de ailelerimiz, çocuklarımız var. Onlara para götürmemiz gerek. Ailenden ayrılınca böylesine üzüleceğini düşünemedik. Söz veriyorum, hemen geri dönüp seni ailenin yanına salacağım. Haydi, bir şeyler ye. Annenin yanına dönünceye kadar eski neşene kavuşmalısın.’ ” (İçözü, DEB: 12).

“Şarkıcı Yunus” adlı öyküde deniz kenarında kumla oynayan bir çocuğun yunus balığıyla karşılaşması anlatılmıştır. Meraklı bir çocuk olan Mete’nin denizden gelen sese dikkat kesilmesi öyküde şöyle ifade edilir: “Çevrede kuş filan yok. Bu ses de ne? ‘Cik! Ciiyyk! Cicik!’ Ses iyice yaklaştı. Mete kum kovalarını yere bıraktı. Sanki biri ona sesleniyordu. Annesi ona hep cicim derdi... Ama şimdi seslenen o değildi” (İçözü, ŞY: 3).

“Şarkıcı Yunus” adlı öyküde Mete, yunusun sudaki dansına kendince yorumlar getirir. Yunusun çıkardığı sesler çocuğun düşünce dünyasına şu şekilde yansımaktadır: “Mete, ‘Sanki bizimle konuşuyor, değil mi anne?’ dedi” (İçözü, ŞY: 9).

Bir gün balıkçılar, ağlarını parçalayan bir canlının olduğunu ve ağlara zarar veren bu canlının da bir yunus olduğunu düşünmektedirler. Balıkçılar yunusa karşı çok kızgındır. Mete ise kendisine arkadaş olan yunusu korumak ister. İstemedi de olsa balıkçıları yunusun varlığından haberdar eder. Çocuktaki masumiyet ve saflık şu şekilde ifade edilir: “Mete söze karıştı. ‘Hiç de değil... O, Şarkıcı Yunus... Ağlarınızı başkası parçalamıştır’ ” (İçözü, ŞY: 12).

5. 2. ÇİKOLATA ÖYKÜLER

“Cemo’nun Köpeği” adlı öyküde çocuk sahilde bir köpek bulur. Annesinin evde köpek istemediğini bildiği hâlde içindeki köpek sevgisine engel olamaz ve köpeği eve getirir. Annesini razı etmek isteyen çocuğun tavrı öyküde şöyle ifade edilir:

“Annesi, köpeği görünce kaşlarını çattı. Şaşkınlıkla, ‘Bu da ne!’ diye bağırdı. Cemo, gayet sakin yanıtladı annesini. ‘Zeytin... Adı Zeytin, anne. Sen zeytini çok seversin diye ona bu adı verdim. Onu terk etmişler. Sokakta kalırsa ölecek... İzin ver, bir süre konuk kalsın bizde. Biraz büyüyünce başkasına veririz.’ ” (İçözü, CK: 12).

“Balkız ile Nazkız” adlı öyküde yolculuk yapan küçük bir kızın arabanın camından içeriye giren arı ile yaşadıkları anlatılmıştır. Çocuktaki dikkat ve hayal gücü öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Nazkız, tüm dikkatini minik arıya yöneltmişti. İlgiyle onu izliyordu. Sanki, aynı koltukta oturan iki arkadaş gibiydiler. Böylece epey yol aldılar. Sonra nedense ona bir ad takması gerektiğini düşündü.

‘Anneciğim, bu arıya bir ad takalım mı?’

Annesi gülümsedi. Kızının yeni bir oyun icat ettiğini anlamıştı. ‘Neden olmasın? Adı ne olsun?’

‘Bu, bal arısı değil mi?’

‘Evet, sanırım öyle.’

‘O halde ona, Balkız diyelim mi?!

Annesi, kızının düş gücüne hayran oldu. ‘Tabi... Hem senin adınla da uyumlu.’” (İçözü, CK: 19).

Çocuklar ilk karşılaştıkları durumlarla ilgili zihinlerindeki şemalarla yorum yapmaya çalışırlar. Nazkız adlı çocuk karakter Balkız adlı arının ayakların yanındaki minik sarı noktaları görünce şaşırır ve bu durumu şöyle ifade eder: “‘Anne, anne şuraya bak! Balkız yumurtluyor’ ” (İçözü, CK: 21).

Nazkız adlı çocuk arabalarına giren arının haline üzülür. Kovanına polen götürmeye çalışan ve yanlışlıkla arabanın camından içeriye giren küçük arının haline üzülür. Çocuktaki merhamet duygusu öyküde şöyle ifade edilmiştir: “‘Nazkız’ın içi burkuldu. Hüzünlendi. ‘Demek ki şimdi evinden çok uzaklaştı... Peki nasıl dönecek?’” (İçözü, CK: 23).

“Kırmızı Balonla Mavi Top” adlı masalda Ayhan adlı çocuğa doğum gününde birçok hediye alınmıştır. Bu öyküde iki hediye arasındaki konuşma ve Ayhan’ın hediyelere karşı davranışı anlatılmıştır. Bu hediyelerden ikisi Ayhan için çok değerlidir. Çocuk için anne ve babadan alınan hediyein önemine vurgu yapılmış ve durum öyküde şöyle anlatılmıştır: “‘Daha ne armağanlar geldi bir bilerseniz... Legolar, boyama kitapları, Süpermen, hatta bir atari bile gelmişti... Ayhan yine de kırmızı balonla mavi topu bir başka seviyordu. Onların, gönlündeki yeri çok farklıydı. Çünkü onları annesiyle babası almıştı” (İçözü, KTMB: 4).

Ayhan, balon patlamasın diye sürekli topla oynamaktadır. Bir gün yine topunu alır. Bahçeye doğru koşarken solmuş balonu görür, üzülür. Cansız bir nesneye karşı da olsa çocuktaki merhamet öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “‘Ah, güzel baloncuk. Nasıl da solup pörsümüşsün.’ dedi. Sonra onu da diğer kolunun altına alıp bahçeye çıktı” (İçözü, KTMB: 9).

“Minik Şeftali Ağacı” adlı öyküde çocuk apartmanın bahçesine şeftali çekirdeği eker. Öyküde, küçük bir ağacı olan çocuğun bu küçük ağaçta açacak olan çiçekleri bekleyişi anlatılmıştır. Ağacını her gün sulayan çocuk bir gün ağacının çiçek açtığını görür. Ağacının çiçek açması için sabırsızlıkla bekleyen çocuğun ağaç çiçek açtıktan sonraki sevinci öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Onu sulayıp her dalını tek tek okşuyordu. Ağacının çiçek açacağı günü ise heyecanla bekliyordu. Ve bir sabah bahçeye indiğinde yüreği sevinçle doldu. Minik fidan, gelin gibi süslenmişti. Pespembe çiçekler sarmıştı her dalını... Cem koşup babasına müjdeyi verdi.

‘Babacığım, ağacım çiçek açtı.’

Babası gülerek oğlunun başını okşadı. ‘Desene şimdi de sıra şeftalilerde...’ dedi” (İçözü, KTMB: 22).

“Kuyruğunu Arayan Tavşan” adlı öyküde birçok oyuncacı olmasına rağmen canı sıkılan bir çocuk anlatılmıştır. Çocuktaki oyun kültürü öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Canı öyle sıkılıyor, öyle sıkılıyor ki şaşarsınız. Annesi ona durmadan yeni oyuncaklar alıyor. Yine de sıkıntısı geçmiyor. Bayramda teyzesi kocaman bir kutu yapboz getirdi. Böylece oturup oynar sandılar. Boşuna! Mine, yapboz kutusunu odasının ortasına boşalttı. Bir iki model yapmayı denedi. Başaramadı. Sonra da hepsini ortalığa saçıp bıraktı. Bir evin kapısı, bir kedinin pençesiyle karıştı. Kükreyen bir aslanın ağzını ise kocaman bir kamyon lastiği kapamıştı” (İçözü, KAT: 6).

“Uç Uç Böcek” adlı öyküde Oya adlı bir kızın böcekle olan oyunu anlatılmıştır. Kovaya düşen böceği Oya kurtarır ve annesine götürür. Annesi ona böceğin uçması için bir şarkı öğretir: “Uç uç böcek, annem sana bebek alacak. Uç uç böcek, annem sana bebek alacak” (İçözü, KAT: 19). Öğrendiği şarkıyla böceği uçurmaya çalışan çocuk, böceğin uçmadığını görünce sinirlenir. Çocuktaki sabırsızlık şu şekilde ifade edilmiştir: “Sonunda Oya’nın canı sıkıldı. ‘Anne bu tembel böcek uçmuyor.’ ” (İçözü, KAT: 15).

Oya pencereye baktığında dışarıda küçük bir bebeğin durduğunu fark eder. Bebeği alır ve annesinin yanına koşar. Bebeği, uçurduğu böceğin getirdiğini söyler. Anne sarılır ve kızını öper. Oya o günün gecesinde böceği düşünür. O bebeği küçücük bir böceğin nasıl taşıdığını bir türlü anlayamaz. Öyküde çocuktaki hayal gücüne dikkat çekilmiş ve bu durum şöyle ifade edilmiştir: “Gözleri kapanırken

bebeğine sımsıkı sarıldı. Düşünde, uğur böceğinin sırtına bindi. Oyuncaklar ülkesine uçup gitti” (İçözü, KAT: 23).

“Masal Kutusu” adlı öyküde Selin adındaki küçük kıza ninesi bir masal kutusu hediye eder. Ninesi ona kutuyu açmaması gerektiğini, yalnızca kutudan çıkan müzikleri dinleyebileceğini söylemiştir. Selin verdiği sözde durur. Günler böyle geçerken bir gün Selin kapalı kutuyu merak eder. Daha fazla dayanamaz ve kutuyu açar. Çocuktaki merak duygusu ve yasaklara karşı tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Bir sabah şaşkınlıkla uyandı. O gece gördüğü düşü anımsamıyordu. Acaba ne olmuştu? Yoksa masallar ülkesine gitmemiş miydi? İlk kez, kutunun kapağını açmayı düşündü. Çekinerek kutunun kapağını açtı” (İçözü, MK: 10).

Çocukların dünyası çok farklıdır. Bir yetişkine saçma gelen bir durum çocuk için çok mantıklı olabilmektedir. Bir çocuğun bebeğiyle dost olması, onunla duygularını paylaşması “Süpürge Bebek” adlı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“‘Peki onlarla hiç konuşmuyor musun? Üzüntülerini, sevinçlerini paylaşmıyor musun?’ diye sordu çiçekçinin kızı.

‘Niye konuşayım? Onlar canlı değil ki!’

Çiçekçinin kızı garip bir gülümsemeyle başını çevirdi. Yine bebeğiyle konuşmaya başladı. ‘Duydun değil mi, meleğim? Ne şanssız bebekler var. Oysa biz seninle hep konuşuruz değil mi?’” (İçözü, MK: 20).

“Meraklı Martı” adlı öyküde küçük bir martı insanları, parkta oynayan çocukları çok merak etmektedir. Sürekli olarak yanlarına gitmek istemektedir. Ailesi ise bu duruma karşı çıkmıştır. İnsanların ekmek atmasına kanmaması gerektiğini öğütlemiştir. Küçük martı bir gün merakına yenik düşer ve çocukların yanına gider. Çocuklar etrafını sarar. Martının üzerine ağ atarlar. Ağa yakalanan küçük martı bağırmaya başlar. Küçük martının sesini tüm ailesi duyar ve hemen yanına gelir. Küçük martının merakına yenik düşmesi ve ailesine karşı mahcubiyeti öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Küçük martı, bir süre daha filenin içinde debelendi. Sonunda takıldığı iplerden kurtulmayı başardı. Utançla annesine yaklaştı. ‘Özür dilerim, anneciğim.’ dedi. ‘Sözlerini dinlemedim. Oysa ben yalnızca onlarla arkadaş olmak istemiştim.’ Annesi onu kanatlarının arasına aldı. ‘Artık daha dikkatli olacağına inanıyorum.’ dedi” (İçözü, MM: 12).

“Özlem Ağacı” adlı öyküde anne-baba özlemi çeken bir çocuğun yaşadıkları anlatılmıştır. Ailesine olan özlemini resimlere, hayal dünyasına yansıtan Nazlı

adındaki çocuğun durumu öyküde şöyle ifade edilmiştir: “O akşam oturup kocaman bir ağaç resmi çizdi. Her dalını kalp şeklinde yapraklarla donattı. Altına da büyük harflerle ÖZLEM AĞACI yazdı. Resmi dosyasına koyup uykuya daldı. Düşünde, annesine babasına sımsıkı sarılmıştı. Özlem Ağacı’nın çevresinde el ele dans ediyorlardı” (İçözü, ÖA: 7).

Nazlı’nın Özlem Ağacı beğenilmiş ve öğretmen tarafından panoya asılmıştır. Çocuğun ödüllendirilmesiyle birlikte yaşadığı sevinç ve bunu ailesiyle paylaşma isteği öyküde şöyle anlatılmıştır: “Nazlı çok sevinmişti. O akşam annesiyle babasını geç saate kadar bekledi. Onlara bu müjdeyi vermek istiyordu. Yine de gözlerinin kapanmasını engelleyemedi. Onlar geldiğinde çoktan uyumuştur bile. Resminden de resminin panoya asıldığından da söz edememişti” (İçözü, ÖA: 8).

Bu öyküde anne ve baba sevgisinden mahrum olan bir çocuğun sevgisini başka yerlerde nasıl aradığı ve yalnızlığını bu şekilde nasıl gidermeye çalıştığı görülmektedir. Öyküde çocuktaki mutluluk şöyle ifade edilmiştir: “Ertesi gün, sınıfa girer girmez ilk onu gördü. Özlem Ağacı sanki kendisine gülümsüyordu. O da ağacına bir öpücük gönderdi. Ders boyu, gözü sık sık ağaca kaydı. Ona gülümsedi. Artık sınıfta kendisini yalnız hissetmiyordu” (İçözü, ÖA: 10).

“Meraklı Kaplumbağa” adlı öyküde küçük bir kaplumbağanın yaşadıkları anlatılmıştır. Çevresini yeni yeni tanımaya başlayan kaplumbağanın merakı, çocuksu tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Her sabah, gün ıştır ışmaz yola koyuluyorlardı. Yine de yol bitmek bilmiyordu. Çünkü Topik çok meraklıydı. Gördüğü her çiçeği, her taşı, durup uzun uzun inceliyordu. Bu yüzden de gün bitiyor, bizimkilerin yürüyüşü bitmiyordu. Oysa bizim meraklının en büyük düşü, dünyayı gezmekti. Dünyayı gezip her şeyi öğrenmek istiyordu” (İçözü, ÖA: 16).

Öyküde küçük kaplumbağa diğer hayvanları görmekte ve onlara özenmektedir. Anne kaplumbağaya ise aklına takılan soruları sormaktadır. Küçük kaplumbağanın bu durumu öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Derken, Topik’in yanından bir kurbağa zıplayıp geçti. Topik, özenerek içini çekti. Onun gibi hoplayıp zıplamayı ne kadar da isterdi. ‘Anneciğim, şu kabuğumdan çıkamaz mıyım?’ diye sordu. Annesi kaşlarını çatıp yanıtladı onu:

‘Hayır! Çıkamazsın. Bu kabuk bizim evimiz. Onsuz yaşayamayız.’

Topik öfkeyle, ‘Onunla da dilediğimiz gibi yaşayamıyoruz ki!’ diye söylendi” (İçözü, ÖA: 18).

Öyküde Oya adındaki çocuk yolun kenarında beklemekte olan küçük kaplumbağayı görür, yanına almak ister. Çocuktaki sevinç, küçük hayvanlara olan ilgi ve babanın küçük kızının isteğine karşı tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Topik’i eline alıp sevinçle, ‘Babacığım, ne olur bunu eve götürelim.’ diye haykırdı. Babası, kızının bir dileğini iki etmezdi. ‘Olur, Oyacığım.’ dedi” (İçözü, ÖA: 22).

“Paytak Ördek Takımı” adlı öyküde Cem adındaki çocuğun ayağı sakat olan küçük bir ördek ile yaşadıkları anlatılmıştır. Ailesiyle birlikte pikniğe giden Cem dere kenarında kahvaltı yapmaktadır. Bu sırada Cem’in dikkatini diğer ördeklere yetişemeyen küçük bir ördek çeker. Çocuktaki dikkat ve merhamet duygusu bu öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Neşeyle kahvaltılarını yapmaya başladılar. İşte o sırada Cem’in gözü derenin kenarındaki sazlıklara takıldı. Yeşil başlı, boz kırçilli ördekler tek sıra olmuş yürüyorlardı. Her adımda bir sağa, bir sola kırıtır gibiydiler. Minik bir ördek yavrusu ise sıranın hep en gerisinde kalıyordu. Çünkü bir ayağı sakattı. Diğerleri kadar hızlı yürüyemiyordu. Yerde bir yiyecek görünce de hemen koşup kapamıyordu.

Cem, ona çok acıdı. Babasına gösterip, ‘Babacığım, ne olur şu minik ördeği eve götürelim.’ diye yalvardı” (İçözü, PÖT: 8).

“Odam Çiçek Açtı” adlı öyküde çok dağınık bir kız olan Lale’nin yaşadıkları anlatılmıştır. Tüm uğraşlara rağmen düzenli olması sağlanamayan çocuk bir süre sonra serbest bırakılmıştır. Lale başlangıçta bu durumu umursamaz. Ne kadar çalışırsa çalışsın notlarının yükselmediğini, karnesinin zayıflarla dolu olduğunu görünce yaptığı hatayı anlar ve düzenli bir kız olmaya karar verir. Odasını temizledikten ve eşyaları düzenledikten sonra uyuyakalan Lale, sabah kalkınca ilk işi annesinin yanına koşmak olur. İçindeki sevinci annesiyle paylaşmak ister. Öyküde çocuktaki sevinç şöyle anlatılmıştır: “Anne, anne! Koş, bak odam çiçek açtı” (İçözü, PÖT: 22).

5. 3. ŞİPŞİRİN ÖYKÜLER

“Aynadaki Kız” adlı öyküde çevresini ve kendini tanımaya çalışan bir çocuk anlatılmıştır. Bir çocuğun kendini ve bedenini sorgulaması öyküde şöyle ifade edilmiştir: “İtir ayaklarına baktı. Acaba niye iki ayağım var, diye düşündü” (İçözü, AK: 15).

“Bana Dikkatle Bakın” adlı öyküde Pelin adındaki kızın iki yaşındaki kardeşiyle olan oyunlarına ve konuşmalarına yer verilmiştir. Küçük bir çocuğun

davranışlarını etkileyen unsurlardan biri büyüklerini taklit etmedir. Bu yolla çocuk hem eğlenir hem de ailelerinden birçok davranışı kazanmış olurlar. Bu öyküde de gördüklerini taklit eden bir çocuk anlatılmıştır. Bu durum öyküde şu şekilde ifade edilmektedir:

“Pelin okuldan döner dönmez hemen kardeşinin yanına koşar. Onunla oyunlar oynar. Bazen şarkılar söyler, bazen de onu kucaklayıp dans eder. Kardeşiyle evcilik oynamaya da bayılır. Kendisi anne olur. Çetin de onun çocuğu...”

O gün de öyle oldu. Kendisi anne rolüne girdi. Çetin’i karşısına alıp, yoğurdunu yedirdi. Sonra annesinden gördüğü gibi ona bazı şeyler öğretmeye çalıştı” (İçözü, BDB: 6).

“Lay Lay Lom” adlı öyküde okula yeni başlayan Pınar adlı bir kızın evde ve okulda yaşadıkları anlatılmıştır. Küçük muhabbet kuşuyla vakit geçirmeyi çok seven, etrafına neşe saçan küçük kızın duyguları öyküde şöyle anlatılır: “Gülsem mi kızsam mı bilemem. Yine de ona bir öpücük göndermeden edemem” (İçözü, LLL: 10).

“Şaşkın Kuğu Yavrusu” adlı öyküde yumurtadan çıkan küçük bir kuğunun başından geçenler anlatılmıştır. Öyküde, yeni doğan bir çocuk gibi kendini ve çevresini tanımaya çalışan kuğunun suyla tanışmasına yer verilmiştir. Küçük kuğu ilk defa suya girer ve rahatlıkla yüzdüğünü görünce sevinçle bağırmaya başlar. Küçük kuğunun bu sevinci diğer kuşlar tarafından komik bir şekilde karşılanır. Kazın ve yeşilbaşlı ördeğin kırıncı sözlerine maruz kalan kuğunun imdadına leylek yetişir. Kendisine destek olan bu leyleğe içi bir anda ısınır ve ona yüreğindeki sevgiyi açar. Bu küçük yürekteki sevgi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Küçük kuğu sevinçle leyleğe doğru yüzdü. Onun kendisini korumasından cesaret almıştı. Arkadaşlık etmek istiyordu. ‘Merhaba! Benim adım Bembeyaz. Haydi gel, birlikte yüzelim.’ dedi” (ŞKY, 2014: 10).

5. 4. SEVECEN ÖYKÜLER

“Beyaz Konak’ın Köpekleri” adlı öyküde Selin adlı çocuk yolda köpek yavruları görür. Köpek yavrularını çok seven çocuk onları kucığına alır. Arkadaşının uyarılarına rağmen onları bırakmak istemez. Çocuktaki merhamet duygusu öyküde şöyle anlatılmıştır: “Belli ki karınları çok acıkmış. Anneleri yakında olsa böyle aç bırakmazdı ki zavallıları. Belki de başına bir şey gelmiştir. Ya buraya dönemezse açlıktan ölsün mü yavrular” (İçözü, BKK: 13).

Öyküde yavru köpeklere bakan ve iyileşmesi için konağa sık sık gelen bir veterinerden söz edilmiştir. Köpeklerin sağlığına kavuşmasını sağlayan bu kişi, küçük kızı çok etkilemiştir. Mesleğini güzel bir şekilde yapan kişilerin çocuk üzerinde büyük etkisi olduğu ve çocukların ilgisini çektiği görülmektedir. Meslek sahibi bir kişinin çocuk üzerindeki etkisi öyküde şu şekilde anlatılmıştır: “Bana gelince; daha şimdiden mesleğimi seçtim. Büyüyünce ben de veteriner olacağım” (İçözü, BKK: 22).

“Sevgi Kokusu” adlı öyküde büyükannesini ziyarete giden küçük bir kızın yaşadıkları anlatılmıştır. Daha eve gelmeden farklı bir koku alan küçük kız bunun büyük annesinin evinden geldiğini anlar. Eve girdiğinde koku tüm odaya yayılmıştır. Küçük kız merakla sorar. Büyük annenin verdiği yanıtı küçük kız bir anlam veremez. Daha soyut düşünme aşamasına geçmeyen kız ile büyük anne arasındaki konuşma öyküde şöyle anlatılır:

“Merakla yaklaştım. Bembeyaz bohçalar, özenle katlanmış giysiler, renk renk şallar, eşarplar yılların kokusunu yaymıştı odaya. Dayanamayıp sordum:

-Büyük anne burası ne kokuyor?

Kırışık yüzünde kocaman bir gülümseme belirdi.

-Sevgi kokuyor, güzel kızım.

-Sevginin de kokusu mu olurmuş, büyük anne?

-Olur elbet. Olmaz mı hiç? İşte tıpkı böyle kokar.

Sonra bohçalardan birini sandıktan çıkardı, açtı. İncecik dantelleri bir bir gösterip anlatmaya başladı:

-Bak şimdi. Bu örtülerin hepsini kendi ellerimle işledim ben. Senin yaşlarındayken elimden iğne, iplik, dantel düşmezdi” (İçözü, BKK: 28).

“Çekirdek Adası” adlı öyküde Begüm adında bir kız ile arkadaşlarının yaptığı yanlış bir davranış anlatılmıştır. Begüm arkadaşlarıyla parka gider ve oyunlar oynamaya başlar. Oyuna kendilerini kaptıran çocuklar çekirdeklerin kabuklarını yere attıklarının farkında bile değillerdir. Bir bankta oturmakta olan emekli bir öğretmen bu durumdan onları haberdar eder. Eğlencenin etkisiyle yaptığı yanlış davranışın farkına varamayan Begüm ile öğretmen arasında geçen konuşma öyküde şöyle anlatılır:

“-Aşk olsun, Begümcüğüm bunu sana yakıştıramadım doğrusu.

Begüm, Nezahat teyzeyi çok sever. Bu söze çok şaşırdı. Sordu:

-Ne yaptım ki?

-Daha ne yapacaksın, kızım? Şu kaldırımın haline bak! Rezalet!

-Evet, haklısınız. Taşların çoğu yerinden çıkmış. Ama ben ellemedim.

Nezahat teyze sıkıntıyla içini çekti:

-Ben onu demiyorum ki, kızım. Elbette ki sen yapmadın. Benim dediğim şu kabuklar...

Begüm yeri kapkara bir örtü gibi kaplayan kabuklara şaşkınlıkla baktı. Sanki ilk kez görüyor gibiydi:

-Şey... İyi de... Ay çekirdeklerinin kabuksuzu satılmıyor ki” (İçözü, ÇA: 6).

Çoğu zaman çocuklar yaptığı davranışların ve söylediği sözlerin ne gibi sonuçlar doğuracağını bilemezler. Bu öyküde Begüm adlı kız yaşlı kadını üzdüğünün farkında bile değildir. Neden üzdüğünü bilmesede yaşlı kadının boynuna sarılmakta ve yanaklarından öperek özür dilemeye çalışmaktadır. Küçük kızın masumiyetini gören yaşlı kadın çatık kaşlarını düzeltir. Çocuğa yanlışını anlatmaya çalışan kadının sözleri şu şekilde ifade edilir:

“Evet, bana karşı saygılısın, ama çevreni hiç düşünmüyorsun. Arkadaşların da öyle. Her gün camdan sizi izliyorum. Sürekli çekirdek yiyorsunuz. Üstelik kabukları da yere atıyorsunuz. Hele şu gazoz kutularına ne demeli? Çöp bidonları burnunuzun dibinde. Yerinizden kalkmaya üşeniyorsunuz. Sizin gibi okuyan, kafası çalışan çocuklara yakıştıramıyorum doğrusu” (İçözü, ÇA: 8).

Yaptığı yanlışın farkına varan Begüm adlı kız, bu durum karşısında çok üzülür. Çocuktaki hüznün öyküde şöyle anlatılır:

“Tüm neşesi kaçtı. Cebindeki çekirdek torbasını gördüğü ilk çöp kutusuna attı. Hemen eve döndü. Odadan odaya dolaştı. Çizgi film izlemeye çalıştı. Kitap okumayı denedi. Yine de içindeki sıkıntı hafiflemedi.

Akşam yemeğine oturduklarında da durum değişmedi. En sevdiği yemekler tabağında duruyordu, ama el uzatmadı. İştahı kaçmıştı. Kimse ona ‘Hadi artık yatağına.’ demeden erkenden yattı. Öyle ki annesi bir ara gelip alnını yokladı. Ateşi olup olmadığına baktı” (İçözü, ÇA: 10).

Çocuğun hayal dünyası çok geniştir. Çocuk gördüğü birçok yerle ilgili hayaller kurar. Hayal dünyasında gezer, dolaşır. Bu öyküde de büyüklerini üzdüğü için canı sıkılan Begüm öykü kitabının resimlerine bakarken hayallere dalar. Çocuktaki bu durum şöyle ifade edilmiştir: “Derken masmavi bir denizin ortasındaki ada resmine gözü takıldı. Adanın her yanı ayçiçekleriyle kaplıydı. Sarı sarı kafalar güneşe gözlerini dikmiş duruyorlardı. Güneş bin bir rengiyle süslemişti denizi. İçinden, keşke şimdi tek başıma şu adada olsaydım, diye geçirdi” (İçözü, ÇA: 11).

“Çıt Çıt Hanım” adlı öyküde Begüm adlı çocuk bahçelerinde bir tarla faresi görür. Yanında da küçük yavruları vardır. Bahçede bir farenin olması anneyi kızdırır. Begüm’ün ise çok hoşuna gider. Bu küçük canlılar onun için yeni bir oyun demektir. Annenin öfkesine karşı küçük kızın merhameti öyküde şu şekilde ifade edilir: “Anneciğim, minicik hayvanların bize ne zararı var? Hem onlar tarla faresi. Evimize girip bize bir şey yapmazlar ki” (İçözü, ÇA: 35).

“Çokbilmişle Alınan” adlı öyküde Tuğçe adında küçük bir kızın aile içinde yaşadıkları anlatılmıştır. Tuğçe meraklı bir kızıdır. Eşyaları, çevresini gözlemler ve merakını gidermeye çalışır. Bir gün babası eve küçük bir çanta ile gelir. Çantayı özenle masanın üzerine koyar. Çocukların çantaya dokunmasını istemez. Bu konuda eşini uyarır. Bu konuşma üzerine Tuğçe’nin merakı daha da artar. Öyküde çocuktaki merak duygusu şöyle anlatılır:

“O gün Tuğçe okuldan döner dönmez, babasının çalışma odasına girdi. Bütün gün bu anı beklemişti. Masaya doğru sessizce yürüdü. Üzerindeki çantaya elini uzattı. Kapağını açmaya çalıştı. Açamadı. Eliyle yokladı, kaldırmaya uğraştı. Kaldıramadı. Çok ağırdı. Acaba içinde ne vardı? Böylesine ağır bir şey, bu küçücük çantaya nasıl sığardı” (İçözü, ÇA: 3).

Daktilo hakkında bilgiyi sözlük kullanarak elde eden çocuk, bu yazı makinesinin nasıl çalıştığını merak eder. Öğrenme isteği ve merakı bitmeyen çocuğun soruları da bitmemektedir. Bu durumu öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Anne, daktilo nasıl yazı yazabiliyor? Kullanmayı biliyor musun? Elektrikle mi çalışıyor? Yoksa pil mi takılıyor” (İçözü, ÇA: 6).

Anne, kızlarının bu bitmek bilmeyen sorularına daha fazla dayanamaz ve daktiloda nasıl yazı yazıldığını çocuklarına öğretir. Çocuklar heyecanla daktilonun başına geçer. Yazmaya başlarlar. Baba eve döner ve kızlarının daktiloyu kurcaladığı görür. Kaşlarını çatır. Tam kızacakken kızlarının daktilo ile yazdıklarını okur ve siniri yatıştır. Babanın çocuklarına karşı olumsuz tutumu ve çocukların babalarına karşı duyduğu sevgi öyküde şöyle anlatılmıştır: “Babacığım. Seni ne kadar sevdiğimizi sanırım biliyorsun. Sen de bizi seviyorsun mutlaka. Yine de niçin kaşların hep çatık? Seni her zaman güler yüzlü görmek isteyen kızların, Tuğçe ile Ece” (İçözü, ÇA: 12).

Çocuktaki merak, ilgisini çeken nesneyi veya durumu tanıyıncaya kadar sürmektedir. Daha sonrasında çocuğun ilgisi başka yönler kaymaktadır. İçözü’nün

bu öyküsünde bunu görmek mümkündür. Daktilonun nasıl bir şey olduğunu merak eden Tuğçe'nin ilgisi, babasının bu makineyi kızlarının odalarına getirmesiyle, onların yazı yazmalarına izin vermesiyle bitmiştir. Bu durum öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Tuğçe için artık merak edecek bir şey kalmamıştı. Üstelik bu demir yığınının pek de sevmemişti. Doğrusu, yalvarsalar bile o makineyle yazı yazmazdı. Güzelim bilgisayarı çok daha kullanışlıydı” (İçözü, ÇA: 13).

Daktilonun gelişi evdekileri neşelendirmiştir. Daktilo sayesinde babası ile daha güzel iletişim kurmaya başlayan küçük kızlar bu durumdan çok memnundurlar. Babanın kızlarına daktiloyu kullanma izni vermesi başta Tuğçe olmak üzere herkesi sevindirmiştir. Tuğçe'nin bu durumu kendi hayal dünyasında yorumlayışı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Tuğçe:

-Daktilo da bu karara çok sevindi, babacığım, dedi. Bakın, nasıl ışıldıyor.

Bunu duyan annesi güldü:

-O ışıklar camdan giren güneşin oyunu, dedi.

Tuğçe o kanıda değildi. Ona göre daktilo, onların sevgisine yanıt veriyordu. Kendi kendine:

-Büyükler bunu anlamaz, diye mırıldandı. En iyisi onlara gece yaşadıklarımı da anlatmayayım” (İçözü, ÇA: 26).

“Şu Yaramaz Boya Fırçası” adlı öyküde Ayşegül'ün yaptığı bir hata abisinin üzerine kalmıştır. Bu durum başta Ayşegül'ün çok hoşuna gitse de daha sonra onu üzmüştür. Kendini Mert'e affettirmenin yollarını aramaktadır. Bir çocuğun mahcubiyeti ve kendince bulduğu özür dileme şekli öyküde şöyle ifade edilir:

“Sessizce gidip temizlik bezlerini aldı. Duvarlardaki, yerlerdeki tüm boyaları silip temizledi. Sonra topuna sarılıp yatağına kıvrılan abisinin yanına koştu. Boynuna sarılıp yanaklarından öptü:

-N'olur beni bağışla, diye fısıldadı. Senin arkadaşlığını yitirmek istemiyorum. İstersen kursa gitmekten bile vazgeçerim.

Mert kolunu kardeşinin boynuna doladı. Gözlerindeki yaş, pınarlarında dondu kaldı” (İçözü, ÇA: 26).

“Dünyanın Gözyaşları” adlı öyküde küçük bir çocuğun umutları peşinden sürüklenmesi ve bu zaman zarfında başına çocuğun başına gelenler anlatılmıştır. Öykü içinde yer alan masalda çocuk anne ve babasını yitirmiştir. Çok fakir olan çocuk, nenesinin masallarıyla avunmaktadır. Nenesinin anlattığı bir masaldan çok

etkilenir. Öyküde anlatılana göre gök kuşağının altından geçerse bir kese altın bulacağına inanmaktadır. Yollara düşer. Bir kız çocuğuyla karşılaşır. Kızın durumu da oğlandan farklı değildir. Küçük bir kızın inandığı ve peşine düştüğü durum öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Yakındaki bir köyden çıktım yola. Koştum durdum gök kuşağı boyunca. Duydum ki bu köprünün altından geçmek uğurluymuş. Kızlar erkek, erkekler kız olmuş. Erkek olmaktı benim de dileğim. Gel gör ki köprünün altından bir türlü geçemedim” (İçözü, DG: 8).

“Mutsuz Su Damlası” adlı öyküde küçük bir su damlasının bulunduğu ortamdan sıkılması ve farklı yerler görmek istemesi anlatılmıştır. Sazlıklardan, yusufçuklardan ve balıklardan bıkan su damlası kuşlara özenmektedir. Bir merakı vardır. Bu merak şöyle ifade edilir: “Uçmak nasıl bir şey” (İçözü, DG: 32).

“Karabatak-Akbatak” adlı öyküde yumurtadan çıkan küçük bir karabatağın adını ve rengini beğenmemesi anlatılmıştır. Küçük karabatak rengini değiştirmek ister. Bu amacı gerçekleştirmek için çıktığı yolda başına ilginç olaylar gelir. Yumurtadan çıktıktan sonra bir çocuk gibi çevresini tanımaya ve keşfetmeye çalışır. Merakı doğrultusunda kendi kendine sorular sormaya başlar. Tıpkı bir çocuk gibi çevresini tanımaya çalışan küçük bir karabatağın düşüncesi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Doğrusu ya midesine inen yiyecek, yumurta sarısından çok daha güzeldi. Acaba yediği neydi” (İçözü, KA: 4).

Küçük karabatak gözlerinin açılacağı günü heyecanla beklemektedir. Bir sabah gözleri açılır. Açılan gözler ışık vurdukça kamaşmaktadır. Karabatak şaşkın gözlerle çevresinde olup bitenleri izlemeye başlar. Küçük karabatağın şaşkınlığı öyküde şöyle ifade edilir: “Görmek bu olsa gerek, diye düşündü. Önce masmavi denizi, suyun üzerinde oynayan gün ışığını gördü. Sonra küçük sandalları, kocaman gemileri” (İçözü, KA: 5).

Küçük karabatak bir süre martıyla sohbet eder. Karabatak çocuksu bir tavırla martıya özenir. Kendisinde olmayan bir özelliğin martıda olması onu üzmüştür. Küçük karabataktaki özentisi öyküde şöyle anlatılır:

“Benim de sana bir sorum olacak, martı kardeş. Böylesine bembeyaz kalmayı nasıl başarıyorsun?

Martı şaşkınlıkla cevapladı:

-Bilmem ki, dedi. Bunun için özel bir çabam yok. Kendimi bildim bileli bembeyazım.

Minik karabatak içini çekti:

-Ne güzel, dedi. Keşke benim tüylerim de seninkiler gibi olsaydı. Belki o zaman insanlar bana karabatak yerine akbatak derlerdi” (İçözü, KA: 13).

Çocuğun dikkatini çekmek ve öyküye odaklanmasını sağlamak için ilginç ve komik durumların anlatılması gerekir. Çocuğun duygu dünyasına girmek kolay bir iş değildir. Öyküde dikkat çekici durumlara da yer verilmiştir. Karabatağın kendini değiştirmek için yaptığı komik bir eylem öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Yaşlı değirmenci, çuvalardaki buğdayı kocaman taşların arasına döküyordu. Çok geçmeden buğdaylar bembeyaz bir toza dönüşüyordu. Çevreye bembeyaz bir toz yayılıyordu. Bu beyaz bulut havada uçuşuyor, dokunduğu her yeri beyaza boyuyordu.

Karabatak’ın beyninde bir şimşek çaktı. İşte sonunda düşleri gerçek olacaktı. Beyazlaşmanın yolunu bulmuştu.

Hemen işe koyuldu. Ağzı açık bir un çuvalına daldığı gibi çırpındı durdu. Üzerinde bir nokta siyah tüy kalmayınca kadar una bulandı. Sonunda dileğine kavuşmuştu. Her yanı bembeyaz kesildi. Çuvaldan fırlayıp çıktı” (İçözü, KA: 21).

“Bir Kardeşim Oldu” adlı öyküde Muratcan adlı çocuğun daha önce hiç görmediği denizi görmesi ve deniz kenarında yaşadıkları anlatılmıştır. Muratcan havuzda çok iyi yüzmektedir. Yüzme öğretmenin anlattıkları onun denize olan merakını artırır. Kendince deniz hayalleri kurmaya başlar. Öyküde bir çocuğun merakı ve kendi kendine sorduğu sorular şöyle anlatılır: “Deniz deyince Muratcan’ın gözleri dalıp dalıp gidiyordu. Nasıl bir şeydi acaba deniz? Televizyonda izlediği kadar mavi miydi? Dalgaları insanı kucağına alıp içine çeker miydi? Ya balıklar? Yüzerken bacaklarına dolanırlarsa ne yapardı?” (İçözü, KA: 30).

“Leylek ile Kardan Adam” adlı öyküde bir leylek ailesinin yaşadıkları anlatılır. Küçük leylekler kuluçkadan çıkmıştır. Kısa bir süre içinde gelişimlerini tamamlamışlardır. Küçük leylekler sabırsızlıkla uçacakları günü beklemektedir. Öyküde küçük leyleklerin sabırsızlığı şöyle anlatılır: “Ne olur artık biz de uçalım, anneciğim. Çevredeki tüm yavrular havalandı. Bir tek biz yuvada kaldık” (İçözü, LİKA: 8).

Küçük leylekler bir süre sonra uçmayı öğrenir. Artık çevrelerini tanımakta ve birçok arkadaş edinmektedirler. Takatuka adlı küçük leylek bir gün bir kuğu görür ve ona çok özenir. Bir çocuğun gördüğü birçok duruma özenmesi gibi o da kuğuya

özenir ve onun gibi yüzmek ister. Kuğu ile Takatuka arasında geçen konuşma ve onun yüzebilmesi için buldukları çözüm öyküde şöyle anlatılır:

“Takatuka koca gagasını açıp takır tukur konuştu:

-Senin gibi yüzebilmeyi çok isterdim. Keşke başarabilseydim.

Akpak kuğu boynunu ileri doğru uzattı, arkadaşının kanatlarını gagasıyla okşadı:

-Belki bir kolayını buluruz, dedi. Sonra ayaklarının üzerinde yükseldi. Kanatlarını çırttı. Ağır adımlarla karaya çıktı, Takatuka'nın yanına yaklaştı. Çevresinde döndü, ayaklarını inceledi. Sonra kararını verdi:

-Senin ayak yapın bizimkilere hiç benzemiyor. Parmaklarının arasında perdeler olsaydı kolayca yüzebilirdin. Belki ayaklarına bir perde geçirirsek yüzmeyi başarırısın” (İçözü, LİKA: 15).

Martı, Takatuka'nın yüzmesi için bir fikir ortaya atar. O da naylonun leyleğin ayaklarına sarılması ve bu naylonun palet şeklinde kullanılmasıdır. Martı yardım eder ve küçük leylek suya girer. Birden kendini suyun dibinde bulur. Onu kurtaran ise kuğudur. Küçük leylek yüzemeyeceğini anlar.

Küçük leylekte merak hiç bitmemektedir. Yüzmeye olan merakı gitmiş yerine bir yenisi gelmiştir. Bu durum öyküde şöyle anlatılmaktadır:

“Yazık ki arkadaşlığımız yalnızca kıyıda sürecektir. Seninle yüzüp eğlenemeyeceğim.

Akpak kuğu:

-Ne önemi var? dedi. Gerçek arkadaşlar birbirlerinden uzakta da olsalar dostlukları devam eder. Örneğin, ben şu anda kışın birlikte olduğum kardan adamı ne kadar özledim bilemezsin.

-Kardan adam mı dedin? O da kim” (İçözü, LİKA: 20).

“Okula Giden Sandal” adlı öyküde deniz kirlendiği için başka bir yere taşınan ve taşınırken arabalarının arkasına sandallarını bağlayıp yola çıkan bir ailenin yolculuğu anlatılmıştır. Eren ile Ceren adlı çocuklar sandalın da satılacağını bildikleri için çok üzülmemektedirler. Üstelik onun bir tutsak gibi arabanın arkasına bağlanmış sürüklenmekte olduğunu düşünürler. İki kardeşin üzüntüsü ve sandalın duyguları öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Çok şaşkındı. İlk kez suyun olmadığı bir yolda ilerliyordu. Altından akan asfalt yolda yağ gibi kaymak doğrusu çok ilginçti. Lastik tekerleklerin üzerinde hoplayıp zıplamasına karşın çok hızlı yol alıyordu. Yine de bu yolculuk ona mutluluk vermiyordu. Tıpkı bir tutsak gibiydi. Önündeki aracın gittiği yönde ilerlemek zorundaydı. İyi ki aracın arka camından bakan Ceren'le Eren vardı. Ara sıra el sallayarak onu yüreklendiriyorlardı” (İçözü, OGS: 18).

Yolculuk sırasında sandalın zinciri kopar ve sandal bir okulun bahçesinden içeriye girer. Aile bir süre sonra sandalın arabanın arkasında olmadığını fark eder. Herkes hayret içindedir. Baba, bir virajda takılı olduğu yerden kurtulmuş olabileceğini düşünür. Çocukların yorumu ise çok farklıdır. Öyküde çocuğun düşünce dünyasında olayı yorumlayışı şöyle ifade edilmiştir: “Ceren ile Eren ise Hamsi’nin onlardan kaçtığını düşünüyordu” (İçöz, OGS: 22).

Okulun bahçesine giren sandalı yaşlı bir adam fark eder ve okulun müdiresine haber verir. Sandalın okulda kalmasına karar verirler. Öğrenciler bu işe çok sevinir. Okulda bir sandalın olması gazetelere bile yansır. Eren ile Ceren gazeteyi okuduklarında gazetede bahsedilen sandalın yolda kaybettikleri sandal olduğunu anlar. Sevinirler ve ilk fırsatta onu ziyaret etmeye karar verirler. Ziyarete gidecek olan çocukların düşünceleri öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Evet... Giderken ceplerimize deniz suyu da dolduralım” (İçöz, OGS: 28).

“İnatçı İhlamur” adlı öyküde mahallenin parkında çiçek açmayan bir ihlamur ağacı anlatılmıştır. Birçok çocuk parka oyun oynamaya gelir. Bunlardan bir tanesi de Yağız’dır. Yağız’ı parka getiren nine, kızını parka getirmiş genç bir anneyle sohbet etmeye başlar. Nine, torununu anneyle şikâyet etmektedir. Ninenin sözlerinde çocuk için şunlar söylenir: “Ne desem dinlemiyor. Evde bir an olsun durmuyor. Gözünü açar açmaz parka koşmak istiyor” (İçöz, RP: 36).

“Sihirli Düdük” adlı öyküde resim yapma, güzel şarkı söyleme gibi yeteneklere sahip olmasına rağmen futbol oynayamayan, çalışkan bir çocuk anlatılmıştır. Sınıftaki öğrenciler futbol oynarken Serkan onları heyecanla izlemektedir. Takıma alınmayan Serkan için öğretmen bir çözüm bulur. O da Serkan’ın maçlarda hakemlik yapmasıdır. Serkan hakem olacağı için eve gider gitmez düdük aramaya başlar. Hayallerine kavuşmaya çalışan bir çocuğun sevinci, çabası öyküde şöyle anlatılır:

“-Sanırım babanın dolabında eski bir düdük görmüştüm.

-Yaşasın! Hadi anneciğim, hemen arayalım.

-Aramaya gerek yok ki, yavrucuğum. Babanın çekmecelerinden birindedir. Ama önce babandan izin almamız gerekir. Serkan akşamın olmasını ipe çekti. Babası kapıdan girer girmez de hemen koşup boynuna atıldı” (İçöz, SDb: 7).

Uzun uğraşlar sonunda düdüğü bulunur. Hakemlik yapmak için kaybolan düdüğünü bulan çocuğun sevinci öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Böylece sihirli düdüğü Serkan’ın oluverdi. Annesi düdüğün sapına, kırmızı, parlak bir kurdele de bağlayınca artık iş, maça çıkmaya kaldı. Sevinçten Serkan’ın ayakları yerden kesilmişti neredeyse” (İçözü, SDb: 12).

Serkan yatma vakti geldiğinde odasına çıkar. İçi içine sığmamaktadır. Gecenin bitmesini ipe çekmektedir. Bir an önce sabahın olmasını ister. Uyuduğunda ise rüyasını hakemlik için çıkacağı maç süslemektedir. Çocuğun hayallerini süsleyen hakemlik, bu hakemliğin rüyalarını dahi süslemesi öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Gerçekten de uyku onu sımsıcak kollarıyla kucakladı, düşler ülkesine doğru yola çıktı.

Kocaman bir futbol sahasının ortasındaydı. Her yer göz alabildiğine yemyeşil çimlerle kaplıydı. Tribünlerde iğne atsan yere düşmezdi. Büyük stattan yükselen sesler gökyüzüne yayılmıştı. Herkes bir ağızdan:

-SERKAN HAKEM, EN BÜYÜK HAKEM! diye haykırıyordu.

Serkan elindeki düdüğü kurdelesinden tutup tribünlere doğru salladı. Seyirciler hep birlikte ayağa fırladı. Yeşil çimenlerin üzerinde bekleyen iki takımın oyuncuları da alkışlayanlara katıldı. Gökyüzünden renk renk çiçekler yağmaya başladı. Serkan çok mutluydu. Pırıl pırıl parlayan düdüğünü dudaklarına götürdü, öptü. Sonra maçın başlama düdüğünü çaldı” (İçözü, SDb: 14).

“Pelikan Adası” adlı öyküde Aslı adında bir kızın yaşadıkları anlatılmıştır. Aslı bir sabah kalkar ve daha önce hiç karşılaşmadığı bir durumla karşılaşır. Sokağın her yanını sel basmıştır. Bu duruma çok şaşırır ve kendince durumu yorumlamaya çalışır. Bu durum öyküde şöyle ifade edilmektedir:

“Gerçekten de bir gün önce çok yağmur yağmıştı. Öyle ki, Aslı oyun oynamak için sokağa bile çıkamamıştı. Zeynep’le birlikte camın ardında oturmuş, yağmuru izlemişlerdi. Bir yandan da Zeynep’in annesinden öğrendikleri bir şarkıyı söyleyip durmuşlardı.

-Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah’ım ver

Sellice Yağmur...

Yoksa bu şarkıyı söyledikleri için mi her yanı sel basmıştı? Aslı’nın annesi onun bu sorusunu gülerek yanıtladı:

-Yok canım, olur mu öyle şey, Aslıcığım? O yalnızca bir şarkı. Biz de çocukken aynı şarkıyı söyleyip oyunlar oynardık” (İçözü, PAa: 8).

Annesinin anlattıklarına kızan Aslı, doğayı en fazla tahrip eden canlının insan olduğunu anlar. Şehri beton yığınlarına dönüştüren insandır. Aslı bu gerçeği anlayınca hiddetlenmeye ve bağırmaya başlar. Çocuğun kendi dünyasında bu duruma kızıışı, annesine bunu ifade edişi öyküde şöyle anlatılır:

“-Niye onları geldikleri yere yollamadılar? Niye bu kente kabul ettiler?

Anne yatıştırıcı bir sesle yanıtladı:

-Kimse evini, köyünü, yurdunu terk etmek istemez, Aslıcığım. Yazık ki, büyük kentlerdeki iş ve eğitim olanaklarını onlar yaşadıkları yerde bulamadılar. O nedenle göç etmek zorunda kaldılar. Bu ülke hepimizin. Dilediğimiz yerde oturabiliriz” (İçözü, PAa: 15).

“Akrebini Kaybeden Saat” adlı öyküde Ayhan adlı bir çocuğun yaptığı yaramazlık anlatılmıştır. Her gün erken kalkan ve bu durumdan sıkılan Ayhan, suçun çalar saatte olduğunu düşünür, onu susturmak ister. Evde kimsenin olmadığı bir gün çalar saati tornavidayla açar. Biraz kurcaladıktan sonra söktüğü parçaları birleştirmek ister. Saatin akrebini bulamaz. Odanın her köşesine bakar. Ayhan evin her köşesine baksa da akrebi yine de bulamaz. Bu durumu çocuk düşünce dünyasında yorumlar. Çocuğun bu durumu ifade edişi öyküde şöyle anlatılmıştır: “Yok, yok... Hiçbir yerde akrebin izi bile yok. Yoksa kısa kol gerçek bir akrebe dönüşüp de ortadan yok mu olmuştu” (İçözü, PAa: 31).

5. 5. ALTIN DOĞA ÖYKÜLER

“Sihirli Yosunlar” adlı öyküde Copcop adında bir fokun yalnızlığı anlatılmıştır. Fok bir kayanın üzerinde uzanmıştır. Güneşlenirken aklına hep dostları gelmektedir. Şimdi ise yapayalnızdır. Tam o sırada suyun dibinde bir kıpırtı dikkatini çeker. Baktığında, bunun kendisi gibi bir fok olduğunu fark eder. Yaralı bir hâlde suyun derinliklerine sürüklenen foku kurtarır ve kumların üzerine yatırır. Yaralı fok aldığı derin yaralarla öleceğini düşünür. Copcop onun bu durumuna üzülür ve teselli etmeye çalışır. Foktaki merhamet ve yaralı fokun çocuksu tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Cocpop arkadaşını yüreklendirmeye çalıştı. ‘Hiç olur mu öyle şey. Ben seni beslerim, yaralarını suyla yıkarım. Hemencecik iyileşirsin.’ Cipcop’un gözlerinde iki damla yaş belirdi. Kırık yüzgecini zorlukla kaldırıp Copcop’un yüzüne değdirdi. ‘Teşekkür ederim, dostum.’ diye fısıldadı. ‘Çok iyisin, ama bunca yarayı ancak bir sihirbaz iyileştirebilir.’” (İçözü, SY: 10).

Sihir sözcüğünü duyan Copcop yıllar öncesine, masalcı ninenin anlattığı bir öyküye gider. Ninenin anlattığı öyküde her yarayı iyileştiren sihirli yosunlar vardır. Copcop, bu yosunları bulmak için hemen yola çıkar. Suyun dibinde bakmadık yer bırakmaz. Ararken dikkatini bir yer çeker. Küçük fokun merakı ve merakına yenik düşmesi bu öyküde şöyle anlatılır: “Derken önünde kocaman bir mağara belirdi. Copcop bir an duraladı. Ya içerde bir tuzak onu bekliyorsa? Ya tehlikeli bir canavarla karşılaşırsa? Yine de denemeye değerdi. Dikkatle mağaraya girdi” (İçözü, SY: 14).

“Şarkı Söyleyen Deniz Kabuğu” adlı öyküde Irmak adlı küçük bir kız babası ile ormanda yürüyüşe çıkar. Irmak çok mutludur. Yürüyüş grupla devam ederken bir süre sonra baba ile kız kalabalıktan ayrılırlar, dar bir patikadan yürümeyi tercih ederler. Bu fikir kızın babasından çıkmıştır. Baba, sessiz bir ortamda yürümenin daha güzel olacağını ve doğanın şarkısını bu şekilde duyabileceklerini ifade eder. Küçük kız şaşırır. Doğanın şarkıyı nasıl söyleyeceğini düşünür. Bu konu hakkında bir fikri yoktur. Küçük kızın merakı ve şaşkınlığı öyküde şöyle anlatılır:

“Irmak çevreye kulak kabarttı... Şarkı filan duymuyordu doğrusu... Doğanın şarkısı da ne demektir acaba? Sonra derinden derine gelen bir su şırıltısı işitti. Kuş cıvıltıları sese eşlik ediyordu. Cır cır böcekleri de sanki kuşlarla yarışır gibiydi. Hafif bir rüzgâr esti, dallar hışırdadı. Babanın ne demek istediğini anlar gibi olmuştu. Duydukları gerçekten de neşeli bir ezgiyi çağırıyordu.” (İçözü, SY: 36).

Irmak, mağarada resim bulamaz ama birçok deniz kabuğu bulur. Babası deniz kabuğunu kulağına yaklaştırmasını ister. Böylece Irmak, deniz kabuğunun şarkısını duyacaktır. Irmak bu duruma çok şaşırır. Irmak’ın tepkisi ve sonrasında gelen sevinç öyküde şöyle ifade edilir:

“Deniz kabuğunun şarkısı mı? Babası da ne garip şeyler söylüyordu böyle. Yine de kabuğu kulağına dayadı. Önce hiçbir şey duymadı. Sonra uzaktan uzağa ninniye benzer bir ses duydu. Dağın tepesinde olmalarına karşın, kulağında dalgaların fısıltısı yankılandı. Irmak çok şaşırılmıştı. Sevinçle, ‘Duydum, duydum!’ diyerek yerinde zıp zıp zıpladı” (İçözü, SY: 43).

Irmak için uzun ve eğlenceli bir günün sonunda içinden bu güzel gün için babasına teşekkür etmek geçer. Çocuktaki sevginin davranışa dönüşmesi ve bu durumun ifade edilişi öyküde şöyle anlatılmıştır: “Irmak’la babası, çamurlu giysilerini çantalarındakilerle değiştirdiler. Araçlarına binmeden, Irmak sarılıp babasını öptü. Adam, ‘Nereden çıktı şimdi bu gösteri?’ diye ona takılmadan

edemedi. Irmak, ‘Bu güzel gün için teşekkür ettim yalnızca.’ diye yanıtladı babasını” (İçözü, SY: 47).

“Dişlek ile Çıtır Hanım” adlı öyküde adını beğenmeyen bir çocuğun yaşadıkları anlatılmıştır. Sınıftaki arkadaşlarının sürekli dalga geçmelerine çok üzülür. Annesinin yanına gelir ve sitem eder. Çocuğun üzüntüsü ve kendi ismi hakkındaki yorumu şöyle ifade edilmiştir:

“Toprak eve döner dönmez annesinin karşısına geçip, ‘Niçin bana bu adı koydunuz? Benim adımlı değiştirmenizi istiyorum.’ diyerek ağlamaya başladı... ‘Daha güzel, daha anlamlı bir ad bulamadınız mı?’

Annesi, Toprak’ın gerçekten çok üzüldüğünü anlamıştı.

‘Yanılıyorsun yavrum.’ dedi. ‘Sen bizim için çok değerlisin. Bu yüzden de sana dünyanın en değerli maddesinin adını koyduk.’

Toprak öfkeyle, ‘Aman ne değerli şey!’ diyerek ayağını yere vurdu. ‘Yağmur yağınca çamurlaşan, herkesin tekmelediği iğrenç bir şey!’” (İçözü, BPG: 22).

“Altın Kum’un Konukları” adlı öyküde Naz adlı küçük kız deniz kenarında gezerken Caretta caretta cinsi kaplumbağaları fark eder. Bu durumu yetkililere bildirir. Yetkililer hemen harekete geçer. Kumsalı koruma altına alırlar. Naz’a çok güzel bir iş yaptığı anlatılır. Ne kadar önemli bir iş yaptığının farkında olmasa da Naz günün kahramanı olur. Gece yatağına girdiğinde çok sevinçlidir. Çocuğun sevinci ve bu durumun rüyalara yansımaları öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Gözlerini kapadı. Rüyasında kocaman bir kaplumbağanın sırtında okyanuslar aştı. Bilmediği ülkelerin kıyılarında gezindi” (İçözü, ÇHV: 36).

“Tospik Kaplumbağa” adlı öyküde “kış uykusu” ifadesini öğrenen küçük kaplumbağa kışın hayvanların ortadan neden kaybolduğunu anlamıştır. Anlamadığı nokta ise çiçeklerin, ağaçların nereye gittiğidir. Merak ettiği durumu babasına sorar. Küçük kaplumbağanın çocuksu bir ifade ile düşüncesini ortaya koyması ve babasına sorduğu sorular öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Ancak, her uyanışında biraz daha şaşkınlık içinde kalıyordu. Çünkü her geçen yıl, dostlarını yitiriyordu. Önce ağaçlar azaldı. Çiçekler boyunlarını büktü. Renkleri soldu. Tek tek yok oldu. Sonra da kuşlar, sincaplar kayboldu. Tospik, bunları gördükçe şaşırıyor, içini hüznü bürüyordu. Bir gün babasına sordu:

‘Bu ağaçlara, çiçeklere neler oluyor? Başka ormanlara mı gidiyorlar?’” (İçözü, ÇHV: 41).

Öyküde Tospik çevresinde dikkatini çeken her şeyi babasına sormaktadır. Otlakların tarlaya dönüştürülmesine şaşırarak küçük kaplumbağa bu durumu da babasına sorar. Bu durum şöyle anlatılır:

“Niçin mutlu değiller?”

‘Çünkü yanlış yere ekilmişler, beslenemiyorlar. Gördün ya, başaklar ne kadar cılız... Otlaklarda yaşamak ona göre değil... O topraklar, incecik ipeksi otların büyüyeceği yerler... Koyunlar, kuzular otlamalı oralarda... Oysa köylüler ekin ekmiş dört bir yana.’

‘Demek onun için sevimli buzağuları, kuzuları göremiyorum artık. Hani insanlar çok akıllıydı baba? Niye ekmişler zavallı buğdayları otlaklara?’

Babası Tospik’in çok üzüldüğünü görünce, yanına yaklaşıp şakayla bir tos attı. Sonra sorusunu yanıtladı:

‘Bilgisizlikten güzel oğlum benim, bilgisizlikten’” (İçözü, ÇHV: 42).

“Guguk Gu İle Aksak Saksak” adlı öyküde yaralı olarak bulunan bir saksakan veterinerine götürülür. Bulaşıcı bir hastalığı olmadığı anlaşılan yaralı kuşu aile evde beslemeye karar verir. İyileştikten sonra uçacağını söyleyen veterinerine küçük kız şaşırır. Çocuğun bu duruma şaşırması ve veterinerine sorduğu soru şöyle ifade edilir: “Öykü merakla, ‘Peki annesi yanında yokken uçmayı nasıl öğrenecek?’ diye sordu. Veteriner, gülererek okşadı kızın başını. ‘Bütün bilgiler onların beyrinde gizli.’ diye yanıtladı onu” (İçözü, GGİAS: 14).

5. 6. MASAL BAHÇESİ

“Hamur Bebek” adlı masalda bebekleri olmayan Patpat Nine ile Taktak Dede adlı iki ihtiyar anlatılmıştır. Patpat Nine bir gün hamur yoğururken hamurdan bir bebek yapar. Bu bebeğin canlanması için dua etmeye başlar. Bir süre sonra duası kabul olur ve bebek canlanır. İki ihtiyar bu duruma çok sevinir ve hamur bebeğin bir dediğini iki etmezler. Köyün çocukları dereye yüzmeye giderler. Hamur bebek de gitmek ister ama ailesi izin vermez. Çünkü o, suyla tanıştığında başına geleceklerin farkında değildir. Masalda çocuktaki merak şöyle ifade edilmektedir: “Bir gün ‘İlle de dereye gideceğim.’ diye tutturmuş. Patpat Nine, ‘Olmaz.’ deyip onu eve götürmüş ama bizimkinin akli derede kalmış” (İçözü, KDb: 24).

Merakına yenik düşen bebek bir gün erkenden kalkıp derenin yolunu tutar ve suya atlar. Atlar atlamaz da erimeye başlar. İki ihtiyar dereye varıncaya kadar bebek gözden kaybolur.

“Gözyaşı Çiçekleri” adlı masalda Keloğlan adlı karakterin başından geçenler anlatılmıştır. Keloğlan annesinin verdiği buğdayları dereye düşürür ve ağlamaya başlar. Masalda çocuğun dikkatini çekecek şöyle bir ifade kullanılır: “Ağlamış ağlamış... Öyle çok gözyaşı dökmüş ki, gözyaşlarının döküldüğü yerden çiçekler fışkırmaya başlamış” (İçözü, KDb: 30).

Gözyaşlarıyla ortaya çıkan çiçekler dile gelir ve Keloğlan ile konuşmaya başlar. Ağlamayı bırakmasını ve birkaç çiçek koparıp bir dilek tutmasını söylerler. Keloğlan bunu yapmaz. Çünkü bir çiçek de olsa canlıya zarar vermek istemez. Bir çocuğun içindeki merhamet duygusu masalda şu şekilde ifade edilmiştir: “‘Yooo...’ demiş. ‘Koparırsam bu güzel çiçeklere yazık olur.’” (İçözü, KDb: 31).

“Kendini Beğenmiş İstiridye” adlı masalda küçük bir İstiridye’nin başına gelenler anlatılmıştır. İstiridye incisini çok sever ve herkese göstermeye çalışır. Çevresindekiler onu uyarır ama o, bu sözlere pek kulak asmaz. Bir gün kendini içi isticiridye dolu bir torbanın içinde bulur ve büyük bir pişmanlık yaşar. Küçük isticiridyenin ailesi ve çevresindekilere kulak asmaması ve yaşadığı pişmanlık masalda şöyle ifade edilmektedir: “‘Çevremdeki dostlarımı kırmasaydım, hepsi beni inci avcılarından korurdu.’” (İçözü, KDb: 40).

“Ay Dede’nin Gözyaşları” adlı masalda Ay Dede ilgisizlikten şikâyetçidir. Öyküde Ay Dede’nin bu üzüntüsü anlatılmıştır. Ay Dede’nin durumu masalda şöyle anlatılmaktadır: “Neden sanki yalnızca geceleri Dünya’yı aydınlatmak zorundaydı? Niye o da Güneş gibi sabahtan akşama değin evlerin camlarından süzülüp çocuklarla oyun oynamıyordu. O sevimli bebeklerin yanaklarını neden sıcak sıcak okşamıyordu” (İçözü, YY: 18).

“Mine’nin Kemerı” adlı masalda bir dediği iki edilmeyen ilkokul birinci sınıf öğrencisi bir kızın üzüntüsü, isteği anlatılmıştır. Mine oynayabileceği tüm oyuncaklara sahiptir. Oysa onun çok daha farkı istekleri vardır. Çocuklardaki bitmek tükenmek bilmeyen istekler bu masalda şöyle ifade edilmektedir: “Ama küçük kız, ‘Gökkuşağından bir kemer isterim!’ diye tutturmuştu. Başka bir şey istemiyordu” (İçözü, YY: 38).

“Kar Dansı” adlı masalda karların lapa lapa yağmasını izleyen ve bu karlara bakıp hayaller kuran bir kız anlatılmıştır. Şebnem gece cam kenarına oturmuş ve

yağan karı izlemektedir. Bu doğa olayı karşısında şaşırان kız bir an için kar tanesi olmayı hayal eder. Masalda çocuktaki bu merak duygusu ve hayal kurma tutkusu şu şekilde ifade edilmektedir: “Evet... Evet... Nasıl bir duyguydu acaba kar tanesi olmak” (İçözü, KDa: 9).

“Taş Adam” adlı masalda Şebnem bir heykel görür. Kendi kendine heykelin kime ait olduğunu sorgularken heykel bir anda konuşmaya başlar. Konuşan bir taş karşısında çocuğun şaşkınlığı ve küçük kızın bu durum karşısında yaptığı ilginç yorum masalda şöyle ifade edilmektedir: “Şebnem çok şaşırdı. Kocaman taş adam nasıl oluyor da konuşuyordu? ‘Sen büyüklerine el mi kaldırdın?’ diye sordu Şebnem” (İçözü, KDa: 17).

“Baloncu Kardan Adam” adlı masalda Şebnem’in kendi yaşlarında bir çocuğa karşı merhameti ve çocuk karşısında takındığı tavır anlatılmıştır. Şebnem gökyüzünde süzülürken balon satmaya çalışan küçük bir çocuk görür ve çocuğa çok üzülür. Çünkü diğer çocuklar karlar arasında oyun oynarken baloncu çocuk mosmor parmaklarla balonlarını satmaya çalışmaktadır. Çocuğun bu durum karşısındaki tavrı masalda şöyle anlatılır: “Şebnem’in içi gitti... Küçük baloncu da imrenerek seyreliyordu çocukları. Belki de elindeki balon demeti olmasa, o da kardan adam yapanların arasına katılacaktı. Şebnem, onu mutlu etmenin bir yolu olmalı, diye düşündü. Balonlarını satabilse o da kartopu oynayanların arasına katılabilirdi” (İçözü, KDa: 32).

“Kuş Sesleri” adlı masalda Şebnem yeryüzünü dolduran ve süzüle süzüle yeryüzüne inen karları görür. İçi içine sığmamaktadır. Bu manzara karşısında çocuğun düşünceleri masalda şöyle ifade edilmektedir: “Şebnem, ne güzel, diye düşündü. Dünyamız tertemiz oldu” (İçözü, KDa: 37).

Bu masalın ilerleyen bölümlerinde İçözü ağaçların yok olmasına dikkat çekmektedir. Kuşların konuşmasına şahit olan Şebnem ilginç bir durumla karşılaşır. Kuşları çevresine toplayan Baykuş Nine onlara her şeyi bir bir anlatır. Kuşlar ağaçların yok olmasındaki en büyük etkeni hep bir ağızdan bağırlar. Masalda bu durum şu şekilde ifade edilmektedir: “Bunların suçlusu hep insanlar, öyle mi” (İçözü, KDa: 42).

“Yıldızlaşan Kar Çiçeği” adlı masalda Şebnem arkadaşı rüzgârın yardımıyla gezmektedir. Şebnem bir Kardelen ile karşılaşır. Kardelen onu bir yıldıza benzetir. Şebnem ise hayalini Kardelen’e anlatır. Çocuğun hayal dünyası şu cümlelerle anlatılmaktadır: “Şebnem, ‘Keşke dediğin gibi olsam.’ diyerek içini çekti. ‘Bilsen yıldız olmayı ne kadar çok isterdim. Gökyüzünden tüm dünyayı seyretmek kim bilir ne güzel olurdu’” (İçözü, KDa: 47).

Masalın sonunda çocuklar kar tanelerini yıldıza benzetmektedir. Bu çocuksu duyarlılık, incelik masalda şu şekilde ifade edilmiştir: “Yanılıyorsun. Dün akşam gökyüzünden kar değil, yıldızlar yağdı... Annem onları yalnızca çocukların gördüğünü söyledi. Bir dahaki sefere dikkat et, göreceksin... Onlar iyilik perilerinin yıldızlarıydı” (İçözü, KDa: 50).

“Yıldızlar Eve Gelmiş” adlı masalda Elif adındaki küçük bir kız ile annesinin yaşadığı ilginç bir olay anlatılmıştır. Anne ile kızın arabaları yolda bozulur. Karlar içinde kalan arabayı donmamak için terk ederler. Küçük kız annesinin isteği üzerine yol boyunca kar tanesi sayar. Soğuktan donmak üzere oldukları bir anda köye ulaşırlar. Küçük kız soğuğun etkisiyle kendinden geçer. Sıcak havluyla Elif’i sararlar. Elif bir süre sonra gözlerini açar ve yıldızlar sayesinde kurtulduklarını söyler. Oradaki bir adam şaşırır. Gökyüzünde tek bir yıldızın bile olmadığını söyler. Küçük kız adamın cevabına şaşırır. Çocuğun adama verdiği cevap şöyle ifade edilmektedir: “Küçük kız adamın cahilliğine şaşmış gibi güldü. ‘Tabii yok... Hepsi yere inmişti.’ dedi. Sonra kalın paltosunun kürklü yakasında hala erimemiş bir kar tanesi gösterip sevinçle el çıırttı. ‘İşte bakın, bir tanesi buraya kadar gelmiş...’” (İçözü, KDa: 58).

“Canı Sıkılan Deniz Feneri” adlı masalda hareketsiz bir şekilde duran ve bu durumdan sıkılan bir deniz feneri anlatılmıştır. Kendisini temizleyen Veli Usta’nın çocukları ona birçok şey anlatmıştır. Anlatılanlar onu heyecanlandırmıştır. Bu nedenle yerinde durmak istemez. Masalda deniz fenerinin heyecanı ve merakı şöyle ifade edilmektedir: “Veli Usta’nın çocuklarından duyduğu gibi kırlarda oynasa, ip atlasa, top koşursa ne olurdu sanki? Ama ayaklarından toprağa bağlanmıştı bir kez. Ne yapsa yerinden kıpırdayamazdı” (İçözü, CSDF: 10).

Bir anda çok garip bir şey olur ve deniz feneri yürümeye başlar. Artık her istediğini yapabilecektir. Balık tutmaya karar verir. Bakar ki balıkçıların yakaladığı balıklar kendisine yalvaran gözlerle bakmaktadır. Küçük deniz feneri buna çok üzülür. Merhamet duygusu ve bu duygu sonunda yapılan davranış masalda şöyle ifade edilmiştir: “Taştan da olsa, yüreciği böyle bir şeye dünyada dayanamazdı. Kaşla göz arasında sahildeki balıkların hepsini yeniden denize attı. Balıklar mutlulukla derinlere kaçıştılar. Tabii o da hemen oradan koş koş uzaklaştı” (İçözü, CSDF: 15).

“Ailesini Arayan Kardan Adam” adlı öyküde mutlu bir aile gören kardan adam, bu aileye özenir. Kendisi de mutlu bir aile kurmak için kutuplara gider. Kardan adamın heyecanı ve hayallerinin suya düşmesi masalda şöyle anlatılır:

“Zavallı kardan adam yine tek başına kalmıştı. İlk kez kar ve buz onu titretti. İnandır mısınız ağaçları, hatta güneşi bile özler oldu. Hele çocuklar... Hele o yaramaz çocuklar burnunda tüter olmuştu. Üstelik şimdi, arzuladığı bir aileye ancak onların yardımıyla kavuşacağını da anlamıştı. Sevmek istiyordu. Yaşamı bir gün bile sürse, birilerinin ona sarılması, onların sıcaklığını duyması gerekiyordu. Ardında kalan her şey gözünde tütüyordu” (İçözü, CSDF: 54).

“Yuvarlanan Dağ” adlı masalda bir otelde çığın altında kalan küçük bir kızla ailesinin yaşadıkları anlatılmıştır. Küçük kız gece yarısı seslere uyanır ve camdan dışarıya bakmaya çalışır. Hiçbir şey göremez. Kar her yanı kaplamıştır. Anne kızına korkmamasını söyler. Kız zaten kardan korkmamaktadır. Küçük kız annesinin bu telaşına şaşırır. Yetişkin için tehlike arz eden bir durum karşısında küçük bir çocuğun verdiği tepki şöyle ifade edilmiştir: “Demek bu yüzden camdan baktığımda her yeri bembeyaz gördüm. Ama kartopu hiç tehlikeli olur mu anne? Ne kadar güzel... Her yer bembeyaz olmuş işte” (İçözü, CSDF: 60).

Herkes tedirgin bir şekilde beklemektedir. Küçük kız da bir süre sonra tehlikenin farkına varır. O da içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtulmanın yollarını aramaya başlar. Kendince bir çözüm yolu bulur. Masalda küçük bir çocuğun bir sorun karşısında kendince ürettiği çözüm yolu şöyle ifade edilmektedir: “Küçük kız otelin salonunda korku içinde bekleyen insanları görünce, keşke Süpermen olsaydım, diye düşündü. O zaman bu kar topunu parçalayacak gücüm olurdu” (İçözü, CSDF: 61).

5. 7. DİĞER KİTAPLAR

“Sihirli Düşler Kesesi” adlı öyküde fakir bir anneyle küçük oğlunun hayatı anlatılmıştır. Çocuğun başı keldir. Aslında çocuğun saçları vardır. Anne, berbere para vermek istemez. Kendisi oğlunun kafasını sabunlar ve saçlarını kökünden kazır. Bu nedenle küçük Memocan’a arkadaşları Keloğlan lakabını takarlar. Memocan’ın babası uzaktadır. Para kazanmak için çok uzaklara gitmiştir. Annesi küçük çocuğu sürekli avutur. Bir gün mutlaka geleceğini söyler. Küçük çocuk heyecanla, özlemle bekler. Babasına kavuşmak için bekleyen küçük bir çocuğun içindeki büyüttüğü umut öyküde şu şekilde anlatılmaktadır: “Memocan bu umutla her gün yolu gözlerdi. Sabahın ilk ışıklarıyla otururdu camın önüne, geleni geçeni izlerdi. Sanırdı ki, babasının işleri o tozlu yola girecek, babasını da önüne katıp evine getirecek” (İçözü: SDK: 6).

Öyküde Memocan’ın bir başka özelliği ise paylaşımcı olmasıdır. Çocuk çoğu zaman bireysellikten uzaktır, paylaşımcıdır. Bu öyküde çocuğun bu özelliği şu şekilde anlatılmaktadır: “Belki o zaman önünde sıra olacaktı köyün tüm çocukları. Oyuncaklarını elleyip, ‘Biz de oynayabilir miyiz Memocan?’ diye soracaklardı. ‘Elbette.’ diye sallayacaktı başını. Babasının getirdiği çikolataları, şekerlemeleri paylaştıracaktı hepsine” (İçözü, SDK: 7).

Memocan’ın içi içine sığmamaktadır. Kendisine birçok hediye getireceğine inandığı babası için o da bir şeyler yapmak ister. Çocuğun içindeki sevgi ve bu sevgiyi somutlaştırma şekli öyküde şöyle anlatılmaktadır: “O günden sonra babası ne zaman aklına düşse, yeni bir resim yapıp sandığına saklamıştı. Yaptığı resimleri, babası dönünce önüne serecek, ‘Bunların hepsini senin için yaptım babacığım.’ diyecekti” (İçözü, SDK: 8).

Öyküde Memocan’ın bulunduğu köye Meddah gelecek ve bir gösteri yapacaktır. Biletler satılmaya başlar. Memocan da bu duruma çok sevinir. Bilet parası olmadığı için babası için yaptığı resimlerden birkaçını seçer ve onları satmak ister. Onun bu durumunu gören bir adam Memocan için bir bilet çıkarır ve çocuğa uzatır. Memocan’ın gözleri sevinçle parlar. Çocuktaki sevinç ve heyecan öyküde şöyle anlatılmaktadır: “O akşam Memocan’ın gözlerine bir damla uyku girmede. Bir an önce sabah olsun da tiyatroya gidebilsin diye, neredeyse güneşin doğmasını iple

çekti. Gün doğdu, beklentisi bitmedi. Bu kez de akşamın gelmesini sabırsızca bekledi” (İçözü, SDK: 13).

Çocuk yaşı gereği saftır, masumdur. Hayatla ilgili fazla bir tecrübesi olmadığı için insanlara çabuk inanır. İçinde kötülük yoktur. Her insanın kendisi gibi düşündüğüne inanır ve bu özelliğinden dolayı çabuk kandırılır. Öykünün bir bölümünde Memocan annesinin verdiği yumurtaları satmak için pazara gider. Bir süre sonra yumurtaları satar. Karşısına bir adam çıkar ve parasını deve yapacağını söyleyerek elinden alır. Annesi bu durumu öğrenince küçük oğluna çok kızar. Çocuktaki saflık ve masumiyet bu öyküde şu şekilde anlatılmaktadır: “Anacığım daha kaç kez söyleyeceğim sana, ben o parayı kaybetmedim diye. Adam bana, ‘Ver parayı deve yapayım.’ deyince sandım ki karşılığında kocaman bir deve alacağım. Doğrusu ya çok karlı bir iş gibi görünmüştü gözüme. Şimdi gel de doğru söyle! Bir sepet yumurta parasına deve almayı kim istemez? Meğerse amacı paramı iç etmekmiş. Kandım bir kez işte. Ama bundan böyle beni kimseler aldatamaz” (İçözü, SDK: 34).

Öykünün bir bölümünde Memocan Keloğlan ile tanışır ve onunla uzun bir yolculuğa çıkar. Amacı, sevdiği kızı arayan Keloğlan’ın peşine takılıp babasını bulmaktır. Bir süre sonra aklına annesi gelir ve üzülür. Böyle bir yolculuğa çıkmadan önce annesinden izin almamıştır. Ayrıca heybesini de pazarda bırakmıştır. İşin içinden nasıl çıkacağını düşünürken aklına bir fikir gelir. Çocuktaki umut öyküde şöyle anlatılmıştır: “Bu sözle Memocan’ın da yüreği umutla çarpmaya başladı. Eğer babasını bulursa, anası belki de onu bağışlardı. Kolay mı, heybesini pazarda bırakmış, hala eve dönmemişti. Kim bilir anası onu ne kadar merak etmişti” (İçözü, SDK: 57).

“Gökten İnen Üç Yıldız” adlı öykünün “Cuma” adlı bölümünde küçük bir çocuğun Bodrum’da yaşadıkları anlatılmıştır. Cuma’nın ailesi çalışmak, para kazanmak için Hatay’dan gelerek bu tatil beldesine yerleşir. Aile çalışırken Cuma türkü söylemekte ve sahilde gezmektedir. Bodrum’a tatil için gelen bir ailenin kızları Cuma’yı severler, onu evlerine getirirler. Çocuğu eve getirme yöntemleri ise ilginçtir. Öyküde iki kızın küçük bir çocuğu ikna etme yöntemi ve çocuğun bu durum karşısındaki tavrı şöyle anlatılmaktadır: “Çocuğun az önceki soğuk, ilgisiz tavrından

eser kalmamıştı. Tam tersine, hiç çekinmeden içeri girdi. Merakla sağa sola baktı. ‘Hani, pisi nerede?’ Demek ki kızlar, Cuma’nın ilgisini çekme yolunu bulmuşlardı” (İçözü, GİÜY: 12).

Cuma tatilci aile ile bir süre sohbet eder. Bu küçük çocuk memleketini, arkadaşlarını çok özlemiştir. Çocuktaki özlem, memleket hasreti öyküde şöyle anlatılmaktadır:

“Denizden gelen Arapça tınılı kırık Türkçesiyle Hatay sözcüğü dudaklarından dökülürken Cuma’nın kara gözlerine bir bulut gelip yerleşiverdi. Sisli bakışlarını önüne eğip, ‘Arkadaşlarımı özledim.’ dedi. ‘Selim’i... Memedali’yi... Yavuklumu...’

‘Ne ayıp! Bu yaşta yavuklu mu olurmuş Cuma?’

‘Allah Allah! Olmaz mı hiç? Olur elbet. O benim nişanlım.’” (İçözü, GİÜY: 13).

Cuma’nın memleketini düşünürken ya da oyun oynarken elinden düşürmediği bir dalı vardır. Çocuğun bir nesneyi birçok iş için nasıl kullandığı, nesneyi hayal dünyasında nasıl şekillendirdiği öyküde şu şekilde ifade edilmektedir: “Dal onun atı, kamçısı, kılıcı, sazi, her şeyiydi. Bazen bir duvarın üzerine oturup saz çalar gibi hareketlerle kendi uydurduğu, özlem kokulu sevda türküsünü söylemeye başlıyordu. Cuma’nın yüreğinde sanki dev bir ozan soluk alıyordu” (İçözü, GİÜY: 15).

Cuma meraklı bir çocuktur. Bütün çocuklar gibi merak eder, araştırır, sorar. Ali Bey ile cuma oturmaktadır. Çocuğun gördüğü ilk kez gördüğü bir nesneye olan merakı öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Cuma o gün ilk kez ‘dede’yi dürbünle çevresine bakarken gördü. Merakla bir ‘dede’ye, bir elindekine bakıp bu aletin ne işe yaradığını çözmeye çalıştı. Sonra dayanamayıp gömleğinden çekiştirerek, ‘Dede, bu ne ola ki?’ diye sordu” (İçözü, GİÜY: 16). Ali Bey dürbünün ne işe yaradığını Cuma’ya anlatır. Cuma heyecanlanır. Memleketini de bu dürbünle görebileceğini düşünür ve Ali Bey’e şöyle bir soru sorar: “Dedeciğim ne olur söyle bana. Hatay ne tarafta ola” (İçözü, GİÜY: 17).

Cuma, okumak için ailesinden çok uzaklara giden Tulu’yu merak eder. Ablası olarak gördüğü kızın anne ve babasından ayrılmasına, uzaklara gitmesine akıl erdiremez. Bu duruma çok şaşırır. Aynı zamanda Tulu ablasını çok özlemiştir. İçindeki özlemi uçan bir martıyla paylaşır. Çocuğun özlemi öyküde şöyle

anlatılmıştır: “Kuş! Kuş! Canım kuş... Haydi uç, uç da o gemiye kon. Kon da Tulu ablamı kap getir bana” (İçözü, GİÜY: 25).

Öyküde çok sevdiği tatilci ailenin evlerine döneceğini öğrenen Cuma bu duruma çok üzülür. Çocuğun hüznü ve bu durumu ifade edişi öyküde şöyle anlatılmıştır: “Çok üzüldü çok... Dün akşam bir koşu eve geldi, kendini yatağa atıp, ‘Gidiyorlar, biliyor musun anne, arkadaşlarım gidiyor.’ diye ağlamaya başladı. Yemek bile yemeden ağlaya ağlaya uyuya kaldı” (İçözü, GİÜY: 31).

“Gökten İnen Üç Yıldız” adlı öykünün “Ercüş” bölümünde elektrikçi olan babasına yardım eden gayretli bir çocuk anlatılmıştır. Ali Bey’in evlerinde elektrikler arıza yapar. Canan Hanım bir elektrikçi çağırır. Gelen elektrikçinin yanında altı yaşlarında bir çocuk vardır ve babasının söylediği her işi yapmaktadır. Çocuğun bu durumunu babaya sorarlar. Küçük bir çocuğun babasına özenmesi, büyük bir merakla ve heyecanla işleri yapması öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Canan Hanım, ‘Oğlunuz mu?’ diye sordu.

‘Evet. Kerata daha şimdiden teknisyen kesildi başıma. Neredeyse benim yerime onarıma gidecek.’

‘Çekirdekten yetişiyor desenize.’

‘Hem de nasıl! Ama bu kadar merak da iyi değil. Başına bir kaza gelecek diye annesinin ödü patlıyor.’

Daha sözleri bitmemişti ki, elinde bir kangal kabloyla küçük çocuk kapıda belirdi” (İçözü, GİÜY: 63).

Öykünün “Çöl Yıldızı” adlı bölümünde bir aile iş bulmak için İstanbul’un yolunu tutmuştur. Baba uçsuz bucaksız maviliği görünce şunları söyler: “‘İşte dünyanın göz bebeği İstanbul.’ dedi. ‘Bu koca kentte, elbet bize de yiyecek bir lokma ekmek bulunur’” (İçözü, GİÜY: 94). Çocuk ise babanın bu sözüne anlam veremez. Babanın kullandığı ifadeyi çocuğun kendi şemalarıyla yorumlaması öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Bir lokma ekmek için mi aşmışlardı onca yolu” (İçözü, GİÜY: 94).

“Güneşe Tırmanan Çocuk” adlı öyküde anne ve baba doğan küçük kızlarına Çiçek adını vermişlerdir. Bu isim herkesin hoşuna gitmiştir. Duyanlar, Çiçek’e ne kadar güzel bir isme sahip olduğunu söylemişlerdir. Abisi ise bu durumu çok kızmaktadır. Küçük kardeşinin isminin bu kadar çok sevilmesi onu kızdırmıştır. Çocuktaki sevilme, beğenilme isteği ve kıskanma duygusu öyküde şöyle anlatılmaktadır: “Ağabeyi Cengiz ise fırsat buldukça, ‘Kaktüs çiçeği ne olacak.’

diyordu ona. ‘Çiçek deyince ille de gül gelmez akla değil mi? Sen de dikenli bir kaktüsten başka bir şey değilsin.’” (İçözü, GTÇ: 20).

Öyküde Cengiz ve küçük kardeşi Çiçek oturmaktadır. Odaya bir ışık girer. Cengiz odada ışığın peşinde dolaşmaya başlar. Çiçek abisinin bu oyununa şaşırır. Cengiz ile küçük kızın oynadığı oyun ve aralarındaki geçen konuşma öyküde şu şekilde anlatılmaktadır:

“‘Cengiz, niçin öyle koşup koşup duruyorsun?’
‘Güneşi yakalamaya çalışıyorum.’
‘Saçmalama!.. Bebekler bile güneşin yakalanmayacağını bilirler.’
Cengiz bir an durup kardeşine baktı:
‘Sen öyle zannet...’
Yüzünde gizemli bir gülümsemeyle Çiçek’e yaklaştı:
‘İstersen sen de bana katıl. Bakalım hangimiz daha önce yakalayacağız.’
Çiçek sevinçle katıldı oyuna” (İçözü, GTÇ: 23).

Öyküde Cengiz adlı çocuk çok zekidir, meraklıdır ve çevresindeki insanlara sürekli olarak sorular sorar. Bu sorulardan birisi de annesine sorduğu sorudur. Çocuğun zihnini karıştıran gökkuşağı sorusu öyküde şöyle ifade edilmiştir: “İyi de öyleyse niçin gökkuşağı demişler? Gökyüzünün beli mi var ki kuşak bağlasın” (İçözü, GTÇ: 88).

‘Tırmık ile Isırık” adlı öyküde Güneş eve bir kedi yavrusu getirmiştir. Anne ise bu yavrunun eve girmesini istemez. Güneş anneye yalvarmaya başlar. Çocuktaki merhamet ve hayvan sevgisi öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Güneş, kardeşinin boynuna sığınmış kediye üzgün gözlerle baktı. Annesini razı edemeyeceğini görüyordu. Yine de son bir hamle yaptı.
‘Özür dilerim anne. Sizi üzeceğimi düşünemedim. Metrodaki adam o kadar çaresizdi ki, sepetindeki yavralara acıdım. Onların sokağa terk edilmesine gönlüm elvermedi. Bu beyaz yavruyu alıp geldim. Söz! Yarın geri veririm.’” (İçözü, Tİİ: 19).

Öyküde aile akşam yemeği için toplanmıştır. Kapıda bir kedi sesi duyulur. Nazlı koşarak gider ve kapıyı açar. Karşısında evin kedisi Panki ile arkadaşı Gitar’ı bulur. Küçük kızın kediyle konuşması öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Sonra, ‘Ooo... Hoş geldiniz efendim. Buyrun buyrun içeri... Çekinmeyin, girin!’ diyen sesi duyuldu” (İçözü, Tİİ: 51).

Nazlı'nın kedisi yaramazlık yapmıştır. Yaşlı bir kadının evine girip karşısına bir anda çıkınca kadın çok korkmuştur. Kedisinin eleştirilmesi Nazlı'yı harekete geçirir. Küçük bir kızın kedisini korumaya çalışması ve kediye karşı merhameti öyküde şöyle anlatılmıştır: “Nazlı bu kadarını kaldıramadı. Sevgili kedisine canavar denmesine dayanamadı. Araya giriverdi. ‘O kadar da değil yani teyzeciğim. Canavar dediğiniz küçük, sevimli bir kedi. Tek suçu, misafircilik oynamayı sevmesi!’” (İçözü, TII: 89).

“*Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?*” adlı öykü kitabında İrem ile Kerem adlı öğrencilerin yaşadıkları anlatılmıştır. İçözü, bu öyküyle çocuklarda farkındalık oluşturmaya çalışır. Kitabın ilk bölümünde İrem erkenden kalkar. Kerem'i de uyandırır ve sahilin yolunu tutarlar. Gün, tatilin son günüdür. Aile, eve dönüş için hazırlık yapmaktadır. Çocuklar sahilden döner. Döndüklerinde anneyi sinirli bir hâlde bulurlar. Bu kızgınlığa anlam vermezler. Bu durum öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. Acaba yanlış bir şey mi yapmışlardı” (İçözü, SONY: 9).

Öyküde İrem ile Kerem denize gireceklerdir. Evden çıkarlarken anne arkalarından bağırır. Güneş kremi alıp almadıklarını sorar. Çocuklar ise anneyi umursamazlar. Çocuklar kendilerine zarar verecek durumları çoğu zaman kestiremedikleri için bunun farkında olan anne ya da babayı dinlemezler. Öykünün bu bölümünde kendilerini tehlikeye attıklarının farkına bile varamayan çocukların durumu şöyle ifade edilmiştir: “Elleriyle anlamsız bir işaret yapıp, kumsalda koşmaya başladılar. Aslında güneş yağını odalarında unutmuşlardı, ama geri dönüp, vakit kaybetmeye hiç niyetleri yoktu” (İçözü, SONY: 23).

Çocukların göz ardı ettikleri bir diğer tehlike de öyküde şöyle anlatılmaktadır: “‘Derin sularda denize girmenin tadı bir başka oluyor.’ diyordu. Hele balıkların hiç korkmadan çevresinde oynaşmasına bayılıyordu” (İçözü, SONY: 24).

Anne çocuklarına ödevlerini bitirenlerin kendisiyle birlikte alışverişe gelebileceğini söyler. İrem ödevlerinin tamamını yapmıştır ve bu durumu sevinçle karşılar. Kerem’de ise durum farklıdır. Çocuğun hoşuna giden durumları yapmak için bazen doğruyu yansıtmayan sözler söyleyebileceği öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Kerem sesini çıkarmadan odadan çıktı. Aslında ödevlerinin birini bile

yapmamıştı, ama annesine söylemeye de hiç niyeti yoktu. Yoksa onlara katılamayacağını çok iyi biliyordu” (İçözü, SONY: 31).

Bugün Ne Cadılık Yaptım adlı kitapta Tuğçe adlı kızın yaşadıkları birinci kişi ağzından anlatılmıştır. Tuğçe çok hareketli, yerinde duramayan, yaramaz ve aynı zamanda sürekli soru soran, araştırmacı bir kızdır. İçözü, çocuğun karşılaşabileceği durumları Tuğçe üzerinde anlatmıştır. Kitabın ilk bölümü “Ahret Soruları”dır. Bu bölümde Tuğçe “avucunda oynatmak” deyimini duyar ve bilmediği bu sözün anlamını annesine sorar. Bir çocuğun kendi şemalarıyla bazı durumları yorumlayışı öyküde şu şekilde anlatılmıştır:

“‘Anneciğim, ağabeyim çok mu güçlü kuvvetli?..’

‘Evet... Elbette... Senden çok daha güçlü.’

‘Peki ya komşuların kızı Pervin abla, o daha mı güçlü?’

‘Sanmam... Pervin, ağabeyinden bir iki yaş küçük. Üstelik kız olduğu için kasları onun kadar kuvvetli olmaz...’

‘Yani Pervin abla ağabeyimi ve ablamı kucaklayıp taşıyamaz öyle mi?’

Annem sabırsızlıkla sesini yükseltti.

‘Evet, taşıtamaz... Başka?’

‘Peki o zaman, nasıl oluyor da mahalledeki tüm arkadaşlarını avucunda oynatıyor?’” (İçözü, BNCY: 8-9).

Tuğçe’nin anneannesi Tuğçe’ye evlerinin çok dağınık olduğunu söyler. Küçük kızının evini ise över. Küçük kızının evi için “bal dök yala, pırıl pırıl” gibi ifadeler kullanır. Ayrıca Tuğçe’nin evlerinin küçük kızının evi gibi yüze gülmediğini söyler. Çocuğun tavrı öyküde şöyle anlatılır: “Yani dilimin ucuna kadar geldi, gıdıklayalım da gülsün demek... Siz hiç gülen ev gördünüz mü Allah aşkına? Ben de dedim ki, ‘Anneanneciğim, bizimki kibar evlerden, yalnızca gülümsüyor!’” (İçözü, BNCY: 12).

Tuğçe’nin ablası Tuğçe’ye bir genç kızın her zaman bakımlı olması gerektiğini söyler. Tuğçe ise bu durumdan kendine pay çıkarmaz. Çocuğun bazen sorumsuzca davranması ve bazı durumlar karşısında bulduğu bahaneler öyküde şöyle anlatılmaktadır: “Ben henüz çocuğum. Her şeye aklım ermez! Büyükler gibi davranmam da gerekmez. Yani kısacası, ablam ne derse desin, sabahları okula giderken saçlarımı taramasam da olur” (İçözü, BNCY: 14).

Tuğçe'nin annesi evde her işe koşmaktadır. Bir yandan da kendisinin her işi yapamayacağını, kendisine yardım edilmesi gerektiğini söyler. Kendisini ahtapota benzettir. Annenin bu tavrı karşısında çocuğun yorumu ise şöyle ifade edilir: “Ben ahtapot muyum, iki elim var... Biraz da siz el verin bana.’ der durur... Laf aramızda bu el verme sözcüğü de beni az rahatsız etmiyor. Yani şimdi anneme el verirsem, okul ödevlerimi nasıl yaparım” (İçözü, BNCY: 15).

Tuğçe kardeşiyle tartışır. Kardeşi Tuğçe'ye bağırır. Dilinin çok uzadığını söyler. Tuğçe ise bu duruma şaşırır. Soyut düşünemeyen çocuğun kavramları yorumlayış biçimi öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Aynaya yaklaşıp dilimi çıkarıyorum. Yoo... Hiç de uzun değil. Eskisi gibi duruyor” (İçözü, BNCY: 23).

Tuğçe büyüklerin konuşmalarındaki bazı tutarsızlıkların farkında olan bir çocuktur. Anne komşuların yanında bir yandan çocuk için oyunun önemli olduğunu, çocuğun gelişimi için oyunun şart olduğunu ifade ederken bir yandan da evdeki oyuncakları toplamakta, kaldırmaktadır. Ablasına, bir derdi ya da sıkıntısı olduğu zaman ne zaman olursa olsun kendisiyle paylaşabileceğini ifade ederken bir yandan da günlük tutmasını, sorunlarını onunla paylaşmasını istemektedir. Tuğçe bu duruma pek anlam veremez. Çocuğun içinde bulunduğu durum öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Haydi bakalım ders çalışmaya küçük hanım. Koca kız oldun, hala bu oyuncaklarla oynamaya utanmıyor musun?’ Gördünüz mü? Haksız mıyım? Az önce ne diyordu, şimdi ne diyor... Ya sık sık, ‘Ah, keşke yeniden çocukluğuma dönsem.’ demelerine ne buyrulur” (İçözü, BNCY: 42).

Evde anne ile baba sürekli tartışmaktadır. İkisi de birbirinden unuttukandır. Bir gün baba yine evde bir şey unuttur. Anne bu duruma gülmeye başlar. Eşine aklının olmadığını söyler. Tuğçe ise bu durum karşısında babasını savunur. Çocuğun tavrı şöyle ifade edilmiştir: “Hiç de değil. Babamın aklı var da kullanma kılavuzu yok” (İçözü, BNCY: 47).

Tuğçe artık sözcüklerin gerçek anlamları dışında da kullanılabileceğini öğrenmiştir. Deyimin ne anlama geldiğini öğrenen Tuğçe'nin tavrı öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Demedim mi, işte yine aynı şeyi yaptı. Ama yemezler. Artık babamın ağzından bakla çıkarmasını beklemeyecek kadar büyüdüm. Şimdi tek beklentim var; müjdeli haber” (İçözü, BNCY: 54).

Çocukların hoşlanmadığı durumlar vardır. Bunlardan biri de onlara küçük olduklarının hatırlatılmasıdır. Oysa kendilerine göre onlar birer yetişkindir. Kendisine lakap takılan küçük çocuğun bu durum karşısında verdiği tepki öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Söyleyin şimdi buna nankörlük denmez mi? En nefret ettiğim sözcüğün(Ufaklık) olduğunu kaç kez söyledim üstelik” (İçözü, BNCY: 55).

Çocuklar çoğu zaman anne ve babalarını taklit ederler. Tuğçe de bir gün babasını taklit ederek bir benzetme yapmıştır. Yaptığı benzetme kendince çok mantıklıdır. Çocuğun düştüğü durum ve bu durum karşısında kendisini savunma şekli öyküde şöyle ifade edilmektedir:

“Geçenlerde babam askerden dönen ağabeyim için, ‘benim aslan oğlum.’ dedi. Ben de, ‘Benim canım ayıcığım.’ diyerek boynuna sarıldım.

Vay sen misin bunu söyleyen! Babam bir kızdı, bir köpürdü sormayın. Ne saygısızlığım kaldı, ne bilgisizliğim. Oysa kötü bir amacım yoktu ki, ben ayları çok severim. Ne zaman hayvanat bahçesine gitsem, hemen onların bölümüne koşarım” (İçözü, BNCY: 75).

Tuğçe bir konuda ailesinden şikâyetçidir. Herkes ona “cadı” demektedir. O ise ne süpürgesinin olduğunu ne de sihirli bir değneğin olduğunu söyler. Çocuğun büyükleri şikâyet etmesi ve büyüklerine karşı kendini savunması öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Kimsenin kötülüğünü istemem. Dedikodu yapmam, kuyu kazmam. Benden istenen her şeyi yerine getirmeye çalışırım. Yalana, dolana hiç gelemem. Beğenmediğim şeyi pattadanak söyleyiveririm” (İçözü, BNCY: 79).

Cadılık Parayla Mı adlı kitapta Tuğçe’nin ablası hastalanmıştır. Yatakta hasta hâlde yatan kızın bir elinde televizyonun kumandası, diğer elinde okumak için, vakit geçirmek için aldığı kitap vardır. Arada telefonla konuşmakta, yataktan hiç çıkmamaktadır. Bütün hizmetini ise Tuğçe’ye gördürür. Bu durum Tuğçe’yi sinirlendirir. Durumu anlayan abla Tuğçe’ye bir dondurma ısmarlar. Tuğçe dondurmayı duyunca çok sevinir. Ayrıca ablası Tuğçe’ye bir teklifte bulunur. Bahşiş karşılığında kendisinin küçük hemşiresi olmasını ister. Bu iş Tuğçe’nin çok hoşuna gider. Çocuk soyut olana değil, çoğu zaman somut olana odaklanır. Tuğçe de hasta bir kişiye yardım etmenin önemini kavrayamaz. İş, aynı iş olmasına rağmen karşılığında para verilen bir işe dönüştüğünde çocuğun gözünde bambaşka olabilmektedir. Ayrıca yapılan işin oyun haline getirilmesi, yani Tuğçe’nin küçük bir

hemşire olarak görülmesi de durumu farklı bir boyuta taşımıştır. Çocuğun bu durumu öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Gördünüz mü, artık bir işim oldu. Belki tüm kışı geçirecek kadar para kazanırım. Ablamın hazırladığı listeye şöyle bir göz atıyorum. HARİKA! Her tuvalete gidişi için bile bir bahşiş ederi yazmış. Şu andan itibaren hizmette sınır yok! Hemen bol sıvı ikramına başlamalıyım.

Büyük bir ciddiyetle sözleşmenin altını imzalıyorum. Ablam da kendi adının altına kocaman bir imza atıveriyor. Sonra kâğıdı uzatıp buyuruyor” (İçözü, CPM: 12).

Tuğçe’nin annesi çok dakik birisidir. Tuğçe bu duruma çok şaşırır. Bu durum üzerine ise bir yorum yapar. Çocuğun şaşırdığı bir konu üzerine yaptığı yorum öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Annem dururken bizim evde çalar saate filan hiç gerek yok ki! İnanır mısınız, zaman zaman keşke annemin içindeki saati de ayarlayabilecek sihirli bir gücüm olsa, diye düşünmüyor değilim” (İçözü, CPM: 17).

Tuğçe’nin ablası eve bir kedi getirir. Anne evde kedi istememektedir. Anne ile kızı arasında tartışma çıkar. Anne eve bu kediye almak istemez. Tuğçe’nin ablası, kedinin sokağa bırakıldığında açlıktan öleceğini düşünür. Tuğçe ise ortamı sakinleştirmek için kendince bir fikir ortaya atar. Kedinin satılabileceğini, böylece hem evden gideceğini hem de sokakta açlıktan ölmeyeceğini düşünür. Ablası ise bu fikre şiddetle karşı çıkar. Tuğçe’yi paragözlü olmakla suçlar. Tuğçe bu duruma çok üzülür. Çocuğun içinde bulunduğu psikoloji öyküde şöyle anlatılır: “İçime bir taş yerleşiyor. Gördünüz değil mi, iki günlük bir kedi yavrusu için ablam beni nasıl da harcadı. Ağlayarak ben de odama kaçıyorum. Ablamın bu söylediklerini hak edecek ne yaptım anlamıyorum. Benim amacım yalnızca annemi sakinleştirmektir” (İçözü, CPM: 41).

Babaanne soğuk kış aylarını sıcak bir ortamda geçirmek için Tuğçelere gelir. Tuğçe bu duruma çok şaşırır. Çünkü babaanneyi eve her çağırdıklarında aynı durum yaşanmaktadır. Tuğçe, annesiyle birlikte babaannesinin kendilerinde kalmaları için ısrar ettiklerinde babaanne gelmek istemez. Tuğçe ile annesi ise ısrarcıdır. Babaanne kimseye ağırlık vermek istemediğini söyler. Küçük kızın bu söze karşı verdiği tepki ve sergilediği davranış öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Artık sıra bana gelmiştir. Koşup belinden kavradığım gibi hoplatıveririm babaannemi. ‘Ne ağırlığı babaanneciğim. Ben bile havalara atıp tutarım sizi. Haydi artık bırakın nazlanmayı...’” (İçözü, CPM: 55).

Resim dersinde öğretmen öğrencilere ödev verir. Yağlı boyayla herkesin bir şeyler çizmesini ister. Öğretmen ders içerisinde bitiremeyenlerin resimlerini evde tamamlayabileceklerini söyler. Tuğçe ise ders sonuna kadar bitirmeye karardır. Canla başla çalışır ve resmi dersin sonuna yetiştirir. Öğretmenine çalışmasını gösterir. Tuğçe müzelerde gördüğü resimlerde olduğu gibi “non figüratif” bir çalışma yaptığını ifade eder. Öğretmen resim hakkında bir yorum yapamaz. Tuğçe, “Doğanın İntikamı” adını verdiği resmini yorumlamaya başlar. Küçük bir kızın düşünce dünyasını resme yansıttığı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“‘Ooo... Çok da iddialı. Yine de ben burada intikam filan göremiyorum.!’

‘Nasıl olur? Şu kırmızı bölümü boşuna mı yaptım? Bakın intikam ateşiyle tutuşmuş her yan. Bu simgesel bir ateş tabii. Aslında tümüyle düşünsel! Ortada yakıp kavuran ateşler yok, ancak kırmızı burada öfkenin dışı vurumu. Doğa, kendisine kötülük eden insanoğlundan öcünü almak için tüm silahlarıyla saldırmış. Yeşil ormanlar, rüzgârın uğultulu sesiyle öfkelerini haykırıyor. Lacivert okyanuslar, yitip giden canlılarını arıyor. Dalgaları göğü tutmuş, önüne çıkan gemileri kucağına alıyor. Kıyı kentleri silip süpürüyor, yerle bir ediyor. Göğün maviliğinde kanat açan kuşlar, konacak dal bile bulamadıkları için dev dalgalar arasında yok oluyorlar. Yeryüzü öfkesini haykırıp duruyor çevreye. Kraterlerden taşlar püskürüyor. Lavlar her yanı yakıp kavuruyor. İnsanoğluna sığınacak yer kalmamış. Çünkü depremler yerin altını üstüne getirmiş. İnsanoğlu ise orta yerde kalakalmış. Kapkara giysilerle geleceği için yas tutuyor.’ (İçözü, CPM: 68-69).

Tuğçe ailesinin orta gelirli bir aile olduğunu ve bu yüzden harcamalarına çok dikkat etmesi gerektiğini öğrenir. Kendi kendine düşünür. Yapabileceği bir iş bularak yaz döneminde ailesine küçük de olsa katkı sağlamak ister. Gazeteyi açar, iş ilanlarını incelemeye başlar. Gazeteyi incelerken küçük kızın şaşırdığı bir durum vardır. Bu durum şöyle anlatılmıştır: “Dilimde o eski şarkı, kafamda iş bulma planlarıyla hemen gazetenin işçi arayanlar ilanlarını okumaya başladım. Hayret! Hem işsizlik var diyorlar hem de eleman arayanların ilanları sayfaları doldurmuş. Şu büyüklerin dünyasına bir kez daha şaşırmaktan kendimi alamıyorum” (İçözü, CPM: 82).

Tuğçe sonunda kendine uygun gördüğü bir işi bulur ve gazetede yazan adrese gider. Gittiği yer bir kitapçıdır. Tuğçe’yle konuşan bayan, onun bu iş için uygun eleman olmadığını anlatsa da Tuğçe’yi ikna edemez. Kitapçı bayan ile Tuğçe arasındaki konuşma öyküde şöyle anlatılmaktadır:

“‘Bilmem ki... Yaşın pek küçük. Sonra ödeyeceğim haftalık fazla değil. Asgari ücret bile veremem.’

‘Aşk olsun teyzeciğim yabancı mıyız? Ben asker miyim ki askeri ücret isteyeyim. Cep harçlığım çıksın yeter.’

Kadın gülmeye başladı. Hangi sözüm ona komik geldi bilmiyorum, ama başını olur dercesine salladığına göre işi kaptım” (İçözü, CPM: 83).

Bana Derler Küp Cadısı adlı kitapta Tuğçe televizyon izlerken bir ifadeye takılır. Bu ifadeyi çok merak eder. Anneannesine sorar. Ondan bir cevap alamayınca odasında müzik dinlemekte olan ablasının yanına koşar. Çocuktaki merak öyküde şu şekilde anlatılmaktadır: “Ama ‘kuyu cadısı’nın ne olduğunu öğrenmek için ben o kadar sabreder miyim? Asla! Aklıma takıldı bir kez, öğrenmeden edemem. İyisi mi ablama sorayım” (İçözü, BDKC: 10).

Tuğçe dışçide gitar çalmaktadır. Gitar çalmayı tam olarak bilmediği için çok kötü bir performans ortaya koyar. Sırada bekleyen hastalar ise randevularını erteletip giderler. Bu durumu gören bir hemşire Tuğçe’yi uyarır. Hastaların çoğunun çekip gittiğini söyler. Tuğçe ise bu durumu kendince çok farklı yorumlar. Bu durum öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Demedim mi? İşte gördüğünüz gibi. Müzik ruhun gıdasıdır. Diş ağrılarına bile birebir” (İçözü, BDKC: 67).

Babalar Günü olduğu için Tuğçe heyecanla hediyesini hazırlamıştır. Baba eve gelir gelmez ona hediyeği hemen verir. Ablası bu duruma çok bozulur. Ablanın, kardeşini kıskanması ve bu durum karşısında küçük kızın tavrı öyküde şöyle anlatılmaktadır:

“‘Gününüz kutlu olsun babacığım.’ deyip paketi tabağının yanına bırakıyorum.

Ablam mosmor. Belli ki ondan önce davrandığım için bozulmuş.

Babam gülümseyerek paketi açıyor.

‘Aaa... Ne güzel bir çizgi film. Teşekkürler Tuğçeciğim, kahvaltıdan sonra hep birlikte izleriz.’ diyor.

Sonra özene bezene alıp içine;

Canım babam

Severim seni her an

İndirme beni kucağından

Affet beni yaramazsam

diye yazdığım kartı okuyor.

‘Ooo bir de şiir ha?’

Ablam durur mu? Hemen lafa giriyor.

‘Nasıl şiirse o da? Hem o ne biçim kart öyle Tuğçe hanım?’

Kıskanç ne olacak! Hasedinden çatlamamak için aklınca babamla aramızı bozacak.

‘Nesi varmış?’

‘Nesi olacak. Şu resme baksana. Babama alınacak kart mı bu? Yanında üç yavru olan kocaman bir boz ayı’” (İçözü, BDKC: 71-73).

Tuğçe’nin okulunda “Sorumluluklarımızı Bilelim” isimli bir proje çalışması ortaya konur. Amaç ablalık ya da ağabeylik sorumluluğu, bilinci geliştirmektir. Bu nedenle kendilerinden daha küçük olan çocukların yanına gidecekler ve onlarla ilgileneceklerdir. Tuğçe de bir okula gider ve çocuklarla ilgilenmeye başlar. Öğle yemeği vakti gelmiştir. Tuğçe çocuklara yemek dağıtmaktadır. Bu dağıtım sırasında çocuk ile Tuğçe arasında ilginç bir konuşma geçer. Bu durum öyküde şu şekilde anlatılmıştır:

“Elimdeki kepçeyi alıp tencereye daldırdım. Ooohhh!... En sevdiğim yemek. Orman kebabı... Tıpkı annemin yaptığı gibi her tabağa birer kepçe yemek koyduktan sonra, geri kalanı da yeniden paylaştırdım.

Yanımdaki ufaklık tabağındakileri çatalıyla dürtükleyip, ‘Bu ne?’ diye sordu.

‘Orman kebabı.’

‘Ya bunlar?’

‘Bezelye!’

‘Peki ya bu?’

‘Fasulye!’

Çocuk bir avazı yerde bir avazı gökte ağlamaya başlamaz mı?!

‘Ben havyan mıyım?! Orman yemeği istemem... Bezelyemem... Fasulyemem! Et isterim ben...’” (İçözü, BDKC: 83).

“Bintepe’nin Hayaleti” adlı öyküde arkeoloji kulübü kapsamında yapılan bir gezi anlatılmıştır. Geziye başta kulüp öğrencileri olmak üzere öğrencilere rehberlik edecek öğretmenler ve gezi konusunda tecrübeli kişiler katılmıştır. Gezi için hazırlıklar başlar. Herkeste bir heyecan vardır ve herkes çantasını bir an önce hazırlamanın derdine düşmüştür. Geziye sürpriz bir konunun katılacağı da öğrencilere söylenmiştir. Zaten merakla gezi gününü bekleyen öğrenciler bu durumu öğrenince daha da meraklanırlar. “Meraklı Serkan” adlı öğrencinin merakı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Serkan da yatağına yeni uzanmıştı ki birden heyecanla doğruldu. Doğrusu yolculuğun nasıl geçeceğini çok merak ediyordu. Bir de en son toplantıda Yavuz Bey’in söyledikleri kafasını kurcalayıp duruyordu. Aralarına sürpriz bir konunun

katılacağını söylemişti. Acaba kimdi? Öğrenmese meraktan çatlayabilirdi. Hemen cep telefonuna davrandı. Can'ın numarasını tuşladı” (İçözü, BH: 31).

Öğrencilerden Melek, kıyafetlerine, giyim kuşamına çok düşkündür. Gezi için de birçok valiz hazırlar. Baba bu durumdan şikâyetçidir. Melek'in arkadaşları bu durumun farkına varınca gülmeye başlarlar. Büyüyünce modacı olmak isteyen Melek'in hayalleri vardır. Bu hayaller öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Dalga geçin bakalım. Sizler taşlar arasında solucan avlarken benim modellerim gazetelerin baş sayfalarında sergilenecek. Bir imza için peşimde koşacaksınız” (İçözü, BH: 37).

Melek eline bir defter alır ve ileride kullanabileceği yeni bir motif bulmak için tarihî kabartmaları inceler. Heyecan içindedir. Tarihî kalıntıları inceleyen Melek'in dikkatini bir şey çekmiştir. Çocuktaki dikkat öyküde şu şekilde anlatılmıştır:

“Sütun altlıklarını; üzüm salkımları, asma ya da enginar yaprağı kabartmaları süslüyordu. Her gördüğü desenle birlikte taş işçiliğinin inceliğine bir kez daha hayran olurken, birden kalakaldı. Bir şey dikkatini çekmişti. Sanki güneş ışığı altında zaman zaman parlayan bir yazı görür gibi olmuştu. Işığın mermer sütun üzerinde oluşturduğu, bir göz yanıltması mıydı, yoksa gerçek bir rakam mıydı gördüğü? Sütuna iyice yaklaştı. Evet, evet, yanılmıyordu. Sütun altlığını süsleyen üzüm tanelerinin birinin üzerinde belirgin bir 8 rakamı yazılıydı” (İçözü, BH: 78).

Melek gezi sırasında bulduğu bu ipucundan yola çıkarak yeni bir arayış içine girer. Kulüp başkanı Yavuz Bey'e bu durumu anlatır ama başkan bu konunun üzerinde fazla durmaz. Melek'in merakı ise bir türlü azalmaz. Bu işin peşini bırakmak istemez. Çocuktaki merak ve araştırma tutkusu bu öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Buldukları sayılar ne anlama geliyordu? Sütun altlıklarını kim ve niye numaralandırmıştı? Daha da önemlisi niçin yalnızca on sütunda sayı vardı?

Gece boyunca bu sorular Melek'in aklını kurcalayıp durdu.

Yatmaya hazırlanırken, ertesi gün bir fırsatını bulup bu konuyu Kafadenkler'le paylaşmaya karar verdi. O güne değin pek çok sorunun altından birlikte kalkmışlardı. Sayıların gizemini de kafa kafaya vererek çözeceklerinden emindi. Ancak beklenmedik bir olayın tüm programları altüst edeceğini henüz bilmiyordu” (İçözü, BH: 82).

Melek, arkadaşlarına bu durumu anlatır ve beraber araştırmaya başlarlar. İpuçlarından yola çıkarak yeni bulgular ortaya koymaya çalışırlar. Melek her sayının fotoğrafını çekmiştir. Araştırmanın son durumunu arkadaşlarına göstermek için fotoğrafları bilgisayara atar. Bulguları birlikte incelemeye başlarlar. Fotoğrafların

birinde Ayten'in dikkatini bir şey çeker. Adamın biri Melek'i izlemektedir. Adama yakından bakarlar. Muratcan birden atılır. Çocuktaki merak ve dikkat öyküde şöyle anlatılmıştır: “Muratcan, ‘Aaa!.. Ben bu adamı tanıyorum.’ dedi. ‘Geçen gün kazı alanında yanıma gelip nereden geldiğimizi, burada ne aradığımızı sormuştu.’” (İçözü, BH: 89).

Öğrenciler buldukları sayıları incelerken Sardes hakkında yapılmış CD'yi izlemeye başlarlar. Yapılmış CD'de bu kez Serkan adlı öğrenci bir ipucu yakalar. Çocuğun dikkat öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Serkan yanı başında durmuş, izliyordu. Birden heyecanla, ‘Durdur şunu Can!’ diye bağırdı.

Hepsi şaşkınlıkla ona baktılar. Can, hemen bilgisayarın duraklatma tuşuna bastı. Ekrandaki fotoğraf dondu. Sahte denizati takısının bulunduğu vitrinin önündeki Mine'yle Melek'in hayranlık dolu bakışları, bu kez de ekranda Kafadenkler'e yönelmiş gibi oldu.

Serkan'ın ‘Arkadaş gelin siz de bakın... Şuradaki adam... O değil mi?’ demesiyle birlikte hepsi Can'ın çevresine toplandı. Birbirlerinin omzundan iterek, kolundan çekerek ekranı görmeye çalıştılar. Evet, gerçekten de oydu. Sardes'ten beri peşlerinde olan adam, bu kez Alman televizyoncuların çektiği filmde ortaya çıkmıştı. Sanki Kafadenkler'le hiç ilgilenmiyormuş gibi, bir başka vitrinin önünde duruyordu” (İçözü, BH: 128).

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE KURUMU

1. AİLE NEDİR?

TDK sözlüğünde aile, “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk; aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü” (2005: 45) şeklinde tanımlanmaktadır.

Aile, aralarında soy bağı bulunan ve bu soy bağının yanında birbirlerine sevgi, saygı, merhamet gibi manevi duygularla kenetlenen kişilerin oluşturduğu küçük topluluktur. Bir toplumun temeli ailedir. Kültürün, medeniyetin, ahlakın ve maneviyatın koruyucularından biri ve geleceğe aktarıcısıdır.

Her toplumun kendi kültürüne has değerleri vardır. “Aslında bir değer olarak kültürün var olması için öncelikle insanların toplu olarak yaşadıkları ortak bir alana gereksinimleri vardır. Çocukların belli kültürel değerler içinde yetiştirilmesi için, içinde çocukların yer aldığı bir düzenin olması gereklidir. Çünkü kültürel değerlerin aktarılması öncelikle aile aracılığı ile gerçekleşebilir” (Bulut, 2010: 16). Aile toplum düzenini sağlar. Kendi soyundan gelen ve bakmakla yükümlü olduğu bireyleri en iyi şekilde yetiştirmeye ve yaşadığı toplumun değer yargılarını bu bireylere aktarmaya çalışır.

Kültürünü en iyi şekilde koruyan, medeniyetine sahip çıkan ve ahlaklı bireyler yetiştirmek için gayret gösteren toplumlara bakıldığında aile kurumunun sağlam olduğu görülmektedir. Toplumu, devleti ve medeniyeti korumanın yolu aileden geçer.

Ailenin oluşması için özel bir çabaya ihtiyaç yoktur. “Aile çağlar boyu her toplumda doğal olarak oluşan sosyal bir birimdir” (Bölükbaşı, 2004: 48). Bu sosyal birim kendine has özellikleri ve değerleriyle birçok farklı toplumun da oluşmasını sağlamaktadır.

Aile toplumun yapı taşını oluşturan en küçük birimdir. Bireylerin evlilik yolu ile birleşmeleri aileleri oluşturur. Ailelerin huzuru bir toplumun huzuruyla eşdeğerdir. Toplumdaki aile yapısının sağlam olması toplumun sağlam olmasına vesiledir.

Aile, insan hayatında en hassas, nazik ve önemli sorumlulukların yerine getirildiği karmaşık ilişkiler yumağının en duru mekânıdır. Ürünü insan, sonuçları evrensel olduğundan insanın en basit hareketlerini bile defalarca mantık imbiğinden geçirmesi gereken en ağır akli sorumluluk ve iradi görevlerin yerine getirildiği yerdir” (Doğan, 2013: 19).

Ailenin varlığı ilk insanın varlığıyla eşdeğerdir. Bu da gösteriyor ki aile insanlık ile var olmuştur. Kişiler arası ilişkiler bu kurumun temellerini atmıştır. İnsanların bir araya gelmesi aileyi, ailelerin oluşturduğu topluluk bir toplumu, toplumlar ise medeniyeti oluşturur. Geçmişten beri kendi değer yargılarını oluşturan ve koruyan toplumlar varlıklarını, varlıklarının devamını aileye borçludur. Çünkü bir bireyin kişiliğinin şekillenmesi ve toplumun değer yargılarını alması için aileye ihtiyaç vardır.

Her toplumda olduğu gibi aile Türk toplumunun da önemli bir kurumudur. Türk kültürünün geleceğe aktarılmasında aile önemli bir rol oynar. “Türkiye’nin sosyal değer üretebilmesi ise ailenin korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile yakından ilgilidir” (Şirin, 2010: 28). Geliştirilen ve güçlendirilen bir aile ise sarsılmaz bir toplumun temelini oluşturacaktır.

“İnsanlığın geliştirdiği biricik kurum aile kozasıdır. Medeniyete değer üreten en küçük sosyal birim de ailedir. Her medeniyet, kendi insanını yetiştirirken değer üretimini aile üzerinden gerçekleştirir” (Şirin, 2012: 91). Medeniyetler ürettikleri bu

değerlerle geleceğe kalmaktadır. Bu nedenle medeniyeti oluşturan aile kurumu her toplumun temelini, can damarını oluşturur.

2. AİLE BİREYLERİ

2. 1. ANNE

Ailede çocuk için annenin yeri çok ayrıdır. Bebeğin sağlıklı bir birey olması için annenin sorumluluğu çocuk daha doğmadan başlar. Bir kadın en başta kendisini psikolojik olarak anneliğe hazırlar. Hamilelik döneminde ise hem psikolojik hem de fiziksel olarak bir hazırlık içerisine girer. “Doğum öncesi dönem bir oluşum evresi olması nedeniyle, çocuğun yaşamı ve geleceği açısından büyük önem taşır. Buna bağlı olarak cenin bu evrede dış uyarımlardan büyük ölçüde etkilendiğinden gebelik sırasında annenin psikolojik durumunun bebek üzerinde önemli etkisi vardır” (Yavuzer, 2015: 11).

Fiziksel olarak da bir hazırlık içerisine giren anne yediği, içtiği gıdalara dikkat eder. Çünkü aldığı tüm gıdalar doğacak olan çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için çok önemlidir. Kötü alışkanlıkları varsa bunları bir kenara bırakır. Bulunduğu ortamlardan oturduğu yerlere kadar birçok mekânda titizlik gösterir. Çünkü anne bu dokuz aylık dönem içerisindeki her davranışın çocuğunu etkileyeceğini bilmektedir. Bu dokuz aylık süreçten sonra bebek dünyaya gözlerini açar, birçok insanla karşılaşır.

“Bebeğin ilk gördüğü ve iletişim kurduğu kişi, annedir. Dolayısıyla bebeğin kimlik gelişiminden birinci derecede anne sorumludur. Daha sonra bu ikili ilişki örüntüsüne baba da katılır. Böylece annenin koşulsuz sevgisinin yanı sıra babanın koşullu sevgisi de, bebeğin algı dünyasında yerini alır. Bebek için annenin varlığı, sıcak bir barınak, sığınılacak bir limandır” (Aydın, 2013: 23).

Anne çocuk için her şeydir. Bir annenin görevi doğumla başlamaz. “Doğum öncesinden yetişkinliğe kadarki süreçte çocuk yetiştirmenin mimarı *anne*’dir. İnsanın yaratılma gerekçesi varlığın yaratılış bilgisini öğrenmektir. Varoluş bilgisi konusunda çocuğa ilk hatırlatmayı yapan da *anne*’dir. *Anne*, yalnızca çocuğu değil geleceği de biçimlendirir” (Şirin, 2012: 91).

2. 2. BABA

Babanın ailedeki yeri ise anneye göre çok farklıdır. Ailede çocuk için anne ne kadar önemli ise baba da o nispette önemlidir. “Genel olarak ailenin maddi geliri ile ilgili işlerde sorumluluk babaya aittir. Baba sosyal statüsüne uygun seviyede eşine ve çocuklarına maddi gelir temin etmekle yükümlüdür” (Çoraklı, 2008: 116).

Baba evin otoritesidir. Nasıl, anne çocuğuna karşı sevgi ve şefkatte ön plana çıkıyorsa baba denilince de akla disiplin gelmektedir. Çocuğu anne kadar sevseler de çoğu baba, bu sevgiyi gösteremez. Duygularını bastıran, kolay kolay ortaya çıkaramayan bir yapıları vardır. Baba aile içerisinde koruyuculuk görevini de üstlenmektedir. Bu koruma işini de en başta çocuk için yapmaktadır. “Onları koruyan, kollayan hayata hazırlayan bir rolü vardır onun. Babanın bu rolleri aksatması, çocukların sağlıksız ve topluma zararlı birer fert olarak yetişmesine sebep olur” (Çoraklı, 2008: 116).

Çocuğun topluma faydalı bir birey olması için anne ve babaya birçok sorumluluk düşmektedir. Bu sorumlulukların verdiği yükün altından kalkmaya gayret gösterirler. Anne ve baba çocuğunu kötülüklerden korumak için çoğu zaman kendilerini siper ederler. Bu toplumsal sorumlulukta da öne baba çıkmaktadır. “Baba, çocuğun öğretmeni, yol arkadaşı yaşam macerasındaki kılavuzudur” (Aydın, 2013: 29).

3. AİLENİN İŞLEVİ

Anne ve babanın bireysel olarak çocuk üzerinde birçok sorumluluğu vardır. Bu sorumlulukların yanında bir bütün, bir aile olarak da sorumlulukları mevcuttur. Özellikle çocuğun eğitimi üzerinde bu sorumluluğun önemi daha da artmaktadır.

“Çocuk, yetişkinden farklıdır ve eğitimden yetişkin sorumludur. Çocuğun yetişkinden farklı olduğu doğru; ancak, çocuğun eğitiminden sorumlu olan yetişkinin bu görevi ne oranda yerine getirdiği ise, hala sorunun esasını teşkil ediyor” (Şirin, 2010: 50). Bu sorunun nedeni ise eğitim almamış ve çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olmayan yetişkinlerdir. Yetişkinlerin çoğu kendi ailelerinden aldığı eğitimlerden yola çıkarak kendileri için bir ebeveyn modeli oluşturmakta ve oluşturduğu bu modelle çocuklarını eğitmektedir. Böyle bir eğitimin sonuçları da çocukta bazı sorunları ortaya çıkarmaktadır.

“Aile, çocuğa değerlerin sunulduğu yuvadır. Çocuğun sosyalleşmesi ve değer eğitimi de aile ortamında başlar. Çocuk hangi medeniyetin bir parçası olduğunu aile ortamında öğrenir. Aile, çocuk üzerine en etkili uyarıcıdır ve kültürel sembollerin sunulmasında en aktif sosyal kurumdur” (Şirin, 2012: 87).

Çocuk yetiştiren bireyler yalnızca anneler ve babalar değildir. “Ailede ana-baba ve öteki kimseler de çocuğun davranışlarını değiştirirler. Ailenin sahip olduğu kültür değerlerine göre çocuğun davranışları biçimlendirilir” (Başaran, 1977: 20). Çekirdek ailelerde çocuğun yetişmesinde sorumluluk anne ve babadadır. Geniş ailelerde ise yalnızca anne ve baba değil, ailenin diğer fertleri de işin içine girmektedir. “Çocuk kozası örülürken çocuklara şefkatle yönelen herkes psikolojik anne ve babadır” (Şirin, 2012: 83). Bu nedenle çocuk eğitiminde aileyi oluşturan her birey çocuğun yetişmesine katkı sağlayan birer eğitmendir.

“Ailenin temeli anne baba arasındaki ilişkiye ve onların rollerine dayanır. Bu ilişki ve roller çocuğu doğrudan doğruya etkiler. Çünkü çocuk anne babayı özdeşim modeli olarak görür” (Göknar, 2007: 105).

Çocuğun eğitiminde anne ve baba önemli bir konuma sahiptir. Bu nedenle çocuk/aile ilişkisini sorgulamadan önce anne/baba ilişkisini sorgulamak gerekir. “Anne-baba olma eğitiminin ilk basamağı, her şeyden önce eşlerin birbirleriyle uyum içinde yaşamayı öğrenmesiyle başlar. Eşler birbirlerinin kişiliklerine saygı duymayı öğrenmedikçe, birbirlerine güvenmedikçe, doğal olarak bunu çocuklarına yansıtacaklardır.” (Öz, 2005: 113).

Aile içerisinde sevgi ve saygı hem çocuk eğitimi açısından hem de aile ahlakı açısından önemlidir. Bir ailede bu iki özelliğin olmaması demek aile kurumunun sağlam bir temel üzerine inşa edilmemesi demektir. Aile arasındaki uyum çocukları da etkilemektedir.

4. ÇOCUK TERBİYESİ

Ülkemize bakıldığında her sene binlerce çocuk dünyaya gelmektedir. Her doğan çocuk da kendisiyle beraber aileye birçok sorumluluk getirmektedir. Çoğu aile ise bu sorumluluğun farkında değildir.

Sorumluluklarının farkına varamayan aileler çocuklarını güzel bir şekilde yetiştirmek için ellerinden geleni yapsalar da tüm bu sorumlulukları yerine getirmeleri pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle ebeveynler yapabileceklerinin en iyisini yapmaya çalışırlar.

Aile kurumunun önemli bir görevi eşlerin kendi aralarında uyum sağlayabilmeleridir. Çocuğun talep ettiği bir durumu ebeveynlerden biri olumlu karşılar diğeri ise olumsuz bir tavır takınırsa çocuk ikilem içinde kalır. Zihninde bir anlam kargaşası meydana gelir. Bu durumda da kendi isteğini yaptıracak olana yönelir ya da talep edilen durumu onaylamayan ebeveyne karşı şikâyetler başlar. Bu durumun önüne geçilmesi için ebeveynler sürekli diyalog içerisinde olmalı ve alınan kararlar uygulanmaya çalışılmalıdır.

Çocuk için okul öncesi dönemde örnek alabileceği kişiler ebeveynlerdir. “Öncelikle yetişkin olan aile bireylerinden anne ve babanın birbirleriyle olan ilişkilerinde çocuklarına örnek davranış sergilemelerinde yarar vardır. Çocuklar için ilk ve önemli örnek model anne babadır. Modellerin ortaya koyacağı tutumların genellikle aynen tekrar edileceği unutulmamalıdır” (Şimşek, 2008: 44). Bu nedenle çocuğun ortaya koyduğu davranışlarda anne ve baba çocuktan önce kendilerini sorgulamalıdır.

Hayatı tanımaya, anlamlandırmaya çalışan çocuk meraklı gözlerle çevresini, yaşadıklarını ya da belli başlı kavramları sorgulamaya, bu kavramların içini kendince doldurmaya çalışmaktadır. Çoğu zaman sorularına cevap alsalar da bununla yetinmezler. Akıllarındaki soru işaretlerini sürekli araştırırlar ve belki bir soruyu onlarca kez sorarlar. Çocuğun sağlıklı bir zihin gelişimi açısından bu sorular çok önemlidir.

“Bu dönemlerde ailelerin, çocuklarının bu tip sorularına hazırlıklı olmaları gerekir. Ayrıca çocuğa ‘Bilmiyorum’, ‘Şimdi işim var, sonra konuşuruz’, ‘Annene sor ya da babana sor’ gibi baştan savma cevaplar verilmemelidir. Aksi halde çocuk, bu sorularını arkadaşlarına soracak ve yalan yanlış bilgiler edinecektir” (Öz, 2005: 35).

Yanlış bilgilere sahip olan çocuğun bu yanlış bilgileri düzeltmesi de zor olacaktır. “Gördüğü her nesneyi inceleyip irdeleyen, kafasına takılan her şeyi soran, sorgulayan yapılarını köstekleyecek davranışlardan sakınılmalıdır. Güç yettiğinde

doğru ve anlaşılır cevaplar vererek onları tatmin etmeye çalışmak uygun olacaktır” (Şimşek, 2008: 32).

Günümüz toplumunda anne ve babaların çoğu çalışmaktadır. Her iki ebeveynin de çalışması bazen çocuğun ihmal edilmesine yol açmaktadır. Çalıştığı işte yorulan ebeveynler eve geldiklerinde çocuklarına vakit ayıramamakta ya da çok az bir zaman ayırmaktadır. Bu da çocuğun anne ve babasıyla geçireceği zamanı kısıtlamaktadır. Böyle bir durum çocuğun gelişimini etkilemektedir. Çocuk sevgi ister, şefkat ister. Bazen bu ilgisizlik ve ayrılık çocuk doğar doğmaz başlamaktadır. Çalışan bazı anneler çocuğuna süt verecek ve kucağına alacak vakti bulamamaktadırlar. “Bir çocuk için ana kucağı ile ana sütü ilelebet devam edecek olan en temel ihtiyaçtır. Ana sütü emmeyen, ana kucağı görmeyen çocuklar yarı yetim büyüyorlar. Hırçın, şımarık, tatminsiz, dayanıksız, geçimsiz oluyorlar. Daha çocukluktan itibaren yalnız kalmaya, yalnız yaşamaya itiliyorlar” (Kutlu, 2014: 257). Çocuk, bebeklik döneminde anne sütü, anne sıcaklığı ister. Çocuk, oynadığı oyunda en sevdiği kişilerin de olmasını ister. Anne ve baba bu durumu göz ardı etmemeli ve çocuğu için zaman ayırabilmelidir.

Yaşadığımız topluma bakıldığında çoğu evde televizyonun evin başköşesine kurulu olduğu görülmektedir. Yüzlerce kanalın ve binlerce programın olduğu bu teknolojik alet çoğu insanı çok rahat bir şekilde kendisine çekmektedir. Yetişkin bir bireyin bile iradesine sahip olamayıp başında saatlerce oturduğu ve zamanının çoğunu harcadığı bu alet karşısında çocukların duyarsız kalması pek mümkün değildir. Televizyon karşısına geçen çocuk yaşına uygun olmayan birçok programla karşı karşıya kalmakta ve ahlaki yönden bir çöküntüye uğramaktadır. Şehir hayatından uzak ve kapalı bir toplum yapısına sahip olan köylerde bile bu çöküntüyü görmek mümkündür. Köylerde yaşayan çocukların kıyafetlerine, konuşma tarzlarına bakıldığında kentlerde yaşayanlardan çok farklı olmadığı görülmektedir. Köylerde yaşayan çocukların aileleri ve çocukların yaşam şekillerine bakıldığında ortada çok büyük bir farklılığın olduğu görülmektedir. Gözlemlendiğinde ise çocuğun yaşadığı çevreden kente açılan tek pencerenin televizyon ya da bilgisayar olduğu görülmektedir. Bu da çocuğun karakterinin, ahlakının şekillenmesinde bu teknolojik aletin ailenin önüne geçtiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çocuk izlediği bir programda kişiyi kendisine model alarak aynı tarz giyinmeye çalışmakta, aynı

davranışları sergilemekte ve aynı şekilde konuşmaya özen göstermektedir. Bu, bazen olumlu sonuçlar ortaya koysa da genellikle olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin dikkatli olmaları gerekmektedir. Çocuğuna gerekli ilgi ve alakayı gösteren ebeveynler teknolojik aletler kısmını da göz ardı etmemeleri lazımdır. Çünkü ailenin çocuğuna kazandırmak için uzun uğraşlar sarf ettiği güzel bir davranışı televizyon, çok rahat bir şekilde ve kısa bir zamanda olumsuz bir davranışa dönüştürebilmektedir.

Çocuk yetiştirmede bir başka konu ise kıyastır. Çocuklar her zaman kendi yaşitlarındaki diğer çocuklarla kıyaslanırlar. Bu durum çocuk için çok aşağılayıcı bir hal almaktadır. Çocuk kıyaslandıkça içine kapanmakta, kıyaslandıkça özgüvenini kaybetmektedir. Ailenin kendi çocuğunu başka bir çocukla karşılaştırmaması gerekmektedir. Çoğu anne ve baba bunun yanlış bir tutum olduğunu bilse de farkına varmadan yapmaktadır. Küçük dünyasında kocaman bir yüreği barındıran çocuk için bu, büyük bir üzüntüye dönüşmekte ve içindeki güzel duygular birer birer yok olarak yerini hırsla, hasede ve nefrete bırakmaktadır.

Bir çocuk bulunduğu her alanda başarı sağlayamaz. Her çocuğun da kendine has yetenekleri vardır. Aileye düşen ise çocuktaki bu yeteneği ortaya çıkarmak, çocuğun merakı doğrultusunda ona ortamlar hazırlamaktır. Demokratik bir tutum geliştirerek çocuğuna seçme hakkı tanınmalıdır. “Anne baba tutumları içerisinde en başarılı olanı, güven verici, kabul edici, destekleyici, hoşgörölü ve demokratik anne baba tutumudur. Ancak bu esnek yaklaşım içinde bedensel, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler yetişebilir” (Kılıçarslan, 2008: 48).

Her anne ve baba dünyaya getirdikleri çocuğu kendilerince yetiştirmektedirler. Başta ebeveynler olmak üzere toplum tarafından yetiştirilen her çocuk medeniyet denizine düşmüş bir damladır. Bu damla ya içinde bir miktar zehir bulunduran ya da içerisinde şifa barındıran bir damla olarak bu denize düşmektedir. Medeniyet denizine düşen bu küçük damla ya denizin kirlenmesine sebep olacak ya da temizlenmesi için bir nebze de olsa katkı sağlayacaktır. Bunu belirleyecek olan en önemli kurum ise ailedir.

Kültürün ve ahlakın çok çabuk bozulabildiği günümüz toplumunda ailenin sorumluluğu da çok büyük olmaktadır. Çünkü toplum içerisinde hem kendilerini

muhafaza etmek zorundadırlar hem de dünyaya getirdikleri çocukları en iyi şekilde korumak, kollamak mecburiyetindedirler. Bu ise pek mümkün görünmemektedir. Sanayinin ortaya çıkardığı yeni toplumsal yapıya kendini kaptıran birçok aile, ahlakını, maneviyatını ve kültürünü çok çabuk yitirebilmektedir. Bu durumun en kötü tarafı ise aile bireylerinin değiştiklerinin, dönüştüklerinin farkına varamamasıdır. Böyle bir toplumda çocuk yetiştirdiğini zanneden aileler ise medeniyet denizine bir damla zehir damlatmış olmaktadırlar. Toplumda işlenen suçlara ve toplumdaki suç oranına bakıldığında bunu görmek çok da zor olmamaktadır.

“Unutulmamalı ki bütün diktatörler, bütün teröristler, insanlığın nefretle andığı bütün kişiler gibi bütün bilim adamları, bütün kâşif ve mucitler, tarihin, insanlığın ve milletlerin iftiharla andığı, pek çok kişinin onlar gibi olmak istediği bütün büyük şahsiyetler bir anne babanın çocuğu olarak dünyaya geldi. Hiçbiri gökten düşmedi veya topraktan çıkmadı. Bu olumlu ve olumsuz kişilerin mutlaka öğretmenleri oldu, onlara bir şeyler öğretmeye çalıştı. Öyleyse bunlara ne oldu ki bir kısmı bir safta bir kısmı başka bir safta yer aldı. Bu katiller, caniler, diktatörler, teröristler nasıl bir anne babanın elinde büyüdüler ki, nasıl bir öğretmenden ders aldılar ki kalplerinde zerre kadar iyilik, toz kadar insan sevgisi, bir arpa tanesi kadar vatan ve millet muhabbeti yeşermedi” (Uslucan, 2005: 39).

Böyle bir resmin ortaya çıkmasında sanayi ile birlikte değişen toplumun, bu topluma giren teknolojinin etkisi büyüktür. Bu nedenle öncelikle kişi kendisini iyi yetiştirmek zorundadır.

Ahlak, maneviyat ve kültür üzerine inşa edilen bir aile kurumunda çocuk yetiştirmek çok zor değildir. Bu temeller üzerine inşa edilen bir aileden medeniyet denizine düşen damla ise temiz olacaktır.

5. AİLE/ÇOCUK İLİŞKİSİ

Çocuk, medeniyetini aileden öğrenir. Kendi toplumunun değer yargılarını alır. “Çocuk ile medeniyet arasındaki ilk medeniyet kozasının örüldüğü yer ailedir. Medeniyet kendi insanını yetiştirirken bütün kavramlaştırmaları aile üzerinden yapar” (Şirin, 2012: 70). Bu nedenle bir medeniyetin en önemli kurumu ailedir.

Bebek dünyaya gözlerini bir ailenin içerisinde açar. Sevgiyi, şefkati ve güven duygusunu ilk eğitim kurumu olan ailede öğrenir. Çocuğun okula başlamadan önceki eğitim kurumu ailedir.

“İnsanı ve içinde yaşadığı aileyi çevreleyen toplumsal yapı, belli kültürel ve ahlaki değerlerle şekillenmiştir. Bu açıdan bakılınca her insan bulunduğu sosyo-kültürel bağlamın ürünüdür. Toplumsal törel yargı ve değerler, çocuğa anne baba tarafından aktarılır” (Aydın, 2013: 34).

Günümüz toplumlarında bireyin öğretmen, mühendis ya da doktor olabilmesi için bunun eğitimini alması, bu işte ehil olduğunu göstermek için bir belge göstermesi gerekmektedir. Ailede ise durum böyle değildir. Tecrübesi olsun veya olmasın her aile, yetiştirecekleri çocuk için potansiyel birer eğitmen konumundadır. Çocuğa yaklaşım şekilleri nasıl olursa olsun aile, edindiği tecrübeleri, sahip olduğu değerleri ve birikimlerini çocuğuna aktarmaktadır.

Çocuk yetiştirmek medeniyeti geliştirmektir. “Bu yüzden bir medeniyeti ortak aile çevresi kabul ederiz. Medeniyet fikri ile çocuk yetiştirmek, aile odaklı çocuk merkezli insan yetiştirme projesinin esasıdır. Bir medeniyet, çocuk yetiştirme bilgisini uygulama alanı bulamıyorsa tarihin sahnesinden geri çekilmeye mahkûmdur” (Şirin, 2012: 91). Medeniyetin tarih içinde yerini alması için onun çekirdeğini oluşturan ailenin çocuk ile ilişkisi sağlamlaştırılmalıdır. Bir çocuğun aile ile bağları ne kadar erken koparsa o toplumun medeniyeti, kültürü de o derece zayıflamakta, medeniyetin ahlakı çöküntüye uğramaktadır. Aile denetiminden ve terbiyesinden yoksun olan çocuklar toplumunun ahlaki yargılarını tam olarak kavrayamamakta ve nefislerinin istekleri doğrultusunda bir yaşam sürmektedirler. Bu da toplumsal yapıyı bozmakta, kültürü tahrif etmektedir.

6. ÇOCUK KİTAPLARI VE AİLE

Çocuk eğitiminde aile başta olmak üzere çocuğun arkadaş çevresinin, okulunun, öğretmenlerinin etkisi büyüktür. Toplumun okuyan bir toplum olması da çocuk eğitiminde son derece önemlidir. “Bu nedenle bir toplumdaki okuma oranı, toplumsal yapıyla sıkı bir ilişki içindedir. Okuma ve toplum karşılıklı etkileşim içindedirler, birbirlerini etkilerler. Eğer öğrenci okuyan bir toplum veya topluluk içinde bulunuyorsa sonuçta okuyacaktır” (Uçan, 2006b: 40).

Okuyan bir toplumun yanı sıra çocuk edebiyatının, kitaplarının katkısı da göz ardı edilemez. Yaşadığı çevrede karşılaştığı birçok durumla kendisini geliştiren, eğiten çocuk, karşılaşmadığı durumları, görmediği yerleri ya da yaşamadığı birçok

duyguyu da kitaplar sayesinde kazanmaktadır. Hayat hakkında birçok durum tecrübe etmektedir.

Kitaplar çocuğun gelişimi için önemlidir. “Çocuk daha küçükken kitapla tanıştırılmalı, okuma sevgisi aşılanmalıdır” (Çoraklı, 2008: 170). Yaşına uygun bir şekilde sunulan kitabı çocuk sevecektir. Dışı ve içi rengârenk resimlerle süslenmiş bir kitabı çocuğun görmezden gelmesi mümkün değildir. Çünkü çocuk her şeye ilgi duyar, her şeyi merak eder. Çocuk en başta resimlerine bakacak ve ardından da içeriğini merak edecektir. Aile de çocuğa zaman zaman kitaplardan ilgi çekici bölümler okuduğunda çocuk, kitabı sevmeye başlayacaktır.

Aile çocuğa sunduğu kitaplara dikkat etmesi gerekmektedir. Çocuğun seviyesine uygun olmayan ve ilgisini çekmeyen kitapların sunulması çocuğu okumaktan ve kitaptan soğutacaktır. Çocuğa sunulması gereken nitelikli ürünlerin özelliklerini Oktay üç maddede toplamıştır:

- “1) Konular ilgi çekici olmalıdır.
- 2) Çocuğun rahatça anlayabileceği seviyede, ancak düzgün bir ifade ile yazılmalıdır. İyi bir çocuk kitabı çocuğa iyi bir dil modeli sunmalıdır.
- 3) Çocukça değil çocuk için olmalıdır. Başka bir deyişle, çocuk için yazılacak kitaplar da en az yetişkinler için olanlar kadar edebi yönden güçlü, estetik olarak güzeli çağrıştıracak şekilde yazılmalıdır” (Oktay, 2000: 176).

Üslup ve içerik bakımından güçlü olan kitaplar çocuğun zihinsel gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıca çocuğun dil gelişimine de katkı sağlamaktadır.

“Gelecekte ümitli olmamız hiç şüphesiz yetiştireceğimiz neslin sağlıklı düşünen bireyler olarak topluma kazandırılması ile mümkündür. Bu da ancak sağlanacak olan iyi bir eğitimle olur. Çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı mahsullerinin ana dil öğretiminde de çok önemli bir yeri vardır” (Temizyürek, 2003: 166).

7. NUR İÇÖZÜ’NÜN ESERLERİNDE AİLE KURUMU

Çocuğun eğitiminde okul, arkadaş ve kitaplar ne kadar önemli bir yere sahipse aile de o kadar önemlidir. Daha okul ve kitapla tanışmayan bir çocuğun karakterinin şekillenmesinde aile en önemli kurumlardan biridir.

Anne ile baba arasında geçen diyaloglar, anne/babanın çevre duyarlılığı, çocuğun yaşı itibarıyla yaptığı birçok hataya ebeveynler tarafından gösterilen tepkiler, aile ortamındaki sevgi ve muhabbet, ailenin diğer canlılara karşı gösterdiği

davranışlar çocuğun ahlak gelişimini etkilemekte ve karakterini şekillendirmektedir. Bunun farkında olan İçözü, çocuklar için yazdığı masal ve öykülerde aile kurumuna dikkat çekmiştir. Çocuğun aile ortamında yaşadıklarını, anne ve babanın çocuk üzerindeki etkisini İçözü'nün eserlerinde çokça görmek mümkündür.

7. 1. OKUMAYA BAŞLARKEN

Okumaya Başlarken adlı kitapta kitapla yeni tanışan bir çocuk anlatılmıştır. Baba çocuğuna kitap sevgisini aşlamak ister. Çocuklarına hediye olarak kitap alan bir baba öyküde şu şekilde ifade edilmektedir:

“Babam bir kitap getirdi.

Ablam okudu, bitirdi.

Resimleri ezberledim,

Keşke okuma bilseydim.” (İçözü, OB: 6).

Kitap okumasını seven çocuğu babası gönülden destekler. Aldığı birçok kitapla bunu defalarca gösterir. Bu durum şöyle ifade edilmiştir:

“Hemen söyledim babama,

Uğrasın bir kitapçıya.

İşten dönerken eve,

Getirsin bana hediye” (İçözü, OB: 10).

Ebeveynler çocuklarının okumayı sevmesini ve yeni bilgiler öğrenmesini isterler. Ebeveynlerin çocuktaki bu olumlu tutumu pekiştirmeleri şiirde şöyle anlatılmıştır:

“Sırasıyla okuyarak,

Sözcükler hep çoğalacak.

Annem, babam hiç durmadan,

Yeni kitaplar alacak” (İçözü, OB: 13).

“Pembe Ayıcık” adlı öyküde çocuğun ayıcığını sokağa atan annenin tavrı ele alınmıştır. Selin adındaki kız eve geldiğinde ayıcığının olmadığını görür ve annesine

sorar. Onu sokağa attığını ifade eden anne karşısında çocuk kendi dünyasında çok büyük bir yere sahip olan ayıcık için ağlamaya başlar. Bu durum karşısında annenin tavrı ise öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Selin’e de ‘Artık kocaman kız oldun. Ayı ile oynamak ayıp oluyor.’ demiş” (İçözü, PAb: 12).

“Kırmızı Filin Rüyası” adlı öyküde yavru fil rengini beğenmez ve kırmızı boya dolu bir kazana girer. Bir süre sonra yaptığı hatayı anlayan yavru fil hatasını düzeltir ve annesinin yanına koşar. Hortumuyla yavrusunu kucaklar. Sevgisini bu şekilde gösteren anne fil sonrasında ise yavrusunun kulağına şöyle fısıldar: “‘Aferin yavrum. Senin çok akıllı olduğunu ben zaten biliyordum’” (İçözü, PAb: 16).

“Arkadaş Arayan Kirpi” öyküsünde ormandaki hayvanların tümüyle arkadaş olmak isteyen küçük bir kirpi anlatılmıştır. Onun bu davranışını aile bireyleri doğru karşılamaz. Konuyu anne kirpiye açtığında küçük kirpiyi anne, “ ‘Olmaz öyle şey!’ dedi. ‘Niye olmazmış?’ ‘Çünkü kirpiller yalnızca kirpillerle dost olur!’ ” (İçözü, AAK: 6) şeklinde bir ifadeyle karşılamıştır. Yuvaya yeni bir delik açmaya çalışan babanın yanına giden küçük kirpi bu kez ise babasının olumsuz tutumuyla karşılaşmıştır. Baba kirpinin durumu öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Baba kirpi kaşlarını çatı. ‘Görülmemiş bir şey!’” (İçözü, AAK: 8).

Anne ve baba açıklama bile yapmadan küçük kirpinin düşüncesine olumsuz bir tutum geliştirmişler ve bunu sert bir şekilde ifade etmişlerdir. Küçük kirpi kararından vazgeçmemiş ve bu kez de Diken Nine’ye sormak için yola koyulmuştur. Anne ve babanın olumsuz tutumlarına karşı ninenin çocuğa karşı tutumu çok farklıdır. Diken Nine’nin duyarlı davranışı öyküde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Diken Nine azıcık düşündü sonra gülümseyip yanıtladı. ‘Elbette ki olursun. Ancak, kurallara uyman gerek.’

Boncuk çok sevinmişti. Merakla sordu.

‘Hangi kurallara?..’

‘Öncelikle arkadaşlık kurallarına. Sonra da kirpi yasasına...’

Boncuk bunları ilk kez duyuyordu.

‘Eee... Başka?’

Diken Nine tıpkı bir öğretmen gibi anlatmayı sürdürdü.

‘Biliyorsun, sırtımızdaki dikenler, bizi düşmanlarımızdan korur. Ne yazık ki, yine bu dikenler yüzünden, dost bulmakta güçlük çekeriz.’

‘Dostunu, düşmanını kolayca ayırman çok önemli. Yani, dikenlerini ne zaman kullanacağını iyi bilmelisin. Arkadaşların oyun oynarken seni kızdırabilir. Onlara dikenlerini batırırsan bir daha seninle oynamazlar’ (İçözü, AAK: 14).

Küçük kirpi için gerekli açıklamayı yapan Diken Nine asıl söylemek istediğini ise sona saklamıştır. İçözü, ailenin çocuğun düşüncelerine ve isteklerine karşı nasıl bir tutum geliştirilmesi gerektiğini Diken Nine ile anlatmıştır. Diken Nine, karşısındaki meraklı ve heyecanlı kirpiye kendisini dikkatli bir şekilde dinlediği için pekiştireci vermiştir. Sonrasında ise yapması gereken davranış öyküde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ormanda yaşayan tüm hayvanlarla dost olman olanaksız. Çünkü, bizler, yaşam kurallarımıza göre, geceleri yuvalarımızdan çıkarız.’ Baban da, annen de yiyecek bulmak için ormana geceleri gider. Yani, büyüyünce sen de akşam olmadan dışarı çıkmayacaksın. O saatlerde ise ormandaki hayvanlar mışıl mışıl uyur” (İçözü, AAK: 16).

“Pıtırcık’la Çıtırcık” adlı öyküde baba yolda yakaladığı iki küçük sincabı evine getirir. Çocuklarını sevindirir. Küçük sincapları kafese koyarlar. Çocuklar çok mutludur. Çocuklarını sevindirdiği için baba da mutludur. Yalnızca annenin tavrı farklıdır. Bu küçük hayvanların özgürlüklerinin ellerinden alınmasına üzülmüştür. Annedeki merhamet duygusu öyküde şöyle ifade edilir: “Kapısını açtığı gibi, ikisini de özgürlüğe kavuşturdu... ‘Haydi bakalım, ormana ufaklıklar.’ dedi. ‘Dikkat edin de bir daha yakalanmayın. Yuvanızdan da sakın fazla uzaklaşmayın.’” (İçözü, PÇ: 16).

“Dans Eden Balina” adlı öyküde İçözü, yeni doğmuş bir balinanın yaşadıklarını anlatmıştır. Küçük balina çevreyi tanımak ister. Anne balina ise küçük balinayı korumak için uğraşmakta ve annelik içgüdüleriyle küçük balinaya nasihatler vermektedir: “Annesi, birkaç kez, ‘Sakın o gemilere yaklaşma.’ diye uyarmıştı. ‘Gemilerde gördüğün insanlara güven olmaz. Sana bir kötülük yapabilirler.’” (İçözü, DEB: 4).

Anne balinanın nasihatlerini tam olarak kavrayamayan küçük balina yine de anne sözünden çıkmamaya karar verir. Anne sevgisi ve aile ortamındaki sıcaklık öyküde küçük bir balina üzerinden şu şekilde ifade anlatılmıştır: “Tombik, ailesini çok seviyordu. Çok kalabalık bir ailesi vardı. Denizlerde onların peşinden yüzerken çok şanslı olduğunu düşünüyordu. Bazen yüzmekten yorulup oyunlar oynarlardı.

Özellikle kuyruk kuyruğa vererek suda köpükler çıkartmaya bayılıyordu. Uzaktan bakanlar, deniz kızlarının dans ettiğini sanırdı” (İçözü, DEB: 5).

Anne balina küçük balinadaki bir yeteneği keşfeder. Küçük balina dans etmeyi çok sevmiştir. Bu durumun balıkçılar tarafından görülmesini istememektedir. Balinadaki annelik duygusu öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Anne balina da onun bu yeteneğinin farkındaydı. Üstelik en büyük korkusu, insanların Tombik’i dans ederken görmeleriydi. Öyle ya, Tombik’i yakalayıp bir sirke götürürlerse ne yapardı” (İçözü, DEB: 6).

“Şarkıcı Yunus” adlı öyküde Mete adlı çocuk ailesiyle birlikte denize gider. Mete kovaya kum doldurmakla meşgulken anne ve baba çocuklarına örnek olacak bir davranış sergilerler. Kitap okumanın bir eğlence olduğu, tatile çıkılsa bile bu eğlenceden vazgeçilemeyeceği öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Annesiyle babası, ellerinde kitapları güneşleniyorlardı. Kumsalda başka kimseler yoktu” (İçözü, ŞY: 4).

Öyküde Mete ile yunus arkadaş olmuştur. Bir gün Mete’nin bulunduğu ortama balıkçılar gelir ve denizde ağlarını parçalayan bir yunus aradıklarını söylerler. Mete istemeden de olsa bu yunusun varlığından onları haberdar eder. Yunusa yardım etmeye çalışırken ona zararı dokunmuştur. Bu durum karşısında anne ve babanın çocuğa karşı tavrı öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Annesi Mete’ye, ‘Beğendin mi yaptığımı?’ dedi. ‘Eğer sen karışmasaydın, baban onları oyalardı’” (İçözü, ŞY: 13).

7. 2. ÇİKOLATA ÖYKÜLER

“Cik Cik Serçecik” adlı öyküde annesinden ayrılamayan küçük bir serçe anlatılmıştır. Uçmaya başlayan ve kendi yiyeceğini bulabilecek duruma gelen küçük serçe yine de annesinin peşinden ayrılmak istememektedir. Anne serçenin yavrusu için fedakârlık yapması, ona kol kanat germesi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Anne serçe de çaresiz, gagasındakileri yavrusuna veriyordu. Anlayacağınız, Cik Cik Serçe işin kolayını bulmuştu. Ne uçmayı düşünüyordu ne de yem bulmayı” (İçözü, AP: 16).

Karnı acıkan küçük serçe ağlamaya başlar. Anne serçe yavrusunun üzülmesine dayanamaz ve “Biraz sabret, yağmur dursun uçarım” (İçözü, AP: 18) der.

Anne serçe de küçük serçenin bu durumuna karşı sabretmiş ve sonunda mükâfatını almıştır. Anne serçeyi rüyasında gören küçük serçe onu aç ve yardıma muhtaç bir hâlde bulur. Uyanır uyanmaz da annesi için yiyecek aramaya gider. Anne yorgun bir hâlde yuvaya döner. Küçük serçenin değiştiğini görünce gururlanır. İçözü bu masalda küçük serçenin yaptıklarına sabreden ve sonunda mükâfatını alan bir anne serçenin yaşadıklarını anlatmıştır.

“Cemo’nun Köpeği” adlı öyküde köpekleri çok seven bir çocuk anlatılmıştır. Cemo adındaki çocuğun annesi ise titiz bir kadındır eve köpek almak istemez. Bu isteğini her fırsatta dile getiren Cemo’ya karşı annenin tavrı ise hep aynıdır: “Eve köpek sokmam” (İçözü, CK: 3). Bu tavır karşısında inatlaşmayan, ailesinin rızasını almadan kendi başına iş yapmayan ve annesini razı edeceği günü ümitle bekleyen bir çocuk görülmektedir.

Cemo bir gün babasıyla birlikte sahilde dolaşmaktadır. Sahipsiz bir köpek yavrusu bulurlar. Cemo sahiplenmek ister. Hayatı tanımaya yeni başlayan Cemo’ya babasının tavrı ise farklıdır. Baba, sahibi olmadığı bir hayvanın evlerine götürülmesine karşı çıkar ve uygun bir dille çocuğuna bu durumu şöyle anlatır: “Babası, ‘Olmaz öyle şey.’ dedi. ‘Baksana, iyi bir cinse benziyor. Mutlaka sahiplidir’” (İçözü, CK: 6).

Sahibinin olmadığı anlaşılan köpeği Cemo ısrarla eve götürmek ister. Çocuğun istekleri karşısında ebeveynlerin tavrı, ebeveynler aralarındaki iletişim öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Cemo yalvaran bakışlarını babasına çevirdi. Babası sıkıntıyla iç geçirdi. ‘Biliyorsun, annen evde köpek istemiyor, Cemocuğum.’” (İçözü, CK: 10).

İçindeki merhamet duygusuna yenik düşen Cemo annesinin kızacağını bilse de kararından vazgeçmez. Köpeği eve getirir. Çocuğunu kapıda bir köpekten gören anne şaşırır. Ailenin uygun görmediği bir davranışı yapan ve kendince gerekçeler sunan çocuğa ebeveynin tavrı öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Annesi Cemo’ya sarıldı, sonra yavaşça Zeytin’i okşadı. ‘Pekala öyle olsun.’ dedi. ‘Ama önce aşıları yapılacak. Yatağına almak da yok. Anlaşıldı mı?’” (İçözü, CK: 12).

“Balkız ile Nazkız” adlı öyküde seyahat yapmakta olan bir ailenin arabasına giren arı ve ailenin küçük kızının arıyla olan iletişimi anlatılmıştır. Arılar hakkında

birçok şey soran Nazkız'ın sorularına annesi tek tek cevap vermiştir. Kovanından çok uzaklaşan arının haline acıyan Nazkız'ı gören baba arabayı hemen yol kenarına çeker. Arı küçük kızın tepesinde iki tur atar ve camdan çıkarak uzaklaşır. İçözü burada, küçük bir canlı da olsa bir hayvana merhamet gösterilmesi gerektiğini babanın bu tavrıyla ortaya koyar. Anne ise arının dışarıya çıkmadan önce Nazkız'ın tepesinde iki tur atmasına farklı bir yorum getirmiştir. Bu durum öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Annesi, Nazkız'ın yanağını okşadı. ‘Bak, sana teşekkür bile etti.’” (İçözü, CK: 24).

“Minik Şeftali Ağacı” adlı öyküde apartmanda oturan ve bahçeye şeftali ağacı dikmek isteyen Cem adında bir çocuk anlatılmıştır. Cem'in bu fikrine baba katılmaz. Bunun mümkün olmadığını ifade eder. Apartmanın bahçesine herkesin kendi isteğine göre ağaç dikilemeyeceğini söyleyen babaya çocuk itiraz etmiştir. Küçük çocuğunu kırmak istemeyen baba ile bahçeye şeftali dikmek isteyen çocuk arasındaki konuşma öyküde şöyle anlatılmıştır:

“‘Babacığım, bizim bahçede niçin hiç ağaç yok?’

‘Olmaz mı hiç? Çamlar ağaç değil mi?’

‘Evet, ama hiç meyve ağacı yok.’

‘Burası büyük bir apartman. Yönetici, herkesin arzusuna göre düzenledi bahçeyi. Çoğunluk, çamlar ve çiçeklerle süslensin istedi...’

‘Bence yeterli değil.’

‘Peki başka ne olsun isterdin?’

‘Elbette ki şeftali ağaçları olsun isterdim.’

Babası hafifçe güldü.

‘Eee... O zaman biz de bir şeftali ağacı dikelim. Ne dersin?’

Cem, elindeki şeftaliye son bir ısırık attı. Sonra çabucak yiyip yuttu ve babasını yanıtladı. ‘İyi de nereden fidan bulacağız?’

‘Orası kolay. Elindeki çekirdeği ne yapacaksın?’

‘Çöp kutusuna atacağım.’

‘Gel, şimdi bahçeye inip minik bir çukur kazalım. Sonra da bu çekirdeği çukura gömelim.’

‘Eee... Sonra?’

‘Sen her gün çekirdeği sularsan seneye güzel bir fidanın olur.’

Cem'in aklı bu işe hiç ermemiştir. Taş gibi çekirdek nasıl olup da ağaca dönerdi? Yine de babasının dediğini yaptı” (İçözü, KBMT: 19).

“Kuyruğunu Arayan Tavşan” adlı masalda yapbozu çocuğunun yaptığını zanneden anne, küçük kızının yanağına bir öpücük kondurur. Çocuk annesinden böylesine güzel bir ödül alınca bu durum çok hoşuna gider. Sesini çıkarmaz. Annesinin sevgisini hisseden çocuk, çocuktaki değişim öyküde şöyle ifade edilir: “O gün, Mine tüm yapbozları birleştirdi. Artık odasında öyle çok arkadaşı vardı ki canı hiç sıkılmıyordu” (İçözü, KAT: 13).

“Masal Kutusu” adlı öyküde ebeveynlerin çocuğun uyuması için masal anlatmaları ve aile bireylerinin masal anlatma tarzları öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Bazen ninesi teyzesine gidince işler değişiyor. O zaman ya babası ya da annesi gelip masal anlatıyor ona. Ama ikisi de ninesi gibi anlatamıyor. Acele acele bitiriveriyorlar masalı. Sonra da yanağına bir öpücük konduruyorlar. Üstünü örtüp, ‘Haydi iyi uykular.’ diyorlar.

Oysa ninesi şarkı söyler gibi masal anlatır. Selin onu dinlerken sesindeki müziği kalbinde duyar. Gözlerini kapar, masal, çizgi film gibi belleğinde belirir” (İçözü, MK: 4).

Ebeveynler bazen çocuklara belli başlı kurallar ve yasaklar getirir. Kurallara uyması gerektiği ile ilgili uyarılarını yaparlar. Bazı ebeveynler bunu sert bir üslupla yapsa da ebeveynlerin bir kısmı bu durumu güzel bir şekilde ifade eder. Öyküde Selin’e masal kutusu veren nine, bir de uyarıda bulunmuştur. Ninenin farklı bir dille ve çocuğun seviyesine uygun olarak ifade ettiği uyarı öyküde şöyle anlatılmıştır: “Gözlerini kapatınca masalları da düşünde göreceksin. Yalnız kutunun kapağını açmak yasak. Yoksa masal perisini gücendirirsin.” (İçözü, MK: 8).

“Özlem Ağacı” adlı öyküde küçük bir kızın okula başlaması ve okulla aile arasında kalan çocuğun durumu anlatılmıştır. Nazlı adındaki kızın anne ve babası çalışmaktadır. Nazlı okuldan çıktığında onları evde görememenin üzüntüsünü yaşamaktadır. Çocuktaki özleme ve aile içi iletişimsizliğin çocuk üzerindeki etkisine öyküde şöyle dikkat çekilir: “Annesi de babası da daha eve dönmemişlerdi. İkisi de geç saatlere kadar çalışıyorlardı. Öyle ki çoğunlukla Nazlı onları görmeden yatıyordu. Sabahları da erkenden işe gidiyorlardı. Bu nedenle onları çok az görüyordu. Gün boyunca annesini babasını özleyip duruyordu” (İçözü, ÖA: 5).

Çocuğun isteğine karşı annenin olumsuz tutumu öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Diğer anneler gibi o da sık sık okula gelse ne iyi olurdu. Ama annesi, ‘İşim çok yoğun.’ diyordu. ‘Çok çalışıp sana iyi bir gelecek sağlamalıyız.’

Söyledikleri doğrudu mutlaka. Yine de başka anneler sınıfa gelince içi burkuluyordu. Kendini yapayalnız hissediyordu” (İçözü, ÖA: 6).

Nazlı’ya annesi bir gün sürpriz yapar ve öğretmenin daveti üzerine anne okula gelir. Öğretmeni, Nazlı’nın yaptığı resmi annesine gösterir. Anne, kızının bu başarısını kutlar. Çocuktaki başarının ebeveynler tarafından fark edilmesi öyküde şöyle anlatılmıştır: “Annesi, öğretmenden izin alıp resmi eve getirdi. ‘Bu kızımın en güzel yapıtı.’ diyerek herkese gösterdi. Sonra da evin girişine astı” (İçözü, ÖA: 12).

“Paytak Ördek Takımı” adlı öyküde gördüğü yaralı ördeği eve götürmek isteyen Cem ile ailesi arasında bir konuşma geçmektedir. Anne ve babanın çocuğun isteklerine karşı tutumları ve çocuğun kalbini kırmadan gösterdikleri tepki öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Babası başını iki yana sallayıp, ‘Olmaz.’ dedi.

‘Ama babacığım, ayağı sakat. Kendini besleyemiyor bile.’

Annesi de söze karıştı. ‘Yine de doğayla başa çıkmasını öğrenmesi gerek. Yoksa hiç yaşayamaz.’

Cem’in vazgeçmeye niyeti yoktu. Bu kez ablasıyla birlik olmayı denedi. ‘Ablacığım, şu zavallı paytak ördeğe evde bakamaz mıyız?’

‘Bakarız elbette. Arkadaşım Selin’in de evde kocaman bir kazı var.’

‘Babacığım, evde kaz besleniyorsa ördek de beslenebilir.’

İyileşince geri getiririz.’

Bu sözü duyunca babaları, ördeği eve götürmeye razı oldu. Ama bir şartı vardı. Minik ördeği önce veterinere götüreceklerdi. Ayağı iyileşinceye kadar evde kalabilirdi. Sonra yeniden dereye getirip bırakacaklardı” (İçözü, PÖT: 10)

“Odam Çiçek Açtı” adlı öyküde Lale adında odası sürekli dağınık olan küçük bir kız vardır. Annesinin uyarılarına rağmen odasını toplamamaktadır. Bu düzensizliği okulunu da etkilemektedir. Ailesinin, öğretmenin sözlerine kulak asmayan bir çocuğun düzensizliği, akabinde gelen başarısızlığı anlatılmıştır. Asıl yapması gerekenin ise çocuk tarafından fark edilişi bu öyküde şu şekilde anlatılmıştır:

“Lale sonunda sıfırlarla dolu bir karne alacağını anladı. Ne kadar çalışırsa çalışsın, zayıf notları çoğalıyordu.

Düşündü, taşındı ve sonunda ne yapacağını buldu.

Hemen o akşam işe girişti. Dolaplarını düzetti. Giysilerini astı. Kitaplarını raflara dizdi. Çantasını tek tek yerleştirdi. Artık okulda hiçbir eksiği olmayacaktı” (İçözü, PÖT: 22).

7. 3. ŞİPŞİRİN ÖYKÜLER

“Bana Dikkatle Bakın” adlı öyküde çevresini tanımaya çalışan bir çocuk görülmektedir. Çocuğun yaptığı davranışlara aile içinde verilen tepkiler anlatılmaktadır. Çetin adlı çocuk vazodan bir çiçek alır ve anneannesine götürür. Onu sevdiğini bir çiçekle gösteren çocuğa anneannesinin tepkisi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Büyükanne Çetin’e sarıldı. Saçlarını koklayıp yanağına bir öpücük kondurdu. Sonra da ‘Eee... Ne duruyorsunuz? Haydi oynayalım...’ dedi” (İçözü, BDB: 13).

Öyküde küçük bir çocuğun öğrenmeye başlamadığı yeni kavramları ve bu kavramları öğrenirken ailesinin nasıl destek verdiği anlatılmıştır. Çetin babasının eve geldiğini görünce hemen kucığına atılır. Babanın oğluna tavrı ve çocuğun tepkisi öyküde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Babası, ‘Ne yapmış bugün benim afacan oğlum?’ diye sordu.

Çetin hemen öğrendiklerini saydı:

İki gözüm, iki kulağım, iki elim, iki kolum var...

Say da bak babacığım parmaklarımı ona kadar.

Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on.

Git komşunun damına kon.

Sarı limon” (İçözü, BDB: 21).

“Kar Yağıyor” adlı öyküde Perim adlı küçük bir kızın cumartesi sabahı anne ve babasına yapmak istediği sürpriz anlatılmıştır. Cumartesi sabahı erkenden uyanan Perim, hafta sonu anne ve babasının evde olduklarını, okulun olmadığını bildiği için onlara bir kahvaltı hazırlamak ister. Masayı hazırlamaya başlayan Perim’in dikkatini kedi çeker. Kedi koltuğun tepesinde dışarıyı seyretmektedir. Kedinin baktığı yöne bakınca dışarıda karın lapa lapa yağdığını fark eder. Kahvaltıyı bir kenara bırakır ve dışarıya koşar. Okuduğu bir öyküde gördüğü kardan adamın aynısını yapar. Tepsinin içine koyar ve kahvaltı masasına getirir. Uyanan anne ve baba küçük kızın bu halini görür. Küçük kızın davranışlarına karşı anne ve babanın tepkisi öyküde şu şekilde anlatılmıştır:

“Annesi önce, ‘Bu da nesi, her yer su içinde kalmış!’ diye bağırdı. Derken gözü masaya ilişti. Yüzü ışıldadı. Gülümsedi. ‘Aferin benim çalışkan kızıma.’ dedi. Babası ise kucaklayıp yanaklarından öptü. Sonra kulağına, ‘Perim pijaman kardan ıslanmış, haydi hemen değiştir.’ diye fısıldadı” (İçözü, KY: 17).

Kahvaltı sırasında kardan adam erimeye başlar. Perim adlı küçük kız buna çok üzülür. Annesi bu duruma şöyle bir tepki gösterir: “Senin kardan adamın az sonra sudan adam olacak” (İçözü, KY: 18). Küçük kız ağlamamak için kendini zor tutmuştur. Kızlarının halini gören anne ve baba onun üzülmesine dayanamazlar. Kahvaltıdan sonra dışarıya çıkmaya ve kardan adamı yeniden yapmaya karar verirler. Anne ve babanın bu davranışına çocuk çok sevinir. Dışarıya çıkarlar ve çok eğlenirler. Ebeveynlerin bu tutumu karşısında çocuktaki sevinç öyküde şöyle ifade edilmiştir: “O akşam Perim, yatağına yattığında çok mutluydu. Hemen gözlerini kapadı. Bir an önce sabah olsun istiyordu. Çünkü yaptıklarını arkadaşlarına anlatmak için can atıyordu” (İçözü, KY: 21).

“Şaşkın Kuğu Yavrusu” adlı öyküde küçük kuğu arkadaşı olan leyleklerin göç ettiklerini görünce çok üzülür. Onları bir daha hiç göremeyeceğini zanneder. Gözleri dolar. Anne kuğu küçük kuğunun bu halini görünce dayanamaz. Annelik şefkati ile küçük kuğuyu kanatlarının arasına alır. Bir annenin davranışı ve hemen arkasından yaptığı konuşma öyküde şöyle ifade edilir: “Leylekler güz gelince sıcak ülkelere göçer. Fakat ertesi yıl yine yuvalarına dönerler. Hem uzakta da olsa arkadaşlar birbirini hiç unutmazlar” (İçözü, ŞKY: 19).

7. 4. SEVECEN ÖYKÜLER

“Sevgi Kokusu” adlı öyküde küçük bir kız ile büyük annesi arasında geçen bir konuşma dikkat çekicidir. Aile içinde eğitime önem veren bir ebeveyn, küçük kıza okul konusunda ve özellikle de kız çocuklarının okuması konusunda fikirlerini ortaya koyar. Öyküde büyük annenin fikri ve ailedeki büyüklerin çocukları okutma istekleri, okul konusundaki hassasiyetleri anlatılmıştır. Eğitime şöyle dikkat çekilmiştir:

“Kendimi bildim bileli büyük annemin elinde kitap, gazete görmüştüm. Okumayı öylesine severdi ki gözlükleriyle göremediği satırları, eline koca bir büyüteç alarak okurdu. Sormaktan kendimi alamadım:

-Peki, siz de okula gitmediniz mi?

-Gitmez olur muyum hiç? Benim babam çok aydın bir insandı. Kızların da erkekler kadar okuması gerektiğini bilirdi. Annem de okumuş kadındı. Yine de beni gelin görmek en büyük arzusuymuştu. O nedenle ‘kız kundakta çeyiz sandıkta’ deyip elime iğneyi ipliği tutuşturdu” (İçözü, BKK: 29).

Öyküde küçük kız büyük annenin yakında büyük bir yolculuğa çıkacağını sezer. Yolculuğun nereye olduğunu sorar. Büyük anne hüzünlüdür. Böyle bir konuyu küçük kıza anlatmanın yolunu bulmaya çalışır. Bir ebeveynin ölümün ne olduğunu küçük bir çocuğa, onu kırmadan, üzmeden nasıl anlatması gerektiği öyküde şöyle dikkat çekilir:

“Aaa... Nereye gideceksiniz? Tatile mi? Ne zaman?

Gülümsedi. Gözleri uzak bir noktaya daldı. Sonra yanıtladı:

Kim bilir? Zamanını bilmiyorum, ama yakınlaştı sanırım. Uzak, çok uzak bir ülkeye yolculuk yapacağım. Her an hazırlıklı olmalıyım.

-Yaz tatilinde olursa belki biz de geliriz.

Kaşlarını çattı. Başını sallayarak beni kucakladı. Yumuşacık göğsüne bastırdı.

-Yoo... Bu kez yalnız gideceğim. Ne yapacaksınız onca yaşlı insan arasında?

-Yoksa yaşlılar yurduna mı gitmeyi düşünüyorsunuz?

-Bir bakıma öyle de sayılabilir. Yıllardır eski dostlarımla buluşmayı bekledim. Onların da beni özlediğinden eminim. Ama bu aramızda kalsın. İkimizin sırrı olsun. Anlaştık mı” (İçözü, BKK: 32).

Büyükannesini kırmak istemeyen, büyüklerine karşı saygısını yitirmeyen küçük bir kızın davranışını öyküde şu şekilde ifade edilir: “Büyük annem eski günlerden, düğününden, yaşadıklarından uzun uzun söz etti. Aslında anlattıklarının çoğunu daha önce dinlemiştik. Yine de onu gücendirmemek için ilk kez duyuyormuş gibi yaptık” (İçözü, BKK: 33).

Duygu adlı kızın büyükannesi ölmüştür. Anne küçük kızına bunu anlatmak ister. Çocukların çok kırılgan ve dünyalarının farklı olduğunu bilen anne durumu kızının anlayacağı şekilde izah etmeye çalışır. Önemli bir konunun aile bireyleri tarafından çocuğa aktarılış şekli öyküde şöyle anlatılır:

“Sana bir şey söyleyeceğim, Duygu, dedi. Büyük anneyi kaybettik.

Şaşırmıştım. Koskoca kadın nasıl kaybolurdu. Heyecanla sordum:

Polise haber verdiniz mi? Annem gülümsemekten kendini alamadı. Sonra açıkladı:

Yanlış anladın, Duygucuğum. Yani o artık aramızda değil.

-Uzun bir yolculuğa çıkacağını söylüyordu. Yoksa size haber vermedi mi?

Annemin gözleri doldu. Gülümsemeye çalıştı:

-Öyle de sayılır. Ancak bu yolculuktan geri dönmeyecek. Bir başka dünyaya göçtü. Tıpkı muhabbet kuşun gibi” (İçözü, BKK: 35).

“Çokbilmişle Alınan” adlı öyküde Tuğçe adında meraklı bir kızın babası eve ağır bir çanta getirir. Baba, çantaya dokunulmaması gerektiğini de söyleyince çocuktaki merak daha da artmıştır. Çantada ne olduğunu merak eden ve çantaya yaklaşan Tuğçe’ye babasının tavrı sert olmuştur. Merak eden ve merakını gidermeye çalışan bir çocuk karşısında babanın yanlış tutumu şöyle anlatılır:

“Masaya yaklaşıp çantanın içine bakmak istemişti. Babası hemen çantayı kapatmıştı. Kaşlarını çatarak üstelemişti:

-Aklından bile geçirme! Bu çantayla oynamak yok, anlaşıldı mı?

Anlaşılmıştı anlaşılmamasına ya Tuğçe daha da çok meraklanmıştı. Acaba çantanın içindeki neydi? Daktilo dedikleri şey neye benziyordu? Annesi de babası da isteyken gizlice baksa ne olurdu sanki” (İçözü, ÇA: 4).

“Şu Yaramaz Boya Fırçası” adlı öyküde Ayşegül ile Mert adlarında, aralarında bir yaş bulunan iki kardeş anlatılmıştır. Oyun ve eğlence anlayışları birbirinden çok farklı olan çocukların aralarında sürekli bir tartışma vardır. Bir gün küçük kız abisinin futbol topunu boyar. Mert bunu fark etmeyince evin her tarafı lekelerle dolar. Anne görür ve Mert’e kızar. Suç Mert’in üzerine kalınca bu durum küçük kızın çok hoşuna gider ve gülmeye başlar. Annenin bu durum karşısındaki davranışı ve küçük kızın annenin uyarılarına karşı verdiği tepki öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Bunu sana yakıştıramadım, Ayşegül! Ağabeyinin azar ıstıması seni çok mutlu etti galiba...”

Sonra gözü masanın üzerindeki yağlıboya tüplerine ilişti. Öfkeyle çıkıştı:

-Yoksa bu senin marifetin mi?

Ayşegül şaşkınlıkla kekeledi:

-Şey, anne... İsteyerek olmadı... Fırçaları temizleyecektim de...

Annesi olanları anlamıştı. Hemen masaya yaklaştı. Boya kutusunu kapattı. Sonra fırçaların hepsini toplayıp aldı.

-Demek ki tüm kabahat bu fırçalarda, dedi. O halde ben de onları cezaya koyuyorum. Bundan böyle resimlerini fırçasız yaparsın.

Annesi odadan çıktıktan sonra Ayşegül pişmanlıkla Mert’e yaklaştı:

-Özür dilerim, diye fısıldadı. Böyle olsun istemezdim. Aslında bütün suç sende. Babam bu topu getirdiğinden beri beni umursamaz oldun. Sana öyle kızmıştım ki yaptığım işin sonucunu düşünemedim” (İçözü, ÇA: 35).

Muratcan deniz merakını gidermek için her gün babasına deniz hakkında birçok soru sormaktadır. Babası küçük oğlunun sorularına bıkmadan cevap verir.

Oğlunu sevindirmek için ortaya bir fikir atar. Bir ebeveynin çocuğunu kırmadan sorularına cevap vermesi ve oğlunun merakını gidermesi için bir öneride bulunması öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Madem bu kadar merak ediyorsun, biz de yaz tatilinde bir kıyı köyüne gideriz, dedi. Böylece deniz neymiş, denizde yüzmek nasıl olurmuş öğrenirsin” (İçözü, KA: 31).

Yaz gelir ve yolculuk hazırlıkları başlar. Babanın aylar öncesinde oğluna bir söz verip sözünü yerine getirmesi öyküde şöyle anlatılır: “Doğrusu ya babası da sözünde durmuştu. Hemen o hafta sonu geziye çıktılar. Arabalarını bir çırpıda yüklediler, yola koyuldular” (İçözü, KA: 32).

Muratcan merak ettiği denize kavuşur. Kumsalda oyunlar oynar. Kayalıklara oturur ve denizi izlemeye başlar. Bir fokla karşılaşır ve onunla arkadaş olur. Zamanın nasıl geçtiğini anlamaz. Babası merak içinde onu beklemektedir. Bir ebeveynin kızması gereken bir durumda oğluna kırıncı olmayan tavrı öyküde şu şekilde ifade edilir: “Aşk olsun oğlum, dedi. Hiç haber vermeden denize girilir mi? Annem de ben de seni çok merak ettik” (İçözü, KA: 38).

Öyküde anne ve baba leylek küçük leyleklerin uçuşma isteklerini olumlu karşılar. Aslında gelişimlerini tam olarak tamamlamayan küçük leyleklerin uçuşması tehlikelidir. Anne ve baba leylek onları motive eder. Anne ve baba leyleklerin küçük leyleklere karşı tutumu öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Anne leylekle baba leylek bakıştılar. Baba leylek başını salladı: Doğrusu haklısınız çocuklar, dedi. Ancak gelişiminizi tamamlamadan yuvadan uçarsanız, başınıza kötü şeyler gelebilir. Önce uçuşmaya hazır olmalısınız” (İçözü, LİKA: 8).

“Pelikan Adası” adlı öyküde Aslı ile annesi arasında geçen şakalaşmalara yer verilir. Bir annenin çocuğuna karşı olumlu tutumu öyküde şöyle anlatmıştır:

“Aslı, bir süredir dayısının yanında kalan anneannesini ne denli özlediğini fark etti. Bir an onun yaptığı köftelerin tadını damağında duyumsadı.

-Bilmez miyim, kimse anneannem gibi yemek yapamaz!

Annesi şakacıktan kaşlarını çatı:

-Vay vay vay! Demek öyle, küçük hanım? Madem öyle, bundan böyle yemeklerini anneannende yersin!

Aslı annesinin boynuna atılıp gönlünü almaya çalıştı:

-Aşk olsun! Hiç olur mu öyle şey? Annemin yemekleri de kimseninkine benzemez” (İçözü, PAa: 10).

Baba yorgun bir hâlde eve döner. Çamurlu çizmelerini bir kenara koyduktan sonra kendini koltuğa atar. Babasının eve geldiğini gören çocuk koşarak babasının yanına gelir. Çocuğun babaya karşı tavrı ve çocuğun bu tavrı karşısında babanın davranışı öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Aslı hemen koşup yanaklarından öptü. Babası işten dönünce de hep böyle yapardı. Çünkü babası ona, ‘Senin bir öpücüğün tüm yorgunluğumu alıyor.’ derdi” (İçöz, PAa: 16).

Aslı babasına Zeynep’in evlerine dönüp dönemeyeceğini sorar. Olumsuz bir cevap alınca da evlerin sel altında kalmasına neden olan yağmuru suçlamaya başlar. Babanın kızının yanlış kanılara varmaması için yorgunluğunu bir kenara bırakıp küçük kızına bilgi vermesi, ona bir yetişkinle konuşur gibi muamele etmesi öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Annen doğru söylüyor, Aslıcığım. Suçun tümü bizlerde. Doğayı düşüncesizce yaralıyoruz. Derelerin üzerini kapatıp evler yapıyoruz. Asfaltlar döküp caddeler açıyoruz. Sonra sular yataklarına dönmeye çalışınca da en büyük zararı yine bizler görüyoruz. Neyseki yağmur kesildi. Sular da yavaş yavaş çekilmeye başladı. Sanırım Zeynep’ler de çok geçmeden evlerine döner. El birliğiyle evlerini temizlemelerine yardımcı oluruz” (İçöz, PAa: 17).

Yaşanan sel felaketinden sonra çamurlar, pislikler denize akmış ve denizde küçük bir ada oluşmuştur. Adayı da pelikanlar sahiplenmiştir. Bu durum Aslı’yı çok sevindirir. Yiyecek arayan bu kuşlara Aslı bir şeyler götürmek ister. Çocuktaki hayvan sevgisi ve çocuklarının bu isteğine karşı ebeveynlerin tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Aslı’nın içinde bir şeyler titredi. Bu yabancı konukları yakından görmek için dayanılmaz bir istek duydu. Merakla sordu:

-Onları görmeye gidebilir miyiz, baba?

Sanki annesi de bu teklifi bekliyordu. Neşeyle:

-Ya ne güzel olur, dedi. Doğrusu ya Aslı’nın babası da merak ediyordu kuşları. Hemen o hafta sonu gidip görmeye karar verdiler.

O pazar sabahı Aslı özenle hazırlandı. Sanki mahallelerine yeni taşınmış bir komşuya gidecekmiş gibi heyecanlıydı. Annesine merakla sordu:

-Konuklarımıza elimiz boş mu gideceğiz? Onlara armağan da götürmek gerek, değil mi?

Annesi onun ne demek istediğini hemen anlamıştı. Gülerek kızına sarıldı. Neşeyle göz kırptı:

-Elbette. Giderken çarşıya uğrar, balık alırsın. Ne dersin? Onlar için en uygun armağan bu olsa gerek, değil mi” (İçöz, PAa: 25).

“Akrebini Kaybeden Saat” adlı öyküde Ayhan, babası için çok değerli olan saatin kaybettiği akrebini bulur. Akrebi yerine takar. Anne daha uyumamış olan oğlunu uyarır. Çocuğun annesine karşı tavrı ve aile içinde olması gereken örnek iletişim öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Ayhan! Bakıyorum hala uyumamışsın. Saatin kaç olduğunu biliyor musun sen?

Ayhan gülümseyerek elindeki saati annesine gösterdi:

-Bilmez miyim, anneciğim. İstersen bak, sen de gör. Saatin akrebini buldum. Eskisi gibi tıkır tıkır çalışıyor.

Annesi gülerek oğluna sarıldı. Yanağına sevgi dolu bir öpücük kondurdu. Sonra saati elinden aldı:

-Haydi bakalım artık uykuya, dedi. Bundan böyle uyanmak için kolundaki saati ayarlasan iyi olur. Bunu da babanın çalışma masasına koyayım. Böylece tıktırılarıyla senin uykunu da kaçırmaz” (İçözü, PAa: 39).

7. 5. ALTIN DOĞA ÖYKÜLER

“Leylekler Yine Geldi” adlı öyküde küçük bir çobanın karlar arasında bulunduğu yaralı bir leyleği ağılına getirmesi anlatılmıştır. Çoban ninesinin otlardan hazırladığı merhemi leyleğin kanatlarına sürer. Akşam olunca aile eve döner. Küçük çoban başından geçenleri ailesine anlatır. Aile, çocuğun kuşa gösterdiği merhameti takdirle karşılar. Ailenin bu olumlu tutumu öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Ninesi gülümseyerek onu kucakladı. ‘Aferin benim akıllı torunuma.’ dedi. ‘Hiç kaygılanma, yakında leyleğin iyileşir.’ Babası da oğluyla gururlanmıştı. ‘Maden ki bir hastamız var, onu iyi beslememiz gerek.’ dedi. Annesi derince bir kaba yiyecek doldurdu. Bir kova suyu da yanına ekleyince, leyleğin sorunu kalmadı” (İçözü, BPG: 45).

“Altinkum’un Konukları” adlı öyküde Naz adında küçük bir kızın deniz kenarında karşılaştığı ilginç bir durum anlatılmıştır. Naz, annesinden izin alarak kumsala gezmeye gider. Dalgaların kenara taşıdığı deniz kabuklarını toplamaya başlar ve zamanın nasıl geçtiğini anlamaz. Akşam olunca konakladıkları otele döner. Ailesi merak içinde onu beklemektedir. Çevresini tanımaya çalışan çocuk oyuna kendini kaptırarak annesinin uyarısını unutmuştur. Bir annenin küçük kızına uyarı şekli öyküde şöyle ifade edilmiştir: “‘Aferin sana!’ dedi. ‘Hani uzaklaşmak yoktu? Meraktan çatladım!’ Naz elindeki torbayı sallayıp, topladıklarını gösterdi. ‘Özür dilerim anneciğim.’ dedi. ‘Öyle güzel taşlar, deniz kabukları vardı ki dayanamadım. Hepsini toplamak istedim. Sonra da dev kaplumbağaları izlemeye daldım. Zaman nasıl geçti anlamamışım” (İçözü, ÇHV: 32).

“Guguk Gu ile Aksak Saksak” adlı öyküde Öykü adlı küçük bir kızın bahçelerinde bulduğu yaralı kuşu eve getirmesi ve ona iyileşinceye kadar bakması anlatılmıştır. Ayrıca öyküde en güzel bahçe yarışmasına hazırlık için yapılan çalışmalar ve Öykü’nün bu yarışmada ödül alması anlatılmaktadır. Anne tüm gayretiyle bahçeyi düzenlemekte ve yarışma için hazırlık yapmaktadır. Meraklı gözlerle kendisini izleyen küçük kızının merakını gidermesi ve yapılan bu güzel etkinliğe katılması için ona da bahçede bir yer ayırır. Annenin çocuğa karşı bu olumlu tutumu ve sorumluluk bilincinin gelişmesi için verdiği bu iş öyküde şöyle anlatılmıştır: “Annesi, ‘Bahçede senin için özel bir bölüm ayırdım.’ demişti. ‘Dilediğin gibi ek, biç... Ben hiç karışmayacağım. Orası senin sorumluluk alanın. Bir de bakarsın, yılın en güzel bahçesi seninki seçilir.’” (İçözü, GGİAS: 5).

“Bir Bardak Gökyüzü” adlı öyküde Doruk adlı bir çocuğun anne ve babasıyla yapacakları kamp anlatılmıştır. Doruk sevinç içinde hazırlıklarını yapar. Yola çıkmalarına bir gün kala beklenmedik bir haber alırlar. Doruk’un teyzesi ile eniştesi bir iş yolculuğuna çıkacaklardır. Emre’yi de bırakacak yerleri yoktur. Doruk’un anne ve babası Emre’yi de kamp için yanlarına alırlar. Doruk bu işe çok sinirlenir. Çocuğunun bu davranışına karşı annenin olumlu tavrı öyküde şöyle ifade edilir: “Annesi kaşlarını çatıp, başını iki yana salladı. ‘Ön yargılı olma.’ dedi. ‘Her şeyin bir ilki vardır. Ona karşı biraz anlayış göstermemiz yeter. Bakarsın tatil sonunda bir kampçı daha kazanırız.’ Doruk hiç sanmıyordu. Sessizce omuzlarını silkti” (İçözü, GGİAS: 23).

7. 6. MASAL BAHÇESİ

“Yuvarlanan Dağ” adlı masalda çığ düşmesi sonucu otelde mahsur kalan aileler ve otel çalışanları korku içinde beklemektedir. Bir ailenin küçük kızı ise durumun farkında değildir. Karların insana zarar vermeyeceğini düşünür. Cam kenarına geçer ve uzakta parlayan bir kar tanesiyle konuşmaya başlar. Kar tanesine arkadaşlarını da alıp gitmesini söyler. İnsanlara zarar vermemesi konusunda onu uyarır. Küçük kızının bu durumu anneyi sinirlendirir. Annenin çocuğuna karşı takındığı olumsuz tutum masalda şu şekilde ifade edilmiştir:

“‘Ne yapıyorsun orda öyle?’

‘Hiç... Şu kar tanesiyle konuşuyorum.’

Annesi biraz da kızgınlıkla, ‘Saçmalama!’ dedi. ‘Kar tanesiyle konuşulur mu hiç?’

Küçük kız, parmağıyla izlediği kar tanesini gösterip ‘Ama bu diğerlerinden farklı.’ dedi. ‘Benim dediklerimi anlıyor.’

Annesi gözlerini aç aça, ‘Yetti artık. Bıktım senin ayakta düş görmenden.’ diye söylendi” (İçözü, CSDF: 62).

7. 7. DİĞER KİTAPLAR

“Sihirli Düşler Kesesi” adlı öyküde küçük Memocan’ın saçı olmadığı için arkadaşları onunla dalga geçmektedir. Annesi ise küçük oğlunun düştüğü durumu uzaktan izler. Çocuk kendi haline üzülürken annesi de arkasında üzülmemektedir. Annenin küçük oğluna karşı merhameti ve çocuğunu koruması öyküde şöyle anlatılır: “Memocan çevresindekilere cevap yetiştirmeye çalışırken, onları perdenin arkasında izleyen bir çift gözden habersizdi. Aldırmaz gibi görünse de içinde bir şeyler çıtır çıtır kırılıyordu. Annesi oğlunun duygularını hissetti. Çevresindekilere çıkışıp hepsini bir çırpıda dağıttı” (İçözü, SDK: 26).

Öyküde Memocan, annesine bir sürpriz yapar. Anne ağılta süt sağarken güzel bir kahvaltı hazırlar. Fırına koşar ve sıcak bir ekmek alır. Annesi küçük oğlunun bu sürprizini görünce şaşırır, gülümser. Memocan artık kendisinin kocaman bir adam olduğunu söyler. Bir annenin çocuğunun yaptığı güzel bir davranışa karşı verdiği tepki öyküde şu şekilde ifade edilmektedir: “‘Desene benim oğlum büyümüş de evimin eri olmuş.’ diyerek gururla sarıldı çocuğuna” (İçözü, SDK: 35).

“Gökten İnen Üç Yıldız” adlı öyküde Tulu üniversiteyi bitirmiştir. Çocukluk arkadaşının düğününe hazırlanmaktadır. Düğüne gitmek için annesinden izin istemiştir. Üniversite bitiren yetişkin bir kızın böyle bir davranışı karşısında annenin tutumu da örnek teşkil etmektedir. Aile içindeki iletişim öykünün bu bölümünde şöyle ifade edilmiştir: “Canan Hanım gülümsedi. Nasıl ‘hayır’ diyebilirdi ki? Karşısında üniversite mezunu koskoca bir kız duruyordu. İstese izin bile almazdı. Yine de pek hevesli görünmemek için biraz düşünür gibi yaptı. ‘Bir de babana soralım.’ dedi” (İçözü, GİÜY: 39).

Öykünün bir bölümünde ortaokula geçmiş bir kızın sevinci anlatılmaktadır. İçözü kızın sevincini ve çocuğa karşı ailenin tutumunu öyküde şu şekilde anlatmaktadır: “Bir ara Tuğçe’ye duygularını açmıştı. Bir sırrını aktarır gibi hafif bir

sesle, “İyi ki zorunlu eğitim on iki yıla çıktı. Yoksa beni ilkokuldan sonra okutmazlardı.’ diye fısıldamıştı” (İçözü, GİÜY: 57).

“Güneşe Tırmanan Çocuk” adlı öykünün bir bölümünde annesini dinlemeyen Cengiz isimli bir çocuğun başına gelenler anlatılmıştır. Cengiz’in durumu öyküde şöyle anlatılmaktadır: “Gerçi yaz tatilinde sırtı, yüzü su toplayıp kabarmıştı, ama bu konuda tek suçlu kendisiydi. Eğer annesini dinleyip güneşin altında o kadar oynamasaydı o acıyı çekmeyecekti” (İçözü, GTÇ: 68).

Cengiz erkenden kalkar, mayosunu giyer ve sahilin yolunu tutar. Amacı kumlarla oynamaktır. Birden yağmur bastırır. Cengiz kendisini bir gazinoya atar. Yağmurun durduğunu gören Cengiz evinin yolunu tutar. Annesi merak içinde onu beklemektedir. Yine de küçük oğluna kızmaz. Annenin küçük oğlunun yaptığı hataya karşı kırıncı olmayan tepkisi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Ah yaramaz ah! İyi ki gazinoya sığınmayı akıl etmişsin. Ne vardı sabah sabah denize koşacak” (İçözü, GTÇ: 75).

Sevginin Mirnavcası adlı öykü kitabının “Kertenkele ile Tombiş Kedi” bölümünde küçük bir kızın kedinin eline düşmüş olan kertenkeleyi kurtarması anlatılmıştır. Küçük kız kertenkelenin başından kediye kovar. Asfalta yapışmış, kıpırdamandan duran kertenkeleyi yoldan kaldırır, duvarın kenarına koyar. Annesiyle caddeye doğru ilerlerken arkalarında kedinin sesini duyarlar. Baktıklarında kedi yalanmaktadır. Küçük kız şaşkın gözlerle annesine bakar. İkisinin de aklına aynı şey gelmiştir. Küçük kız üzülür. Çocuktaki merhamet ve annenin bu durum karşısında tavrı öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Kızımın gözleri doldu. Sonra, ‘Ama ben görevimi yaptım değil mi, anne?’ diye fısıldadı. Sonbahar rüzgârıyla savrulan saçlarını okşadım. Sarılıp yanaklarından öptüm. “Tabi ki görevini yaptın.” dedim. ‘Merak etme. Kertenkele çoktan yuvasını bulmuştur. Tombiş tekir kim bilir hangi balıkçının oltasındaki balığı midesine indirdiği için böylesine keyifli...” (İçözü, SM: 6).

“Kara Köpek Beyaz Kedi” adlı öyküde kısırlaştırılan bir köpeğin iki küçük yavruyu sahiplenmesi ve onları emzirmesi anlatılmıştır. Herkes hayret içinde yavruları emziren köpeğe bakmaktadır. Bir yetişkinin hayvanlara karşı merhameti öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Sevginin gücü bu işte... Yavruları öylesine sevmiş ki sonunda memelerine süt inmiş” (İçözü, SM: 33).

“Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?” adlı öyküde Kerem parasının tamamını harcadığı için annesinin doğum gününde ona hediye alamaz. Bu duruma çok üzülür ve bunu annesiyle paylaşır. Annenin bu durum karşısındaki tavrı ise yapıcıdır. Annenin küçük oğluna karşı tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Annesi, ‘Armağan vermen şart değil ki... Sarılıp öpmen de yeter. Haydi sil gözyaşlarını.’ deyip Kerem’in yanaklarından öptü. Sonra diğer kolunu da İrem’in omzuna doladı” (İçözü, SONY: 39).

İrem ile Kerem karnelerini almıştır. İrem “Teşekkür Belgesi” almıştır. Kerem ise bir şey alamamıştır. Anne kızına sarılır ve onu öper. Kerem ise hemen odasına çıkar. Ailenin çocuklarının başarılarına ya da başarısızlıklarına karşı tavrı bu öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Annesi, ‘Kerem göster bakalım karneni.’ deyince İrem atılıp, ‘Nesini gösterecek anne?’ dedi.

O sırada babaları da ellerinde iki paketle içeriye girdi.

‘Nerede benim çalışkan çocuklarım?.. Karne armağanlarınızı getirdim.’ diye seslendi.

İrem hemen Teşekkür Belgesi’ni kapıp babasının yanına koştu.

‘Ben teşekkür getirdim, ama Kerem’in karnesi felaket! Armağanı hak etmedi.’ deyince annesi kaşlarını çatarak eliyle, ‘sus’ işareti yaptı.

O sırada Kerem de içeri süklüm püklüm girip babasına yaklaştı. Karnesini arkasına saklamıştı. Babası ikisine de sarılıp öptü. Armağanları verdikten sonra, ‘İkinizin de daha başarılı olacağınızdan eminim.’ dedi. ‘Önemli olan hatalarınızın ne olduğunu bulup düzeltmeniz...’ Sonra İrem’in kulağına eğilerek, ‘Teşekkür almışsın, ama senin de düzeltecek çok hatan var, unutma...’ diye fısıldadı. İrem bu sözlerden hiçbir şey anlamamıştı” (İçözü, SONY: 52).

Kerem’in huysuzluğu üzerindedir. Annesi ona hasta olup olmadığını sorar. Kerem ise bir şeyinin olmadığını, sadece moralinin bozuk olduğunu söyler. İrem, Ayşe’nin doğum gününe kendisini çağırdığını, Kerem’i ise çağırmadığını söyler. Anne bu duruma üzülür. Annenin tavrı şöyle ifade edilmiştir: “Doğrusu, Ayşe de ayıp etmiş. Seni çağırdığı halde kardeşini çağırmaması hiç hoş değil” (İçözü, SONY: 57). Doğum günü gelir ve Kerem elinde hediye ile Ayşe’nin evine gider. Ayşe kapıyı açar. Kerem’in gelmesine çok kızmıştır. İçerdekiler de yüzlerini asarlar. Bu duruma farklı bir açıdan bakan ise yine bir annedir. Ayşe’nin annesi durumu hemen düzeltir. Bu durumu ise öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Olanları şaşkınlıkla izleyen Ayşe’nin annesi yanlarına yaklaşp, ‘Doğrusu çok ayıp.’ dedi. ‘Bakın, Kerem elinde

armağanıyla gelmiş. Haydi bakalım, onu da yanınıza alıp eğlenmeye devam edin.” (İçözü, SONY: 59).

Anneler çocukları için çoğu zaman sorun çözücü, çocuklarının imdadına yetişen birer arkadaş gibidir. Kerem okulda yapılacak olan bir törende şiir okumak ister. Bunu kardeşi İrem’e söyler. İrem ise o törende konuşmacıdır ve yapacağı konuşmaya odaklanır. Kerem ne yapacağını bilemez bir hâlde odada dolaşırken imdadına annesi yetişir. Bir annenin çocuğuna yardımcı olması, onları desteklemesi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Annesi hemen kitaplığa gidip, raflardan birkaç şiir kitabı çıkardı. ‘Bunların içinde çok güzel şiirler var. Birini seçip ezberleyebilirsin.’ diyerek oğluna uzattı” (İçözü, SONY: 62).

Anne, kızı İrem’in de imdadına yetişir. İrem tören sabahı sunum yapacağı kâğıdı kaybeder. Heyecan ve panik içinde odada koşturmaktadır. İşi yoluna koymak ise yine anneye düşer. Bu durum ise öyküde şöyle anlatılmaktadır: “Annesi ‘Niçin üzülüyorsun kızım, mademki sen yazdın, kâğıt olmadan da kolayca söyleyebilirsin.’ diye onu sakinleştirmeye çalıştı” (İçözü, SONY: 63).

İrem ile Kerem amcaları ve yengeleri ile birlikte ormana pikniğe giderler. Bir süre sonra fark ederler ki her taraf çöp yığındır. Kerem’in aklına bir fikir gelir. Bunu İrem’e anlatır. Bir anda yerlerinden fırlarlar ve ormandaki çöpleri toplamaya başlarlar. O kadar çöp vardır ki çöplerin tamamını toplayamazlar. Bir süre sonra yorgun düşüp bir ağacın altında uyuyakalırlar. Uyandıklarında ağacın çevresinde ağızlarında çiçeklerle uçan kuşlar görürler. Ayaklarının önünde de içi yemişlerle dolu bir sepet durmaktadır. Amcanın kuşların bu davranışını yorumlayışı ve güzel davranışta bulunan çocuklarını ödüllendirişi öyküde şöyle anlatılmıştır: “Bizimkiler şaşkınlıkla çevrelerine bakındılar. Amcaları az ilerde onları gülerek izliyordu. ‘Bakın ormanın gerçek sahipleri size nasıl teşekkür ediyor.’ dedi. ‘Meyveler de gün boyu yaptığınız güzel davranışlar için benden...’” (İçözü, SONY: 77).

Bugün ne Cadılık Yaptım adlı kitapta Tuğçe evi temizlemek ister. Kendi çabalarıyla da bir güzel temizler. Anneannesi bu duruma çok kızar. Bunu kimin yaptığını sorar. Tuğçe ise sevinçle atılır ve kendisinin yaptığını söyler. Küçük kızın aile bireylerinden takdir almak, onları memnun etmek için yaptığı uğraşlara karşı anneannenin olumsuz tutumu öyküde şöyle ifade edilmiştir: “‘BU SENİN

MARİFETİN, DEĞİL Mİ KÜÇÜK HANIM?!’ Yaşasın... Benimle konuşmaya başlamıştı yine. Biraz yüksek sesle de olsa konuşuyordu ya! Sevinçle yanıtladım. ‘Evet anneanneciğim.’ ‘Utanmadan bir de evet diyorsun ha? BU NE KEPAZELİK BÖYLE?’” (İçözü, BNCY: 13).

Tuğçe ile teyzesi odanın dağınıklığı hakkında tartışırlar. Tuğçe kendince neden dağınık bıraktığını açıklamaya çalışır. Çocuğun durumuna teyzenin tavrı ise çok serttir. Teyzenin durumu öyküde şöyle anlatılmıştır: “Sabahtan beri bu odayı adam etmeye uğraşıyorum. Bir gün olsun derli toplu görmek istiyorum. Çabuk çekmecelerini düzelt diyorum sana” (İçözü, BNCY: 19).

Tuğçe, ablasının kazağını giyer. Kazak Tuğçe’ye bol gelir. Tuğçe ise çıkarmak istemez. Kendisine çok yakıştığını düşünür. Ablası Tuğçe’yi şikâyet için anneye gider. Anne ise biraz düşünür ve kararını verir. Çocuğun olumsuz bir davranışına karşı annenin yapıcı tutumu öyküde şöyle anlatılmıştır: “‘Aslında pantolonuyla uyumlu olmuş. Yalnız, kazaktan çok, palto giymişe benziyor. Montun altından kazağın eteklerinin sarkması da biraz tuhaf!’ Neyse, bu kez annem ablamdan daha insafli çıktı. Hemen koşup boynuna sarılıyorum” (İçözü, BNCY: 24).

Dönem sonu gelir ve Tuğçe karnesini alır. Karnede zayıflar vardır. Tuğçe eve gelir gelmez anne Tuğçe’nin karnesini ister. Karneyi gören anne çok sinirlenir. Karnedeki zayıf notlardan dolayı annenin kızına karşı sergilediği olumsuz tavır öyküde şöyle anlatılmıştır:

“‘Bir de utanmadan gülüyorsun ha? Bu karneyi hangi yüzle getiriyorsun eve? Bu notları nasıl düzelterek düşünene karşıma geçmiş gülüyorsun!’

Bu defa saçları da dimdik olmuştu öfkesinden. Öyle komik görünüyordu ki gülmek için kendimi sıkarken gözlerime yaşlar doldu. Tabii yine yaranamadım.

‘Ağlamak işe yaramaz kızım... Gözyaşlarıyla beni yumuşatacağını sanma! Artık ne doğum günü partisi var sana, ne de paten!’” (İçözü, BNCY: 33).

Tuğçe çok çalışır ve notlarını düzeltir. “Takdir” ya da “Teşekkür Belgesi” alamamıştır; ama eve zayıflarla dolu bir karne de getirmemiştir. Tuğçe bir başarı belgesi alamadığı için üzgündür. Annesine espriler yaparak konuyu kapatmaya, onu sinirlendirmemeye çalışır. Anne ile kız arasındaki konuşmaları ve annenin yılsonu getirilen karne hakkındaki görüşleri öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“‘Eee... Hani TAKDİR? TEŞEKKÜR bile yok bu kez...’

Bu fırtınayı atlatmanın tek yolu var; şakaya boğmak.

‘O kadar çok TAKDİR, TEŞEKKÜR dağıttılar ki anneciğim, sonunda bana yalnızca BİR ŞEY DEĞİL kaldı.’

Ne de olsa espriden anlar... Gülerek sarıldım bana.

‘Neyse, geçtin ya... Gelecek yıl daha iyi çalışırsın.’” (İçözü, BNCY: 74).

Anne ile Tuğçe okuldan çıkıp eve doğru giderlerken Tuğçe’nin arkadaşı Mehmet ile karşılaşırlar. Mehmet Tuğçe’ye okulda takılan lakabı ile seslenir. Anne lakaba ve çocuğun tavrına şaşırır. Çocukların olumsuz davranışları karşısında annenin tutumu öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “ ‘Aşk olsun Memet, Ben de sizi iyi arkadaş sanırdım. Tuğçe’ye az önce Kaktüs dediğini duyunca çok şaşırdım. Ayıp değil mi?’ Mehmet kıpkırmızı kesildi. Yine de hazırcevaplığından bir şey yitirmedi tabii” (İçözü, BNCY: 74).

Tuğçe çok sevdiği patenleriyle sokakta kayarken mahallenin çocukları karşısına çıkar. Oyun oynadıklarını ve Tuğçe’nin de oyunlarına katılmasını isterler. Tuğçe biraz kaydıktan sonra onlara katılabileceğini söyler. Çocuklar ise ısrarcıdır. Hemen oyuna girmesini istemektedirler. Aralarında tartışma çıkar ve patenlerden biri Mine adlı kızın başına gelir. O sırada Mine’nin annesi de bu kavgaya şahit olmuştur. O da çocukların kavgasına dâhil olur. Sesler yükseldikçe mahalleli olay yerine toplanır. Tuğçe birçok velinin ortasında kalakalır. Bu tartışmada anne ve babaların çocuğa karşı olumsuz tutumları öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“‘Sen ne yaramaz kızsın böyle? Ya çocuğun başı yarılısaydı?’

‘İyi ama teyzeciğim, ona kim benim ayağımın altına başını soksun dedi?’

Derken, tüm çocukların anneleri çevremi sardılar. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı.

‘Zaten suç onda değil annesinde.’

‘İnsan bu sorumsuz çocuğu bir başına sokağa salar mı?’

Duyan da benim azgın bir canavar olduğumu sanır. Ne anneme, ne kendime böyle laf ettirmem.

‘Esas sorumsuz olan sizin çocuklarınız. Benim ayağımdan patenleri almaya kalkmasalardı bu kaza olmazdı ki... Üstelik onlar beni yere yıkmaya çalışırken hiçbiriniz engel olmaya kalkmadınız!’

‘Bak! Bak cadiya! Bir de utanmadan hala konuşuyor!’

Derken, yanımıza minik Enes’in annesi yaklaştı. Herkesin beni suçladığını görünce, o da verip veriştirmeye başladı.

‘Haklısınız komşular. Ben de bu kızıdan şikâyetçiyim. Geçen gün şu katil patenleriyle az kalsın Enes’i çiğniyordu.’

‘İyi ama teyzeciğim, siz de küçücük çocuğu sokak ortasında başıboş bırakmıştınız. Birden önüme fırlayınca ikimiz de yere yuvarlandık. Bakın kollarımdaki sıyrıkların izi bile geçmedi.’

Bakkal Hasan amca da dükkânını bıraktığı gibi sokak mahkemesine katıldı.

‘Ben kaç kez söyledim. Bir kaza yapacaksın dedim, ama kimin umrunda? Şimdi patenle onu bunu eziyor, biraz büyüyünce de trafik canavarı olup çıkacak! En iyisi şimdiden olayı karakola bildirelim.’

Karakol sözünü duyanlar iyice ateşlendiler.

‘Evet, evet... Artık bu başıbozukluğa son vermek gerek.’

‘Canavarın başını küçükken ezmeliyiz...’

‘Zaten şimdiye kadar şikâyet etmemekle biz de suça katılmış sayılırız.’

‘Haydi hemen telefon edelim.’” (İçözü, BNCY: 80-81).

Mahallelinin baskısına dayanamayan Tuğçe kendisini savunmak için bu kez mahalledeki insanların yaptıklarını ortaya dökmeye başlar. Mahalleli olan biteni öğrenmeye başladıkça Tuğçe’yi bırakıp birbirleriyle kavgaya tutuşurlar. Tuğçe aralarından sıyrılır. Akşam olunca da her şeyi annesine anlatır. Annenin bu durum karşısındaki tepkisi öyküde şöyle anlatılır:

“‘Keşke büyüklerinle öyle konuşmasaydın kızım. Bundan böyle arkadaş seçerken de daha dikkatli olmalısın. Bir daha sokak ortasında çığlıklar attığını da duymamayım.’

Tüm söylediklerine, ‘Peki anneciğim!’ demekten başka seçeneğim yoktu tabii.

Artık yatağımdayım ve kendi kendime soruyorum. Acaba ben gerçekten cadı mıyım? Eğer cadıysam, süpürgem nerede” (İçözü, BNCY: 83).

“*Cadılık Parayla Mı?*” adlı kitapta Tuğçe’yi annesi her sabah çalar saatten önce uyandırmaktadır. Annenin çocuğunu uyandırma şekli öyküde şöyle anlatılır: “Önce yanağımdan bir öpücük alıyor. Sonra perdeleri açıyor. ‘Güzel kızım haydi kalk artık.’ dedikten sonra mutfığa koşuyor” (İçözü, CPM: 15).

Anne evi temizlemektedir. Evdeki kullanılmayan eşyaları da toplamaktadır. Tuğçe eşyalarını vermek istemez. Yine de kullanmadığı eşyaları ve oyuncakların bir kısmını torbaya koyar. Bu durum karşısında annenin tavrı öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Annem gülümseyerek torbayı aldı. Onca işi arasında yanaklarımdan öpmeyi de unutmadı. Sonra nedense açıklama gereği duymuş olacak ki konuşmaya başladı.

‘Tuğgeciğim anlarına böylesine bağlı olman çok güzel, ama zaman zaman bazı eşyalarımızdan vazgeçmemiz gerek. Yoksa bu evlerde oturak yerimiz kalmaz.’” (İçözü, CPM: 27).

Tuğçe resim yapmayı çok sevmekte, fırçayla boyayla sürekli oynamaktadır. Bir gün evde otururken odasının rengi dikkatini çeker. Boyamaya başlar. Çocuğun bu davranışı karşısında anne ve babanın tutumu öyküde şöyle anlatılmıştır: “Neyse ki odamı babam çok beğendi. ‘Ellerine sağlık kızım. Gökkuşağı gibi olmuş. Sanatçılık senin ruhunda var!’ diyerek benden yana tavır alınca, annem de gülümsemekle yetindi” (İçözü, CPM: 66).

Tuğçe ile ablası anne ve babanın ne kadar çalıştıklarını, evin masraflarını karşılamak için ne kadar uğraştıklarını görürler, kendilerince bir karar alırlar. Kendi masraflarından kısacaklar, kendi odalarını kendileri boyayacaklardır. Böylece evin boya masraflarını da hafifletmiş olacaklardır. Anne ve baba kızlarının bu düşüncesini duyarlar, mutlu olurlar. Bu durum karşısında annenin düşünceleri öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Ah benim canlarım! Hiç evlatları anne babaya yük olur mu? Düşünmeniz bile güzel ama nasıl olsa eve boyacılar girecek. Bir oda eksik, bir oda fazla değişmez” (İçözü, CPM: 107).

Bana Derler Küp Cadısı adlı kitapta Tuğçe’nin ablası eve bir gitar getirmiştir. Tuğçe gitarı görünce çok sevinir ve hemen kurcalamaya başlar. Öğrenmek için can atmaktadır. Ablası çalarken onu izler. Bir süre izledikten sonra ablasından kendisine de gitar çalmayı öğretmesini ister. Abla ise öğretmek istemez. İmdadına abisi yetişir. Abisi, çok iyi gitar çalan bir arkadaşının olduğunu ve Tuğçe’nin ondan ders alabileceğini söyler.

Bir süre sonra Tuğçe ders almaya başlar. Gitar derslerinden sonra eve gelir ve öğrendiklerini çalmak için çabalar. Evdeki en büyük destekçisi ise anneannesidir. Çocuktaki gizli olan bir yeteneğin ortaya çıkarılmasında ailenin desteği ve bu durumun çocuk üzerindeki etkisi öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Şaka değil gerçekten de sesler güzelleşmeye başladı. En büyük destek anneannemden. Geçen gün sevgili televizyon yarışmalarını bile yarıda kesip beni izlemeye geldi” (İçözü, BDKC: 55).

Tuğçe, Babalar Günü’nde babasına bir hediye alır. Hediyedeki resim ise bir ayıdır. Tuğçe’nin amacı kötü değildir. O, ayıyı bilerek seçmiştir. Ayının güçlü

oluşunu, ailesine bağlı olmasını, yavrularını ve eşini her türlü tehlikeden korumasını babasıyla özdeşleştirir ve böyle bir tercih yapar. Ablası ise bu durumu çarpıtır. Anneanne ve anne ise gülmemek için kendilerini zor tutarlar. Babanın tavrı ise gayet yumuşak ve olumludur. Bu durum öyküde şöyle anlatılmıştır: “Tuğçeciğim bakma sen ablana. Önemli olan kartın üstündeki resim değil, yazdığın o içten dizeler” (İçözü, BDKC: 73).

Tuğçe okulda arkadaşlarıyla bir konu hakkında tartışır. Bu durumu evde anlatır. Evdekiler Tuğçe’yi suçlar. Ablası, Tuğçe’nin bilgiçlik tasladığından dolayı arkadaşları arasında yer bulamadığını söyler. Tuğçe ise bu duruma çok sinirlenir. Tuğçe’yi korumak ve ortamı sakinleştirmek yine anneye düşer. Bu durum öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Annem her zamanki koruyuculuğuyla, ‘Aaa... Olur mu canım öyle şey... Sen yine doğru bildiğinden geri kalma yavrucuğum.’ diyor” (İçözü, BDKC: 119).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNFORMAL EĞİTİM DURUMLARI

1. EĞİTİM NEDİR?

İnsan, sahip olduğu akılla diğer canlılardan ayrılmakta ve varlığını devam ettirmektedir. Dünyaya savunmasız ve korunmaya muhtaç olarak gelen insan, kendisine verilen akıllı kullanarak yaşamayı öğrenmekte ve bu akılla kendisini geliştirmekte, yenilemektedir.

İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliklerden bir tanesi de iletişim içinde olan, düşünen, üreten, geçmişin kendisine aktardığı değerlerle geleceğini yeniden inşa ederek bu değerleri geleceğe taşıyan sosyal bir varlık oluşudur. Bu nedenle insan sürekli bir iletişim halindedir. İletişim sayesinde insan yenilenir, değişir ve değiştirir. “Eğitimin amacı, toplumun birikimini kuşaktan kuşağa aktarmaktır” (Güven, 2010: 2). İletişim sayesinde insan geçmişini alır, geleceğe taşır.

İletişim, sosyal ilişkiyi sağlayan bir kavramdan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. “İletişim, aslında hem kişisel, hem de toplumsal bir süreçtir. Bir başka deyişle, iletişim, iki kişiyi ilişki içine sokan psikososyal bir süreçtir” (Cüceloğlu, 2005: 13). İletişim toplumsal yapının temelini oluşturmaktadır.

Eğitim bir bilgi, kültür, düşünce aktarma işi olarak düşünüldüğünde aslında bir etkileşimdir. Bu etkileşim ise ortaya bir diyalog ortamını, bir iletişimi meydana

getirmektedir. İnsan, hayatı boyunca etkileşim içerisinde. Bu etkileşim ortamında insan duygu, düşünce ve bilgilerini paylaşır. Kültürünü gelecek kuşaklara aktarır. Kültür, yaşanan toplumun tüm değerlerini ifade eder. Bu kültürel değerlerin kazanılması ve aktarılması ise iletişim süreciyle gerçekleşir. “Bu anlamda eğitim, bireylerin toplumsallaşmasının eksenini, yani bireylerin kültürünü, değerlerini ve kurallarını benimsemeyi öğrendikleri toplumlarıyla bütünleştikleri bir süreçtir” (Güven, 2010: 2).

Her toplumun onu diğer toplumlardan ayıran özellikleri vardır. Bu özellikler toplumun değer yargılarıdır ve toplumun yaşam tarzını, yapısını oluşturur. Bu yapı sayesinde bireyler kendi aralarında maddi ve manevi bir bütünlük oluşturur. İnsan bu yapıdan güç alır, bu yapıya katılan yeni bireyleri eğitir ve bireylerin yapı içerisinde sosyalleşmesini sağlar. Bu yapı toplumsal kimliktir. “Eğitim, toplumsal kimliğin öğretilmesi sürecidir. Anlamlı değer ancak kimlikte üretilir. Üretimden düşen ölmeden ölmüş sayılır. Kimlik bir şeyleri ortaya koyabilme, bunları gerçekleştirme gücü ve iradesidir” (Şirin, 2006: 71). Topluma yeni girmiş olan bireyler bu iradeyle eğitilmiş ve bulunduğu topluma kazandırılmış olurlar.

Varış, eğitimi “...kişinin toplumsal yeteneklerinin ve optimum kişisel gelişmesinin sağlanması için, seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan sosyal bir süreçtir” (1978: 35) şeklinde tanımlamaktadır.

Eğitim ile ilgili en yaygın tanımı ise Ertürk yapmıştır. Ertürk formal eğitimi “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişim meydana getirme sürecidir” (1986: 12) şeklinde ifade etmiştir.

Ertürk’ün yaptığı tanımına bakıldığında eğitimin daha anlaşılır hale gelmesi için tanım içerisinde geçen kavramların açıklanması gerekmektedir. Kavramlar açıldığında eğitimin tanımı daha anlaşılır hale gelecektir.

Bu kavramlardan biri yaşantıdır. Tanıma göre eğitim belli bir yaşantı sonucu gerçekleşmektedir. “İnsan davranışlarını, yaşantısı yoluyla kazanır ya da değiştirir. Yeni davranışların kazanılması, ya da istenmeyen eski davranışların istenilen davranışa çevrilmesi insanın yaşantısına dayanır. Eğitimin olabilmesi, yaşantının olabilmeye bağlıdır” (Başaran, 2010: 20).

Eğitimle ilgili bir diğer kavram ise davranıştır. “Davranış, insanın gözlenebilen ya da ölçülebilen bilinçli etkinliklerinin tümünü kapsar. Bu anlamda insanın tüm bilinçli hareketleri, düşünceleri, duygu gösterileri, bir işi yapması, bir duruma karşı tutumu, beğenileri gibi bilinçli olarak yaptığı tüm eylemleri ve etkinlikleri davranıştır” (Başaran, 2010: 19).

“Bireyin davranışlarında meydana gelmesini istediğimiz farklılaşmalar hedef olarak ifade edilir. Hedefler aynı zamanda eğitim sürecinin değerlendirme aşamasında, birer değerlendirme ölçütü olarak iş görürler” (Şahin, 2008: 12). Hedefler kişilerde bulunması istenen, kişiye kazandırılması gereken her şeyi ifade etmektedir.

Kazandırılmak istenen davranışın birey tarafından alınmasına, yaşam tarzı haline getirip kullanılmasına “öğrenme” denir. Öğrenen bireyde bir davranış değişikliği meydana gelir. Öğretme ise öğrenme işinin sağlanmasıdır. “Bireyin davranışlarında hem kendi yaşantısına hem de toplumun yaşantısına kalite katacak farklılaşmaları meydana getirmek için gerçekleştirilen etkinliklerin tümü ‘öğretme’ olarak tanımlanabilir” (Şahin, 2008: 19). Bu öğrenme-öğretme etkinlikleri eğitim durumlarını ifade etmektedir.

Eğitimle ilgili bir diğer kavram ise değerlendirmedir. Değerlendirme, öğrenen bireyin düzeyinin belirlenmesidir. Yani, bireye kazandırılmak istenen davranışın süreç boyunca ne kadar kazandırıldığının belli kıstaslara göre ölçülmesidir.

2. EĞİTİMİN TÜRLERİ

Eğitim, ilk insandan bu yana var olan bir kavramdır. Günümüzdeki gibi bilimsel bir kavramı ifade etmese de varlığı çok eskidir. Eğitimin varlığı insanın varlığının bir sonucudur. İnsan, hayatın her aşamasında varlığını devam ettirmek için öğrenmekte, öğretmektedir.

Bireyin bulunduğu her ortamda eğitim vardır. Eğitimde bir mekân sınırlaması yoktur. Eğitimi belli bir bölgeyle sınırlandırmak mümkün değildir. Bir birey evde, sokakta ya da belli bir eğitim kurumunda öğrenme, öğretme gerçekleştirmektedir.

Bireyin eğitim aldığı ilk kurum ailedir. Öğrenme işi ailede başlamaktadır. Birey hem kendi kültürünü hem de birçok ahlaki değeri aileden almaktadır. İlk

toplumlarda aile tek eğitim kurumuyken günümüzde ise birçok kurumdan sadece biri olmuştur. Birey, gözlem ve taklit yoluyla hayatını kolaylaştıracak çoğu bilgiyi ailesinden öğrenmektedir.

Toplumda bazı kimseler belli bir çatı altında eğitim görmese de hesap yapmayı, alet kullanmayı bilmektedir. Bir çocuk sokağa çıktığında arkadaş çevresinden olumlu ya da olumsuz birçok bilgi edinmektedir. Ayrıca çocuk, eğitim kurumlarında okuma-yazma öğrenmekte ve hayatını kolaylaştıracak birçok bilgi edinmektedir.

Görüldüğü gibi eğitimi bir mekânla sınırlandırmak mümkün değildir. Eğitim her ortamda vardır. Eğitim, verildiği yerler ve belli bir plan dâhilinde verilip verilmemesi bakımında farklılık göstermektedir. Daha anlaşılır hale gelmesi için ise belli kıstaslara göre sınıflandırılmaktadır.

2. 1. FORMAL EĞİTİM

Belli bir plan ve program dâhilinde verilen eğitimidir. Öğretmenlerin belli bir kurum çatısı altında verdiği eğitimi ifade etmektedir. Birey toplum içinde “kültürleme” yoluyla belli bir eğitim almaktadır. Bireyi “kültürleme” işi, eğitim vermek amacıyla yapılıyorsa ve bireyde gözlemlenen bir davranış değişikliğinden söz edilebiliyorsa formal eğitimden söz etmek mümkündür. Bu “kültürleme” işine “kasıtlı kültürleme” adı verilmektedir. “Kasıtlı kültürleme sürecinde bireyin, kültürel muhtevanın toplumca kabul edilebilir, bilimsel olarak araştırılmış, bir plan ve program çerçevesinde düzene sokulmuş yönleriyle yüzleşmesi, etkileşim kurması sağlanıyorsa, kasıtlı kültürlemenin bu boyutu *formal eğitim* olarak ifade edilmektedir” (Şahin, 2008: 8).

Formal eğitime bakıldığında kendi içinde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bunlardan birincisi örgün, ikincisi ise yaygın eğitimidir.

2. 1. 1. Örgün Eğitim

Formal eğitimin içerisinde yer alan bu eğitim, belli bir yaş dönemindeki bireyin tamamlaması gereken okulu kapsamaktadır. Bebeklik döneminden çıkan çocuk, hafızasının kuvvetli olduğu ve çabuk öğrendiği bu yaş dönemini okul içinde

geçirmektedir. Okula gelen çocuklara bu kurum içerisinde birçok bilgi verilmekte ve çocuk hayata hazırlanmaktadır.

Ebeveynler çocuğun ahlaki gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca ebeveynler, ailelerinden aldığı değer yargılarını ve öğrendiği bilgileri çocuğuna aktarmaktadır. Bunun yanında toplumumuzda eğitim almamış ebeveynlerin sayısı da oldukça fazladır. Çocuğun yetişmesi için çaba sarf etseler de çocuk yetiştirme konusunda belli bir eğitim almadıkları için bu konuda yetersiz kalmaktadırlar.

Bireyin bilişsel öğrenimi açısından en değerli dönem olan çocukluk ve gençlik dönemlerini iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Bu gereklilik de ailenin dışında çocuğa eğitim verecek bir kurumun varlığı sonucunu doğurmaktadır. İşte, burada devreye belli bir plan ve program dâhilinde çalışan okullar girmektedir.

Çocuğun yaşına göre okullar farklılık göstermektedir. “Okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim düzeyinde verilen eğitim örgün eğitimidir. Bu eğitimi veren okullar ‘örgün eğitim kurumları’ olarak adlandırılmaktadır” (Şahin, 2008: 9).

2. 1. 2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim formal eğitimin bir parçasıdır. Örgün eğitimde olduğu gibi bu eğitim de belli bir plan ve program dâhilinde yapılmaktadır. Örgün eğitim gören ya da görmeyen her insan bu eğitimden yararlanabilir. Yaygın eğitimde yaş sınırlaması yoktur. Kendini geliştirmek isteyen her birey bu eğitimi alabilmektedir.

Şahin, yaygın eğitimi “Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitimin belli bir kademesinde bulunan veya bu örgün eğitimin herhangi bir kademesini terk etmiş ya da başarıyla tamamlamış olan kişilere ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda verilen eğitim...” (2008: 9) şeklinde tanımlamaktadır.

Yaygın eğitimde gönüllülük ön plandadır. Örgün eğitimde bir çocuğun belli bir yaşa kadar eğitim görmesi gerekmekte ve bu durum bir zorunluluk teşkil etmektedir. Yaygın eğitimde ise böyle bir zorunluluk söz konusu değildir. Kişi kendisini geliştirmek istediği bir alana yönelir ve eğitimini alır.

Yaygın eğitimde kişi bir meslek edinme, bulunduğu meslekte kendini geliştirmek ya da belli bir konuda bilgi ve tecrübe sahibi olmak için bu eğitimi

almaktadır. Halk eğitim bünyesinde açılan kurslar, iş yerlerinde çalışan personele verilen eğitimler, özel kurslar gibi birçok eğitim kurumu yaygın eğitim kapsamına girmektedir.

Bu eğitimi, boş zamanlarını değerlendirmek için alan kişiler de söz konusudur. Yaş sınırlaması olmayan bu eğitimde emekli olmuş bir kişi hat sanatına ya da ebruya ilgi duyabilir ve bu sanatları icra etmek için kurs alabilir. Aldığı kursu tamamlayan kişiye kursu tamamladığına dair bir belge verilmektedir. Yaşı yetmiş olan bir kişi Osmanlıca bilmiyor ve öğrenmek istiyorsa yaygın eğitim kurumlarında kurs alıp bu isteğini gerçekleştirebilmektedir. Bir işyerinde patron işçilerine yeni gelen bir makinenin tanıtımını yaptırmak ve makinenin kullanımını göstermek amacıyla bir kurs düzenletebilmektedir. Bu üç örnekte de görüldüğü gibi verilen eğitimlerin hepsi yaygın eğitim kapsamına girmektedir.

2. 2. İNFORMAL EĞİTİM

Eğitim denilince akla belli bir kurum içerisinde öğretmenlerin öğrencilere verdiği dersler gelmektedir. Hâlbuki eğitim kavramı dört duvar arasında verilen eğitimden daha fazlasını ifade etmektedir.

Yaşadığımız dünya başlı başına bir eğitim kurumudur. Kişi dünyaya gözlerini açar açmaz kendisini bu eğitim kurumunun içerisinde bulur. Kişi için anne, baba, akrabalar ve sosyal çevresinde tanıdığı her insan birer eğitmendir.

Toplumların eğitim kurumlarına bakıldığında bu kurumların yeni olduğu görülmektedir. Günümüz toplumlarında belli bir plan ve program çerçevesinde işleyen kurumlar varken asırlar öncesinde böyle planlı ve programlı kurumların varlığı söz konusu değildir. Bu durum da gösteriyor ki asırlar öncesinde bazı eğitim kurumlarının varlığından söz edilse de çocuğu eğitmede asıl görev aile bireylerine düşmektedir.

Günümüzde güzel yemekler yapmak isteyen bir birey için kurslar açılmakta ve bireylere bu işin eğitimi verilmektedir. Bilgisayar kullanmasını bilmeyen bir kişiye okullarda bilgisayar dersi verilmektedir. Okula gitme imkânı olmayan bir birey ise bu işi çeşitli halk eğitim kurslarında tamamlayabilmektedir.

“Formal olmayan eğitim sürecinin iki önemli öğrenme yolu gözlem ve taklittir. İnsanlardaki birlikte yaşama içgüdüleri onları toplumun beklediği ve istediği davranışları öğrenmeye yöneltir. Çok küçük ve ilkel toplumlarda eğitim tamamen ‘informal’ yollarla gerçekleştirilir” (Fidan, 2012: 5). Yüzyıllar öncesinde ise günümüzdeki eğitim kurumları gibi kurumlardan, imkânlardan söz etmek mümkün değildir. Bir kıza yemek öğretecek kişi annesidir. Bir erkek ticareti babasından öğrenir. Okula gitmediği hâlde paranın hesabını tutar, dört işlem yapar.

Görüldüğü gibi eğitimi belli kurumlarla sınırlamak pek mümkün değildir. Burada bahsettiğimiz eğitim kişinin formal yollarla değil de sosyal çevreden öğrendiği bilgi ve tecrübelerin toplamıdır. Bu eğitim, “informal eğitim” olarak ifade edilmektedir. “İnformal eğitim, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreç olarak tanımlanabilir” (Şahin, 2008: 9).

İnformal eğitimde belli bir plan ve program yoktur. Birey sosyal yaşamında somut olarak öğrenmektedir. Formal eğitimle karşılaştırıldığında belki de ondan daha etkili ve daha kalıcıdır. Birey formal eğitimde öğreneceği çoğu bilgiyi sınıf ortamında ve soyut olarak öğrenmektedir. Bu öğrenmenin kalıcı olması için sürekli tekrarlar yapılmakta ve bilgiler somutlaştırılmaya çalışılmaktadır. Oysa informal eğitim için belli bir çabaya gerek yoktur. “Buradaki öğrenme süreci yaşam içinde kendiliğinden gerçekleşen bir süreçtir. Eğitim yaşama hazırlık değil, onun kendisidir” (Şahin, 2008: 11).

Formal eğitimle informal eğitim birbirini tamamlar ve destekler. Bir okulda öğretmenlerin eğitimin sadece formal kısmıyla ilgilenmeleri ve informal kısmı ihmal etmeleri düşünülemez. Çünkü eğitim sadece sınıfta öğretmenin anlattıklarıyla sınırlı kalmaz. Öğrencilerin sınıf ortamında, koridorda, bahçede birbirleriyle konuşmaları ve bilgi alışverişinde bulunmaları da bir eğitimidir. Öğrencinin kütüphanede karıştırdığı bir masal ya da bir öykü de eğitimidir. Evde televizyonun başına geçen çocuğun kanal kanal gezmesi ve farkına varmadan öğrendiği birçok konu da eğitimidir. Ebeveyn ve öğretmen kontrolünden yoksun olan bu eğitimler “informal eğitim” kapsamına girmektedir.

Ebeveyn ve öğretmen kontrolünden yoksun olan “informal eğitim durumları” çocuk için birçok olumlu sonuç doğursa da olumsuz tarafları da yadsınamayacak

kadar fazladır. Örneğin bir çocuk televizyonda sevdiği bir program sayesinde bilmediği birçok kelimeyi ezberleyebilir, kişileri taklit yoluyla daha düzgün cümleler kurabilir ya da teknolojik bir aletin nasıl kullanıldığını gözlemleyerek öğrenebilmektedir. Bazen ebeveynleri bile şaşırtacak derecede öğrenme gerçekleştirirler. Bu örnekte olduğu gibi bazı eğitim durumları her zaman olumlu bir sonuç doğurmamaktadır. Ortaya olumsuz durumlar da çıkabilmektedir. Çocuk olumlu davranışlar kazandığı programda yaşına uygun olmayan görsellerle karşılaşabilmekte ve ailesinden işitmediği kötü sözleri izlediği programlarda duyabilmektedir. Bu da informal eğitimin olumsuz bir sonucudur.

3. ÇOCUK VE EĞİTİM

Birey doğumundan ölümüne kadar yaşamının her evresinde bir eğitim sisteminin içerisinde yer almaktadır. Eğitiminin en yoğun olduğu dönem ise çocukluk dönemidir. Hayatı yeni yeni tanımaya, anlamlandırmaya başlayan çocuğa aile ortamında, okul çevresinde dikkat edilir. Başına kötü bir iş gelmemesi için korunur. Yetişkin her birey, çocuk eğitmeyi kendisi için bir görev olarak görür. Bir babaanne torununa öğütler verebilir, bir dede yaşadıklarını, tecrübelerini torununa aktarabilir ya da bir baba çocuğuna kendi mesleğinin püf noktalarını anlatabilir.

Çocuk arkadaş ortamında da birçok şey öğrenir. Oynadığı bir oyunla hem eğlenir hem de ailesinden öğrenmediği birçok bilgiyi sokakta edinebilir. Küçük bir oyunla yardımlaşmanın, dostluğun değerini kavrayabilir. Düşen bir arkadaşının kanayan ayağına pansuman yapabilir. Başkalarının canı acırken kendi canında, yüreğinde de o acıyı hissedebilir. Merhametin ne olduğunu anne bir kuşun yavru kuşlarına getirdiği yiyeceklerde görebilir. Çocuk bu dönemde kendisini hem bilişsel hem de duyuşsal olarak çok iyi bir şekilde geliştirebilir.

Aile çocuğun eğitiminde önemli bir yeri teşkil etse de günümüz toplumunda bu yeterli değildir. “Toplumlar geliştikçe ve ailenin bütün bireyleri iş hayatında yer aldıkça okul öncesi çağıdaki çocukların eğitimi, kreş, yuva ve anaokulu gibi formal eğitim kurumları tarafından yerine getirilmekte ve ailenin çocuk üzerindeki etkileri azalmaktadır” (Fidan, 2012: 6). Çocuk üzerinde etkisi azalan aile kurumunun yerini yeni kurumlar almaktadır.

Çocuğun kendini keşfettiği, hayatı tanımaya başladığı kurum ise okuldur. Çocuk eğitim-öğretim hayatına anaokuluyla başlar. Sırasıyla diğer eğitim kurumlarını bitirerek kendini geliştirmiş, yetişkin bir birey olur.

Okul dönemi, çocuğun hem bedenen hem de zihnen en hareketli dönemidir. Çocuk birçok sportif etkinliğe katılarak, arkadaşlarıyla oyunlar oynayarak fiziksel gelişimine katkı sağlar. Okul döneminde gördüğü derslerle de zihnen kendisini geliştirir. Okulda gördüğü dersler ve ders kitapları dışında “formal eğitimi” tamamlayan ders dışı etkinliklerde de çocuk bilişsel ve duyuşsal anlamda artılar elde eder.

“Öğrenciye kazandırılmak istenen birçok davranış ders içindeki eğitim-öğretim etkinlikleriyle kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak zamanın yetiştirilememesi, öğrenci sayısının çokluğu, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar, yeterince tekrarın yapılamaması vb. nedenlerle davranışlar, ders içerisinde istenilen ölçüde kazandırılmamaktadır” (Köse, 2013: 338). İşte, burada devreye ders dışı etkinlikler girmektedir.

Ders dışında yapılan etkinlikler denilince bu ifadenin içerisine birçok etkinlik yazmak mümkündür. “Okul içinde, çevresinde veya okulun dışında yapılabilen bu etkinliklere genel olarak ders dışı sosyal etkinlikler adı verilmektedir. Bunlar; sportif etkinlikler, sanat etkinlikleri, kültürel etkinlikler, toplantılar veya törenler, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanma ve öğrenci kulüpleridir” (Köse, 2013: 342).

Ders dışı etkinliklerde çocuğun eğitime katkı sağlayan etkinliklerden biri de kültürel etkinliklerdir. Bu kültürel etkinlikler arasında da ders dışı kitaplar yer almaktadır. Bu kitaplar arasında masal, öykü, roman ve şiir gibi edebi türlerden söz etmek mümkündür.

Çocuğun zihinsel gelişimi için kitabın önemi yadsınamaz. Kitaplar çocuğa görmediği, tanımadığı dünyaların kapılarını açar. Kitaplar sayesinde çocuk birçok olayı, durumu tecrübe edinir.

“Bununla birlikte genel bir yaklaşımla kitabın insan hayatındaki yerini belirlemek gerekirse kitaplar, hoşça vakit geçirmek, bireyin önce kendisini ardından da başka insanları tanımasını, duygularını fark edip değerlendirebilmesini sağlamak, bilgi edinmek, paylaşmak, fikir alışverişine imkân vermek, yeni âlemler keşfetmek, yeni

bakış açıları kazanmak, meseleler üzerinde düşünebilmek, fikirleri sorgulayabilmek, analiz ve sentez yapabilmek içindir” (Çılgın, 2006: 175).

Çocuğun dil gelişiminde kitapların etkisi büyüktür. Ana dil eğitimi ilk olarak ailede başlar. Çocuk okula başlamadan önce ebeveynleri sayesinde kelime dağarcığını geliştirir. Öğrendiği bu kelimelerin üzerine okulda derslerde öğrendiği kelimeler de eklenir. Bu iki unsur elbette çocuk için yeterli değildir. Çocuk okul dışı eğitim sayesinde kelime dağarcığını daha da geliştirir. Bunu sağlayan en önemli faktör de okuduğu çocuk edebiyatı ürünleridir. “Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimini kolaylaştırır. Çocuklar duydukları dili öğrenirler: Ne kadar çok dili geliştirecek ortam olursa, çocuklar da o kadar çok dil öğreniminden yararlanırlar” (Aytaş, 2003: 157).

Çocuk kitaplarının bir diğer yönü ise çocuğun eğitime katkı sağlamalarıdır. Fabl okuyan bir çocuk hayvanlar arasındaki konuşmalara kulak vererek ahlaki açıdan birçok değere sahip olabilir. Masal okuyan bir çocuk olayların akışını izleyerek kendi başından geçen bir durumu tıpkı bir masal kurgusu gibi kurgulayıp akıcı bir biçimde anlatabilir. Öykü ya da roman okuyan bir çocuk hem dil hem de değerler açısından birçok kazanıma sahip olabilir.

Edebi eserlerin eğitime bir diğer katkısı ise bilgi verici bir yönünün olmasıdır. Çocuk kitapları çocuğa değerler eğitimi yönünden katkı sağlarken aynı zamanda içerisine yerleştirilen küçük bilgi kırıntıları ile de çocuğu çeşitli kavramlar, konular hakkında bilgi sahibi yapmaktadır.

“Çocuk kitaplarının önemli bir bölümü bilgi kazandırıcı özellikler taşıyan eserlerden oluşur. Şiir, hikâye, roman vb. gibi genellikle çocukların daha çok imgesel, duygusal ve ahlaki gelişmelerine katkıda bulunan okuma gereçlerinin yanında bu türden eserlerin de onların düşünme ve becerme yeteneklerini besleyici bir işlevi vardır.

Bu tür eserlerin en belirgin niteliği, olumlu bilgi ve bilimlere öncelik tanınmasıdır. Bunların bir başka özelliği de deneme, gözlem, deney gibi etkinliklerden sonra elde edilen nesnel sonuçlara dayalı temalara, düşünce ve görüşlere ağırlık verilmesi, öznellikten olabildiğince kaçınılmasıdır.

Bilgi kazandırıcı kitapların büyük bir bölümü, fen ve doğa olaylarını anlatıp açıklamaya çalışır; bir bölümü de türlü bilim dallarıyla ilgili araştırmalar, buluşlar ve gelişmeler üzerinde çocukları aydınlatma amacı güder. Çocuklar, kendi okuma ve kavrama düzeylerine göre hazırlanmış bu kitaplardan coğrafya, astronomi, fizik, kimya, sağlık bilgisi gibi çeşitli bilimlere ilişkin bilgiler edinirler” (Oğuzkan, 2000: 217).

Her çocuğun bir anlama kapasitesi, bir kavrama düzeyi vardır. Aynı bilgi ve beceriyi eğitim verilen her çocuğun kazanması beklenemez. Belli bir düşüncenin de bütün çocuklara, öğrencilere kazandırılması söz konusu değildir. “Genel anlamda eğitimin, özel anlamda edebiyat eğitiminin amacı belli düşünceleri dayatmak olmamalı; öğrenciyi bir taraftan toplumsallaştırmaya çalışırken diğer taraftan özerkleştirmeye, yani düşünmeye üretmeye yönlendirmek olmalıdır” (Uçan, 2013: 80).

İçözü’nün çocuk kitapları hakkında değerler eğitimi açısından bir çalışma mevcuttur. Bu çalışmanın eğitim kısmında değerler eğitimi değil, kitapların bilgi veren yönü araştırılmıştır. Bu bilgilerin çocuk eğitimine katkısı sorgulanmıştır. İnfomal eğitim açısından İçözü’nün çocuk kitapları incelenmiş ve tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

4. NUR İÇÖZÜ’NÜN ESERLERİNDE İNFORMAL EĞİTİM DURUMLARI

Nur İçözü’nün çocuk kitaplarında dikkat çeken önemli kavramlardan biri eğitimidir. Yazdığı çocuk kitaplarında çocuğun düşünce dünyasını, çocuktaki heyecanı, merakı ve çocuksuluğu yakalamaya çalışan İçözü, aynı zamanda çocuğun bilişsel ve duyuşsal eğitimine de önem vermektedir. Bu nedenle de çocuğun hem ahlaki hem de zihinsel gelişmesine katkı sağlayacak eserler ortaya koymuştur.

İçözü’nün çocuk kitaplarında çocuğa vermek istediği birçok değer vardır. Çocuğa sunduğu bu değer eğitiminin yanında çocuğa çevresi, ailesi, okulu ve daha çeşitli konular hakkında bilgiler sunmaktadır. Yazdığı çocuk kitapları, bilginin yalnızca okul, aile ve sosyal çevresinde değil masalların ve öykülerin içerisinde de bulabileceğini kanıtlar niteliktedir. Bir masalın içerisinde kendini kaybeden ve hayal dünyasında evren evren gezen çocuğa gerekli olan bilgilerin bir kısmını çocuğun merakı ve heyecanı arasına sıkıştırmıştır. Bu yöntemle de hem çocuğu masal ve öykü dünyasında eğlendirmek hem de çocuğun öğrenmesi gereken birçok bilgiyi vermek istemiştir.

4. 1. ARTIK OKUYORUM

İçözü *Sesleri Dinliyorum* adlı kitabında okumaya yeni başlayan bir çocuğa notaları tanıtmak istemektedir. Çocuğa, okuduğu bu seslerin ne demek olduğunu söyler. Bir oyun ortamı içerisinde notaları şu şekilde tanıtmaktadır:

“Do... Re... Mi... Fa...

Sol... La... Si... Do...

Bunların adı nota.

Ses verirler şarkıya...

Eğer sesler kötüyse,

Durma, kulağını tıka” (İçözü, SDA: 14).

Kitabın son sayfasında, hasta olan ve yatakta yatmakta olan bir çocuğun görseline yer verilmiştir. Elleri ve yüzü kırmızı noktalarla kaplı olan çocuğun hastalığını tanıtmıştır. Hasta bile olsa oyundan vazgeçmeyen çocuk öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Kızamık oldum diye, yatakta yatıyorum.

Tüm sesleri dinleyip, oyunlar kuruyorum” (İçözü, SDA: 16).

Pembe Ayıcık adlı kitapta kitapların eve girmesiyle birlikte evin küçük kızı Selin’in sevgisinden mahrum kalan oyuncak ayının tavrı anlatılmıştır. Selin’in bütün kitaplarını yırtan ayıcık, Selin’in annesi tarafından sokağa atılmıştır. Yaptığı hatanın bedelini kendini sokakta bularak ödemiştir. Bu durum öyküde şöyle anlatılır: “Ayıcık da gece boyunca çöp bidonlarının arasında titremiş durmuş. Yağmurdan ıslanmış. Kitapları yırttığına çoktan pişman olmuş” (İçözü, PAb: 13). Oyuncak bir ayıcık bile olsa işlediği suçun cezasını çekmiştir.

“Kırmızı Filin Rüyası” adlı öyküde kendi rengini beğenmeyip kırmızıya boyanan yavru fil, ailesi tarafından tanınmamıştır. Çaresizce dolaşmaya başlar. Bir ağacın altında ağlayarak uykuya dalan yavru filin imdadına rüyasında yaşlı bir fil yetişmiştir. Yavru filin hatası öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Diğerlerinden farklı olmak istemen yanlış değil. Ama bu tehlikeli de olabilir. Örneğin kırmızı rengin yüzünden yırtıcı hayvanlar ilk sana saldırır dedi” (İçözü, KFR: 13).

Yaşlı fil yavru file nasihat vermeye devam etmiştir. Bu durum öyküde şöyle anlatılmıştır: “Öncelikle çalışkan, cesur ve akıllı olmalısın. Böylece yaşamda önemli bir yere gelirsın. Bu özelliklerinle diğerlerine örnek olur, sürünün başına bile geçersin” (İçözü, KFR: 14).

Büyüklerinin sözünü dinleyen yavru fil kendini derede temizler ve annesinin yanına koşar. “Kırmızı Filin Rüyası” adlı öyküde kendini beğenmeyen yavru bir filin kendi aklıyla girdiği maceralar bu şekilde anlatılmıştır.

“Topum Kuş Oldu” adlı öyküde tekme yemekten sıkılmış bir top anlatılmaktadır. İçinde bulunduğu hali beğenmeyen top bir çıkış yolu aramaktadır. Bir gün böyle bir fırsatı yakalar. Yediği tekmeyle camı kırmış ve kendini boş bir evde bulmuştur. Küçük farelerin meraklı bakışlarına maruz kalır. Fareler ilk defa gördükleri bu yuvarlak nesneyi merak ederler. Top kendisini meraklı farelere şöyle tanıtır: “Ben bir topum. Yerde zıplar, havada uçarım. Çocuklar beni çok sever” (İçözü, TKO: 10).

İçözü, “Hoş Geldin Leylek” adlı öyküde leyleklerin yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte dönüşlerini ve bu durumun küçük bir kız üzerindeki etkilerini anlatmıştır. Annesinin leylekleri göstermesine ve sevinmesine şaşırın küçük kız düşüncelerini ifade eder. Çocuğun düşüncelerini ifade edilirken birkaç kuş hakkında bazı özellikler, bilgiler küçük okurlarla şu şekilde paylaşılmıştır: “O, tüm kuşları severdi aslında. Sabahları pencerenin önünde öten sakayı da seviyordu. Kırta kırta yürüyen kargayı da... Hele bir gün, parkta gördüğü saksağana bayılmıştı. Kocaman siyah kuyruğunu, yerde sürüyerek öyle komik koşturuyordu ki... Çam ağacındaki ağaçkakan, elektrik tellerindeki serçeler” (İçözü, HGL: 8).

Annesinin bu kadar sevinmesine anlam veremeyen Miniş annesine şaşkın şaşkın bakarken annesi, leylekler ile ilgili bilgiyi küçük kızıyla paylaşmıştır. Bu durum öyküde şöyle anlatılmıştır: “Elbette ki sevinmelisin. Leylekler, yaz mevsiminin geldiğini müjdeler” (İçözü, HGL: 10).

“Arkadaş Arayan Kirpi” öyküsünde Boncuk adındaki küçük kirpinin yaşadıkları anlatılmaktadır. Masala kirpi tanıtılarak başlanır. Kirpi görselleriyle süslü olan kitabın içeriğinde de kirpi hakkında şöyle bir tasvir yapılmıştır: “Kocaman bir ormanda, sevimli bir yavru kirpi yaşıyordu. Pırıl pırıl, kapkara gözleri vardı. Dügme

gibi burnuyla sürekli bir sağ, bir solu koklardı. Dikenleri sivri mi sivriydi” (İçözü, AAK: 3).

“Arkadaş Arayan Kirpi” öyküsünde Diken Nine adlı kirpi küçük kirpiye kendi yaşantıları ile ilgili şunları söylemektedir: “...bizler, yaşam kurallarımıza göre, geceleri yuvalarımızdan çıkarız.’ Baban da, annen de yiyecek bulmak için ormana geceleri gider. Yani, büyüyünce sen de akşam olmadan dışarı çıkmayacaksın. O saatlerde ise ormandaki hayvanlar mışıl mışıl uyur.” (İçözü, AAK: 16).

“Pıtırcık’la Çıtırcık” adlı öyküde iki küçük sincap caddeyi ve caddede gördükleri arabaları kendilerince yorumlar. Caddeyi yılan, cadde üzerindeki araçları ise canavarlara benzeten sincaplara bu konu hakkında bilgi vermek de ağaçlar arasında şakıyan bir serçeye düşmüştür: “Onlar bizim gibi canlı değil ki... Onlara otomobil, otobüs, kamyon denir” (İçözü, PÇ: 6).

Serçe sincapların yılan zannettikleri cadde için ise şunları söyler: “Serçe neşeyle cıvıladı. ‘Ne kadar cahilsiniz öyle! O bir yılan değil ki... Yalnızca cadde...’” (İçözü, PÇ: 8).

“Şarkıcı Yunus” adlı öyküde Mete bir yunus görür ve heyecanla bağırmaya başlar. Babasına bir balık gördüğünü söyler. Denizde gördüğü yunusu balık olarak ifade eden Mete’nin yanına babası gelir. İçözü, toplum tarafından yanlış bilinen bir durumu küçük okurlarıyla paylaşır. Mete ile baba arasında konuşmayı ve yunuslarla ilgili önemli bir bilgi öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “‘Bu balığın adı yunus mu baba?’ O sırada annesi de yanlarına gelmişti. Soruyu o yanıtladı. ‘O balık değil Meteciğim, sevimli bir yunus...’ Mete’nin kafası karıştı. ‘Balık değilse suyun içinde nasıl yaşıyor’ (İçözü, ŞY: 6).

Öykünün ilerleyen bölümlerinde Mete ile babası evlerine doğru yürürken yunuslar hakkında oğluna bilgiler vermiştir. Bu durum öyküde şu şekilde anlatılmıştır: “‘Şarkıcı yunus, iyi avcıymış.’ dedi. ‘Köpek balıklarını yalnızca yunuslar öylesine yaralar.’” (İçözü, ŞY: 16). Görüldüğü gibi bu öyküyü okuyan bir çocuk yunusların balık olmadığını öğrenecektir.

4. 2. ÇİKOLATA ÖYKÜLER

“Amigo Papağan” adlı öyküde birbiriyle dost olan iki hayvan anlatılmıştır. Papağan ve maymun arkadaş olmadan önce aç aç gezerken şimdi ise durum farklıdır. Artık aç aç gezmekte, ormandaki hayvanların yemişleriyle karınlarını doyurmaktadırlar. Bunu durumu papağan şöyle ifade eder: “Anımsıyor musun, Cambaz? Eskiden açlıktan miden gurulduyordu” (İçözü, AP: 10). Cambaz adlı maymun ise papağana şöyle karşılık verir: “Elbette, nasıl unutturum. Bu işi iyi akıl ettin. Oysa daha önceleri atlayıp zıpladığımda kimse dönüp bakmazdı bile” (İçözü, AP: 10). Okurlara reklam kavramı hakkında bilgiler verilmeye çalışılır. Papağan konuşturulur ve reklam hakkında şunlar söylenir: “ ‘Reklamın gücüne inandın mı şimdi, dostum?’ dedi. ‘İkimiz iyi bir ortaklık kurduk. Ben amigoluk yaptıkça seyircimiz hiç eksilmez’ ” (İçözü, AP: 12). Yeteneklerin ortaya çıkmasında reklamın ne kadar önemli bir unsur olduğu ortaya konulmuş ve reklam hakkında bilgi verilmiştir.

“Balkız İle Nazkız” adlı öyküde küçük arının ayakları dibindeki küçük sarı noktaları arının yumurtası zanneden çocuğa bu konuda gerekli bilgiyi annesi vermiştir. Annenin küçük kızına arılar ve polenler ile ilgili olarak verdiği bilgiler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Annesi önce şaşırdı. Sonra gülmeye başladı. ‘Onlar yumurta değil, polen. Zavalılık uçmak için deposunu boşaltıyor sanırım.’

Nazkız, bu söze bir anlam veremedi.

‘Nasıl yani?’

Annesi açıklama gereği duydu. ‘Biliyorsun, kahvaltıda yediğimiz balı arılar yapıyor. Çiçeklerin öz suyunu emerken tozlarını da topluyor.’” (İçözü, CK: 22).

“Kırmızı Balonla Mavi Top” adlı öyküde bahçede oyun oynayan çocukların balonu dikenlere kaçar ve balon patlar. Bu duruma çok üzülürler. Ayhan adlı çocuğun annesi balonlarla ilgili verdiği bilgi öyküde şu şekilde ifade edilmiştir: “Ayhan’ın annesi, ‘Bu kadar üzülmeyin.’ dedi. ‘Balonlar zaten uzun ömürlü olmaz. Yerinde dursaydı da büzülüp küçülecekti. En sonunda yine patlayacaktı.’” (İçözü, KBMT: 14).

“Kırmızı Şapkalı Kız” adlı öyküde “Kırmızı Başlıklı Kız” masalına farklı bir açıdan bakılmıştır. Ormana “Sevgi Ormanı” diyen İçözü yırtıcı hayvanların bile

sevilmesi gerektiğini söyler. Çocuğa hayvan sevgisini aşlamaya çalışır. “Kırmızı Şapkalı Kız” öyküsünde aslında kurtlardan korkulmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konu hakkında çocuklara öyküde şöyle bir bilgi verilir: “Yırtıcı hayvanların bile yalnızca açken tehlikeli olduğunu biliyormuş. Daha da önemlisi sevginin gücüne inanıyormuş” (İçözü, MM: 24).

“Palyaçonun Pabuçları” adlı öyküde gülmeyi unutan insanların bulunduğu “Şaka Köyü” adında bir köy anlatılmıştır. Bir gün köye bir sirk gelir. Sirkte gülmeyi unutan insanlara yeniden nasıl gülümsettiği anlatılır. Bunlar anlatılırken de sirk, palyaço hakkında bilgiler verilir. Öyküde küçük okurlara palyaço hakkında şöyle bir bilgi verilmiştir:

“Çocuklar her şeyi şaşkın şaşkın izlerken ortaya bir adam çıktı. Çocuklar böyle bir adamı da ilk kez görüyorlardı. Adamın, kocaman patlak gözleri vardı. Domates gibi burnu, tombul göbeğiyle pek komikti doğrusu. Hele koca pabuçlarına ne demeli? Zıp zıp zıplayarak yürüyordu ortada. Peşinden de yaramaz köpekleri koşuyordu. Adam, iki adım attı mı ‘pat’ diye yere düşüyordu. Sonra da ‘hop’ diye top gibi fırlıyordu ayağa.

Anladınız elbette, o bir palyaçoymuş” (İçözü, PP: 9)

Öyküde çocuklar, bu garip kıyafetli insanların haline şaşırır ve onların ne yapmaya çalıştıklarını anlayamazlar. Çocuklardan biri merakla palyaçoya sorar. Çocuklara sirk hakkında bilgi palyaçonun konuşmalarıyla şöyle aktarılır: “Palyaço gülerek anlattı. ‘Burası bir sirk. Bizler de sirkte çalışan cambazlarız. Aramızda sihirbazlar da var, hayvan terbiyecileri de. Kent kent gezip gösteriler yaparız.’ Bir başka çocuk, ‘Peki niye?’ diye sordu. ‘Çünkü insanları güldürmeyi severiz.’” (İçözü, PP: 11).

“Mutsuz Karga” adlı masalda kendini çirkin ve işe yaramaz bulan küçük bir karganın yaşadıkları anlatılmıştır. Küçük karganın durumu anlatılırken kuşlar hakkında da birçok bilgi verilmiştir: “Leylekler bacalara yuva yapar, serçeler camlarda oynarmış. Kartallar güçleriyle, çaylaklar avcılıklarıyla övünürmüş. Kanaryalar, bülbüllerle şakıma yarışına girermiş. Saksaganlar parklarda kırıtır, güvercinler barış bayrağı taşırmış. Kumrulara gelince; onlar da sabahtan akşama kadar şöyle seslenirmiş: ‘Üsküdar’a gidelim, Üsküdar’a gidelim...’” (İçözü, PP: 17).

Masalda küçük karganın duygularını anlatılır. Karga kavramı üzerinden küçük okurlara bilgiler verilir. Türkçenin zenginliği ortaya konur. Bir kelimenin

aslında birden fazla anlama gelebileceğini karga kelimesi üzerinden anlatılır. Bu durum öyküde şu şekilde anlatılmıştır: “Hele okuldaki öğretmene ne demeli? Yazısı çirkin olan çocuklara hep aynı şeyi söylüyormuş: ‘Bir daha kargacık burgacık yazı yazdığınızı görmeyeyim.’ Bir de marangozun kargaburnu var tabi. Demirden, kapkara çirkin bir alet” (İçözü, PP: 20).

Ağaçta küçük kargayı görünce çocuklar karga ile ilgili bir şiir söylemeye başlarlar. Karga ile ilgili bilinen şarkı şöyle hatırlatılır:

“Çok geçmeden ağacın altına çocuklar toplanmış. El çırpıp avaz avaz bağırmaya başlamışlar:

‘Karga karga gak, dedi.

Çık şu dala bak, dedi.

Çıktım baktım o dala,

Bu karga ne budala!

Karga, fındık getirdi.

Sıçan yedi bitirdi.

Onu tuttu bir kedi,

Miyav, dedi! Av, dedi!’

Küçük karga bu kez çok kızmış. Daldaki cevizleri gagasıyla tek tek koparmış. Çocukların üzerine atmaya başlamış” (İçözü, PP: 23).

“Yaygaracı Kurbağalar” adlı masalda birbirlerini dinlemeyen ve hep bir ağızdan konuşan, bağrıışan kurbağalar anlatılmıştır. Çocuğa farklı görüşlere saygı duyulması gerektiği ve fikirlerin insanlarla nasıl paylaşılacağı kurbağalar üzerinden şu şekilde verilmeye çalışılır:

“Sırayla konuşmanın nasıl olduğunu gerçekten de bilmiyorlardı.

‘Sırayla konuşmak da ne demek?’

Herhalde arka arkaya dizilip öyle konuşacağız.’

‘Okul çocukları gibi öyle mi?’

‘Okul dedin de aklıma geldi. Belki de okul sıralarıyla konuşmamız gerek’

‘Okul sıraları mı? Haydi canım sen de onlar konuşmaktan ne anlar?’

‘Bence şu parktaki sıralardan biriyle konuşmalıyız.’ ” (İçözü, YK: 6).

Sırayla konuşma ifadesini tam olarak anlayamazlar. İçlerinden biri sesini yükseltir ve yapılması gerekeni söyler: “Yani biriniz konuşurken diğerleri dinlemeli” (İçözü, YK: 8).

“Tekerleme Mekerleme” adlı öyküde kitap okumayı sevmeyen ama bilgisayarda oyun oynamasını çok seven bir çocuk anlatılmıştır. Ali adındaki çocuğu öğretmeni kol çalışmasına koyar. Okullarda yapılan kol çalışması hakkında bilgi öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Bir gün öğretmenleri sınıfta herkese bir görev verdi. Buna, kol çalışması deniyordu. Kimi Sağlık Kolu kimi Kültür Kolu oldu. Öğretmen, Ali’yi de Kitaplık Kolu olarak görevlendirdi” (İçözü, YK: 14).

Kitaplık Kolu’nda görev yapan Ali kütüphanedeki tüm kitapları düzenler ve sınıftaki öğrencilere tek tek kitap dağıtır. Kendisine de bir tekerleme kitabı düşer. Kitabı karıştıran Ali’nin tekerlemeler çok hoşuna gider. Ali’nin söylediği tekerlemeler ve bilmeceler küçük okuyucularla şöyle paylaşılmaktadır:

“‘Bir berber bir berbere,

Be birader, gel beraber bir berber dükkânı açalım, demiş.’

‘Tekerleme mekerleme al sana bir şekerleme...’

‘Topkapılı topal Ahmet

Topkapı’da top oynarken

Topal ayağını topa kaptırmış.’

Sonra tekerleme kitabını bir bilmece kitabıyla değiştirdi. Onu da bir gecede okuyup bitirirdi. Artık önüne gelene bilmeceler soruyordu. Örneğin;

‘Çim çim çukurda mısın?

Ak pak yumurta mısın?

Komşular gezmeye gitti,

Sen daha burada mısın?’ diye soruyordu. Bilemeyenlere de hemen ‘Dondurma.’ diyerek yanıtını söylüyordu” (İçözü, YK: 6).

4. 3. ŞİPŞİRİN ÖYKÜLER

“Aynadaki Kız” adlı öyküde İtir adında küçük bir kızın yaşadıkları anlatılmıştır. Bayram gelince ailesi İtir’a bir elbise alır. İtir elbiseyi giyer ve aynanın karşısında dans etmeye başlar. Şarkılar söylemektedir. Küçük bir kızın şarkıları içerisinde sayılar ile ilgili bilgi şöyle verilmektedir: “İtir bu kez parmaklarını açıp saymaya başladı. ‘1-2-3-4-5 bir elimde beş parmak var. 1-2-3-4-5 diğer elimde de 5 parmak var.’ dedi kendi kendine. Sonra okulda öğrendiklerini anımsadı. ‘Beş beş daha, on eder. Bunu bilmeyene öğretmen ne der?’ deyip güldü” (İçözü, AK: 12).

Öyküde küçük kız bedenini tanımaya çalışmaktadır. Çocuğun oyunundan yola çıkılarak çocuklar şu şekilde bilgilendirilmektedir: “Benim adım İtir... Yürürüm

pıtır pıtır. İki gözüm, iki kulağım bir burnum, bir de ağzım var. İki kolum, iki elim, on parmağım bir bir oynar... Dans ederim, zıplarım bacaklarımla... Yere sağlam basarım ayaklarımla” (İçözü, AK: 19).

“Bana Dikkatle Bakın” adlı öyküde çevresini, sayıları, vücudunu tanımaya başlayan Çetin adlı bir çocuk anlatılmıştır. Ablası Pelin’in küçük kardeşine öğrettiği şiirlerle Çetin hem eğlenmekte hem de yeni kavramlar öğrenmektedir. Küçük okurlara Çetin karakteri üzerinden birçok bilgi aktarmaktadır. Bu kitapta bilgiler şöyle verilmektedir:

“İki gözüm, iki kaşım,

İki kulağım var.

Yuvarlacık yüzümde

Burnum her şeyi koklar” (İçözü, BDB: 6).

“Ağzım bir tane ama,

Dudaklarım ikidir.

İçindeki dilim ise

Her tadı almayı bilir” (İçözü, BDB: 7).

“Dişlerimle çiğnerim

Lokmaları bir bir.

Çetin’in gıdısından öpmek ne güzeldir” (İçözü, BDB: 8).

“Masallar öğrenirim,

Ninemi dinleyerek.

Çetin’le dans ederim,

Şarkılar söyleyerek” (İçözü, BDB: 11).

“Saçlarım başımın süsü,
Her gün tarıyor annem.
Başımın içi ise
Akıl doluymuş, diyor dedem” (İçözü, BDB: 15).

“Akıl nedir hiç görmedim,
İyi bir şey mutlaka.
Akıllı kızım, diyor,
Babam çünkü hep bana” (İçözü, BDB: 16).

“Lay Lay Lom” adlı öyküde İçözü, Pınar adlı bir kızın okula başlaması ve Pınar’ın yaşadıkları anlatılır. Öyküde okulda uyulması gereken kurallardan okulun işlevlerine kadar çocuklara birçok bilgi verilmektedir. Okulda uyulması gereken bir kural şöyle anlatılır: “Ders zili çalınca kadar oynayıp eğleniriz. Zil çalar çalmaz hemen sıraya gireriz” (İçözü, LLL: 12).

Öyküde takvim hakkında bilgiler verilmekte ve bu durum öyküde şu şekilde anlatılmaktadır: “Takvimi işaretleyip günleri sayıyoruz: Pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma... Gezmenin eğlenmenin takvimde yeni bir adı daha var: Cumartesi, pazar” (İçözü, LLL: 21).

Öykünün sonunda ise küçük kız okul hakkında düşüncesini söylemektedir. Okulun bir eğitim kurumu olduğu, çocukların eğlenmesinin yanı sıra bu kurumda birçok bilgi edinebileceği öyküde şöyle ifade edilmiştir: “İyi ki büyümüşüm. Okula başlamışım. Çantamı kitaplarla, aklımı bilgilerle donatmışım” (İçözü, LLL: 21).

4. 4. SEVECEN ÖYKÜLER

“Beyaz Konak’ın Köpekleri” adlı öyküde okuyuculara ahşap konak hakkında şu bilgileri verilmektedir:

“Annem ona ‘Ahşap Konak’ diyor. Çünkü, tahta evlere eskiden ahşap ev denirmiş. O zaman sokağımızdaki tüm evler ahşapmış. Zaman içinde kimi yanmış, kimi yıkılmış.

Çoğu da aralarında birleşip apartmana dönüşmüş. Bir tek bu konak kalmış. Böyle çok odalı, geniş bahçeli, iki üç katlı evlere konak adı verilirmiş” (İçözü, BKK: 3).

“Çokbilmiş’le Alınan” adlı öyküde meraklı bir kız olan Tuğçe, babasının eve getirdiği daktiloyu merak eder ve bakmak ister. Babası daktiloya bakmasına izin vermeyince Tuğçe’nin merakı daha da artar. Bu öyküde daktilonun ne olduğunu anlamaya çalışan bir çocuğun ilk defa gördüğü bu nesne karşısında tavrı ve yaptıkları anlatılmaktadır. Çocuğun bilmediği bir kelime karşısında sözlük kullanması gerektiği anlatılır ve çocuklara “daktilo” hakkında şu şekilde bilgiler verilir:

“Yapacak bir şey yoktu. Odadan çıktılar. Tuğçe kitaplarını defterlerini aldı. Kendi odasının yolunu tuttu. Ama aklını bir türlü ödevlerine veremiyordu. Derken gözü masasındaki sözlüğe takıldı. İşte şimdi merak ettiği sözcüğü öğrenebilirdi. Hemen sayfaları çevirdi. D harfine gelince DAKTİLO sözcüğünün karşılığını okudu.

Daktilo: Yazı makinesi” (İçözü, ÇA: 5).

Öyküde Tuğçe odasına geçmiştir ve uyumak için yatağına uzanmıştır. Tam gözlerini kapayacakken bir ses işitir. Tuğçe’nin bilgisayar ile daktilo konuşmaya başlar. Tuğçe ile başlayan konuşma daha sonrasında bilgisayar ile daktilonun tartışmasına dönüşmüştür. Öyküde okuyucuyu bir tartışmanın içine sürüklenir ama bunun yanında birçok bilgi de tartışmanın içine yerleştirilmiştir. Daktilo kelimesinin ne anlama geldiği bilgisayara şöyle söylenir: “İşte sana yanıtı. Senin adın parmak sözcüğünden türemiş. Çok çok eski bir dilde daktil, parmak demekmiş” (İçözü, ÇA: 18). Kendisi hakkında pek bir bilgiye sahip olmayan daktilo bilgisayara kaç yaşında olduğunu sorar. Bilgisayarın daktilo hakkında verdiği bilgiler öyküde şöyle anlatılır:

“Günümüzden iki yüz yıl kadar önce, İtalya denen bir ülkede bir kontes yaşıyordu. Güzeller güzeli kontesin yazık ki gözleri görmüyordu. Pek çok arkadaşı vardı. Onlarla buluşup konuşmaktan çok hoşlanıyordu. Ama, başka kente giden dostlarına mektup yazamadığı için çok üzülmüyordu. Bir gün, dostlarından biri ona bir makine yaptı. Parmaklarını tuşlara dokundurunca, harfler kâğıda çıkıyordu.

Tuğçe doğruladı:

-Evet evet... Şimdi de öyle ya! Daktilonun tuşları kâğıda vurdukça harfler tek tek çıkıyor. Tıpkı resim dersinde yaptığımız patates baskısı gibi.

Bilgisayardan öfkeli bir vızıltı yükseldi. Besbelli sözünün kesilmesine kızmıştı:

-İzinle Tuğçe, devam edebilir miyim?

Bu oyun Tuğçe’nin pek hoşuna gitmişti. Gülerek yanıtladı:

-Elbette, Çokbilmiş. Seni dinliyoruz.

-Evet, ihtiyar dostum, daktilo. Her şey anlattığım gibi oldu. Kontes için yapılan makine, kısa sürede dünyanın dört bir yanından duyuldu. Dönemin zenginleri bir

daktilo edinmek için servetler sundu. Üstelik, ataların senin gibi elde taşınmıyordu. 70-80 kilo ağırlığında olanlarınız bile vardı. Zamanla hem geliştiniz hem de küçüldünüz. Çeşit çeşit akrabanız doldurdu çalışma yerlerini. Ancak ben ortaya çıkınca hepinizin pabucu dama atıldı” (İçözü, ÇA: 20).

Bilgisayar başında çok fazla vakit geçiren çocukta gözle ilgili problemlerden zihinsel problemlere kadar birçok olumsuz durum ortaya çıkmaktadır. Öyküde kendini savunmaya çalışan daktilo bu konuya dikkat çeker ve şunları söyler: “Kitap okumayan, dostlarıyla konuşup, gezip eğlenmeyen insan mutsuz olur. Bak, işte bunu bilmiyorsun! Üstelik gereğinden fazla bilgisayar başında durmak sakıncalıymış” (İçözü, ÇA: 22).

Bilgisayarın çocukların hayal gücüne olumsuz etkisini daktilo şöyle ifade eder: “Örneğin, bilgisayar oyunları ile çok oynamanın düş gücünü azalttığını biliyor musun” (İçözü, ÇA: 22).

“Dünyanın Gözyaşları” adlı öyküde dünyanın çöle dönmesine ve ormanların tükenmesine dikkat çekilmektedir. Öyküde Maviş Nine anlattığı “Kim Gök Kuşağının Altından Gececek?” adlı masalıyla hayallerine kavuşan iki çocuğun hayatlarını torununa anlatır. Kendi hayalinin de dünyayı eskisi gibi görmek olduğunu ister. Maviş Nine’nin hayali öyküde şöyle ifade edilir:

“Ah dünya... Yaşlı dünya... Bilirsin hepimizin bir dileği var bu yaşamda. Benim dileğim de seni yine eskisi kadar güzel görmek. Ne kadar da değiştin. Şu tepeler eskiden ormanlarla doluydu. Yağmur fırtına dağları, aşır da ulaşamazdı buraya... Çiftçiler neşeyle ekin ekerlerdi. Toprak bir ekene bin verirdi. Şimdi öyle mi ya” (İçözü, DG: 13).

Öyküde kurak topraklara yağmurun yağmaması bulutların diliyle şöyle ifade edilmiştir: “Bulutlar kızgındı köylüye. Yemin etmişlerdi bir daha çorak tepelere yağmur vermemeye. Onların gözü, ulu ağaçlarla dolu ormanlardaydı. Sularının boşa akmasını istemiyorlardı. Toprağı, bağı bahçeyi önüne katmasını istemiyorlardı” (İçözü, DG: 17).

Günümüzde su bilinçsizce kullanılan kaynaklar arasındadır. Çocuğa verilmesi gereken eğitimlerin biri suyun canlılar için önemini öğretme ve suyun israf edilmemesini sağlamaktır. Öyküde bu duruma şöyle dikkat çekilmektedir:

“Gençler yol parasını aldıkları gibi kentin yolunu tuttular. Su bulmak için bir odun parçasının işe yaramayacağını biliyorlardı. Onlara toprağı kazacak, derinlere dalacak makineler gerekiyordu.

Dünya bir kez daha aynı acıları yaşayacağını farkındaydı. Gençlerin dev makinelerle köye döneceğini biliyordu. O kadar çok denemişlerdi ki bunu. Dev burgular delmişti topraklarını. Suyu ulaşamadıkça daha derine, hep daha derine inmişlerdi. Canı yanıyordu dünyanın. Tüm canlılar biliyordu. Su hepsinin ortak yaşam kaynağıydı. Oysa insanoğlu öylesine savurgandı ki yaşam kaynağını korumayı hiç düşünemiyordu. Yer altı suları bile kurumuştı artık.” (İçözü, DG: 21).

Öyküde insanoğlunun doğaya verdiği tahribat şöyle anlatılmıştır: “Önce dağları süsleyen ağaçlara göz diktiler. Isınmak için kesmeye başladılar. Ardından ev yapmak, tarla açmak için yok ettiler bir bir. Toprakların ağaç köklerine tutunduğunu bilmiyorlardı belki de. Bulutların onların davetiyle yağmur bıraktığından da haberleri yoktu” (İçözü, DG: 23).

Akarsuların kirletilmesi ve bu kirlenmeye neden olan etkenler öyküde şu şekilde anlatılmıştır: “Her şey anlattığım gibi oldu, çocuklar. Önce kentler kuruldu su başlarında. Sonra fabrikalar yükseldi birbiri ardından. Eskiden bu sular öylesine temizdi ki avuç avuç içerdi insanlar. Bir de söz vardı atalarından gelen. ‘Akan su mikrop tutmaz.’ derlerdi” (İçözü, DG: 24).

Suyun oluşumu hakkında bilgi de şu şekilde verilmektedir: “Kimse bir şişe suyun, binlerce yılda oluştuğunu bilmiyordu. Milyonlarca yılda birikmiş yer altı su kaynaklarını insanoğlu har vurup harman savurdu” (İçözü, DG: 26).

Bu öyküsünde İçözü dünyanın kurak bir yer haline gelmesinden korkmaktadır. Bunu çocuklarla paylaşır. İnsanın dünyaya verdiği zarara dikkat çeker. İçözü, her ne kadar olumsuz bir tablo çizse de yine de içinde bir umut taşımaktadır. Öyküde her şey için çok geç olmadığı vurgulanır ve yapılması gerekenler şu cümlelerle ifade edilir:

“Tam bunları düşünürken neşeyle koşuşan çocuklar gördü. Ellerinde kazmalar, kürekler vardı. Başlarındaki öğretmen minik fidanlarla dolu bir arabayı itiyordu. Dünyanın içi heyecanla titredi. İşte beklediği an gelmişti. Çocuklar şarkılar söyleyerek vurdular kazmaları toprağa. Çorak tepede bir neşe, bir neşe... Kıpır kıpır oldu toprağın gönlü. Kırıksık yüzünde kocaman bir gülümseme belirdi. Kollarını açıp minik fidanları, bağrına bastı” (İçözü, DG: 29).

“Minik Su Damlası” adlı öyküde uçmak isteyen bir su damlasının hayali anlatılmıştır. Su damlası bilge bir kurbağanın sözlerini dinler ve beklemesi gerektiğini anlar. Uzun bir zaman bekler. Sabırla bekleyen su damlasının hayali gerçekleşir. Bir gün bedeninde bir karıncalanma hisseder. Gökyüzüne yükselmeye başlar. Havada arkadaşlarından birine rastlar. Arkadaşıyla bir süre sohbet eden su

damlası artık adının değiştiğini öğrenir. Bu durum şöyle anlatılmaktadır: “Artık senin adın **buhar** oldu küçük cahil, diye çıkıştı. Sanırım bu senin ilk yolculuğın. Yoksa ısınıp havaya karışan su damlalarına buhar dendiğini bilirdin” (İçözü, DG: 37).

Buhar olan su damlası bir süre sonra yağmur bulutuna dönüşür. Bu durum öyküde şöyle ifade edilir: “Ha hay! **Yağmur bulutu** olmanın keyfi de başka... Gördünüz mü nasıl da kaçıırıyoruz herkesi” (İçözü, DG: 37).

Yağmur bulutu olan su damlası bir süre sonra doluya dönüşür. Bu durum ise şu şekilde anlatılır: “N’aber damlacık, şimdi de adın **dolu** oldu, diye seslendi. Çok geçmeden minik damlacık, kendisini küçücük bir su birikintisinin içinde buluverdi. Böylesine ayaklar altında kalacağına, eskiden yaşadığı derede olmayı yeğlerdi. Yine de çok üzülmeydi” (İçözü, DG: 39).

Öyküde görüldüğü gibi, bir su damlasının yaşadıklarından yola çıkılarak çocuğa yerdeki suyun buharlaşarak gökyüzüne çıkması, gökyüzünde yağmur bulutuna dönüşmesi ve tekrar yere dönüşü aşamalı bir şekilde anlatılmıştır. Dikkat çekilmek istenen kelimeler ise koyu bir şekilde gösterilmiştir. Böylelikle çocuğa, yağmurun oluşma süreci bir öykü içine yerleştirilerek verilmiştir.

“Karabatak-Akbatak” adlı öyküde küçük bir karabatağın başına gelenler anlatılmıştır. Rengini değiştirmek isteyen küçük karabatak anlatılırken çocuklar hem öykünün içindeki maceraya sürüklenmeye hem de öykü vasıtasıyla çocuğa birçok bilgi aktarılmaya çalışılmıştır. Öyküde birçok kuş ismi verilerek çocuk farklı hayvanlar ile tanıştırılır:

“Minik karabatak bu arada pek çok su kuşuyla da dost oldu. Yelkovan kuşlarının hızına, yaban ördeklerinin gökyüzünde salınışına bayılıyordu. Hele martıların beyazlığı gözünü nasıl alıyordu bilseniz” (İçözü, KA: 9).

“Dağ bülbülleriyle konuştu, kırlangıçlarla yarıştı. Geceleri baykuşlarla dertleşti. Ama kimsecikler onun derdine çare olamadı” (İçözü, KA: 17).

“Su başlarında konakladı, derelerde balık avladı. Derken yine böyle bir gün bir çayır kuşuyla tanıştı” (İçözü, KA: 18).

Bir karabatağın sudan çıktıktan sonra tüylerini kurutma şekli çok farklıdır. Bu duruma dikkat çekilir. Çocuklara bu bilgi martının karabatağa sorduğu sorularla şöyle aktarılır: “Merhaba, dedi. Doğrusu ya merak ettim. Saatlerdir çevrende uçup

dolaştım. Avlandım. Sen burada kıpırtısız böylece durmayı sürdürdün. Kanatlarını bir an olsun kapatmadan nasıl durabiliyorsun” (İçözü, KA: 11).

Karabatak balık avlayarak karnını doyuran bir kuştur. Onu martılardan ayıran özellik de suyun diplerine kadar dalarak avını yakalamasıdır. Bu durum hakkında bilgi çocuklara şöyle aktarılır:

“Balıkçılar ağdan topladıkları balıkları ara sıra kuşlara atıyorlardı. Martılar balıkları daha havadayken kapıyorlardı. Küçük karabatak da birkaç kez yakalamayı denedi, ama boşuna! Havada uçuşan balıklardan tekini bile kapamadı.

Balıkçılardan biri onun boşuna çabaladığını görünce gülmeye başladı:

-Seni gidi tembel karabatak seni, diye seslendi adam. Senin gibi usta bir avcıya dilencilik yakışıyor mu” (İçözü, KA: 14).

Karabatak, balıkçıların martıları değil de yalnızca kendisini kovalamasına bir anlam veremez. Düşünür ve bunun nedenini rengine bağlar. Çünkü martılar beyaz, kendisi ise siyahtır. Karabatak rengini değiştirmeye karar verir. Rengini değiştirmek için yollara düşmüştür. Bir dereye çayır kuşuyla karşılaşır. Derdini kuşa anlatır. Çayır kuşunun çamaşır suyu çözümü ve bir kurbağanın çamaşır suyu hakkında verdiği bilgi şöyle aktarılmıştır:

“Karabatak anlattı. Çayır kuşu bir an düşündü, sonra sevinçle şakıdı:

-Buldum, buldum! Köydeki kadınların, çamaşır suyundan söz ettiklerini duymuştum. Bu sihirli bir suymuş. Kapkara kumaşları bile bembeyaz edermiş. Bence bir denemelisin.

Onu duyan bir kurbağa dereden fırladı çıktı, söze karıştı:

-Sakın ha! O dediğin sular canlıları yakar da geçer. Yaşadığımız derenin suyuna çamaşır suyu karışmıştı da pek çok arkadaşımız canından olmuştu. İnan bana, o suyla yıkanırsan bir tek tüyün bile kalmaz sırtında, kanatlarında” (İçözü, KA: 19).

“Bir Kardeşim Oldu” adlı öyküde Muratcan adlı çocuğun başından geçenler anlatılmaktadır. Muratcan gördüklerini babasına anlatır. Babası gülümser. Oğlunun anlattıklarına inanmak istemez. Otel sahibi ise tam tersini düşünmektedir. Otel sahibinin ifadeleri Foça ile foklar hakkında bilgiler verir. Bu durum öyküde şöyle aktarılmaktadır:

“Doğrudur, dedi. Burası Foça. Yani fokların ülkesi. Yazık ki bu sevimli hayvanların günümüzde sayıları çok azaldı. İnsan dostudur hepsi de, ama dost bildikleri insanlar yüzünden neredeyse soyları tükendi. Görünmez oldular. Yine de arada sırada içlerinden bazıları, ortaya çıkıyor. Özellikle de çocuklarla arkadaş olmaya çalışıyorlar” (İçözü, KA: 39).

Çocukların dikkati nesli tükenmekte olan foklara çekilmek istemiştir. Onların korunması gerektiği bu öyküde anlatılmaya çalışılır. Yapılması gerekenler de söylenmiştir. Öyküde bu durum şöyle ifade edilmiştir: “ Bankaya evlat edineceğiniz fok için biraz para yatırmanız yeterli. Biz doğa gönüllüleri, onların yaşamaları için uygun ortamları hazırlıyoruz. Sizlerin katılımıyla bu kıyıların gerçek sahiplerini yuvalarına kavuşturabiliriz” (İçözü, KA: 40).

“Leylek ile Kardan Adam” adlı öyküde küçük leylek yüzmeyi çok istemektedir. Kardan adamı duyunca bu istekten vazgeçer. Artık merak ettiği bir şey vardır: Kardan adam. Onu görmesi için yazın sonunda göç kervanına katılmaması gerekmektedir. O da öyle yapmak ister. Kuğu bu duruma itiraz eder. Çünkü leyleklerin yaşaması için göç etmesi gerektiğini vurgular. Öyküde leylekler ile ilgili bilgi kuğu tarafından şöyle ifade edilir: “Çünkü sıcak ülkelerden gelen tüm kuşlar sonbaharla birlikte kışlık evlerine dönerler. Sen de göçmen bir kuşsun” (İçözü, LİKA: 22).

“Utangaç Gelincik” adlı öyküde bir kavramın üç farklı durumu nasıl karşıladığı anlatılmıştır. Bu öyküde dilimizde eş sesli kelimelerden biri olan gelincik sözcüğü üzerinde durulmuş ve bazı kelimelerin farklı anlamlarda kullanılabileceği öykü içerisinde verilmeye çalışılmıştır. Öyküde “Prenses İlkbahar” gelir. Çayırdaki onlarca çiçek arasında gözüne bir tanesi takılır. Çiçeğin ismini sorar. Bu durum öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Gelincik utancından kıpkırmızı kesildi:

-Şeyyy... gelincik... Benim adım Gelincik, diye kekeledi.

Arkalardan öfkeli bir ses duyuldu:

Gelincik mi? Daha neler, esas benim adım gelincik!

Gelincik daha da kızardı. Şaşkınlıkla çevresine bakındı. Kendini bildi bileli herkes ona bu adla seslenmişti. Yalancılıkla suçlanmak, doğrusu ya ağrına gitmişti.

Heyecanla atıldı yine:

Yalan söylemiyorum inanın. Benim adım gerçekten de gelincik...

İlkbaharın neşeli kahkahası dağlarda yankılandı. Sonra merakla seslendi:

-Demek ki bir gelincik daha var aramızda. Kimmiş o, çıksın da görelim ortaya...

Tarla farelerinin uzak bir akrabasıydı gelen. Ona da ataları gelincik adını vermişti gerçekten. Çayırların nazlı kızı gelinciğe hiç de benzemiyordu doğrusu. Yine de kimse ondan adını değiştirmesini beklemiyordu” (İçözü, LİKA: 39).

Bir bitki ve hayvan ismi olarak kullanılan gelincik kelimesine bir üçüncü anlam yüklenir. Böylelikle bir kelimenin birden fazla anlama gelebileceği çocuklara verilmeye çalışılır. Diğerlerinden farklı bir anlamda kullanılan gelincik kelimesi öyküde şöyle ifade edilir:

“Birden davul sesleri çınlattı çevreyi. Bu kez yoldan gelenler ne bir çiçek ne de bir böcekti. En önde bir at, adımlarını uydurmuştu davulun tokmak sesine. Oynak oynak yürüyordu. Kolay mı düşün alayının önünde gitmek, damat evine gelin götürmek...”

Utangaç gelincik gözlerini atın üstündeki kızıdan alamıyordu.

Ak giysili al yazmalı gelinin gözleri görünmüyordu. Kim bilir düşlerini neler süslüyordu” (İçözü, LİKA: 39).

Öyküde kışın bitmesi ve ardından gelecek olan bahar mevsimi haber veren bir çiçek olan gelincik anlatılmıştır. Bu bilgi de öyküde paylaşılır. “Prenses İlkbahar” utangaç gelinciğin yanağına bir öpücük kondurur. Gelinciğin rengi ve özelliği şöyle ifade edilir: “Bana kalırsa bundan böyle senin rengin kırmızı kalsın. Tıpkı dostluğumuz gibi rengin de sonsuzluğa uzansın. Her yıl bu günlerde buluşalım yine çayirlarda. Seni gören herkes, bilsin ki geleceğim yakında” (İçözü, LİKA: 40).

“En İyi Arkadaşım” adlı öyküde televizyon konuşturulmuştur. Çocukların hayal dünyasına televizyonla girilmeye çalışılır. Televizyonun bulunduğu evde Tamer adında bir çocuk vardır. Çocuğun televizyon karşısındaki oturuşu öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Söyler misiniz lütfen, arkadaşlar birbirine kötülük yapar mı? Yapmaz elbet. Ben de Tamer’e zararım dokunsun istemiyorum, ama boşuna. İstemeden de olsa ona kötülük ettiğimi düşünmekten kendimi alamıyorum bir türlü. Bilseniz ne çok üzülüyorum. Şimdi tıpkı büyükleriniz gibi konuştuğumu düşünüyorsunuz değil mi? Evet, ama yazık ki gerçek bu. Anlatmadan geçemeyeceğim. Dertleşecek birilerini bulunca dayanamayıp başlıyorum konuşmaya. Birileri şu Tamer’e gerçekleri anlatmalı. Artık dostlukların da bir sınırı olduğunu anlamalı. Programları izlerken burnumun dibine kadar giriyor. Bir an olsun gözünü benden ayırmıyor” (İçözü, OGS: 32).

Öyküde televizyonu bulan kişi hakkında da bilgi verilmektedir. Televizyonu üreten kişi televizyonun anlatımıyla şöyle ifade edilir: “Beni üreten İskoçyalı mühendis böylesine yaygınlaşacağımı, evlerin gerçek sahibi olacağımı hiç düşünmemişti sanırım. Zaten görüntü kutusu adını verdikleri atalarım, o zamanlar pek de ilgi göstermemişlerdi. Şimdi de bazıları bana aptal kutusu diyor ya doğrusu alıyorum” (İçözü, OGS: 34).

Televizyonun zararları anlatılmıştır. Bunun yanında yararlı yanlarından da bahsedilmiştir. Asıl sorunun televizyon karşısında çok vakit geçirmek olduğu anlatılmış ve bu durum öyküde şöyle ifade edilmiştir: “Söyleyin bakalım, eğer ben olmasaydım dünyanın dört bir yanını oturduğunuz yerden gezebilir miydiniz? En son buluşları öğrenebilir miydiniz? Dedim ya; aslında bütün iş, iyi bir arkadaşlık kurabilmemizde” (İçözü, OGS: 34).

Televizyon izlemenin dışında yapılabilecek birçok etkinliğe de dikkat çekilmiştir. Bu durum konuşturulan televizyon ile şöyle aktarılır: “İnanın hiçbirinin eline kitap aldığı yok. Bir zamanlar çok sevdikleri sinemayı, tiyatroyu bile unuttular. Gördüğünüz gibi tüm bunların suçlusu da ben oluyorum” (İçözü, OGS: 35).

“Pelikan Adası” adlı öyküde çocukların sorularına karşı anne sel hakkında bilgiler verir. Eskiden sel olmadığı, şimdi ise sokakları sellerin götürdüğü anlatır. Bu durum öyküde şöyle ifade edilir:

“Doğrusunu istersen kenti su bastığını hiç anımsamıyorum, dedi. Biz küçükken dağlar, taşlar böylesine evlerle dolu değildi. Her yer ağaçlarla kaplıydı.

-Belki de eskiden bu kadar çok yağmur da yağmazdı, değil mi, anneciğim...

-Tam tersine!.. Daha da çok yağardı, ama dedim ya o zaman bu tepelerde ulu ağaçlarla dolu büyük bir orman vardı. Toprak suyu emerdi. Ağaçlar kökleriyle toprağı kucaklar, yağmur sularının sele dönüşmesine izin vermezlerdi” (İçözü, PAa: 8).

Öyküde, “Utangaç Gelincik” adlı öyküde verilen bilgi farklı bir ifadeyle tekrar edilmektedir. Gelincik hakkında bilgi şu şekilde verilir: “İlkbaharın gelişini önce gelinciklerden öğrenirdik. Bir sabah kalktığımızda bir de bakardık ki kırlar kırmızı beyazlı giysilerini giymişler. Papatyalarla gelincikler baharı müjdeleme yarışına girmişler” (İçözü, PAa: 12).

Öyküde mahalleyi su basınca Aslı adındaki küçük kız bu durumun nedenini çok merak eder. Annesine sorar. Anne kenti neden su bastığını anlatır. Bunun nedenleri hakkında çocuğa birçok bilgi verir. Doğadaki tahribat ve sonuçları öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Annesi içini çekti. Eski günleri anımsamak onu üzmüş gibiydi.

-Ağaçların birer birer kesildiğini önceleri hiçbirimiz anlayamadık. Kentimiz geliştikçe, uzak illerden, köylerden pek çok kişi geldi, yerleşti. Buralara da ilk evleri kente yeni gelenler yaptı. Önceleri orman, ulu ağaçların arasına kurulan minik

kulübeleri gözden gizledi. Ancak yeni gelenler ağaçlara hiç özen göstermedi. Tam tersine, kendilerine ev yapmak için birer ikişer devirdiler asırlık çamları, köknarları... Kimse onlara engel olamadı. Ardından da yangınlar başladı. Alevler yüzlerce yıl, sele, yağmura, rüzgâra karşı direnmiş ağaçları birkaç dakikada yalayıp yuttular” (İçözü, PAa: 15).

“Akrebini Kaybeden Saat” adlı öyküde baba için manevi değeri büyük olan saatin bir çocuk tarafından bozulması anlatılmıştır. Çalar saat çocuğun gözünde çok fazla bir değer ifade etmemekte ve bu saatin evdeki saatlerden yalnızca biri olduğunu düşünmektedir. Bazı eşyaların maddi değeri yüksek olmasa da manevi bir değerinin olduğunu öğretmek ise anneye düşmüştür. Çocuk ile anne arasında geçen konuşma ve annenin bu konuda çocuğa verdiği bilgi öyküde şöyle anlatılmaktadır:

“Annesi kaşlarını çattı. Zaten ne zaman kızska kaşları çatılıverirdi. Öfkeyle uyardı:

-Bak haberin olsun, baban duyarsa çok kızar. Bu saat onun için çok önemli.

-Bu eski püskü saat mi? Aman anne, bunun nesi önemli? Evde bir sürü saat var.

-Evet öyle, ama bu eski dediğin saatin baban için anısı önemli. Senin yaşlarındayken ona da babası armağan etmiş. Biliyorsun, sık sık bu saatin bir gün olsun bozulmadığından, yıllardır tıkr tıkr çalıştığından söz eder. Ona baktıkça babasını anımsadığını söyler. İyisi mi artık onu karıştırmayı bırak. Yarın ben bir tamirciye götürürüm” (İçözü, PAa: 33).

“Rüzgâr Prenses” adlı öyküde anne Kraliçe Samyeli, çocuğu Meltem’e rüzgârlar ile ilgili bilgiler vermektedir. Bu öyküde bir çocuk gibi tasvir edilen rüzgârın başından geçenler anlatılmıştır. Muson hakkında bilgi şu şekilde verilmektedir:

“Annesi heyecanla sordu:

-Aslında buralara pek uğramazdın, Muson? Hangi rüzgârlar attı seni buraya?

Prens gülmeye başladı. Sıcak bir esinti doldurdu dört bir yanı.

-Tıpkı insanlar gibi konuştun, Samyeli. Aslını ararsan gerçekten de bir rüzgârın peşine takılıp geldim buralara kadar. Okyanuslara doğru bir yolculuğa çıkmıştım ki onu gördüm. Güzel mi güzel, alımlı bir havası vardı. Dayanamayıp takıldım peşine” (İçözü, RP: 7).

Öyküde yalnızca musonla ilgili değil günbatımı, alize, poyraz, samyeli, meltem, tayfun, bora ve lodos gibi birçok rüzgâr çeşidiyle ilgili de bilgiler verilmektedir. Çocuk hem bir öykü içerisine sürüklenmekte hem de rüzgârlar ve özellikleri ile ilgili birçok bilgi edinmektedir. Öyküde rüzgar çeşitleri ve bunlara dair bilgiler şöyle verilmektedir:

“Yakında tanışsın. Ailemizin en sıcakkanlı üyelerindendir. Muson’la iyi anlaşacaklarına eminim. İkisi de gezmeyi pek severler. Okyanuslar, dağlar aşarlar yine de yorulmazlar. Ancak Alize pek ele avuca sığmaz. Bir bakarsın burada, bir bakarsın az sonra Kutuplar’a doğru yola çıkmış bile” (İçözü, RP: 8).

“... Ama meltem benim gibi değil ki. O daha çok annesine çekmiş. Kırılgan, tatlı huylu, sevecen, nazik. Bugüne değin sarayın dışına ancak birkaç saatliğine çıktı. Güçlü hava akımlarıyla karşılaşırsa kendini koruyamaz” (İçözü, RP: 12).

“Üstelik Meltem’in yanında çok deneyimli biri var. Muson, ona yaşamın tüm zorluklarını yenmesini öğretir. Bırak onu gitsin. Gereğinde meltem, gerektiğinde imbat olmayı bilsin. Bora gibi esmekten çekinmesin. Tayfun olmaktan korkmasın” (İçözü, RP: 12).

“Hele Tayfun, bir esmeye başladı mı, önüne geleni yıkıp parçalamaktan çekinmiyordu” (İçözü, RP: 19).

Öyküde yalnızca rüzgârlar anlatılmaz. Rüzgârgülü ve hortum hakkında da bilgiler mevcuttur. Bu durum öyküde şöyle verilmektedir:

“Şu gördüğün dansçılar aslında çok değerli bir iş yapıyorlar, dedi. İnsanlar onlara rüzgâr santralleri adını vermiş. Biz estikçe, onlar elektrik üretiyor” (İçözü, RP: 16).

“Bu bir hortum. Önüne çıkan canlı cansız ne varsa içine çeker. Parçalar yok eder. Dilerse bir başka yere taşıyıp bırakır” (İçözü, RP: 20).

4. 5. ALTIN DOĞA ÖYKÜLERİ

“Sihirli Yosunlar” adlı öyküde dikkat çekilen konu fokların yaşam alanlarının çok dar olmasıdır. Balıkçıların kurduğu ağlarla suda rahatça gezme imkânı bulamayan fokların durumuna dikkat çekilmekte ve okurlara bu durum şöyle anlatılmaktadır:

“Copcop arkadaşının yüzünü sevgiyle okşadı. Sonra öfkeyle sordu. ‘Yine şu balıkçılar yüzünden değil mi?’

Cipcop başını sallayıp, ‘Öyle sayılır.’ Diye fısıldadı. ‘Denizin altını da üstünü de ağlarla çevirmişler. Görünmez iplerle dokumuşlar bu kez ağlarını. Fark edemedim. Ne olduğunu bile anlamadan kendimi bir ağın içinde buldum. Çırpına çırpına kurtulmayı başardım, ama daha ne kadar yaşarım bilmem.’” (İçözü, SY: 8).

“Küçük Taş Parçası” adlı öyküde dağdan kopup gelen bir taş parçasının deniz kenarına gelme aşaması anlatılmıştır. Taşın binlerce yılda meydana gelen parçalanma süreci anlatılırken çocuk bir serüven içine çekilmeye çalışılır. Aynı zamanda da çocuğa toprağın oluşum süreci hakkında bilgiler verilir.

Küçük taş parçası dağdan ilk koptuğu zaman büyüktür. Şimdi ise küçücük bir taş halini almıştır. Bu durum onu korkutmaktadır. Yok olup gitmekten, balıkları görememekten, sahilde çocuklarla bir daha oynayamamaktan korkmaktadır. Bu durumu karıncaya anlatır. Karınca onun bu korkusunun yersiz olduğunu söyler. Küçücük olsa da yok olup gitmeyeceğini anlatır. Küçük taş parçasının karıncaya merak içinde sorduğu sorular ve karıncanın sorulara verdiği cevaplar öyküde şöyle anlatılmıştır:

“İyice küçülüp sonunda toz gibi olacaksın. Veee... Tıpkı senden önceki arkadaşların gibi senin adın da toprak olacak.”

Taş parçasının gözleri şaşkınlıkla açıldı. Karınca anlatmayı sürdürdü. ‘Ondan sonra da yalnızca çocuklar değil, dünyadaki herkes seni çok sevecek. Çünkü tüm canlıların yaşamasına yardımcı olacaksın.’

‘Ben mi, ben mi yardımcı olacağım?’ diye sevinçle bağırdı taş parçası. ‘Demek adım da toprak olacak, öyle mi? Hiç de fena bir ad değil... Yine de anlamadığım bir şey var; başkalarının yaşamasına nasıl yardım edeceğim?’

Karıncanın bilmiş bilmiş güldü. ‘Toprak, öylesine önemli bir madde ki, yararları saymakla bitmez. Örneğin, bütün hayvanların ve insanların besin maddeleri toprakta yetişir. Ayrıca toprağın altında pek çok minik canlı yaşar. Anlayacağın şimdikinden daha çok arkadaşın olacak!’ diye yanıtladı taş parçasını” (İçözü, SY: 30).

“Şarkı Söyleyen Deniz Kabuğu” adlı öyküde Irmak adında küçük bir kızın babası ile çıktıkları doğa yürüyüşü anlatılmıştır. Öykünün başında çocuklara araba içerisinde oturmaları gereken yer ile ilgili şöyle bir bilgi verilmiştir: “Sonra arabalarına bindiler. Irmak her zamanki gibi önde oturmak istedi. Babası da bıkıp usanmadan yinelediği yanıtı verdi. ‘Olmaz... Daha ön koltukta oturacak kadar büyümedin.’ Aslında Irmak da yasaların böyle dediğini biliyordu. Yine de denemekten vazgeçmiyordu” (İçözü, SY: 33).

Ormanı gezen ve çevresini dikkatle inceleyen Irmak birçok bilgi edinmektedir. Bunlardan biri de çiçek isimleridir. Çevreye kokular yayan çiçekleri koparıp defterinin arasına koyan Irmak, çiçek isimlerini babasına sormaktadır. Öyküde birkaç çiçeğin ismi şu şekilde aktarılmıştır: “Babası çoğunun adını biliyordu. ‘Bu adaçayı, bu kardelen, bu dağ lalesi, bu melisa.’ diyerek defterine tek tek yazdırdı” (İçözü, SY: 37).

Doğa yürüyüşü sırasında ormanda bir anda yağmur yağmaya başlar. Irmak hemen bir ağacın altında sığınmak ister. Babası onu engeller. Öyküde yağmur yağarken ağaç altına girilmeyeceği bilgisi verilmiştir. Bu durumun nedeni ise öyküde

şöyle açıklanır: “Babası, ‘Aman sakın!’ diyerek onu engelledi. ‘Yağmurlu havalarda ağaç altları çok tehlikelidir. Yıldırım böyle yüksek yerleri seçer. Pek çok kişi bu yüzden canından olmuştur.’” (İçözü, SY: 39).

Irmak ile babası yağmurda ıslanmamak için bir mağaraya girerler. Irmak mağaraya girince öğretmenin anlattıkları aklına gelir. Irmak’ın verdiği bilgi de öyküde şöyle ifade edilmektedir: “Eski insanlar daha sözcükleri bile bilmezken mağara duvarlarına resimler yapmışlardı. Böylece yaşamlarıyla ilgili bilgileri günümüze kadar taşımışlardı. Acaba burada da mağara resimleri var mıydı” (İçözü, SY: 41).

Yağmurun durmasıyla birlikte Irmak ile babası mağaradan dışarıya çıkarlar. Bulutlar dağılmıştır. Bu kez Irmak’ı başka bir sürpriz beklemektedir. Gökyüzünde kocaman bir gökkuşağı oluşmuştur. Gökkuşağı hakkında konuşmaya başlayan baba ile kızın durumu ve bu doğa olayı hakkındaki bilgiler öyküde şu şekilde verilmektedir:

“Güneş dağın tepesinden aşağıdaki ovaya kadar bir köprü oluşturmuştu. Babası, ‘Ne kadar güzel görüyor musun?’ dedi. ‘Ben küçükken annem ebemkuşağının altından geçenin altın bulacağını söylerdi...’

Irmak şaşkınlıkla, ‘Ebemkuşağı mı?’ diye sordu. ‘Öğretmen onun gökkuşağı olduğunu söylemişti.’

Babası, ‘O da doğru.’ diye yanıtladı. ‘Bu güzel doğa olayına o kadar çok ad takılmış ki... Adı ne olursa olsun, oluşma nedeni aynı. Güneş ışınlarının yağmur damlalarıyla oynaması... Güzel olan da bu zaten... Yaşamımıza renk vermesi.’” (İçözü, SY: 45).

“Bahar Perisinin Gezisi” adlı öyküde baharın gelişiyi birlikte doğada meydana gelen değişim anlatılmıştır. Bu değişim anlatılırken de birçok çiçek hakkında bilgiler verilmiştir. Çiçek isimleri ve bazı çiçeklerin özellikleri öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Önce kardelenler uzattı başlarını. Renk renk çiçeklerle donattılar bembeyaz yorganı. Ardından sıra geldi çimenlere... Onlar da sevinerek kucakladı toprağı. Mine çiçekleri güneşi görür de durur mu? Hemen açtılar gözlerini. Maviş maviş bakındılar çevreye. Ne sevindiler bilerseniz, ilk kendileri katıldığı için bu davete. Ballıbaba, papatya, katırtırnağı derken, toprağın kucağı renk renk çiçeklerle doldu. Her birinin kokusu dünyaya farklı bir soluk oldu” (İçözü, BPG: 6).

“Çayırılar şenlenir de kelekler durur mu? Eğlence, dans olur da onlar oturur mu? En renkli giysileriyle şenliğe katıldılar. Çiçek çiçek gezerek sevgilerini fısıldadılar. Lale, sümbül, mor menekşe demeyip gezmeyi sürdürdüler” (İçözü, BPG: 8).

“Bir köşede kaynanadili boynu bükük duruyordu. Bir başka köşedeyse deve dikenini somurtuyordu. Isırganın suratıysa çekilir gibi değildi” (İçözü, BPG: 10).

“Kırmızı gelincikler, altın başlı papatyalarla el ele tutuştular. Çimenlerin üzerinde atlayıp hopladılar” (İçözü, BPG: 17).

Öyküde yalnızca çiçeklerle ilgili bilgi verilmemiştir. Hayvanlar ile ilgili de birçok bilgiye rastlamak mümkündür:

“Kovanlarda bir kaynaşmadır başladı. İşçi arılar kovanlardan fırlayıp çayırı doldurdular. Her çiçeği koklayıp öpücük kondurdular. Böylece yılın ilk bal toplama yarışına katıldılar. Kraliçe arı pek memnundu halinden. Peteklerdeki bebekleri besliyordu durup dinlenmeden” (İçözü, BPG: 6).

“Karıncalara gelince; çalışkan işçiler çoktan işe girişmişti. Yuvalar düzenlendi, bebekler için yeni odalar hazırlandı. Sağa sola koşturup kış için yiyecek bile toplanmaya başlandı” (İçözü, BPG: 7).

“Kertenkeleler duvarlarda birbirini kovaladı. Uğur böcekleri, müjde kelebekleri çevreyi kırmızı sarılı puanlarla süsledi” (İçözü, BPG: 9).

Öyküde ısırgan hakkında bilgiler de verilir. Isırgan, Bahar Perisi’ne üzüldüğü bir durumu anlatır. Üzüldüğü durumu anlatırken de kendisi hakkında bilgiler verir. Bu durum öyküde şöyle anlatılır:

“Isırgan’ın içi heyecanla doldu, belki de derdinin bir çaresi bulunurdu. Başladı sorunlarını bir bir saymaya. ‘Elini değdirenin canını yakıyorum. Beni sevmek isteyenleri hemen kaçırıyorum. Ne adım güzel ne de huyum. Şu güllerin yerinde olmayı, papatyalar gibi çocuklarla arkadaşlık kurmayı ne kadar isterdim bilerseniz. Şimdi, lütfen söyleyin bu işin çaresi var mı?’” (İçözü, BPG: 12).

Isırgan’ın durumuna benzer bir durumu da kaynanadili yaşamaktadır. Isırgan sözünü bitirmeden araya o girer. Öyküde görseller ile tanıtılan kaynanadili kendi derdini anlatmaya başlar. Bu bitki hakkında bilgi ise şu şekilde verilmektedir:

“‘Yalnız sen mi dertlisin sanıyorsun, arkadaş? Benim sorunum daha da büyük.’ dedi. ‘Durmaksızın çalışıp meyveler üretiyorum, ama insanları yine de mutlu edemiyorum. İçleri baldan tatlı meyvelerimin. Yazık ki bu lezzeti kimselerle paylaşmıyorum. Bir de şu sevimsiz isimle yaşamak kolay mı sanıyorsun?’” (İçözü, BPG: 14).

Deve dikenini de konuşmaya katılır. O da acı acı güler ve kendi durumunu anlatmaya başlar. Deve dikenini hakkında bilgi öyküde şöyle verilmektedir: “‘Ya bana ne dersiniz?’ dedi. ‘Güzelim mor çiçeklerime kelebekler bile konmuyor. Konmaya

kalkan olursa da hemen kovalıyorum. İpeksi kanatları dikenlerime takılsın istemiyorum. Anlayacağınız yanıma kimseler yaklaşmıyor. Bir başıma çayırın ortasında yaşayıp gidiyorum işte.” (İçözü, BPG: 15).

“Dişlek ile Çıtır Hanım” adlı öyküde annesinin yanından ayrılıp bahçeye geçen Toprak, karıncaları bir süre izledikten sonra gözü köstebeğe takılır. Köstebekle arkadaş olur. Köstebek çocuğun isminin Toprak olmasına çok şaşırır. Çok değerli bir isminin olduğunu söyler. Bir süre sonra köstebeğin evini su basar. Köstebek toprağı sulayan insanlara kızar. Köstebeğin bu durumuna çocuk şaşırır. Bitkilerin büyümesi için suya gereksinimi olduğunu annesinden öğrenmiştir. Bu düşünceye köstebek de katılır ama yanlış olan bir durum vardır. Çocuk ile köstebek arasındaki konuşma anlatılırken köstebeğin verdiği bilgiler ise şöyle aktarılır:

“Dişlek başını iki yana salladı. ‘Tabi ki sulanması gerek. Ancak kuraklık kadar fazla su da toprağın içindeki canlıların ölmesine neden olur.’

Sıkıştığı yerden çıkmayı başaran Çıtır Hanım da söze karıştı.

‘Bahçelerinizi süslemeyi düşünürken, toprağın altında yaşayanları aklınıza bile getirmiyorsunuz. Şimdi söyleyin bakalım, şu toprağın içinde milyonlarca canlı olduğunu biliyor muydun?’

Toprak şaşkınlıkla kekeledi. ‘Mil...milyonlarca canlı mı? Hem de bizim bahçede, öyle mi?’

Dişlek atıldı. ‘Evet Çıtır Hanım doğru söylüyor. Yerden bir avuç toprak alıp bak, bakalım ne göreceksin.’

Toprak, eğilip bir avuç toprak aldı. İyice baktı, ama bir şey göremedi.

‘Hiçbir şey yok!’

Çıtır Hanım gülerek, ‘Sen öyle san!’ dedi. ‘O avucundaki toprakta gözle göremediğin kadar çok canlı var. Gözünüzle yalnızca karıncaları, solucanları, salyangozları, tarla farelerini görebiliyorsunuz... Yazık ki, bilinçsiz sulama yüzünden minik canlıların çoğu evlerini terk edip başka bahçelere göçtüler.’

Dişlek de söze karıştı. ‘Bitki köklerinin, su kadar havaya da gereksinimi olduğunu biliyor muydun? Herkes, bizim bitkilere zarar verdiğimizi düşünür, ama toprakta delikler açarak havalanmasını sağlıyoruz. Bunun karşılığında birazcık havuç, patates yesek çok mu yani?’” (İçözü, BPG: 30).

“Çiçektop’tan Haber Var” adlı öyküde Çimçimenot adlı karakter, etrafında renk renk ışıkların dolaştığı bir yapının yanına gelir. Bu yapıyı kuşlar prensinin sarayı zanneder. Kuşlar prensi bunun bir saray olmadığını ifade eder. Bu yapının çocuklar için yapılmış bir okul olduğunu söyler. Çimçimenot çok sevinir. Öyküde Çimçimenos’a okul şöyle tarif ettirilir: “Okul mu? Yani çocukların, benim gibi

gençlerin aydınlandığı yer. Anlamalıydım. Dört bir yana ışık saçmasının nedeni bu olsa gerek. Hemen içeri girmeliyim, dedi” (İçözü, ÇHV: 11).

“En Güzel Çiçek Yarışması” adlı öyküde kır çiçekleri arasında düzenlenen güzellik yarışması anlatılmıştır. Bu kısa öyküde hem yarışmanın heyecanını anlatarak çocuk bir serüvenin içine sürüklenmekte hem de birçok çiçek ve hayvan hakkında bilgi verilmektedir. Çocuk bu öyküyü okuyarak adını duymadığı birçok çiçeğin ve hayvanın adını öğrenecektir. Bu bilgiler şu şekilde verilmektedir:

“Nazlı mineler neşeyle koşuşmuşlardı etrafta. Pembe, mavi, beyaz giysilerini çıkarmışlardı ortaya. Ballıbaba, tüm çekingenliğiyle girmişti sıraya.

Al giysili gelincikler, beyaz taçlı papatyalar, mor menekşeler, birbiri ardından başlarını uzattılar toprağın üstüne. Yeşil çimenler, nazlı dalgalanmalarla yol açtılar dostlarına. Renk renk elbiseli kır çiçekleri, en güzel giyimleriyle çıktılar dünya yüzüne” (İçözü, ÇHV: 23).

“Çıt çıt çekirge, pat pat tavşan, lak lak saksağan, vız vız arı... Ve elbette tül kanatlı kelebekler, bir bir geziyorlardı çiçekleri. Vız vız arı göbeklerinden bal toplarken, çiçekler alabildiğince açıyorlardı yapraklarını. Kelebekler çiçekten çiçeğe konup en güzeli arıyordu. Doğrusu ya hiç de kolay değildi görevleri” (İçözü, ÇHV: 23).

“‘Tüm çiçekler güzel elbet.’ diyordu. ‘Ama ille de sarı göbekli, mor giysili Manisa lalesi. Bence çiçeklerin en güzeli...’ Bir kelebek duyunca bu seçimi, uyarmadan edemedi. ‘Adıyaman lalesiyle ters laleyi de unutmamak gerek.’ dedi. Pat pat seçimini çoktan yapmıştı. Beyaz tüylerine en uygun çiçek olarak ak yıldızla, Akzambak’ı ayırmıştı” (İçözü, ÇHV: 24).

“Çıt Çıt Çekirge, her hoplayışta bir başka öbeğin ortasına dalıyordu. Katırtınaklarıyla sohbet edip, lavantalarla koklaşıyordu. Yine de aradığını bir türlü bulamıyordu. Derken bir yusufçuk göründü öteden. Haber getirdi ilerideki gölden, ‘Nilüferler bekliyor hepimizi. Bir de onların görmelisiniz güzelliklerini.

Çayırılığın altındaki ağaçlar da çiçekli giysileriyle katılmıştı şenliğe. Şeftali ağacı biraz kızmıştı doğrusu bu işe” (İçözü, ÇHV: 25).

“‘Haklısın.’ diye seslendi ileriden bir yılanyastığı. ‘Yarışma kır çiçekleri arasında, ama bana bile bakmıyor bu jüri üyeleri.’

Çiğdemlerle sümbüller, kıkır kıkır güldüler. Çünkü güzelliklerinden pek emindiler” (İçözü, ÇHV: 26).

“Tam o anda, çekirge aradığını bulmuştu. Siklamenin yanağına kocaman bir öpücük kondurdu. Siklamenin yanaklarında pembe ışıklar oluştu” (İçözü, ÇHV: 27).

“Gece yatıp gözlerini kapadığında bir kardelen gördü düşünde. Bembeyaz karların arasından başını çıkarmış gülümsüyordu ona” (İçözü, ÇHV: 28).

“Altinkum’un Konukları” adlı öyküde Naz kumsalda gördüğü kaplumbağalar hakkında bir bilgiye sahip değildir. Otelin müdürü onu bu konuda bilgilendirir. Öyküde Caretta caretta cinsi kaplumbağalar hakkında otel müdürünün küçük kıza verdiği bilgi şöyle anlatılır:

“Teşekkür ederiz küçük hanım. Gördüğün o kaplumbağalar dünyanın göz bebeği. Soyları tükenmek üzere olan nazlı yaratıklar... Her yıl, dünyanın bir başından kalkıp yüzerek bu yöreye gelirler. Bu çevrede daha önce hiç görülmemişlerdi. Yumurtlamak için kumsalımızı seçmeleri çok sevindirici. Güvende olduklarını bilirlerse her yıl buraya gelirler. Bu nedenle yumurtaları korumamız gerek” (İçözü, ÇHV: 34).

“Tospik Kaplumbağa” adlı öyküde bir kaplumbağa ailesinin değişen doğa karşısında çevrelerini şaşkınlıkla izlemeleri ve yaşadıkları olay anlatılmıştır. Öykünün giriş bölümünde “kış uykusu” kavramı anlatılmıştır. “Kış uykusu” hakkında bilgi şöyle aktarılmıştır:

“Renk renk çiçekler, uçuşan kelebekler, arılar, böcekler... Hepsi de öylesine güzeldi ki. Yaz boyu, ağaçlarla, kuşlarla, sincaplarla arkadaşlık ediyordu. Güz gelince de, torağın altına girip, bahara kadar süren bir uykuya dalıyordu... Bu nedenle insanlar buna ‘kış uykusu’ adını vermişti. Her ilkbaharda güneşin tatlı okşayışıyla uyanıp ormana yeniden merhaba diyordu” (İçözü, ÇHV: 40).

Öyküde çocuk, ağaç kesme ile derenin taşması hakkında bir ilgi kuramamıştır. Dedesi konu hakkında torununa bilgi vermiştir. Selin oluşumu ile ilgili bilgi öyküde şöyle verilmiştir:

“Hem de çok ilgisi var... Ormanlardaki binlerce ağacın kökü, toprağın altında kocaman bir balık ağı gibi yayılır. Toprağı tutar. Yağan yağmur, bu kökler tarafından emilir. Sonra ağır ağır yer altı sularına doğru süzülür. Böylece hem su kaynaklarımız zenginleşir, hem de ağaçlar ve bitkiler beslenir. Toprağın içindeki görünmez canlılar da yaşamlarını sürdürürlerdi. Oysa biz ne yaptık? Yıllarca ağaçları acımadan kestik. Yerine evler yaptık. Tarlalar açtık. Yetmezmiş gibi tarlaları da yazlıkçılara sattık. Dağlara doğru tırmanan şu evleri görmüyor musun? Sanki ormanı kemire aç kurtlar gibi. Sonuç ortada. Azıcık yağmur yağmaya görsün her yeri sel kaplıyor. Üstelik en verimli topraklar da çamura dönüşüp yok oluyor” (İçözü, ÇHV: 46).

Öykünün son bölümünde ise “erozyon” kavramı üzerinde durulmuştur. Dedenin torununa verdiği bilgi öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Birkaç santim kalınlıkta toprağın oluşması bile yüzlerce yılda oluyor. Toprağınızı dinlendirin, uygun tarım yapın, dedim. Dinlemediler. Ürün azalınca da güzelim otlakları tarlaya çevirdiler, ekip biçtiler. O da yetmedi, yeni tarlalar için ağaçları

kestiler. Eee... Sonunda erozyon dediğimiz toprak aşınması geldi çattı. Umarım, bu felaket herkese bir ders olur” (İçözü, ÇHV: 47).

“Guguk Gu ile Aksak Saksak” adlı öyküde küçük kız bahçelerinde bir kuş görür. Babası da aynı kuşu görür ve ikili kuş hakkında konuşmaya başlar. Çocuk ile babası arasındaki geçen ve kuş hakkında bilgiler veren bu konuşma öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Onu babası da görmüştü.

‘Aaaa... Bir saksağan yavrusu...’

‘Aksağan mı?’

‘Hayır, saksağan... Hani şu smokin giymiş gibi bahçede gezinen kuşlar var ya...’

Ama bu onlara hiç benzemiyor.’

‘Daha bebek de ondan. Kuşlar yavruyken çok çirkin olur. Büyüdükçe tüyleri değişir, renkleri canlanır. Bazı kuşlar hastalıklı yavruları yuvadan atarlar. Acaba bu da hasta mı?’” (İçözü, GGİAS: 10).

Çoğu öyküde olduğu gibi bu öyküde de birçok çiçek ismi verilmiştir. Bu öyküyle çocuğun çiçek isimlerini kolayca öğrenmesi sağlanmıştır. Öyküde çiçek isimleri şöyle aktarılmıştır: “Oysa bahçesindeki dostları ona küsmüş gibiydi. Ortancalar çiçeklerini dökmüş, petunyalar boyunlarını bükmişti. Akşamsefaları bile somurtmuş duruyorlardı. Çimenler sararmıştı” (İçözü, GGİAS: 15).

Öyküde kumrular ile ilgili bir ise bilgi şu şekilde aktarılmıştır: “Annesi pek sevinmişti bu işe. ‘Aman ürkütmeyelim.’ dedi. ‘Kumrular nazlı kuşlardır. Öyle kolay kolay yavru çıkarmazlar. Madem ki senin bahçeni seçmişler, rahat bırakalım” (İçözü, GGİAS: 17).

Öyküde aile kamp yapacakları yere doğru arabayla ilerlemektedir. Doruk ve Emre adlı çocuklar ise arka koltukta camdan manzarayı izlemektedir. Emre’nin sorusuyla birlikte aralarında bir konuşma başlar. Bu konuşmalardan hareketle çocuklara “ırmak, dere, çay, deniz ve okyanus” hakkındaki bazı bilgiler öyküde şöyle aktarılmaktadır:

“Emre, ‘Bu ırmağın adı ne acaba?’ diye sordu.

Türkan Hanım, ‘Haritada Sarısu yazıyor.’ dedi. Sonra ekledi.

‘Ama bu ırmak değil, Emreciğim. Yalnızca küçük bir dere. Irmaklar çok daha geniş ve uzun olur.’

‘Peki ya çaylar? Çaylar mı küçüktür dereler mi?’

Doruk'un sorusu Emre'yi şaşırtmıştı.

‘Çay mı dedin?’

‘Çay tabi... Yoksa hiç duymadın mı?’

Türkan Hanım gülerek araya girdi:

‘Evet, Emreciğim çay... Ama şu bardaklarımıza koyup içtiğimiz çay değil elbet... Akarsuların adları genişliklerine, derinliklerine, uzunluklarına göre değişir. Çay da bunlardan biri.’

‘Yani denizler gibi öyle mi? Geçen yıl teknenin kaptanı anlatmıştı. Denizler de çeşit çeşitmiş... İç deniz, okyanus...’

Tam o anda cip zıncı diye durdu. Konu dağıldı” (İçözü, GGİAS: 28).

Öyküde Doruk ve Emre kamp alanında bir şey fark ederler. Türkan Hanım’a denizin neden farklı farklı renklere büründüğünü sorarlar. Çocukların soruları Türkan Hanım’ın çok hoşuna gider. Karşısında sorgulayan ve araştıran çocuklar vardır. Sorularını cevapladıktan sonra kendisi çocuklara gün batarken gökyüzünün neden kırmızı olduğunu sorar. Hem sorar hem de kendisi cevap verir. Bu doğa olayı hakkında bilgi öyküde şöyle verilir: “Türkan Hanım, ‘Bunun nedeni de güneş ışınlarının dünyamıza farklı eğimlerle gelmesi.’ diye açıkladı. ‘Her birinin hızı da farklı. Mavi ışın, en hızlı yayılanı. O nedenle gökyüzü genelde masmavi görünür gözümüze.’ dedikten sonra eşinden bir bardak su istedi” (İçözü, GGİAS: 36).

“Tatile Gidiyoruz” adlı öyküde Yağmur ve Bulut adlı iki kardeşin öyküsü anlatılmıştır. Yağmur ile Bulut’un babası yaz gelince, doğup büyüdüğü köyüne gitmek ister. Şehirden yola çıkarlar. Orhan Bey trafiğe takılır. Bu durum onu çok sinirlendirmiştir. Yaşadığı kent ile ilgili yorumlar yapmaya başlar. Orhan Bey’in sözleriyle kentleşmeye şöyle vurgu yapılır: “Yine de çarpık kentleşmeyi eleştirmekten kendini alamıyordu. ‘Her yer gökdelen doldu. Bir karış toprak bile bırakmıyorlar. Hem bize hem dünyamıza zarar verip duruyorlar.’ diyordu” (İçözü, GGİAS: 40).

Öyküde kentleşmeye dikkat çekilir. Toprağın oluşması için geçmesi gereken zaman ile ilgili de bilgiler verilir. Orhan Bey eşine ve çocuklarına bir santim toprağın oluşması için ne kadar zaman geçmesi gerektiğini sorar. Küçük rakamlar alınca da cevabı kendisi söyler. Toprağın oluşumu ile ilgili bilgi öyküde şöyle ifade edilmiştir:

“Orhan Bey, ‘Bilemediniz.’ dedi. ‘En az 200 yıl gerek o kadarlık bir toprağın oluşması için...’

Bulutla yağmur şaşkınlıkla bağırıştılar:

‘Sahi mi?’

Orhan Bey çocukları şaşırttığı için mutlu, ekledi:

‘Hatta belki de 1000 yıl... Şimdi niçin bir karış toprağın bile yok olmasına üzüldüğümü anladınız mı’ (İçözü, GGİAS: 41).

Öyküde Yağmur’un dikkatini baktığı bir tepenin etekleri çeker. Tepenin kat kat oluşunu bir çikolatalı pastaya benzetir. Bu durumu açıklamak ise Orhan Bey’e düşer. Toprağın farklı renklerde oluşu şöyle anlatılır: “Toprak genelde dört katmandan oluşur. En üst kısmın humusu çok olduğu için siyaha yakın görünür” (GGİAS, 2013: 43). Humusun ne olduğunu soran çocuklara Orhan Bey humusu şöyle açıklar:

“Orhan Bey gülümsedi.

‘Aferin sana cimcime.’ dedi. ‘Merak ettiğin şeyi sormaktan hiç çekinme. Ne demiştik? Toprağın oluşması için uzun yıllar gerekirdi, değil mi? Biliyorsunuz toprak, küçük taş parçalarının ufalanmasıyla meydana geliyor. Toprağın içinde gözle görünmez mikroorganizmalar vardır. Ayrıca bitkilerin ve hayvanların ölü dokuları, çeşitli atıkları sürekli toprağa karışır. Bu organizmaların parçalanıp ayrışması ile humuslu toprak oluşur.’” (İçözü, GGİAS: 15).

Öykünün son kısmında ise erikler ile ilgili kısa bir bilgi şöyle verilmiştir: “Yaşlı teyze, ‘Erikler erken döker yapraklarını.’ diye onları teselli etti. ‘En çabuk çiçeklenen de yine onlar oldu.’” (İçözü, GGİAS: 47).

4. 6. MASAL BAHÇESİ

“Kendini Beğenmiş İstiridye” adlı masalda bir istiridyenin başına gelenler anlatılmıştır. Masalın başında bir istiridye ailesinden bahsedilir. Çocuklara istiridyenin ne olduğunu hatırlatmak için de şöyle bir bilgi verilir: “Hani, yazın deniz kenarında oynarken bulduğumuz istiridye kabukları var ya, işte o elbiseleri sırtında taşıyan bir aileden söz ediyoruz” (İçözü, KDb: 35).

Masalda istiridye ve onun arkadaşı olan yengeç istiridyenin içindeki inciye fark eder. Telaş içinde bağırmaya başlarlar. Sesleri duyan Midye Nine hemen gelir. Durumu öğrenince gülmeye başlar ve bu gördüklerinin ne olduğunu açıklar. İnci ile ilgili bilgiyi masalda şöyle aktarılmıştır: “Bunda korkacak, telaşlanacak ne var. O gördüğünüz şeye İNCİ derler. Pek de kıymetlidir, haberiniz olsun. Sakın onu herkese göstereyim deme Pembeli... Hatta saklamaya çalış, yoksa senin için iyi olmaz” (İçözü, KDb: 38).

Zaten kendini beğenmiş olan Pembeli, değerli bir incinin sahibi olduğunu öğrenince kendini daha çok beğenmeye başlar ve kibirli birisi olur. Kimseyle oyun oynamaz, ailesine de ev işlerinde yardım etmez. Bu durum bir deyimimin öğretiminde kullanılmakta ve bu durum masalda şöyle ifade edilmektedir: “Anlayacağınız, ‘İNCİLERİM DÖKÜLÜR.’ diye ödü kopuyormuş” (İçözü, KDb: 39).

“Penguen Bayramı” adlı masala şöyle bir bilgi verilerek giriş yapılır: “Dünyanın çok çok uzak bir köşesinde dört bir yanı denizlerle çevrili, buzullarla kaplı bir ülkede birbirinden sevimli penguenler yaşıyordu. Antarktika adı verilen bu adada kar fırtınasından geçilmezdi” (İçözü, KDb: 43).

Masalın ilerleyen bölümlerinde penguenler yüzmek ve avlanmak için suya girer. Avlanan arkadaşlarının yanlarına giderken büyük bir gölge görürler. Penguenlerin karşısına çıkan büyük tehlikenin ne oldu ve penguenlerin tehlike karşısında nasıl bir savunma pozisyonuna geçtikleri anlatılır. Bu konu hakkında bilgi şu şekilde verilmektedir:

“Paytak korkuyla, ‘Bu bir Orka!’ diye çığlık attı.

Haklıydı. Kocaman dişleri, mağara kadar ağızıyla balinaların en korkuncu Orka, yollarını kesmişti. Dört arkadaş hızla birbirinden uzaklaştı. Böylece, balınayı şaşırtarak kurtulmayı umuyorlardı. Tam o anda, sürüdekiler de arkadaşlarının tehlikede olduklarını görmüşlerdi. Çabucak yüzerek bir araya geldiler. Kanat kanada verdiler, ayaklarını hep birlikte çırpmaya başladılar. Her yer köpük köpük oldu. Buzlu sularda garip yankılar duyuldu. Denizin içinde kocaman bir canavar gibi görünüyorlardı. Balınaya doğru hızla yaklaştılar. Katil balina ilk kez gördüğü bu canavar karşısında ne yapacağını şaşırdı. Önce koca kuyruğunu hırsla suya çapıp onları korkutmayı denedi.

Penguenler umursamadılar bile.

Sürünün başındaki ana penguen, ‘Ben komut verince hep birlikte derine dalacağız.’ diye bağırdı. ‘Sakin birbirinizden ayrılmayın. Tek başımıza kalırsak canavara yem oluruz. Haydi, şimdi dalıyoruz!’” (İçözü, KDb: 50).

“Yalancı Yıldız” adlı masalda uzaya gönderilen “A.Z.D. UYDUSU” anlatılmıştır. Küçük uydunun uzayda ilerleyişi ve bazı gezegenler hakkında bilgi masalda şu şekilde verilmektedir: “Bir Jüpiter’in yanından geçiyor, bir Satürn’le selamlaşıyordu. Ay Dede’nin zaman zaman gülümseyerek kendisine el sallamasına bayılıyordu” (İçözü, YY: 9).

“Ay Dede’nin Gözyaşları” adlı masalda Can adlı çocuk gece yürürken bir şey fark eder. Gökyüzündeki ay kendileriyle birlikte yürümektedir. Annesine bu durumu

anlatır. Annenin verdiği tepki ise başkadır. Ayın hareketleri ve bu durumun nasıl oluştuğu ile ilgili bilgi şöyle verilmiştir: “Annesi, ‘Hiç olur mu öyle şey?’ diye çıkıştı oğluna. ‘Ay da Dünya’mız gibi güneş sisteminin bir parçası. Canlı değil ki yürüsün... Haydi koş!.. Eve geç kaldık!..’” (İçözü, YY: 21).

“Başı Ağrıyan Telefon” adlı masalda bir telefon kendi başından geçenleri, evde yaşadıklarını anlatmıştır. Evde kendileri için doğum günü partisi düzenleyen aile bireylerine çok kızar. Kendisinin de bir doğum gününün olduğunu ifade eder. Telefonla ilgili bilgi masalda şöyle verilmektedir: “Niye şaşırdınız öyle. Tabii ki benim de bir doğum günüm var. Hem de neredeyse 150 yıl öncesine dayanan bir doğum günü” (İçözü, YY: 29).

Öykünün devamında ise telefonda nasıl konuşulması gerektiği ile ilgili bilgi verilmektedir. Bu durum şöyle anlatılır:

“Hem Cengiz’i size çok çekiştirdim, ama iyi huylarını da göz ardı edemem doğrusu. Örneğin telefonda çok nazık konuşur. Önce çevirdiği numarayı söyler, sonra kendini tanıtır karşısındakine. En önemlisi, her dakika başıma geçip, gelişigüzel numaralar çevirerek tanımadığı kişileri rahatsız etmez. Dedim ya, terbiyeli çocuktur” (İçözü, YY: 30).

“Kuş Sesleri” adlı masalda Şebnem adlı kız, karların yağmasına çok sevinir. Yeryüzünü kaplayan karların dünyayı temizlediğini söyler. Annenin Şebnem’e verdiği bilgi masalda şöyle ifade edilmektedir: “Annesi her zaman, ‘Kar yağsa da mikroplar kırılsa.’ derdi. Demek ki gerçekten kar her şeyi temizliyordu” (İçözü, KDa: 37).

Masalın bir bölümünde Baykuş Nine, sığırcık kuşlarını etrafına toplamış masallar anlatmaktadır. Ormanların nasıl tahrip edildiğini açıklar. Bu konu hakkında bilgi şöyle verilmektedir:

“Evet minik sığırcıklar. Siz eskiden bu ormanda ne kadar çok ağaç olduğunu hatırlamazsınız. Orman öylesine büyüktü ki günlerce, gecelerce uçar, ancak kardeşimin yuvasına varabilirdim. Kış aylarında bile meyve ağaçlarının dalları çeşitli yemişlerle dolardı. Hiçbir kuş yiyecek aramak için kente gitmek zorunda kalmazdı. Gökyüzü her mevsim masmaviydi” (İçözü, KDa: 40).

Bu durumun neden böyle olduğunu kuşlar Baykuş Nine’ye sormuşlardır. Bu durumun nedeni ise masalda şöyle açıklanır:

“Şurayı görüyor musunuz?.. Bir zamanlar göz alabildiğince yemyeşil çamlarla doluydu oralar da... Bir gün çevremizi büyük alevler sardı ve arkadaşlarımızın pek çoğunu o yangında yitirdik.

Baykuş Nine sonra başka bir yönü işaret etti.

‘İlerde gördüğünüz kocaman siteler var ya... İşte oralar da eskiden meyve ağaçlarıyla doluydu. Her mevsim istediğimiz yemişi yedik. Yiyecek aramak için sokak aralarında dolaşmamız gerekmezdi. Önce birkaç ağaç kesip küçük evler yaptılar, sonra giderek büyüdü mahalleler” (İçözü, KDa: 41).

Minik sığırcıklar suçun insanlarda olduğunu anlar. Orman yangınlarının çıkış sebepleri hakkında bilgiler de şu şekilde verilmektedir:

“Baykuş Nine, ‘Evet.’ diyerek başını salladı. ‘Ama onlar da bu işi isteyerek yapmadılar. Eğlenmek için yaktıkları ateşi söndürmeyi unutacaklarını bilemezlerdi tabii. Hele ormana saçtıkları gazoz şişelerinin yangına neden olacağı akıllarının köşesinden bile geçmezdi. Sonra kentler öylesine kalabalıktı ki, kendilerine sığınmak için evler yapmak zorundaydılar’

Sığırcıklardan biri öfkeyle söze karıştı.

‘Tabii bu yüzden bizim de yuva yapacak ağaç bulamayacağımızı akıllarına bile getirmediler...’” (İçözü, KDa: 42).

“Yıldızlaşan Kar Çiçeği” adlı masalda Şebnem ile çiçek konuşmaktadır. Şebnem ilk kez gördüğü çiçek karşısında şaşırır. Karlar arasında açan bu çiçek hakkında bilgi masalda şu şekilde verilmektedir:

“‘Benim bildiğim, kar yağınca çevrede çiçekler kalmaz.’ diyerek yanına yaklaştı. ‘Nasıl oluyor da sen böylesine canlı, neşeli bir haldesin?’

Çiçek başını gururla salladı.

‘Hayret, beni tanımıyordun demek... Benim adım Kardelen... Ama haklısın. Soyumuz öylesine azaldı ki, artık kimseler beni anımsamıyor’” (İçözü, KDa: 46).

Bu masalda kar tanesi hakkında bilgiler de verilmektedir. Bu durum masalda şöyle ifade edilmektedir: “‘Ben de seni ilk kez görüyorum.’ dedi. ‘Evet, şaşırma!.. Kar taneleri birbirine benzer sanır bazıları. Oysa hiçbiri diğerine benzemez... Hele sen, bugüne kadar gördüklerimden çok farklısın. Sanki gerçek bir yıldız gibisin’” (İçözü, KDa: 47).

4. 7. DİĞER KİTAPLAR

“Sihirli Düşler Kesesi” adlı öyküde İçözü, bir çocukla ona arkadaşlık eden Keloğlan’ın başından geçenleri anlatmıştır. Memocan adlı çocuk babasını bulmak için yollara düşer. Keloğlan’ın ise amacı ise rüyalarını süsleyen kızı bulup onunla

evlenmektir. Çıkılan bu yolculukta birçok olayla karşılaşrlar. Onlarca insanla tanışrlar.

İçözü Memocan üzerine kurguladığı bu öyküyle dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine birçok bilgi aktarmaktadır. Bu öyküde kültürümüzün en önemli isimleri yer almaktadır. Bunlardan birincisi Keloğlan’dır. İlköğretim birinci kademesinde bulunan öğrenciler bu öyküyü okuyarak Keloğlan’ın kim olduğunu, amacının ne olduğunu, başına ne gibi olaylar geldiğini anlayabilir. İkincisi ise Hacivat ile Karagöz’dür. Yine İçözü Keloğlan ile Memocan’ı Hacivat ile Karagöz ikilisiyle tanıştırır, konuşturur. Hacivat ile Karagöz tartışır, güldürür. Memocan’ın öyküsünde sürüklenen bir çocuk Hacivat’ı, Karagöz’ü tanır, öğrenir.

Memocan ile Keloğlan çıktıkları yol boyunca Yunus Emre, Mevlana, Deli Dumrul ve Nasrettin Hoca ile karşılaşrlar, her biriyle ayrı ayrı konuşurlar. Öykü içerisinde her biri ayrı ayrı anlatılır. Timur, Cengiz Han, Dirse Han, Boğaç Han, Samuray hakkında bilgiler verilir. Keloğlan ile Memocan’ı Japonya’ya kadar götürölür. Hiroşima hakkında bilgiler verilir. Öykünün sonunda Keloğlan çekik gözlü prensesini bulur, Memocan ise yıllardır hasretini çektiği babasına kavuşur.

“Gökten İnen Üç Yıldız” adlı öyküde Cuma, Rabiş ve Ercüş aralarında tartışmaktadır. Gökyüzünde seçtiklerin yıldızların büyüklüğü hakkında bir fikir birliğine varamazlar. Her biri de kendi seçtiği yıldızın diğerlerinden daha büyük olduğunu savunur. Öğretmenleri Güler Hanım ise aralarına girer ve hepsini kucaklar. Samanyolu’nun en parlak yıldızlarının kendileri olduğunu söyler. Çocuklar şaşırır. Samanyolu’nun ne olduğunu bilmemektedirler. Öğretmenin Samanyolu ile ilgili verdiği bilgi öyküde şöyle aktarılmıştır: “Bu parlak yıldızlarla dolu yola, Samanyolu denir Ercüment’im. Biliyor musunuz bizim dünyamız da bu grubun içinde yer alıyor” (İçözü, GİÜY: 84).

“Çöl Yıldızı” adlı öyküde anne ve baba çocuklarının eğitimleri hakkında konuşmaktadır. Anne çok fakir olduklarını, çocuklarının hangi parayla okula gideceğini eşine sorar. Eşi ise çocuk haklarıyla ilgili açıklamayı yapar. Çocuk haklarıyla ilgili bilgi öyküde şöyle aktarılmıştır: “Dünyada çocuk hakları diye bir hak varmış. Bunu kabul eden ölkelerde çocukların eğitimlerini sürdürmesi için gereken yapılmıyormuş” (İçözü, GİÜY: 96).

“Güneşe Tırmanan Çocuk” adlı öykü çocuklara farkındalık oluşturmak istenir. Çocuklara güneşin değeri anlatılmıştır. Güneş bir gün ortadan kaybolur. Güneşin kaybolmasıyla birlikte felaketler art arda gelir. Bunlardan biri de çiçeklerin solmasıdır. Bu durum öyküde şöyle anlatılmıştır: “Çimenlerin arasında neşeli renkleriyle gülümseyen çiçekler boyunlarını bükmüşlerdi. Ağaç bile eskisi kadar canlı durmuyordu. Elini uzatıp çiçekleri sevgiyle okşadı. Masmavi bir kır çiçeği boynunu büküp avucunun içine cansız yuvarlandı. Cengiz üzüntüyle ayağa kalkıp eve yöneldi” (İçözü, GTÇ: 33).

Kaplumbağalar gece kuma yumurta bırakır. Bu konu hakkında bilgi öyküde şu şekilde verilmektedir:

“Dev kaplumbağa, güçlkle ilerleyip az ilerisinde durdu. Yüzgeçleriyle kumda bir çukur kazdı. Sonra, birer birer yumurtalarını bu derin kuyuya bırakmaya başladı. Dev kaplumbağanın büyük bir acı içinde olduğu hemen anlaşılıyordu. Her yumurta bırakışında gözünden yaşlar süzldüğünü gören Cengiz’in kalbi üzüntüyle sızladı. ‘Yavrularının başına gelecekleri biliyor herhalde.’ diye düşündü” (İçözü, GTÇ: 37).

Cengin toprakta eski bir para bulur. Bu duruma çok sevinir. Parayı eve getirir. O akşamki konuşmalar Cengiz’in bulduğu para üzerinedir. Aile parayı ne yapacaklarına karar verirler. Bulunan tarihî bir eserin ne yapılması gerektiği ile ilgili bilgi aile içindeki konuşmalar üzerinden şöyle verilmektedir:

“Annesi, ‘Bunu alman doğru olmaz.’ diyordu. ‘Bu tip buluntuların mutlaka müzeye bildirilmesi gerekir.’

Babası da aynı fikirdeydi. Cengiz, ‘Ama o benim param.’ diye direndi. ‘Hem Musa amca her yağmur yağışta, sulara katılıp akan toprağın içinden hep böyle paralar çıktığını söylüyor. Herkeste bu paralardan avuçlar dolusu varmış.’

Babası, kesin bir tavırla tartışmaya noktayı koydu:

‘Bizim için önemli olan, doğru olanı yapmak. O parayı müze müdürüne vermemiz gerekir.’

Cengiz için yapacak bir şey kalmamıştı. Son bir ümitte, ‘Hiç değilse birkaç gün benim yanımda kalsın, olmaz mı babacığım?’ diye ısrar etti.

‘Kaybetmek yok ama.’ diyerek kabul etti babası onun teklifini” (İçözü, GTÇ: 45).

Öykünün bir bölümünde Cengiz yatağına uzanır, bir rüya görür. Rüyasında güneşle konuşmaktadır. Güneş artık insanlara küstüğünü, bir daha gelmeyeceğini söyler. İnsanların sürekli onu suçlamalarından bıkmıştır. Cengiz’e orman yangınlarını kendisinin çıkarmadığını, iklim değişiklikleriyle bir ilgisinin olmadığını ifade eder. Cengiz bu duruma çok üzülür. Onun gitmesini istemez. Asıl suçlunun

insan olduğunu söyler. Bu durum hakkında bilgi öyküde şöyle verilmektedir: “Cengiz ter içinde, ‘Hayır hayır!’ diye bağırdı. ‘Gerçek suçlu biziz. Düşünmeden kullandığımız maddelerle ozon tabakasının delinmesi bizim yüzümüzden. Lütfen bize küsme güneş...’” (İçözü, GTÇ: 76).

“Sevginin Mırnavcası” adlı öykünün “Tatile Gidiyoruz” bölümünde aile arabanın etrafında gördükleri kediye kaybeder. Kediye aramaya başlarlar. Arabanın her tarafına bakarlar, kediye bulamazlar. Bir süre sonra ailenin küçük kızı kediye bulur. Bu küçük olay üzerinden tarihi bir isim şöyle hatırlatılır:

“Derken küçük kızımın sevinçli sesi duyuldu:

‘Buldum... Buldum...’

Sanki Arşimed tarihin tozlu yaprakları arasından kopup karşıma dikilivermişti.

‘Buldum, babacığım, buldum...’

‘Neyi buldun?’

‘İşte Minnoş burada.’ ” (İçözü, SM: 24).

Sevginin Mırnavcası adlı öykü kitabının son kısmında kediler hakkında birçok bilgi verilmektedir. Kedilere düzenli olarak veterinerlere götürülmesi gerektiğini anlatılır ve kitapta şöyle bir uyarı yapılır: “Veterinerin vereceği aşı programına mutlaka uyun. Unutmayın! Aşılar kedinizi olduğu kadar sizi de korur” (İçözü, SM: 49).

Kedilerin duyu organlarının çok iyi olduğuna dikkat çekilmiş ve kitapta bu durum hakkında bilgiler verilmiştir:

“Derin uykudayken bizim algılayamadığımız bir sese kulak kabartması ya da doğal bir afeti, meydana gelmesinden çok önce hissetmesi hep duyu organlarının daha iyi kullanma yeteneğine bağlıdır. Yedi canlı olmasına gelince:

Nedense büyüklerimiz kedilerin kolay ölmeyeceğine, hep dört ayak üzerine düşeceğine inanırlar. Hatta günlük yaşamımıza da bu bilgileri, ‘kedi gibi yedi canlı’, ‘Kedi gibi hep dört ayak üstüne düşer.’ sözleriyle aktarmışlardır. Oysa kedinin bazı kazalardan kolayca kurtulması tümüyle çok çevik olmasına bağlıdır. Aynı şekilde yüksek bir yerden dört ayak üstüne düşmesi de yine bedensel özelliklerinden kaynaklanır. Düşme sırasında, havada yaptığı bazı dönme hareketleriyle hızını keser ve böylece dört ayak üzerine düşmeyi başarır” (İçözü, SM: 54).

Kitapta kedilerin yaşam süreleri ve uykuları hakkında bilgiler bulmak da mümkündür. Bu durum şu şekilde anlatılmıştır:

“Hele bebeklikten çıktıktan sonra, kedilerin hemen hemen bütün gün uyuduklarını görürsünüz. Bu uyku süresi toplam 16-17 saati bulur” (İçözü, SM: 55).

“Evet, yanlış okumadınız, kediler de rüya görür. En derin uykusundayken patileri kıpırdıyor, kulakları oynuyor, bıyıkları titriyorsa kesinlikle rüya görüyor demektir” (İçözü, SM: 55).

“Unutmayın, bir kedinin ortalama ömrü 15-16 yıldır” (İçözü, SM: 56).

Kitapta kedilerin beden dili hakkında da bilgiler verilir. Aslında onların yaptığı her hareketin bir anlam taşıdığı ifade edilmektedir. Bunlar kitapta maddeler halinde sıralanır. Kedilerin davranış biçiminden ve ses tonundan çıkarılması gereken anlamlar şöyle açıklamıştır:

“İşte size bu konuda birkaç ipucu:

- Kediniz sizi gördüğü anda tatlı bir mırıltıyla sırt üstü yuvarlanıyorsa sizi sevdiğini ve onu okşamanızı istediğini belirtiyordur.
- Elinizi uzattığınızda kamburunu çıkarıyorsa, ‘Aman dikkat! Bugün sinirliyim.’ mesajı veriyor demektir.
- Zevkle istediği bir yemeği önünden çekerseniz tehdit edici bir homurtu çıkarır. Aynı homurtuyu, zevkle yalandığı bir sırada onun keyfini kaçırdığınızda da duyarsınız.
- Özellikle küçükken oyun oynamayı çok severler. Hatta zaman zaman size de sataşarak oyunlarına katılmanızı isterler. Onların hatırını kırmayın sakın.
- Bacağınıza sürünmesi, ayaklarınıza başını dayayıp yatması, sizi benimsediğini gösterir.
- Eğer kulakları başına yatık duruyorsa bu, ya çok korkmuş ya da kızmış olduğunu gösterir.
- Gövdesini yere yapıştırıp çenesini titreterek garip sesler çıkarıyorsa bilin ki av üzerindedir” (İçözü, SM: 57).

Kedinin okşanmayı da çok sevdiği belirtilmektedir. Bu konu ile alakalı yapılan bir araştırma şöyle aktarılmıştır: “Yapılan araştırmalar kedileri okşayan insanların, üzerlerinde biriken elektrik yükünü bu dört ayaklı dostlarına aktardıklarını ortaya koymuştur. Böylece yorgun bir sonunda kedinizi okşayarak hem onu hem de kendinizi rahatlatmış olursunuz” (İçözü, SM: 59).

Kedilerin neleri yiyip neleri yemediğine değinilmiş, bu konu hakkında birçok bilgi okurlarla paylaşılmıştır. Genelleme yapmanın mümkün olmadığına ancak

kedilerin de bazen ot yiyebileceğine dikkat çekilmiş, bu konu hakkında ilginç bir bilgi şöyle aktarılmıştır: “Ayrıca midesi bulan kediler ot yiyerek rahatlar. Bu yüzden ev kedilerinin zaman zaman bahçeye çıkarılmasında yarar vardır. Eğer bahçeniz yoksa küçük bir saksıda ot yetiştirmeyi deneyin” (İçözü, SM: 62).

Tatlı yiyen bir kedinin de başına geleceği bir durum şöyle anlatılmıştır: “Tatlı maddeler, pek çok hayvanda olduğu gibi kedilerde de görme bozukluğuna neden olur. Mümkün olduğunca vermeyin” (İçözü, SM: 62).

Kedilerin bazı hastalıklarının olabileceğine ve bunun belirtilerine değinilmiş ve bu durum şöyle anlatılmıştır: “Kedinizin bıyıkları kırılıyor ya da tümüyle dökülüyorsa aman dikkat! Vitamin eksikliği var demektir” (İçözü, SM: 69).

Kedilerin hastalıklarından sonra kedi ailesi anlatılmış ve bu konu hakkında şu bilgiler verilmiştir: “Ev kedisinden kaplana varıncaya kadar tüm kediler aynı ailenin(Felidae Ailesi) bireyidir. Etoburlar dünyasının en uzun ve keskin köpek dişleri onlardadır” (İçözü, SM: 72).

Kitapta kedilerin tarihi hakkında bilgiler bulmak da mümkündür. Bu bilgiler şu şekilde aktarılmıştır:

“Madagaskar dışında dünyanın hemen hemen her yerinde rastladığımız kediler, günümüzde genellikle sıcak iklimli yerlerde daha çok yaşıyor. Oysa köklerinin özelliği onların köklerinin soğuk iklim kuşağında olduğunu gösteriyor. Bu gözlemden yola çıkan bilim adamları, tarih öncesi çağlarda Avrupa, Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika’da yaşayan kılıç dişli kaplanların kedi soyunun atası olduğunu düşünüyorlar.

Bugünkü kaplan ya da aslanların vücut yapısında olan bu tarih öncesi yaratığın evimizdeki kedilerin kaçınıcı dereceden akrabası olduğunu bilmiyoruz, ama evimizdeki pisilerin en yakın akrabasının Afrika Yaban Kedisi(Felis Chaus) ile Kâfir Kedisi(Felis Lybica) olduğu sanılıyor. Mısırlılar, bu iki türü evcilleştirerek saraylarında özenle büyütmişlerdir. O dönemde Mısırlılar bu kedilere neredeyse ilah değeri vermekteydiler. Örneğin, eski Mısırlıların tapındıkları ‘Bast’ adlı ilah kedi kafalıydı. Ayrıca Mısır, firavun mezarlarında turuncu, dik kulaklı kedi resimlerinin de bulunduğu görülmüştür. Hatta ölen kedileri mumyalatanlar bile vardı.

Zaten Avrupalılar da firavunlar devrinden önce böyle bir yaratık tanımamışlardı. Bu sevimli yaratıklar İsa’nın doğumundan kısa bir süre önce Avrupa’da yayılmaya başladı. Özellikle Orta Çağda Haçlı seferleri sırasında savaştan dönen askerler tarafından evlerine armağan olarak getirildiler. Ne yazık ki yine o çağda zavallı kedilerin bir kısmı büyücü ve uğursuz sayılarak yok edildi” (İçözü, SM: 74).

Bugün Ne Cadılık Yaptım adlı kitapta izcilik hakkında şunlar söylenmektedir: “Bir kere, tüm izciler yılda en az iki kez kamp yapar. Biri yaz, biri de kış kampı.

Yazın deniz kenarında bol güneş, bol eğlence... Kışın da dağlarda kayaklar, kızaklar, kar oyunları” (İçözü, BNCY: 10). Bu bilgilerden sonra izciliğin önemli bir kuralı da şöyle anlatılmıştır: “İzciliğin önemli bir kuralı var... Bilirsiniz canım; iyilik yapmaktan söz ediyorum... Her izci günde en az bir kez birine iyilik yapmak zorunda” (İçözü, BNCY: 11).

Bugün Ne Cadılık Yaptım adlı kitapta Tuğçe, eve her gelişinde anneannesinden azar işitmektedir. Anneanne, ayakkabıların eve mikrop taşıdığını ifade etmekte ve Tuğçe’nin ayakkabılarını çıkarıp terlik giymesini istemektedir. Tuğçe, anneannesinin haklı olduğunu bilir ve istenileni yapar. Aklına takılan ise mikroplardır. Tuğçe’nin düşünceleri ve mikroplar hakkında verdiği bilgi kitapta şöyle anlatılmıştır:

“Sokaktaki mikropları eve taşıyormuşuz. Aslında bu da ayrı bir saçmalık bana sorarsanız. Mikropların gözle görünmeyecek kadar minik canlılar olduğunu kim bilmez?! Öyle ki havayla bile her yere girebiliyor bu uyanıklar. Eee, durum böyleyken benim zavallı ayakkabılarımin ne suçu var? Yani ayakkabılar ayakkabılıktadır dururken, mikroplar da orada uslu uslu oturup bekleyecek öyle mi? Dünyada inanmam! Ama gelin de siz bunu anneanneme anlatın” (İçözü, BNCY: 28).

Tuğçe ile dedesi evde konuşurlarken dede konuşmasında bir deyim kullanır. Tuğçe ilk kez duyduğu bu söze pek anlam veremez. Bu durumu dedesine sorar. Deyimin anlamı hakkında bilgi öyküde şu şekilde verilmiştir: “‘Ne anlatacaktım?’ ‘Hani eski camlar bardak olmuştu ya...’ Elini bacağına vurup gevrek gevrek güldü. ‘Öyle ya... Camlar değil, çamlar kızım... Şu bildiğimiz çam ağacı... Çünkü cam bulunmadığı devirlerde bardaklar ağaçlardan oyulurdu da ondan böyle denmiş’” (İçözü, BNCY: 37).

Çocuklar duydukları yeni sözcüklere dikkat kesilirler. Anlamını öğrenmeye çalışırlar. Tuğçe’nin babası ile bir balıkçı konuşmaktadır. Konuşma sırasında çıkan bir kelime Tuğçe’nin dikkatini çeker. Küçük kız babasına sorar. Kelime ile ilgili bilgi öyküde şöyle aktarılmaktadır:

“‘Kalafat mı? O da ne baba?’

Balıkçılardan biri hevesle öne atıldı.

‘Benden usta kalafatçı bulamazsın abi... İki gün içinde sandalını hazır bil.’

Benim aklım hala o anlamadığım sözcükte kalmıştı. Bıkmadan sorumu yineledim.

‘Bana kimse kalafatın ne demek olduğunu söylemeyecek mi?’

‘Teknelerin onarımına, boyanmasına kalafat denir kızım.’” (İçözü, BNCY: 56).

Tuğçe, çevresindeki insanlardan sürekli deyimler, benzetmeler duymaktadır. Yine bir gün bir benzetme karşısında şaşırır ve benzetme hakkındaki düşüncelerini ortaya koyar. Tuğçe’nin düşünceleri öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Aynı şeyi geçenlerde de yaşadım. Komşu hanım, bir tanıdıklarından söz ederken, ‘Yılan gibi kadın!’ deyince incecik, güzel bir kadından söz ettiklerini sandım. Yanılmışım. Meğerse ‘sinsi ve kötü’ demek istemiş. Şimdi günah değil mi o güzelim yılan? Sevgili günlük, bütün bunları gördükçe hala çocuk olduğuma seviniyorum. Çünkü insanlar büyüdükçe her şeyi birbirine karıştırıyorlar. Aslanı ormanlar kralı, çakalı sinsi, kartalı güçlü, kurbağayı iğrenç, ayıyı kaba, kediye nankör, köpeği sadık, akrebi kötü ilan ediveriyorlar” (İçözü, BNCY: 75).

Konuşma sırasında kullanılan bazı kelimelerin ne anlama geldiği metnin içinde verilmeye, tanımları yapmaya çalışılır. “Fitne fücür, cümbür cemaat, semender ve filit” sözcükler hakkında bilgiler şöyle verilmiştir:

“Ablam fena bozulmuştu. Masanın altından ayağıma tekme atıp yeni ismimi ilan etti. ‘Fitnebücür sen de!’

Babam, yemek sırasında tartışmamıza çok kızar, ama yanlış sözcükler duydu mu da dayanamaz.

‘Kaç kere söyleyeceğim, masada çok konuşulmaz diye! Hem o sözcük de fitnebücür değil, fitne fücür!’” (İçözü, BNCY: 90).

“O sabah cümbürcemaat(Aanneannemden öğrendiğim bu sözcüğe bayılıyorum. Hep birlikte anlamına geliyor.)” (İçözü, BNCY: 97).

“‘Amma da yaygaracısın Tuğçe! Onlar Merihli filan değil. İnsan hiç, bu ufacık semenderlerden korkar mı?...’

‘Semender mi? O da ne demek?’

Bizim Adanalı ufaklıklar bilgiç bilgiç ders vermeye başladılar hemen.

‘Ne olacak zararsız su yaratıkları.’

‘Anlayacağın, kertenkelenin suda yaşayamı...’”(İçözü, BNCY: 106).

Doğrusu ilk kez duymuştum filit sözcüğünü. Eve döner dönmez ablama sordum, işe yarsa bizimkilere alayım diye. Meğerse zararlı böcekleri yok etmek için kullanılan ilaçmış. İyi ki alıp gelmemişim, annem görseydi bir de o yüzden azar işitirdim” (İçözü, BNCY: 108).

Cadılık Parayla Mı? adlı kitabın bir bölümünde “demokrasi” kavramından söz edilmiştir. Çocuklara demokrasinin ne demek olduğu kitapta geçen bir durumla anlatılmaya çalışılır. "Demokrasi" kavramı hakkında bilgiyi şu şekilde verilmektedir:

“Birkaç günlük havuz serinliğinin ardından, tatili deniz kıyısında geçirmeye karar verdik. Karar verdik dediğime bakmayın. Aslında annem, ablam, babam ve ağabeyim ağız birliği etmişçesine Bodrum’u önerdiler. Bana da başımı sallamaktan başka seçenek kalmadı tabii. Ne de olsa bizim evde demokrasi var ve her konuda oy çokluğu geçerli” (İçözü, CPM: 71).

Kitapta “küresel ısınma” sorununa da dikkat çekilmektedir. Bu sorun şöyle anlatılmıştır: “Küresel ısınma çıktı anneciğim. Farkında değil misiniz, dünyamız giderek ısınıyor. Bu yüzden de buz dağları erimeye başladı. Kopan parçalar denizlere sürükleniyor” (İçözü, CPM: 99).

Bana Derler Küp Cadısı adlı kitapta *Cadılık Parayla Mı?* adlı kitapta olduğu gibi “demokrasi” kavramı üzerinde durulmaktadır. Kitabın başlangıcında anne ile Tuğçe programlı olmak üzerine tartışırlar. Anne kızının yemeğini yer yemez dersinin başına oturmasını istemektedir. Tuğçe ise çalışma programını kendisi yapmak istemektedir. Anne ise bu duruma kızmakta ve çocuğunu eleştirmektedir. Eleştiri içerisinde demokrasinin ne demek olduğu hakkında ipuçları verilir. Bu durum şu şekilde anlatılmaktadır: “Suç sende değil, bende elbet! Neymiş edendim, demokratik bir aile olacaksınız. Çocuklara da söz hakkı tanımalıymışız. Düşünen, eleştiren, gelişen bir toplum için önce çocukların serbestçe konuşması gerekmiş! Al işte sana düşünen eleştiren bir Tuğçe! Çocuk değil, küp cadısı” (İçözü, BDKC: 8).

Tuğçe artık gazete okumaktadır. Her gün eline aldığı gazeteyi didik didik etmekte, araştırmakta, yorum yapmaktadır. Bir gün yine gazete okurken dikkatini ilginç bir haber çeker. Habere inanmaz ve kendince yorum yapar. Bu olay üzerinden “asparagas” kelimesine dikkat çekilmektedir. Ayrıca “asparagas” kelimesi işaretlenmiş ve sayfa sonunda dipnot “yalan haber” olarak anlamı verilmiştir. Bu durum kitapta şöyle geçmektedir:

“İşte bir tane daha: DÜNYANIN İLK ALTIN YÜZER OTELİ

Bir de resim eklenmiş.

Çöl prenslerinden biri her yanı altından olan koca oteli istediği yere sürükleyip götürüyormuş.

Yok daha neler!

Asparagas* dedikleri bu olsa gerek!

Altın musluktan akan su bizimkinden daha mı değerli yani” (İçözü: BDKC: 85).

“Bintepe’nin Hayaleti” adlı öyküde arkeoloji ve eski medeniyetler hakkında birçok bilgi vermektedir. Öykünün başında arkeoloji hakkında şunlar söylenmiştir: “Arkeoloji mi dedin? Eski taşlarla, masallarla mı uğraşacağız yani? Ayyy, bir de o taşların arasındaki kertenkeleler, böcekler... Düpedüz mezar kazıcılığı” (İçözü, BH: 11). Arkeolog hakkında bilgiler verilir ve şöyle bir hatırlatma yapılır: “Ben arkeologum. Yani bugünkü deyişle kazı bilimci” (İçözü, BH: 17).

Öyküde birçok antik kentin de ismi verilmektedir. Bu isimler öyküde şöyle anlatılmıştır:

“Geçen yaz buraları adım adım gezdik. Almanya’dan teyzemler gelmişti. Çocukları ülkelerini tanısınlar diye koca minibüslerine doluşup; Bergama, Efes, Selçuk bütün antik yerleri adım adım dolaştık... Anneannem bu geziye hiç anlam verememiş, durmadan, ‘Eskiye rağbet olsa bitpazarına nur yağardı.’ diye söylenip durmuştu. Bir de bu olayı görse kim bilir neler neler der” (İçözü, BH: 15).

Öykünün bir bölümünde “ergin izci”nin ne demek olduğuna da şöyle vurgu yapılmıştır: “Yani biz yaşlardaki kişilerin, izciliği sürdürmesi demek. Mesleği ne olursa olsun izciliği bir yaşam biçimi olarak kabul edenler bir araya gelerek ergin izci oymakları kurarlar. Hep birlikte kamplara giderler. İzci kampları gezgin kamplarına pek benzemez arkadaşlar” (İçözü, BH: 21).

Kazı çalışmalarına katılacak olan öğrenciler hazırlıklara başlarlar. Herkes kendi çantasını zevklerine göre hazırlar. “Düzduvar Ercan” ise kampa giderken neyi alması gerektiğini iyi bilmektedir. Tırmanmaya ya da bir izci kampına gidecek kişinin yanına neler alması gerektiği Ercan’ın hazırladığı çantayla şu şekilde açıklanır:

“Tüm acarlığına karşın iş yol hazırlığına geldi mi, neyin öncelikli olduğunu çok iyi bilirdi. Çantasına ilk koyduğu eşya spor pabuçları oldu. Biri rahat, yumuşak ketenden, diğeri su geçirmez, altı çivili... Ardından bir kangal tırmanma ipini, küçük çekicini ve çivileriyle çengellerini attı diğerlerinin yanına... Babası çantasına neler aldığına bakarken en çok tırmanma pabuçlarıyla halatına şaştı. ‘Boşuna hamallık edeceksin, kazı yaparken bunlara ne gerek var?’ dediyse de Ercan, ‘Belli mi olur?’ diyerek hiçbirini çantasından çıkarmadı” (İçözü, BH: 28).

“Kasıntı Can” ise babası ile birlikte kamp için alışverişe gider ve kazı için gerekli olan her şeyi alır. Kazı için gerekli olan malzemeler ise şu şekilde sıralanmıştır: “Dürbünü, küçük kazması, pusulası, yedek cep telefonu pili, yedek şarj

aleti... Eve döndüğünde annesi alınanları görünce kaşlarını çatmış, ‘Baban yine yapmış yapacağını. Gerekli gereksiz bir sürü eşya almış.’ diye söylenmişti” (İçözü, BH: 30).

Kamp için öğrencilerin yanına yeni arkadaşlar gelmiştir. Bunlardan birisi de Toyga’dır. Yavuz Bey bu yeni gelen arkadaşı öğrencilerle tanıştırır. Öğrenciler yeni gelen arkadaşlarının ismiyle dalga geçmeye başlarlar. Bu olay içerisinde “Toyga” isminin ne anlama geldiği şöyle anlatılır:

“Toyga, gruptan yükselen kıkırdamaları duymamış gibi yaptı. Sessizce uzatılan eli sıkı. Küçüklüğünden beri adıyla dalga geçilmesine alışmıştı. Öyle ki aslında adının düğün bayram anlamına geldiğini söylemeye gerek bile duymaz olmuştu. Bu umursamaz tavrı kendisini ti’ye almak isteyenlerin hevesini kursağında bırakan en güzel savunma aracıydı” (İçözü, BH: 35).

Öyküde tarihî eser kaçakçılığı ile ilgili de bilgiler vardır. Uşak’ta gerçekleşen bir hırsızlığa dikkat çekilir ve bu konu hakkında şöyle bir bilgi verilir:

“‘Bu kadar da olmaz yani!’ diyordu. ‘İyi ki geçen yıl müzeye gitmişiz de o şahane heykeli görmüşüz. Baksana müzeden birbirinden değerli parçalar çalınmış. Eros heykeli de onların arasındaymış. Kim bilir şimdi hangi ülkede, hangi tarih kaçakçısının elindedir.’

Kadın da en az yaşlı kadın kadar üzülmüştü besbelli. İçini çekerek, ‘Çok yazık oluyor çok...’ dedi. ‘Ya Uşak’tan çalınan kanatlı denizati broşuna ne dersin? Koskoca Karun’un hazinesi bu... Binlerce yıl bu topraklarda kalsın, sonra hoopp bir başka ülkeye kaçırılsın...’

‘Üstelik daha önce de Amerika’ya kaçırılmış o hazineyi geri almak için yıllar süren bir mücadele yapılmışken... Devlet o uğurda milyonlarca dolar harcamışken... Tabii bunlar bilip gördüklerimiz. Hazine avcıları, kaçak kazılarda kim bilir daha neler neler bulup kaçırıyorlar...’” (İçözü, BH: 38).

Kulübün gezeceği, araştırma yapacağı yer Manisa’nın Salihli ilçesinde bulunan Bintepe’dir. İstanbul’dan yola çıkan minibüs yol üzerinde Susurluk’tan geçmektedir. Balgöbek Yaşar tabelaları okur ve minibüste bağırmaya başlar. Susurluk hakkında şöyle bir bilgi paylaşılır:

“Ya aranızda kimse acıkmadı mı? Şuraya bakın, her yerde tabelalar var. Valla okudukça midemdeki gurultuları bastıramaz oldum. Meşhur Susurluk tostı, Meşhur Susurluk ayrıanı... Nerden belli meşhur oldukları? Azıcık dursak da tatlarına baksak... Acaba gerçekten meşhur olmayı hak ediyorlar mı, denesek de öyle karar versek. Kaç saattir yollardayız sizde hiç insaf yok mu” (İçözü, BH: 43).

Kulübü komuta eden Yavuz Bey ise Akhisar’da duracaklarını söyler. Akhisar’a geldiklerinde ise tabelayı gören yine Yaşar olur. Bu durum kitapta şöyle

anlatılmıştır: “Neşeli takılmalar, gülüşmeler, konuşmalar arasında kilometrelerin nasıl geçtiğini fark edemediler bile. Minibüs bir benzinliğe girdiğinde koskoca MUŞHUR AKHİSAR KÖFTESİ tabelasını ilk gören yine Yaşar oldu” (İçözü, BH: 45).

Yolculuğun başından beri Can elindeki deftere gördüğü ilginç isimleri ve tabelaları not etmektedir. Akhisar’da bir yol ayrımına gösteren tabelayı görünce suskunluğunu bozar. Kitabın bu bölümünde Can’ın gördüğü durum anlatılmakta ve bu durum üzerinden şöyle bir bilgi verilmektedir:

“AAA! Marmara Gölü’ne gider yazıyor... Az önce de Gölarmara diye bir tabela gördüm. Nasıl şey bu anlamadım.

Mine, ‘Belki de o yoldan gidilirse yeniden Bandırma’ya ve denize ulaşılır.’ Diye düşüncesini dillendirdi.

Can, sıkıntıyla başını salladı.

‘Geyik yapmadan da duramaz küçük hanım... Kızım adı üstünde deniz diyorsun, gölle ne ilgisi var bunun?’

Mine, Ahmet’in karşı çıkışını umursamadı. Her zamanki gibi geri adım atmaya hiç niyeti yoktu.

‘Hadi ordan cahil. Yoksa sen Marmara Denizi’ne Marmara Gölü dendiğini hiç duymadın mı? Zaten boğazlar açılmadan önce Marmara gerçekten bir gölmüş.’

‘Aslında ben iç deniz olduğunu sanıyordum...’

‘Bu durumda Karadeniz de bir göl sayılabilir değil mi?’

‘Bence en büyük göl Pasifik...’

‘Olur mu canım?... Adı üstünde Büyük Okyanus’tan büyük göl yok bu dünyada...’” (İçözü, BH: 47).

Öğrencilerin kendi aralarındaki tartışmayı Yavuz Bey söze karışarak bitirir ve bu göl hakkında bilgileri çocuklara aktarmaya çalışır. Bu durum şu şekilde anlatılmıştır:

“‘Mineciğim söylediklerinde doğruluk payı var, ama buradaki Marmara gerçek bir göl. Hatta yanı başında Marmara Dağı bile var. Belli ki buraya da boşuna Gölarmara adını vermemişler.’

‘Yavuz abi, bizim yazlık Marmara Adası’nda. Adının mermer yataklarından geldiğini söylerler. Hatta oradan çıkarılan değerli mermerler denize bile adını vermiş derler. Acaba buralarda da mermer var mıdır?’

‘Aferin sana Can. Yerinde bir soru. Gerçekten de adları da, adlarının hikâyeleri de aynı. Marmara Gölü’nün bulunduğu bölgede yaşlı araziler yaygındır. Gölün kuzeybatısındaki tepelerde vaktiyle işletilen mermer ocakları varmış. Aslını ararsanız bir zamanlar bu yörede yaşayan farklı uygarlıklar göle farklı adlar vermiş. Örneğin çeşitli kaynaklarda Lidya Kralı Gyges’ten dolayı göle Gygean dendiğini

görüyoruz. Ama aslına yakın ilk adını verenlerin Helenler olduğu sanılıyor. Çünkü Eski Helen dilinde ‘Marmaron’ sözcüğü mermerin çoğulu anlamına geliyor. Evliya Çelebi de gezi anılarında dağa ‘mermere’ yani ‘mermercik’ demiş. Belli ki Marmara adı da buradaki mermer ocakları nedeniyle ortaya çıkmış.’

‘Yani Marmara Dağı da Bintepeler’den biri mi?’

‘Akhisar’dan yola çıktıklarından beri gözleri yolda Bintepeler’i arayan, ama alabildiğine yeşil bir düzlükten başka bir şey göremeyen Serkan da sonunda dayanamayıp konuşmaya katılmıştı. Yavuz ağabey gençlerin bu ilgisinden memnun, anlatımını sürdürdü.

‘Bintepeler Marmara Dağı gibi doğal bir oluşum değil Serkan. Tümüyle insanlar tarafından yapılan mezar odaları.’ ” (İçözü, BH: 47-48).

Bu bilgiler karşısında şaşırın Muratcan’a Mine daha farkı bir bilgi verir. Bu durum da kitapta şöyle ifade edilmiştir:

“Demek ki üşengeçliğinin tuttuğu bir gün Adıyaman’la ilgili çalışmamıza katılmamışsın arkadaşım. Yavuz abi, Nemrut’un tepesindeki dev heykelleri barkovizyonda gösterirken dağın tepesindeki büyük bir bölümün insanlar tarafından yapıldığını anlatmıştı. Şeyyy... Şey diyorlardı... Öyle tepelere bir de ad veriyorlardı, değil mi Yavuz abi?’

‘Evet Mine, doğru anımsıyorsun. Arkadaşlar biraz sabırlı olun. Az sonra tepecikleri göreceksiniz zaten. Hiçbiri doğal değil. Hepsi de insan eliyle yapılmış Tümüls dediğimiz mezar tepeleri. Yazık ki yüzlerce yıldır yağmalanıp duruyorlar.’ ” (İçözü, BH: 49).

Çocukların sessizce dinlediğini gören Yavuz Bey konuşmaya ve bilgi vermeye devam eder. Bu bilgiler kitapta şöyle geçmektedir:

“‘Buradaki tümülsleri çok eski bir uygarlık olan Lidyalılar, kralları ve soyluları için yapmışlar. Duymuşsunuzdur; ülkemiz için uygarlıkların beşiği derler. Gerçekten de öyle arkadaşlar. Neredeyse hangi taşı kaldırsanız, altından binlerce yıllık bir uygarlık yükselir. Buralarda da öyle. Bu yörede boy verip iz bırakmış tüm uygarlıkların temelinde Luvi kültürü etkin olmuş. Yapılan araştırmalar yöredeki en eski dilin de yine Luvi dili olduğunu gösteriyor. Az önce Marmara örneğinde olduğu gibi kültürler birbirini etkilemiş, bazı sözcükler neredeyse rakamla 4000 yılı aşkındır varlığını korumuş. Yeni sözcüklerin temelini oluşturmuş. Lidya kültürünün de Luvi kültüründen beslendiğine dair önemli buluntular var.’

‘Lidyalılar buralarda mı oturuyorlarmış Yavuz abi?’

‘Evet, Gediz ile Küçük Menderes arasındaki bölge Lidyalıların yerleşim alanı olarak kabul edilir. Yapılan kazılarda yaşamları ile ilgili çok önemli bulgulara rastlanmıştır. Az önce kültürlerin birbirine etkilediği gibi isimlerin de bu etkileşimi günümüze kadar taşıdığını söylemiştim ya, bu konuda en güzel örneklerden biri de Menderes. Günümüzde bir ırmağa ve ovaya adını veren Menderes, eski çağlarda Maiandros olarak anılıyordu.’ ” (İçözü, BH: 50).

Bu bilgileri defterine yazan Can ise Yavuz ağabeylerine farklı bir soru yöneltir. Yönelttiği bu soru ise “Karun” hakkındadır. Bu durum ise şu şekilde anlatılmaktadır:

“Ne zaman girmiş bilmem ama bir gerçeği vurguladığı kesin. Karun, Lidyalıların en büyük krallarından gerçek adı Krezus. Dağlardan gelerek ülkesini sulayan ırmaklar ovaya yalnızca bereket değil içlerinde taşıdıkları altın tozlarıyla da zenginlik getirmiş. Lidyalılar kumları eleyerek elde ettikleri altınlarla bugün bile yapılamayacak güzellikte altın takılar, biblolar, çeşitli süs eşyası yapmışlar. Hatta altınla gümüşü karıştırarak dünyanın ilk parasını da basıp kullandıkları da söylenir. Anlayacağınız gerçekten de Lidyalılar ve Krezus, yani Karun, dönemin zenginlik sembolü olmuş” (İçözü, BH: 51).

Minibüs kamp yerine varmıştır. Çadırları kurmaya başlarlar. Kamp alanı tasvir edilirken bir kelime kullanılır. İşaret konulan kelime dipnotla açıklanır. Bu durum kitapta şöyle geçmektedir: “Balgöbek Yaşar’la Üşengeç Muratcan bile, kazıkların çakılmasına, çadırların ayağa dikilmesine, yardım ettiler. Herkes kendi yatak yerini belirledi. Matlar* serildi, uyku tulumları açıldı” (İçözü, BH: 55). Sayfa sonunda “mat” kelimesi dipnot olarak “Çadırdaki kullanılan yatakların altına serilen, soğuktan ve yerdeki çeşitli taş vs’nin etkisinden koruyan yatak altı” şeklinde tanımlanmıştır.

Kampı kurduktan sonra ise ilk olarak Sardes kentine gideceklerdir. Bu kent hakkında bilgi metin içerisinde şöyle verilmektedir:

“Yavuz ağabey, o günkü gezi planını açıklıyordu. ‘Sardes antik kentine gidiyoruz arkadaşlar. Belki aranızda bu kentin adını Sard olarak da duyanlar vardır. Lidyalıların merkezi konumundaki bu kent, çok geniş bir alana yayılmıştır. Öğrencilik yıllarımda ve sonrasında kazıların bir bölümüne ben de katılmıştım. O nedenle kent hakkında çok şey biliyorum. Merak ettiklerinizi çekinmeden sorabilirsiniz.’” (İçözü, BH: 74).

Sardes gezildikten sonra “Bintepeler”deki en büyük höyüğe çıkarlar. Gezecekleri Tümülüs Karun’un babası Alyattes’e aittir. Tümülüs’ü gezerlerken Yavuz Bey öğrencilere tepe hakkında bilgiler vermektedir. Verilen bu bilgiler kitapta şu şekilde anlatılmaktadır:

“Tepenin büyüklüğü konusunda bu rakamlar size daha iyi bir fikir verir. Tepenin yüksekliği 69 metre. Oturduğu alanı daire olarak düşünürse, çapı 355 metre, çevresi ise 1115 metre. Gerçekten de azımsanacak gibi değil.

Bu yörede nereye adım atsak bir höyük ya da değerli bir yerleşim yerine ulaşabiliriz arkadaşlar. Ege’nin hemen her yerinde rastlanan höyük şeklindeki tepelerin büyük çoğunluğu da Salihli ile Uşak arasında. Kazılar ve araştırmalar yıllardır sürüyor, ama henüz hepsine ulaşılmış değil. Şu anda izine bile rastlamadığımız daha pek çok antik

yerleşim alanı ve mezarların toprağın altındaki uykularını sürdürdüğüne eminiz. Hatta Lidyalılardan daha öncesine ait tarihi kalıntılar olduğunu bile biliyoruz. Kazılar sırasında MÖ 3000 tarihinden önceki dönemlere ait taş aletler, baltalar ve bıçaklara da rastlanması, buralarda Yontma Taş Çağından beri insanların yaşadığının göstergesi” (İçözü, BH: 99).

Uşak yolu üzerinde öğrencilerin dikkatini peri bacalarına benzeyen bir dağ çekmiştir. Merakla Yavuz ağabeylerine sorarlar. Yavuz Bey ise çocukların merakını giderecek bilgiler verir. Bu durum da şöyle açıklanır:

“Haklısın, aynı yörede değiliz. Aslında peri bacalarının en muhteşem örnekleri, Güzel Atlar Ülkesi adı verilen tüm Kapadokya Bölgesi’ne yayılmış durumda. Sanırım sizler de geçen yıl Ürgüp ve Göreme’yi gezmişsiniz. Ege Bölgesi’nde de zaman zaman benzer oluşumlara rastlayabiliyoruz. Tuf denilen yumuşak kayalar, rüzgâr aşındırmasıyla peri bacalarının ortaya çıkmasına neden oluyor” (İçözü, BH: 110).

Öğrenciler gördükleri tarihî eserlerdeki sayıları birleştirip bir sonuç çıkarmaya çalışırlar. Rakamlarla bazı bölgeleri eşleştirmişlerdir. Serkan bilgisayarın başına geçmiştir ve eşleştirilen yerler hakkında bilgiler vermektedir. Göl ile ilgili olarak birçok bilgi verilmiştir. Verilen bu bilgiler kitapta şöyle anlatılmaktadır:

“10 rakamıyla gösterilen Bafa Gölü’yle ilgili olarak verilen bilgiler arasında ise çok ilginç bir efsane yer alıyordu. Anlatıldığına göre Bafa Gölü’nü çevreleyen Beşparmak Dağları, ayın en güzel parladığı yerdı ve Bafa Gölü ay ışığı altında gerçekten de gümüş bir tepsiye benzerdi. Çünkü söylenceye göre; *Ay Tanrıçası Selene, sevdiği çobanı görmek için, en güzel ışıklarını, en parlak biçimde buraya dökerdi...* Can’ın deneyimli parmakları efsaneyi birkaç dakika içinde kendi ekranına taşıdı.

‘Bafa Gölü’nü çevreleyen Beşparmak Dağlarında ölümlülerin en yakışıklı çobanı Endymion yaşardı. Çoban Endymion’a âşık olan Ay Tanrıçası Selene, büyük Tanrı Zeus’un yasalarına göre bir ölümlüyle birlikte olamayacağını biliyordu. Yine de her gece dağın eteklerindeki tapınaklarında buluşmayı sürdürüyordu. Ona ölümsüzlüğü ancak derin bir uykuyla vereceğini düşünerek bir gece gözlerinden öptü ve çoban derin bir uykuya daldı. O gün bu gündür yakışıklı çoban derin uykusunu sürdürmekte, Selene ise Bafa’daki tapınağını her gece ziyarete gitmektedir.’” (İçözü, BH: 137).

Verilen bu bilgilerin dışında kitapta birçok deyim ve atasözünün kullanıldığı ve bunlara dikkat çekmek için de bu ifadelerin italik olarak yazıldığı görülmektedir. Ne anlama geldikleri metin içinde kullanılarak gösterilmeye çalışılan ifadeler “*Alırken aç gözünü yerken düşünme der.*”, “*...pilavdan dönenin kaşığı kırılın*”, “*...anca beraber, canca beraber...*”, “*...iyi söyleyin, iyi olsun!*”, “*Eskiye rağbet olsa bitpazarına nur yağardı.*”, “*...çok gezen mi bilir çok okuyan mı?*”, “*...bilmemek değil, öğrenmemek ayıp!*”, “*...canı gönülden...*”, “*...fazla mal göz*

çıkarmazdı.”, “...arkadaşını söyle bana, kim olduğunu söyleyeyim sana!”, “...Karun kadar zengin...”, “...işleyen demir pas tutmazmış.”, “Ne demişler, iti an, çomağı eline al...”, “...üzümünü ye, bağını sorma.”, “...soran dağ aşmış, sormayan yoldan şaşmış...”, “...akıl akıldan üstündür.”, “...görünüşe aldanmamak gerek.”, “...bakma söyleyene, bak söyletene!”, “Ye kürküm ye!”, “Çok konuşan çok yanılır...”, “...el elden üstündür.”, “...erken kalkan yol alır!”, “...bağışlama, büyüklüğün şanındandır.” ve “Yerin kulağı var...” olarak verilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ

İçözü'nün kitaplarını üç kavram üzerinden değerlendirmek mümkündür. Bu kavramlardan birincisi 'çocuk'tur. İçözü'nün kitaplarında çocuğun en önemli özelliği onun dikkatidir. Yetişkinlerin görmediğini görmekte, duymadığını duymaktadır. İkincisi özelliği ise merakıdır. Dünyayı, çevresini yeni yeni tanımaya başlayan çocuk gördüğü her şeye dikkat kesilir, merak eder, araştırır. Çocuk, aklını kurcalayan sorulara cevaplar ararken bulduğu cevaplardan daha fazla soruyu, problemi de zihnine eklemektedir.

İçözü'nün kitaplarında çocuk, elde ettiği küçük başarılarından büyük mutluluklar duyar. Çocuğun bir başka özelliği çeşitli nesnelerle dostluk kurmasıdır. Dostluk kurduğu nesnelere karşı çok merhametlidir. Nesneler zarar görse bu durum karşısında üzülür, ağlar.

İçözü'nün öykülerdeki çocuk, yetişkinlere göre daha cesaretlidir. Bir yetişkin hata yapsa da çoğu zaman gururunu yenemez ve özür dilemekten kaçınır. İçözü'nün eserlerindeki çocuklarda ise böyle bir durum söz konusu değildir. İçözü'nün çocuk karakterleri hata yapar, pişman olur, özür dilemesini de bilir.

Öykülerde bazı karakterlerin ortak bir özellikleri vardır. O da özentidir. Karakterler kendilerini beğenmezler ve başkalarına benzemeye çalışırlar. Bunu gerçekleştirmeye çalıştıklarında da birçok olumsuz durumla karşılaşır. Sonunda ise yaptıkları hatayı anlarlar, vazgeçerler. Bilirler ki kendilerinde olan birçok özellik başkalarında yoktur. Bu durumu keşfedince hayata daha farklı bir pencereden bakmaya başlarlar.

İçözü'nün kitaplarında karakterler çok hareketlidir. Yerlerinde duramazlar, sabırsızdırlar ve oyunu çok severler. Oyun, onlar için çok büyük bir eğlencedir. Oyun arkadaşları çoğu zaman hayvanlardır. Hayvanlarla dostluklar kurarlar. Aile kızsı bile bir çocuk köpekle dost olmaktan vazgeçmez.

İçözü'nün kitaplarındaki kahramanlardan bir kısmı çocuklardan oluşur. Kitapların bir kısmında kahramanlar ise hayvanlardır. Bu hayvanların en önemli

özelliği de yaşça küçük olmalarıdır. Bu hayvanlar da tıpkı çocuklar gibi merak eder, araştırır, çevresini, doğayı anlamaya, anlamlandırmaya çalışır.

Masumiyetin ve saflığın simgesi olan çocukları İçözü'nün çoğu kitabında görmek mümkündür. Bir yetişkinin gözüyle dünyaya bakamazlar. Birçok olay ve durum karşısında farklı tepkiler verirler. Bazen de karşılaştıkları yeni durumları zihinlerindeki şemalarla yorumlamaya çalışırlar. Yaptıkları ilginç yorumlarla yetişkinleri şaşırtırlar.

Çocukların dünyaları yetişkinlere göre çok farklıdır. Bu durumu İçözü'nün öykülerinde görmek mümkündür. Yetişkin için saçma gelen bir durum çocuk için çok mantıklı olabilmekte, yetişkin için çok mantıklı gelen bir duruma çocuk çok farklı yorumlar getirebilmektedir.

İçözü'nün kitaplarında çocuk için anne ve baba çok değerlidir. Yaptığı güzel davranışların sonucu olarak anne ve baba tarafından alınan bir hediye karşısında çocuğun sevinci çok büyüktür. Çocuk böyle bir durumu tarifsiz bir sevinçle karşılarken yaptığı güzel işlerin görülmemesi de onda büyük bir üzüntüye neden olmaktadır. Anne ve baba sevgisinden, ilgisinden yoksun bir çocuk ise bu durumu çok farklı yollarla dile getirmektedir.

Kitaplarda göze çarpan başka bir durum ise taklittir. Çocuk kendisinden yaşça büyük olan kişileri taklit etmekte ve birçok davranış bu taklitler yoluyla kazanılmaktadır. Çocuk, anne ve babayı, kardeşleri ya da meslek sahibi olan kişileri taklit etmekte, onlara özenmektedir. Görevini layıkıyla yapan ve köpeği iyileştiren bir veteriner çocuğu etkileyebilmekte, veterinerlik bir anda çocuğun hayallerini süsleyen bir meslek haline gelebilmektedir.

İçözü'nün öykülerinde çocuğun dikkat çeken bir başka özelliği de yaptığı bazı davranışların farkına varamaması ve sonucunu kestirememesidir. Oyun ve eğlencenin verdiği sevinç ve mutluluk böyle bir durumu ortaya çıkarmaktadır.

İçözü'nün öykülerinde çocuğun hayal dünyasının sınırlarını çizmek mümkün değildir. Bir çocuk gitmediği, görmediği bir yere hayal dünyasıyla gider. Başaramadığı birçok işi hayalinde, rüyalarında gerçekleştirir.

İçözü'nün kitaplarının çoğunda doğa ve hayvan sevgisi anlatılır. İçözü okuyucunun doğayı, hayvanları sevmesini ve onları korumasını ister. Doğanın

yararlarından bahseder. İnsanın doğaya ne kadar muhtaç olduğunu anlatır. Ayrıca doğayı en çok tahrip eden canlının ise insan olduğunu vurgular. Tahrip edilmiş bir doğanın insan üzerindeki olumsuz etkilerini anlatır. Çoğu öyküsünde İçözü, insanların en iyi dostlarının hayvanlar olduğuna dikkat çeker. Dünyayı ortak yaşam alanı olarak kabul eder.

İçözü'nün kitaplarında incelenen bir diğer kavram ise ailedir. Çocuk ile aile arasındaki iletişimi İçözü'nün çoğu kitabında görmek mümkündür. Karakterlerde merhamet duygusu ön plandadır. İçözü'nün kitaplarında her anne ve baba çocuğunun sevinciyle sevinir, üzüntüsüyle üzülür. Bu merhameti yalnızca çocuğuna karşı değil, aynı zamanda hayvanlara karşı görmek de mümkündür.

İncelenen kitaplarda anne ve babanın bir başka özelliği de fedakâr olmalarıdır. Çocukları için her türlü zorluğa göğüs gererler. Onlar için her tehlikeye atılırlar.

İçözü'nün kitaplarında aileler sabırlıdır. Çocuklarının bitmek tükenmek bilmeyen sorularına karşı sabırla cevap verirler. Çocuklarının kalplerini kırmadan birçok konuda şakalaşırlar. Çocuklarının yaptığı çoğu hatayı olgunlukla karşılarlar. Çocuklarını bir yetişkin gibi görmektedirler. Onları karşılarına alırlar ve bir yetişkinle konuşuyormuş gibi onlarla konuşurlar.

İçözü'nde her aile, çocuğunda sorumluluk bilinci oluşturmaya çalışır. Güzel bir bahçe oluşturmaya çalışan anne kendisi gibi bu işe hevesli olan çocuğunun hevesini kırmamak, onda sorumluluk bilinci oluşturmak için bahçede küçük bir alan ayırır, ona çalışabileceği bir ortam hazırlar.

Öykülerde ailenin bir görevi de çocuğuna toplum içerisinde uyması gereken kuralları öğretmek, hatırlatmaktır. İçözü'nde aile bu kuralları hatırlatır ve çocuğa özgürlüğünün sınırlarını çizer. Bir apartmanda yaşayan ailenin çocuğu bahçeyi istediği gibi kullanmak ve sevdiği ağacı dikmek ister. Baba ise uyarır. Yaşadıkları yerin bir ortak yaşam alanı olduğunu ve diğer insanların da fikrini almadan böyle bir düşüncenin gerçekleştiremeyeceğini ifade eder.

İçözü'nün kitaplarında anne ve baba çocuk için bir modeldir. Çocuk birçok davranışı ve düşünceyi ailesinden almakta ve kendi yaşamında bu davranışları tatbik

etmektedir. Bunun farkında olan anne ve baba çocuğuna karşı iyi bir model olmaya çalışır.

Aileler okul konusunda çok hassastır. Çoğu öykü ve masalda aileler, çocuğun okulu sevmesi için çaba gösterirler. Okul anılarını çocuklarıyla ya da torunlarıyla paylaşırlar. Çocuğun ya da torunun okulu ve kitapları sevmesi için ebeveynler çocuklara kitaplar almakta, kitap sevgisi aşılamaya çalışmaktadırlar.

İçözü'nün kitaplarında somut düşünme aşamasında olan çocuklara soyut konuların nasıl anlatıldığıyla ilgili durumlar da mevcuttur. Bazı öykülerde ölüm konusu çocuğun seviyesine uygun olarak anlatılmaya çalışılmış ve ailenin bu durum karşısında nasıl davranması gerektiği ortaya konulmuştur.

Aile ve çocuk iletişimi ile ilgili birçok olumlu örnek ortaya koyan İçözü, olumsuz örnekler vererek de bu iletişimin önemine dikkat çekmekte, olumsuz örnekler üzerinden giderek bu olumsuz durumların ne gibi sonuçlar doğuracağını ortaya koymaktadır. Öykü ve masallarda çocuğunun oyuncağını elinden alan, sorularına cevap vermeyen ya da verdiği yüzeysel cevaplarla çocuğunu kendisinden uzaklaştırmaya çalışan ailelere rastlamak mümkündür. Aile içerisindeki iletişim sorunlarının çocuk üzerindeki etkisi gösterilmeye çalışılır. Ailedeki yaşanan bu olumsuz tutum ve davranışların bir sonuç doğurmadığı öykü ve masalların sonunda ortaya konmuştur. Aile yanlışını anlar ve iş tatlıya bağlanır.

İçözü'nün kitaplarında incelenen bir diğer konu da informal eğitim durumlarıdır. Çocuklar için yazılmış her kitap eğitim açısından çocuğu geliştirmeye, ahlaki yönden çocuğa katkı sağlamaya çalışır. Her kitapta değerler eğitimi açısından birçok konu işlenmektedir. İçözü'nün kitaplarında da durum böyledir. Her kitap çocuğun ahlaki gelişimi için önemlidir. Bunun yanında İçözü'nün kitaplarında dikkat çeken bir diğer taraf ise kitapların çocuğun bilişsel eğitimine katkı sağlamasıdır. Çocuk evde, okulda ya da diğer ortamlarda birçok kavramı, kelimeyi ve konuyu öğrenmektedir. İçözü ise bu eğitim işini öykülerine taşımıştır. Çocuk hem edebî yönden öykünün, masalın güzellikleriyle karşılaşmakta hem de bilişsel olarak birçok konu hakkında bilgi sahibi olmaktadır.

Reklamın ne işe yaradığı orman içerisinde geçen bir öyküyle çocuklara aktarılır. Bir ürünün pazarlamasında ya da bir durumun bildirilmesinde tanıtımın, reklamın ne kadar önemli olduğu hayvanlar üzerinden vurgulanır.

İçözü, bazı kavramları öğretmek, cümle içerisinde kullanılan kelimelerin farklı anlamlara gelebileceğini göstermek için öyküler yazar. Bir öyküsünde “karga” kelimesini kullanır. Bu kelimenin yalnızca bir kuş ismini ifade etmediğini, cümle içerisinde bazı kelimelerle birleşerek farklı anlamlara gelebileceğini anlatır. “Karga” kelimesinde “kargacık burgacık”, “kargaburnu” kelimelerinin oluştuğunu ve bunların ne anlama geldiğini anlatır. Eş anlamlı kelimeler üzerine bina ettiği öykülerle Türkçenin zenginliğini ortaya koyar.

İçözü, öykü ve masaların çoğunda çocuğa toplumsal kuralları hatırlatır. Yeri geldikçe toplum içerisinde nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili bilgiler verir.

İçözü, su damlasının başından geçen bir öykü kurgular. Öykü içerisinde su damlasının buluta nasıl dönüştüğünü, orada da tekrar yeryüzüne nasıl indiğini anlatır. Bu durumu anlatırken de “buhar, yağmur bulutu, dolu” gibi kavramlar hakkında bilgiler verir.

Su, İçözü’nün çoğu öyküsünde üzerinde durduğu konulardan biridir. Hayatın kaynağı olan bu maddenin önemini çocuklara anlatmaya çalışır. Suyun israf edilmemesi gerektiğini ifade eder. Suyun boşa harcanması ve kuraklık ile ilgili birçok durum ortaya koyar. Doğayı tahrip eden, suyu boşa harcayan ve toprağı gerektiği gibi işlemeyen insanın aslında kendi sonunu hazırladığını vurgular. Bir şişe suyun binlerce yılda oluştuğunu anlatır.

İçözü, öykü ve masalarında çarpık kentleşme üzerinde de durmaktadır. Yağmurda ağaç altında neden durulmadığını anlatır. Irmak, çay dere, deniz ve okyanus hakkında bilgiler verir, aralarındaki farkı ortaya koyar.

Öykülerde çeşitli bitki ve hayvan türleri hakkında bilgiler bulmak da mümkündür. Öykülerde ısırgan otundan deve dikenine, gelincikten papatyaya kadar birçok çiçek kendisini tanıtır. Isırgan üzüldüğü durumları ortaya koyar, deve dikenini ilgisizlikten şikâyetçidir. Kaynanadili, isminden rahatsız olmaktadır. Nesli tükenmekte olan hayvanların nasıl korunması gerektiğini, onların korunması için neler yapılabileceği hakkında önerilerde bulunur. Kaplumbağaların kuma yumurta

bırakma sürecini anlatır. Yumurtaları hangi dönmelerde bıraktıklarını ve sahillerde insanların bu yumurtaların korunması için neler yapmaları gerektiği anlatılır. Kediler hakkında da bilgiler veren İçözü, kedilerin Felidae Ailesi'ne ait bir tür olduklarını açıklar. Kedilerin tarihi hakkında bilgileri çocuklara aktarmak için Mısır kabartmalarındaki kedi başlı tanrılara kadar gider. Çocuklara öykülerinde onlarca bitki ve hayvan türü hakkında bilgiler veren İçözü bu bilgileri görsellerle de destekler. Çocuklara görmediği birçok bitki ve hayvan türünü öyküler vasıtasıyla göstermeye çalışır.

Keloğlan'ın peşine taktığı karakterle çocukları Hacivat-Karagöz, Yunus Emre, Mevlana, Deli Dumrul, Nasrettin Hoca, Timur, Cengiz Han, Dirse Han, Boğaç Han ve Samuray ile tanıştırır. Keloğlan'ı Japonya'ya kadar götürerek çocuklara Hiroşima'yı anlatır.

Samanyolu Galaksisini anlatır. Güneşin, dünyanın bu galaksi içinde yer aldığını söyler. Güneş sistemi hakkında öyküler yazar. İnsanlara küsen bir güneşin öykülerini kaleme alır. Güneş olmadığı bir dünya kurgular. Böyle bir tabloda dünyanın başına gelecek olan felaketleri aktarır. Küresel ısınmaya vurgu yapar. Dünyanın bir düzeni olduğunu ve bu düzenin insanlar tarafından sürekli bozulduğuna dikkat çeker. Çocuklara düzeni bozan insanlardan olmamaları gerektiğini öyküleriyle sezdirmeye çalışır.

İçözü, öykülerinde birçok meslek hakkında bilgiler verir. Meslekler hakkında kullanılan bazı kavramlar üzerinde durur. İzciğin nasıl yapıldığını bir okuldaki gezi kulübünün düzenlediği geziyle en ince ayrıntısına kadar anlatır. Gezi içerisinde karakterlere Anadolu'daki çoğu tarihî eserleri anlattırır. Tarihî eser kaçakçılığı üzerinde durur. Anadolu'daki medeniyetlerden kalma tarihî eserlerin yurt dışına kaçırıldığına dikkat çeker. Çocuklara ülkeye ait eserlerin korunması gerektiğini anlatır. Anadolu'daki birçok yerin isimlerine vurgu yapar. Bu isimlerin nereden geldiğini açıklar. Anadolu'da yaşamış medeniyetlerden bahseder. Anadolu efsanelerinden hikâyeler anlatır.

Öykü içerisinde çocuk haklarına da vurgu yapan İçözü, dünyadaki çocukların hangi haklara sahip olduğunu anlatır. Demokrasi kavramı üzerinde durur. Aile içerisinde bazı kararların alınmasında demokrasi yöntemini kullanır. İçözü, bu

kullanımla kavramın ne kadar önemli olduğuna dikkat çeker ve kavramı çocuklara öğretmeye çalışır.

İçözü öykülerinin çoğunda deyim ve atasözü kullanımına özen gösterir. Deyimleri kullanmakla kalmaz, aynı zamanda anlamlarını da vererek çocukların bu deyim ve atasözlerini öğretmeyi amaçlamıştır. Günümüzde kullanılmayan atasözlerine de vurgu yapan İçözü, bu atasözlerinin anlamlarını öyküdeki yaşlı insanlara söyler. Bu sayede hem öykü içerisinde ilginç diyalogların kurulmasını zemin oluşturmuş hem de çocukları birçok deyim ve atasözüyle tanıştırmıştır.

İçözü yazdığı masal, öykü ve şiirlerle çocuksuluğu yakalamış bir yazardır. Çocukların çevresiyle olan iletişimi, dünyaya bakış açılarını, yüreklerindeki masumane duygularla olayları yorumlayışlarını masal ve öykülerinde dikkat çekici bir şekilde vermiştir. İçözü, dünyaya çocuk gözüyle bakabilmiştir.

İçözü çoğu masal, öykü ve şiir kitabında çocuk-aile ilişkisini ele almıştır. Çocuğun yetişmesinde aile faktörüne dikkat çekmiştir. Kitaplarında kimi zaman mutlu bir aile portresi çizerek okuyuculara bu aileleri örnek göstermiş kimi zaman ise mutsuz aileleri, onların yaşamlarını anlatarak okuyuculara aile içinde yapılmaması gereken davranışları göstermeye çalışmıştır. Çocuğun hayal dünyasını çok iyi anlatan İçözü, ailelere bu durumun farkında olmaları ve çocuğun yaş düzeyine uygun bir şekilde davranmaları gerektiğini öykü ve masallarında vermeye çalışmıştır.

Masal ve öykülerinde eğitim açısından çoğu değeri vermeye çalışan İçözü, aynı zamanda çeşitli konular hakkında da bilgiler vermiştir. Hem ahlaki yönden hem de bilişsel yönden çocuğu geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu düşünceyle yola çıkan İçözü eğitimin yalnızca sınıflarda, ders kitaplarında değil, öykü ve masalda da verilebileceğini göstermeye çalışmıştır.

2. ÖNERİLER

İçözü çocuk edebiyatı alanında çok sayıda eser vermiştir. Çocuk edebiyatı alanında sesini duyuran bir yazardır. Yazmış olduğu çocuk kitaplarıyla çocuksuluğu yakalayabilmiştir. Kitapları kurgu yönünden oldukça sağlamdır. Her yaş grubu için ayrı ayrı eserler kaleme alan yazarın kitaplarını altı veya yedi yaşından on dört veya on beş yaşlarına kadar her çocuk okuyabilir.

Okumaya yeni başlayan bir çocuk İçözü'nün "Artık Okuyorum" serisi içerisinde yer alan on kitap ile tanıştırılabilir. Bu seri ile tanışan çocuğun okumaya ve kitaba olan ilgisi artacaktır. Çocuk, okumanın lezzetine varacak ve okumanın insanı kuşatan bir etkinlik olduğunu anlayacaktır.

"Çikolata Öyküler" serisinde merhamet, dostluk, merak duygusu, sevgi, özlem gibi duygular ön plana çıkarılmıştır. Çocuklara bu seri okutulabilir. Çeşitli olaylar üzerinden anlatılan bu öyküler vasıtasıyla birçok duygu çocuklara derinden hissettirilebilir.

"Altın Doğa Öyküler" serisinde doğanın önemini anlatan öyküler mevcuttur. Bu seri içerisinde yer alan öykülerle İçözü, toprağın, suyun önemine, nesli tükenmekte olan hayvanlara, tahrip edilen ormanlara dikkat çeker. Doğanın güzellikleri anlatılır. Bu seride yer alan öyküler çocuklara okutulabilir ve çocuğa doğa sevgisi aşılanabilir.

"Masal Bahçesi" adlı seriyle tanışan çocuk birbirinden ilginç masalları okuyarak edebi yönden okumanın hazzına varabilir. Seri içerisinde yer alan masallarla ormanların yararlarını öğrenebilir. Ağaçları katledilen bir dünyanın geleceğinin olmadığını sezebilir. Bu masalları okuyan çocuk canlıların yaşamı için ekosistemin önemini anlayabilir.

Sihirli Düşler Kesesi'ni okuyan bir çocuk paylaşmanın önemini kavrayabilir. *Gökten İnen Üç Yıldız* öyküsü çocuklara okutularak kişi için vatanın ne anlama geldiği öğretilir, onlara vatan sevgisi aşılanabilir.

Güneşe Tırman Çocuk adlı öyküyle güneşin canlılar için ne kadar önemli olduğu anlatılabilir. Güneşten yola çıkılarak bu düzen içerisinde yer alan her varlığın bir vazifesinin olduğu hissettirilebilir.

Tırmık ile Isırık, Sevginin Mirnavcası gibi öyküler çocuklara okutularak onlara hayvan sevgisi aşılanabilir.

İçözü'nün en dikkat çeken öykülerinden biri "*Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?*" öyküsüdür. Öykü farklı bir üslupla yazılmıştır. İçözü, çocukların yaptığı yanlış davranışları öykü içerisinde onlara hissettirmeye çalışır. Öykü sonunda ise çocukları düşündürmeye sevk eden yukarıdaki soruyu sorar. Çocuğa yapması veya yapmaması gereken davranışları söylemek yerine böyle bir öykü okutulabilir. Emir vermek yerine öykü içerisinde toplumsal kurallar hatırlatılabilir.

Cadılık Parayla Mı, Bana Derler K p Cadısı ve Bugün Ne Cadılık Yaptım adlı kitaplarda ergenlik dönemine girmiş olan bir kızın yaşadıkları anlatılmıştır. Çocukluktan gençlik dönemine geçişi anlatan      , bu kitaplarda eğlenceli bir üslup kullanmıştır. İlginç anılarla kurguladığı kitaplarda birçok deyim ve atasözüne de yer vermiştir. Bu kitaplar özellikle ergenlik dönemine girecek veya girmiş olan çocuklara okutulabilir.  ocuk hem farklı bir üslupla yazılmış kitapları sıkılmadan okuyacak hem de  ocuk için problemli bir dönem olan ergenlik dönemi ile ilgili çoğu bilgiye sahip olacaktır. Ayrıca  yk  içerisinde verilen birçok deyim ve atasözünü de öğrenecek ve bu kitaplar vesilesiyle dilini geliştirecektir.

Bintepe'nin Hayaleti adlı kitapla çocukları bir maceranın içerisine sürükleyen       öyküde tarihi eserlere vurgu yapmıştır. Anadolu'nun çok eski bir yerleşim yeri olduğuna dikkat çekmiştir. Çocuklara bu kitap okutularak onlara ülkemizin tarihine, tarihi eserlerine dikkat çekilebilir. Bu tarihi eserlerin önemine vurgu yapılarak eserlerin muhafaza edilebilmesi için toplumca yapılması gerekenler   retilebilir.

      kitaplarının çoğunda aile ile  ocuk arasındaki iletişime dikkat çekmiştir. Kitapları okuyan bir  ocuk aile içerisinde nasıl davranması gerektiğini sezebilir, say ı ve sevgi kavramlarının ne anlama geldiğini kavrayabilir.

      toplumsal sorunlara çok farklı bir üslupla dikkat çekmeye çalışır. Yetişkinlerin bile dikkat etmediği, uymadığı kuralları çocuklara vermeye çalışır. Ekosistemden bahseder. Suyun israfını anlatır. Ormanların insanlar tarafından nasıl tahrip edildiğini gösterir. Hayvanlara merhametle davranılması gerektiğini hatırlatır. Duyarlı bir  ocuk yetiştirmek isteyen veliler ve öğretmenler çocukları      'n n bu kitaplarıyla tanıştıracaktır.

Kitaplar yalnızca içerik açısından zengin değildir. G rsel açıdan da zengin bir içeriğe sahiptir. Bu kitapları okuyan  ocuk birçok  i ek ve hayvan hakkında bilgi sahibi olacaktır. Anlamını bilmediği çoğu kelimeyi masal ve öykü içerisinde   renecektir. Ayrıca,      'n n kitapları okuyan çocuklar kendi yeteneklerinin farkına varacaktır. Çocuğun kelime hazinesine, dil gelişimini olumlu yönde etkileyen bu kitaplar yaş seviyesi göz önünde bulundurularak çocuklara tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

1. YAZARIN İNCELENEN ESERLERİ

- İçözü, N. (2011). *Amigo Papağan*, (4.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2011). *Yaygaracı Kurbağalar*, (5.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2012). *Çekirdek Adası*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2012). *Karabatak Akbatak*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2012). *Leylek ile Kardan Adam*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2012). *Pelikan Adası*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2012). *Sevginin Mırnavcası*, (9.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2012). *Sihirli Düdük*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Arkadaş Arayan Kirpi*, (2.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Çiçektop'tan Haber Var*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Çok Bilmiş'le Alınan*, (10.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Dünyanın Gözyaşları*, (9.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Guguk Gu ile Aksak Saksak*, (8.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Hoş Geldin Leylek*, (2.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Okula Giden Sandal*, (9.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Rüzgâr Prenses*, (9.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Sihirli Yosunlar*, (9.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2013). *Şarkıcı Yunus*, (2.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Aynadaki Kız*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

- (2014). *Bahar Perisi'nin Gezisi*, (10.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Bana Dikkatle Bakın*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Beyaz Konak'ın Köpekleri*, (9.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Cemo'nun Köpeği*, (6.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Dans Eden Balina*, (3.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Kar Yağıyor*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Kırmızı Balonla Mavi Top*, (6.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Kırmızı Filin Rüyası*, (4.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Kuyruğunu Arayan Tavşan*, (7.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Lay Lay Lom*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Masal Kutusu*, (7.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Meraklı Martı*, (7.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Okumaya Başlarken*, (3.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Özlem Ağacı*, (6.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Palyaçonun Pabuçları*, (6.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Paytak Ördek Takımı*, (7.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Pembe Ayıcık*, (4.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Pıtırıcık'la Çıtırıcık*, (3.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Sesleri Dinliyorum*, (3.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Şaşkın Kuğu Yavrusu*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2014). *Topum Kuş Oldu*, (3.baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

2. YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aça, M., Yılmaz, M. ve Sever, M. (2008). Anonim Halk Edebiyatı. M.Ö.Oğuz, (Ed.), *Türk Halk Edebiyatı*, (6.baskı) içinde (125-184). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Akbayır, S. ve Şahin, Ş. (2005). Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104-105, Yıl: 9, 190-204.
- Aslan, S. (2014). Her Masal Saf Zihinlere Bir Fidan, *İnsan ve Hayat*, Sayı: 55, 12-20.
- Aydın, A. (2013). *Eğitim Sevgidir*, (5.baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü, *TÜBAR*, Bahar, Sayı: 13, 155-160.
- Başaran, İ.E. (1977). *Eğitime Giriş*, (2.baskı), Ankara: Bilim Matbaası.
- Bölükbaşı, B. (2004). *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlikte Çocuk ve Aile*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bulut, M. (2010). *Şiddet ve Çocuk*, Ankara: Asil Yayın.
- Çılgın, A. S. (2006). Çocuğa Büyülü Bir Dünyanın Kapılarını Açmak, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 172, 175-181.
- Çoraklı, S. (2008). *Mutluluk ve Aile Bağları*, İstanbul: Bilgeoğuz Basım.
- Cüceloğlu, D. (2005). *Yeniden İnsan İnsana*, (34.Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (25.baskı), Ankara: Aydın Kitabevi.
- Doğan, C. (2013). *Aile Yönetim Sanatı*, İstanbul: Kaldırım Yayınları.
- Efe, A. (2005). Ninni ve Masalların Dünyasında Çocuk, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104- 105,

Yıl: 9, 128-131.

- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: KTB Yayınları.
- Ertürk, S. (1986). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, (3.baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Gökner, Ö. (2007). *Özgüven Kazanmak*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Güven, İ. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Naturel Yayınları.
- Güzel, A. ve TORUN, A. (2005). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaosmanoğlu, M. (2005). Çocuk Nedir Edebiyat Nereye Düşer, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104- 105, Yıl: 9, 29-32.
- Karatay, H. (2007). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 3, 463-475.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*, (4.baskı), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kılıçarslan, F. (2008). *Çocuğumu Nasıl Eğitmeliyim*, İstanbul: Turkuaz Kitaplığı.
- Konar, E. (2005). Çocuk, Edebiyat ve Eğitim, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104- 105, Yıl: 9, 208-212.
- Köktürk, Ş. (2005). Çocuklara Şiirin, Felsefenin ve İmgesel Dünyanın Kapılarını Açan Tür Bilmeceler, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104- 105, Yıl: 9, 120-127.
- Köse, E. (2013). Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Ders Dışı Etkinliklerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı: 2, 336-353.

- Kutlu, M. (2014). *Vatan Yahut İnternet*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Oğuzkan, F. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, (3.baskı), (Haz.: M.R.Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*, (10.baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, A. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, (3.baskı), (Haz.: M.R.Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Öz, İ. (2005). *Çocuk ve Eğitim*, (5.baskı), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sarı, M. (1982). *Arapça-Türkçe Lügat*, İstanbul: Bahar Yayınları
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*, (7.baskı), Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Sınar, A. (2007). Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi, R. Korkmaz, (Ed.), *Yeni Türk Edebiyatı*, (4.baskı) içinde (547-568). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şahin, A. E. (2008). Eğitimle İlgili Temek Kavramlar, V. Sönmez, (Ed.), *Eğitim Bilimlerine Giriş*, (4.baskı) içinde (1-24). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, N. (2008). *Anne-Baba-Çocuk İlişkisi ve Eğitim Yaklaşımı*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Şimşek, T. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (2006). *Hayat Gibi*, (2.baskı), İstanbul: İz Yayıncılık
- Şirin, M. R. (2010). *Çocuk Hep Çocuk*, (2.baskı), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2012). *Dersimiz Çocuk*, (2.baskı), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi,

TÜBAR, Bahar, Sayı: 13, 161-167.

- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*, (4.baskı), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, (10.baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçan, M. H. (2005). Çocuk kadar Saf, Temiz Olabilmek/ Kalabilmek, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104-105, Yıl: 9, 18-23.
- Uçan, M. H. (2006a). Edebiyat Eğitimi, Estetik Bir Hazzın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar, *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı: 169, 25-40.
- Uçan, M. H. (2006b). *Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim*, (2.baskı), Ankara: Hece Yayınları.
- Uçan, M. H. (2013). *Dilbilim Gösterge Bilim ve Edebiyat Eğitimi*, (2.baskı), Ankara: Hece Yayınları.
- Uslucan, F. (2005). Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 104-105, Yıl: 9, 33-41.
- Varış, F. (1978). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2008). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*, (33.baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.